

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**CİNSEL İSTİSMARA UĞRAMIŞ VE UĞRAMAMIŞ 12-18 YAŞ
ARASI ÇOCUKLARIN ANNE BABA TUTUMLARI VE AİLE
İŞLEVSELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

SEZİN ÜNAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. HAKAN BAYDUR

MANİSA-2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**CİNSEL İSTİSMARA UĞRAMIŞ VE UĞRAMAMIŞ 12-18
YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN ANNE BABA TUTUMLARI VE
AİLE İŞLEVSELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

SEZİN ÜNAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Doç.Dr. Hakan BAYDUR (Danışman)

Doç.Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI (Jüri Üyesi)

Dr.Öğrt.Üyesi Celalettin ÇEVİK (Jüri Üyesi)

MANİSA-2019

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10257310
Yazar Adı / Soyadı	SEZİN ÜNAL
T.C.Kimlik No	25391077622
Telefon	5542446011
E-Posta	sezin.shu@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 12-18 yaş arası çocukların anne baba tutumları ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi
Tezin Tercümesi	Assessment of the between 12-18 ages sexually abused children's family attitudes and family functions
Konu	Sosyal Hizmetler = Social Services
Üniversite	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Sosyal Hizmet Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	207
Tez Danışmanları	DOÇ. DR. HAKAN BAYDUR
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Cinsel İstismar, Aile İşlevselliği, Anne Baba Tutumu, Sosyal Hizmet, Aile ile Sosyal Hizmet, Sexual Abuse, Family Function, Family Attitude, Social Work, Social Work with Family

21.06.2019

İmza:.....

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAVI TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sezin ÜNAL Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığı “Cinsel İstismara Uğramış ve Uğramamış 12-18 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevselliklerinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, jürimizce Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek “ **KABUL**” kararı verilmiştir. 19./06./2019.

Jüri Üyesi:

Doç. Dr. Hakan BAYDUR (Tez Danışmanı)
MCBÜ, Sağlık Bilimleri Fak. Öğrt.Üyesi

Doç.Dr.Derya ŞAŞMAN KAYLI
MCBÜ, Sağlık Bilimleri Fak. Öğrt.Üyesi

Dr. Öğrt. Üyesi Celalettin ÇEVİK
Balıkesir Ün. Sağlık Bilimleri Fak. Öğrt. Üy.

İmza

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
28./06./19 tarih ve...19/19... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Bilal-i HABES GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü Vekili

I. BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

SEZİN ÜNAL

II. TEŞEKKÜR

Birlikte çalışmaya başladığım günden bu yana bir araştırmanın nasıl yapılması gerektiğinin tüm basamaklarını bana en ince ayrıntısına kadar öğreten, bilgi, beceri ve deneyimlerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, özellikle tezin tamamlanma sürecinin çeşitli sebeplerden geç kalmış olmasına karşın sabırla beni destekleyen, tezimin danışmanı o olmasa her şeyin eksik kalacağı ve bu tezi yazmamı sağlayan danışmanım Sayın Doç. Dr. Hakan BAYDUR’a,

Tez savunma jürimde yer almayı kabul ederek beni onurlandıran Sayın Doç. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI ve Sayın Dr. Öğrt. Üyesi Celalettin ÇEVİK’e,

Her türlü desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve beni her daim destekleyen İzmir ÇİM sorumlu hekimi Sayın Doç. Dr. Özlem BAĞ’a, Uz. Dr. Sevey ALŞEN GÜNEY’e ve İzmir ÇİM de çalışan tüm mesai arkadaşlarıma,

Desteğini anlatmaya kelimelerin yetersiz kaldığı, hayatımın en büyük iyikilerinden biri olan, hayatıma anlam kattığı gibi tez yazım sürecimin de her aşamasında benimle birlikte olan, uykusuz kalan, bu süreçte paha biçilemez dostluğunun yanında mesleki bilgi ve becerileriyle bana ışık tutan, çözümler üreten, beni destekleyen Minnoşum Güliz KULİ’ye,

İzmir ÇİM’in bana kattığı en büyük ve en anlamlı değerlerden biri olan, benim hayatıma kattığı anlam gibi tez yazım sürecimde bilgi ve becerileriyle her daim yanımda olan, beni destekleyen, en çaresiz kaldığım anlarda yoluma ışık tutan, tez yazım sürecinde hem bilgisi hem de dostluğu ile vermiş olduğu desteğin kelimelerle anlatılmasının zor olduğu Canım Ümran TAMOL’a,

Araştırmanın özellikle veri girişi kısmında ne yapacağımı bilemediğim zamanlarda yardımları dokunan ama en çok da sabırla yakınmalarımı çeken, psikolojik destek sağlayan, her çırpınıştta el uzatan, gerektiğinde çalışma ortamımı sağlayan

Canım ablam Esin ÇINAR’a, eniştem Onur ÇINAR’a ve bu süreçte teyze “devin neden hala bitmedi, senin için ne yapabilirim” diyerek haklı bir yakınmayla beraber beni destekleyen Canım yeğenim Rengin ÇINAR’a,

Dost kelimesinin sözlük anlamını bünyelerinde barındırın, hayatımın her sürecinde yanımda olduklarını bildiğim ve tez yazım sürecinde de tüm gleriyle yanımda olan Tolga ULUSOY’a ve Cicim Elif GÜRPINAR’a,

Son olarak da annem olduğu için hayattaki en şanslı insanlardan biri olduğumu düşündüğüm, hayatımın her döneminde olduğu gibi bu süreçte de yanımda olan, beni destekleyen Canım annem Huriye ÜNAL’a,

TEşEKKüRLER...

III. KISALTMA VE SEMBOLLER DİZİNİ

ABTÖ	: Anne Baba Tutum Ölçeği
ADÖ	: Aile Değerlendirme Ölçeği
Cİ	: Cinsel İstismar
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
IASSW	: Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği
IFSW	: Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu
SİR	: Sosyal İnceleme Raporu

IV. İÇİNDEKİLER

I. BEYAN.....	i
II. TEŞEKKÜR	ii
III. KISALTMA VE SEMBOLLER DİZİNİ.....	iv
IV. İÇİNDEKİLER.....	v
V. TABLOLAR ve ŞEKİLLER DİZİNİ	x
1. ÖZET.....	1
2. ABSTRACT	2
3. GİRİŞ ve AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER.....	6
3.1 ÇOCUK İSTİSMARI	6
4.1.1 Çocuk İstismarı Tanımı.....	6
4.1.1.1 Çocuk istismarı türleri.....	8
4.1.2 Cinsel istismar.....	9
4.1.2.1 Cinsel istismarın tanımı ve tarihçesi	9
4.1.2.2 Cinsel istismar davranış türleri	13
4.1.2.2.1 Aile içi çocuk cinsel istismar (ensest).....	14
4.1.2.2.2 Aile dışı çocuk cinsel istismar	15
4.1.2.3 Çocuk cinsel istismarının hukuki boyutu.....	15
4.1.2.4 Çocuk cinsel istismarının epidemiyolojisi	17
4.1.2.4.1 Türkiye’de çocuk cinsel istismarının epidemiyolojisi	20
4.1.2.5 Çocuk cinsel istismarının etiyolojisi	22
4.2 AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ANNE BABA TUTUMU.....	25
4.2.1 Aile.....	26
4.2.1.1 Aile çalışmalarında sosyolojik kuramlar.....	26
4.2.2 Aile özellikleri.....	28

4.2.2.1 Yapısal özellikleri bakımından aile.....	28
4.2.2.2 İşlevsel özellikleri bakımından aile.....	29
4.2.2.2.1 Sağlıklı - sağlıklı aileler	29
4.2.3 Aile işlevselliği	32
4.2.3.1. Aile işlevselliği modelleri	34
4.2.4 Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları	35
4.2.4.1 Tutum	35
4.2.4.2 Anne ve baba tutumu	35
4.2.4.2.1 Otoriter anne baba tutumu.....	38
4.2.4.2.2 Demokratik anne baba tutumu	40
4.2.4.2.3 Koruyucu- istekçi anne baba tutumu	41
4.2.5 Çocuk cinsel istismarı bağlamında aile işlevselliği ve anne baba tutumu	41
4.3 SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİ BAĞLAMINDA ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI VE AİLE	43
4.3.1 Sosyal Hizmet Tarihçesi ve Tanımı	43
4.3.1.1 Sistem ve ekosistem yaklaşımı	46
4.3.1.2 Güçlendirme yaklaşımı	47
4.3.1.3 Çözüm odaklı yaklaşım.....	48
4.3.2 Çocuklarla sosyal hizmet	49
4.3.2.1 İhmal ve istismara uğrayan çocuklar ile mikro mezo ve makro boyutlarda sosyal hizmet müdahalesi.....	50
4.3.2.1.1 Sosyal hizmet uzmanının rolleri	52
4.3.3 Sosyal hizmet bakış açısı temelinde çocuk cinsel istismarı ve aile ...	54
5. GEREÇ ve YÖNTEM.....	57
5.1 ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU (EVREN VE ÖRNEKLEM)	57

5.1.1	Araştırmaya alma ve dışlama kriterleri.....	58
5.1.1.1	Olgu grubu için çalışmaya alınma kriterleri	58
5.1.1	Kontrol grubu için çalışmaya alınma kriterleri	58
5.2	DEĞİŞKENLER	58
5.2.1	Bağımlı değişken.....	58
5.2.2	Bağımsız değişkenler	59
5.3	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	59
5.3.1	Sosyodemografik anket formu	59
5.3.2	Cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgi formu	60
5.3.3	Anne baba tutum ölçeği	60
5.3.4	Aile değerlendirme ölçeği.....	61
5.4	VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	64
5.5	VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	64
5.6	ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ	66
5.7	SÜRE VE OLANAKLAR	66
6.	BULGULAR.....	68
6.1	TANIMLAYICI BULGULAR.....	68
6.1.1	Sosyodemografik özellikler	68
6.1.2	Cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgiler	82
6.2	ÇÖZÜMLEYİCİ BULGULAR	92
6.2.1	Olgu ve kontrollerin bazı sosyodemografik özellikler açısından karşılaştırılması	92
6.2.2	Olgu ve kontrollerin ADÖ ve ABTÖ boyut puanlarının karşılaştırılması	102
6.2.3	Olgu ve kontrollerin çok değişkenli lojistik regresyon analizi ile karşılaştırılması	105
7.	TARTIŞMA	114

7.1 TANIMLAYICI ÖZELLİKLERE VE ÖLÇEK PUANLARINA İLİŞKİN TEMEL BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	114
7.1.1 Cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgiler.....	135
7.2 SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMA BULGULARININ İNCELENMESİ	142
7.3 ÖLÇEKLERDEN ELDE EDİLEN PUANLARIN KARŞILAŞTIRMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ	151
7.4 ÇOK DEĞİŞKENLİ ANALİZ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	156
7.5 ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI VE GÜÇLÜ YANLARI	166
8. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	168
8.1 OLGU VE KONTROL GRUBUNUN KARŞILAŞTIRILDIĞI SOSYODEMOGRAFİK VERİLERİN SONUÇLARI.....	169
8.1.1 Olgu ve kontrol grubundaki annelerin ve babaların özelliklerinin karşılaştırılmasına ait bulguların sonuçları	169
8.2 OLGU GRUBUNDA CİNSEL İSTİSMARA AİT VERİLERİN SONUÇLARI.....	171
8.3 OLGU VE KONTROLLERİN ADÖ VE ABTÖ BOYUT PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	173
8.4 OLGU VE KONTROLLERİN ÇOK DEĞİŞKENLİ LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU	174
8.4.1 Araştırmadan elde edilen bulguların tek değişkenli analizinde anlamlı bulunan değişkenler dikkate alınarak oluşturulan lojistik regresyon analizi modelleri sonucu	174
8.4.2 Tek değişkenli regresyon analiz modelinde yer alan sosyodemografik özellikler ve ABTÖ özet puanından oluşan çok değişkenli analiz sonuçları...	174
8.4.3 ADÖ ve ABTÖ ile grup arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi sonucu	175
9. KAYNAKLAR	179

10. EKLER.....	208
EK 1 ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ	208
EK 2 VERİ TOPLAMA FORMLARI	209
EK 3 ÖLÇEKLERE VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI.....	220
EK 4 ÖLÇEKLER İÇİN ÜRETİLEN FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI	240
EK 5 NORMALLİK SINAMASI SONUCU	242
EK 6 ENSTİTÜ KABUL YAZISI	243
EK 7 ETİK KURUL ONAYI.....	244
EK 8 KURUM ARAŞTIRMA İZİN BELGELERİ	247
EK 9 BENZERLİK RAPORU BİLDİRİMİ.....	249
11. ÖZGEÇMİŞ.....	250

V. TABLOLAR ve ŞEKİLLER DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya katılanların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı ..	69
Tablo 2. Araştırmaya katılanların eğitim ve çalışma durumuna göre dağılımı ..	70
Tablo 3. Araştırmaya katılanların aile bütünlüğü ve anne-baba birlikteliğine ait özellikleri.....	71
Tablo 4. Araştırmaya katılanların anne-baba özelliklerine göre dağılımı	73
Tablo 5. Araştırmaya katılanların ve aile bireylerinin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanım durumlarına göre dağılımı.....	75
Tablo 6. Araştırmaya katılanların ailelerinin gelir, ev mülkiyeti ve göç durumlarına göre dağılımı.....	76
Tablo 7. Araştırmaya katılanların arkadaşlık ilişkileri ve spor yapma durumlarına göre dağılımı	77
Tablo 8. Araştırmaya katılanların internet kullanım durumlarına göre dağılımı	78
Tablo 9. Araştırmaya katılanların psikiyatriste başvuru durumu ve intihar girişimi varlığı ile ailede intihar girişimi ve suçlu birey varlığı dağılımı.....	79
Tablo 10. Araştırmaya katılanların ADÖ ve ABTÖ puanlarına göre dağılımı...	80
Tablo 11. Olgu grubunun maruz kaldığı eylem türü.....	82
Tablo 12. Olgu grubunun gebeliğe ilişkin durumu	83
Tablo 13. Olgu grubunun gayri resmi birliktelik durumu.....	83
Tablo 14. İstismarcı ile ilgili değişkenler.....	84

Tablo 15. Ensest olma durumu	86
Tablo 16. İstismar ile ilgili bilgiler	87
Tablo 17. Cinsel istismarda internet kullanma durumu	88
Tablo 18. Olgu grubunun tehdit edilme veya para verilme durumu	88
Tablo 19. İstismarın ortaya çıkma durumu	89
Tablo 20. Ailenin şikâyet durumu.....	90
Tablo 21. Olgu grubunun sosyal inceleme ve acil koruma kararı alınma durumu	90
Tablo 22. ÇİM'e başvuru sayısı ve psikiyatri randevusuna gelme durumu.....	91
Tablo 23. Olgu ve kontrollerin sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırmalı dağılımı	94
Tablo 24. Olgu ve kontrollerin anne-baba özelliklerine göre karşılaştırmalı dağılımı	95
Tablo 25. Olgu ve kontrollerin kendileri ile anne-babalarının alışkanlıkları ve diğer özelliklerinin karşılaştırmalı dağılımı	97
Tablo 26. Olgu ve kontrollerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre karşılaştırmalı dağılımı.....	99
Tablo 27. Olgu ve kontrollerin arkadaşlıkları, internet kullanımı ve spor etkinliklerine katılımına göre karşılaştırmalı dağılımı	101
Tablo 28. Olgu ve kontrollerin aile işlevselliği puanlarının karşılaştırılması...	103
Tablo 29. Olgu ve kontrollerin anne-baba tutumu puanlarının karşılaştırılması	104
Tablo 30. ADÖ ve sosyodemografik değişkenler için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu	107
Tablo 31. ABTÖ ve sosyodemografik değişkenler için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu	109

Tablo 32. ADÖ ve ABTÖ için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu	111
Tablo 33. ADÖ ve ABTÖ ile grup arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi yoluyla sınanması.....	112
Tablo 34. Katılımcıların tümünün ADÖ sorularına verdikleri yanıtların dağılımı	220
Tablo 35. Olgu ve kontrollerin ADÖ ölçeğine verdikleri yanıtların dağılımı ..	227
Tablo 36. Katılımcıların tümünün ABTÖ sorularına verdikleri yanıtların dağılımı	233
Tablo 37. Olgu ve kontrollerin ABTÖ ölçeğine verdikleri yanıtların dağılımı	236
Tablo 38. ADÖ ölçeği için üretilen açıklayıcı faktör analizi sonucu.....	240
Tablo 39. ABTÖ ölçeği için üretilen açıklayıcı faktör analizi sonucu	241

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. ADÖ ve ABTÖ ile grup arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi sonucu	113
---	-----

Başlık: Cinsel İstismar Mağduru 12-18 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumları Ve Aile İşlevselliklerinin Değerlendirilmesi

Öğrencinin adı: Sezin ÜNAL

Danışmanlar: Doç. Dr. Hakan BAYDUR

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Çalışmada cinsel istismara uğramış 12-18 yaş arasındaki çocukların, anne baba tutumlarının ve aile işlevselliklerinin kontrol grubu ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma, cinsel istismara uğramış 12-18 yaş arası 98 çocuk ve onların yaş ve cinsiyet olarak benzeri olan 196 çocuk ile yapılan nicel bir araştırmadır. Aile değerlendirme ölçeği, anne baba tutum ölçeği ve sosyodemografik anket formu ve cinsel istismara özgü bilgi formu veri toplama araçlarıdır. Veriler SPSS for Windows 25.0 ve Stata 14.0 programı aracılığıyla işlenmiş ve çözümlenmiştir.

Bulgular: Olguların aile işlevselliklerinin kontrollere göre daha kötü düzeyde olduğu; anne-baba tutumları açısından yapılan karşılaştırmada “koruyucu tutum” boyutunda orta düzeyde, “demokratik tutum” ve “otoriter tutum” boyutu ile özet tutum puanında yüksek düzeyde aralarında bir farklılığın olduğu ve olguların kontrollere göre daha sağlıklı aile işlevselliğine ve daha otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Çocuğun içinde bulunduğu aile işlevselliğinin sağlıklı olması ve çocuğu yetiştiren ebeveynlerin tutumunun otoriter olması çocuğun cinsel istismara uğrama riskini arttırmaktadır. Sağlıklı bir aile sisteminin ve ebeveynlerin sağlıklı tutuma sahip olmadığı ortamlarda çocuktan başlayarak aileye doğru devam eden bir sosyal hizmet müdahale planı gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Cinsel İstismar, Aile İşlevselliği, Anne Baba Tutumu, Sosyal Hizmet, Aile ile Sosyal Hizmet

Title: The Assessment Of The Between 12-18 Ages Sexually Abused Children's Family Attitudes And Family Functions

Student's name: Sezin ÜNAL, SW.

Advisor: Hakan BAYDUR, Assoc.Prof.

Department: Social Work Department

2. ABSTRACT

Aim: In this study the aim is comparison between 12-18 ages sexually abused children's family attitudes and family functions with the control group.

Method: This study is a quantitative study that applying between 12-18 ages sexually abused 98 children and similar to according to age and gender 196 children. Family Assessment Device, Family Attitudes Scale, Social-Demographic Survey and special to sexual abuse information form are data collection instruments. Data's processed and analyzed via SPSS for Windows 25.0 and Stata 14.0 program.

Findings: In this study is identified that cases group's family functions were worse than control group's; in terms of family attitudes comparison case and control groups': at "protective attitude" extent was medium, at "democratic attitude" and "authoritative attitude" extent and at summ attitude scores were high differences. Cases have unhealthier family function and more authoritative family attitude.

Conclusion: Unhealthy family function and authoritative family attitude increases the risk of sexual abuse. Starting from child and ongonig to family social work intervention needs in unhealthy family systems and unhealthy family attitudes environments.

Key words: Sexual Abuse, Family Function, Family Attitude, Social Work, Social Work with Family

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Çocuk Hakları Sözleşmesi 1. Maddesinde “Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” Diyerek çocuğun tanımı yapılmıştır. Çocuk istismarı ise; çocuğun gelişimini ve büyümesini çocuğun yüksek yararını gözetmeksizin negatif yönde etkileyen her türlü davranış ve durum olarak tanımlanabilmektedir. Çocuk istismarına insanlık tarihi boyunca her toplumda ve kültürde rastlanılmaktadır. Aynı zamanda toplumların kültürel, dini ve ahlaki değerlerine göre değişen biçimlerde açıklanabilmektedir. Bu sebeple çocuk istismarı denildiğinde evrensel olarak geçerli olacak bir tanım yapmak zorlaşmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmalinin birbirinden farklı birçok tanımı olmasına karşın tanımların ortak özelliği, yetişkinin davranışının ya da pasifliğinin çocuğun farklı gelişim dönemlerini olumsuz etkilemesidir (Kara ve ark. 2004; Yetiş 2017). Çocuk istismarı türlerine yönelik literatür incelendiğinde; çocuk istismarı türlerinin fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere 4 başlık altında toplandığı görülmektedir (Ronan ve ark. 2009; World Health Organization 1999).

Çocukların cinsel istismarı küresel bir sorundur (Alparslan 2014; Stoltenborgh ve ark. 2011). Cinsel istismara uğrama sonucunda çocuklar hayat boyu acı çekecekleri ya da kendilerine yetme becerilerini yok edebilecek, geri döndürülemeyen fiziksel zararlar görebilmektedirler. Bazı kültürlerde bekâret, evlilik ve aile için bir gereklilik olarak görülmekte olup cinsel istismar mağduru çocukların yetişkinlik ilişkilerinde toplum tarafından ayıplanmasına ve dışlanmasına neden olabilmektedir. Cinsel istismarın duygusal boyuttaki zararlarına baktığımızda; çocukların çocukluk çağı ve yetişkinlik hayatlarında kendine zarar verme davranışlarında bulunabildikleri, zarar verici ve kendilerine uygun olmayan ilişkiler yaşayabildikleri, duygusal ve zihinsel

sağlık sorunları ile karşı karşıya kalabildikleri görülmektedir. Cinsel istismar duygusal ve fiziksel sağlığa etki etmenin yanı sıra bir miktar duygusal yakınlık ve gizlilik içermektedir. Cinsel istismar samimiyet ve mesafenin, bir yandan sevgi ve nefretin bir yandan da ret ve şiddetin içinde barındığı karmaşık bir birleşimdir (Fowler 2008). 2001-2007 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Ergen ve Psikiyatri Bölümüne başvuran hastaların kayıtlarının geriye dönük incelemesiyle gerçekleştirilen araştırmada cinsel istismar mağduru olduğu ifade edilen çocukların %33,6'sının birden fazla psikiyatrik rahatsızlığı, %54,5'inin travma sonrası stres bozukluğu ve %16,8'inin ise akut stres bozukluğu tanısının olduğu bulunmuştur (Bahali ve ark. 2010). Ocak-Temmuz 2014 tarihleri arasında Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatri Polikliniği'ne adli rapor düzenlenmesi amacıyla gönderilen, cinsel istismara maruz kalmış 2-18 yaş aralığında çocuk ve ergen olgular; ruhsal bozukluklar açısından retrospektif olarak incelenmiş; 52 olgunun 1-3 kez muayeneye geldiği, 26'sının uyku bozukluğu, sinirlilik, iştahsızlık gibi semptomlar gösterdiği belirlenmiştir (Demirci ve ark. 2014).

Araştırmalarda da belirtildiği üzere cinsel istismar çocukların hem çocukluk dönemlerini hem de yetişkinlik dönemlerini fiziksel, duygusal ve mental olarak olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çocuk cinsel istismarını önlemek ve çocukların cinsel istismarın sonuçlarından en az şekilde etkilenebilmelerini sağlama amacıyla bu alanda çalışmaların yapılmasının gerekliliği ortadadır.

Epidemiyolojik çalışmalarda da cinsel istismar için ayırıcı risk faktörlerinin ebeveynlerin yetersiz oluşu, ulaşılmaz oluşu ve zayıf çocuk aile ilişkisi olduğunu belirtilmektedir. Pek çok çalışmada ailelerinden uzun zaman uzakta kalan çocukların cinsel istismara uğrama olasılığının arttırdığı görülmektedir. Ebeveynleri cezalandırıcı ya da mesafeli tutumda olan çocuklar ve ebeveynleri alkolik olan, madde bağımlısı olan ya da duygusal olarak stabil olmayan çocuklar da cinsel istismar açısından daha riskli bir grupta yer almaktadır. Ayrıca evlilikteki çatışmalar da istismar için risk faktörü oluşturabilmektedir (Finkelhor 1994b).

Çocuk cinsel istismarı alanı sosyal hizmet mesleğinin çocuk ve aile refah alanı kapsamındadır (Paslı 2017). Sorun çözme fonksiyonu olan sosyal hizmet disiplininin çocuk cinsel istismarı konusunda çok yönlü çalışmalar geliştirmesi beklenmekte ve

gerekmektedir. Cinsel istismar konusunda çocuğun içinde bulunduğu aile, gruplar ve toplumun içerdği ve çocuğun refahını etkileyen her husus sosyal hizmetin bütüncül bakış açısıyla ve genelde yaklaşımı ile ele alınır. Soruna mikro, mezo ve makro düzeyde müdahale edilmesi oldukça önemlidir. Böylelikle yalnızca, sorun üzerinde odaklanılmaz aynı zamanda çocuğun etkileşim içerisinde olduğu bütün sistemleri ve sistemler arasındaki ilişkiler değerlendirilir. Bu sistemlerin en başında ve en önemlisi, belirtildiği üzere ailedir. Çocuk alanının aile refah alanından ayrı bir şekilde değerlendirilmesi mümkün olmadığından aile faktörü bu sorun alanın ortaya çıkmasında ya da engellenmesinde oldukça önemlidir (Koşar 1992). Çocuğa yönelik cinsel istismar vakalarında bütüncül yaklaşım ile çocuğu, çocuğun ailesini, okulunu ve sosyal çevresini de kapsayan bir müdahale gerçekleştirilir (Hatipoğlu 2017) .

Çocuğun içinde bulunduğu bütün aile sisteminden etkilenmesi sebebi ile cinsel istismarın yaşanmasında ya da yaşandıktan sonra çocuğun sağlıklı bir aile ortamında kalabilmesi adına aile işlevselliği ve anne baba tutumlarının sağlıklı olmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Sağlıklı işleyen bir ailenin ve sağlıklı tutuma sahip anne babanın olmadığı ortamlarda da çocuktan başlayarak aileye doğru devam eden bir sosyal hizmet müdahale planı oldukça önemlidir. Sosyal hizmet disiplini çocuğun içinde bulunduğu aile sisteminin farkında olarak çalışmalarını sürdürür. Böylelikle hem istismarın meydana gelişinin engellenmesinde hem yaşanan mağduriyetin ortaya çıkarılmasında hem de ailelerin ve çocuğun bu süreçten en az şekilde örselenerek, süreç ile baş edebilmelerine yardımcı olarak çalışmalarını aileler ile gerçekleştirir.

Tüm bu bilgiler ışığında cinsel istismar mağduru çocukların, anne baba tutumlarının ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesinin önemli olduğu görülmektedir. Aynı zamanda dışarıdan kişilerin mevcut ailelerin işlevi ve anne baba tutumlarını belirlemesinden ziyade, çocuğun kendi aile işlevselliğini ve anne baba tutumunu değerlendirmesinin; yerinde ve doğru mesleki müdahaleler ve önleyici çalışmaların yapılabilmesi için önemli olacağı düşünülmektedir.

4. GENEL BİLGİLER

4.1 ÇOCUK İSTİSMARI

Bu bölümde çocuk istismarının tanımı ve türlerinden bahsedilecektir.

4.1.1 Çocuk İstismarı Tanımı

Tarihte toplumların yapılarına, kültürlerine, inançlarına ve ekonomilerine göre “çocuk” kavramının değiştiği görülmektedir. Ortaçağda çocuğa küçük erişkin gözüyle bakılmakta, çocuk ailenin malı olarak görülmekte, iş yapabilir büyüklüğe ulaşınca da çalıştırılmaktaydı. Günümüzdeki çocuk ve çekirdek aile kavramının ise oldukça yeni olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyal yönlerden büyümekte ve gelişmekte olan bir insan olduğu kavramı henüz geçtiğimiz yüzyılın başında gelişmiştir. Günümüzde her çocuğa içinde bulunduğu çevreyi yansıtacak biçimde kendine özgü biyopsikososyal gelişme özelliği göstermekte olan ayrı bir birey olarak bakılmaktadır (Yurdakök 2010). 1989 yılında BM Genel Kurulu tarafından Çocuk Hakları Sözleşmesi dünya ülkelerinin onayına çıkmıştır. Sözleşmenin 1. Maddesinde çocuğun tanımı yapılmıştır: “Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” Aynı sözleşmenin 19. Maddesinde ise tanımı yapılan çocuğun istismarının tanınması, bildirilmesi, araştırılması, tedavisi, izlenmesi ve önlenmesi ile ilgili öneriler yer almaktadır (Birleşmiş Milletler 1994; Topuzoğlu 2004; Yurdakök 2010).

Çocuk istismarı ise; çocuğun gelişimini ve büyümesini çocuğun yüksek yararını gözetmeksizin negatif yönde etkileyen her türlü davranış ve durum olarak tanımlanabilmektedir. Çocuk istismarına insanlık tarihi boyunca her toplumda ve kültürde rastlanılmaktadır. Aynı zamanda toplumların kültürel, dini ve ahlaki değerlerine göre değişen biçimlerde açıklanabilmektedir. Bu sebeple çocuk istismarı denildiğinde evrensel olarak geçerli olacak bir tanım yapmak zorlaşmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmalinin birbirinden farklı birçok tanımı olmasına rağmen tanımların ortak özelliği, yetişkinin davranışının ya da pasifliğinin çocuğun farklı gelişim dönemlerini olumsuz etkilemesidir (Kara ve ark. 2004; Yetiş 2017).

Çocuk istismarı, trajik sonuçları ve karmaşık nedenleri bağlamında psiko-sosyal, tıbbi, hukuki faktörleri içeren kapsamı geniş ve önemli bir sorundur (Kairys ve ark. 2002). Halk sağlığı bağlamında çocuklarda ciddi bir oranda morbidite ve mortaliteye neden olan sosyal ve medikal bir problem olan çocuk istismarı; yalnızca dünya çapında bir halk sağlığı sorunu değil, aynı zamanda çocuk haklarının önemli bir ihlali olarak değerlendirilmektedir (Ayvaz ve Cemalettin 2004; Völkl-Kernstock ve ark. 2016). Çocuk istismarının yazılı olan tarihine başlangıcından itibaren çeşitli kaynaklarda rastlanmasına rağmen, uzmanların konuya olan bakış açısı son yüzyıl içerisinde artmış ve gelişmiştir. 1940'lı yıllarda Caffey tarafından, kronik subduralhematomlu çocukların sıklıkla çeşitli iyileşme evrelerinde birden fazla kırığa sahip olduğu gözlemlenmiştir ancak bir tanım yapılmamıştır. Daha sonra 1962'de Kempe, çocuk tacizi sorununa dikkat çekerek, Amerikan Tıbbi Derneği Dergisinde hırpalanmış çocuk sendromunu tanımlamıştır. Bu gelişmelerle 1960'ların sonuna gelindiğinde, bütün devletler çocuk istismarını bildiren yasalar çıkarmış ve mağdurlara ve ailelere yardım amacı ile hizmet politikaları geliştirilmeye başlanmıştır (Jain 1999).

Çocuk istismarı ve ihmali, en genel tanımı ile annenin, babanın ya da farklı bir yetişkinin çocuğun gelişimini engelleyecek ya da ya da kısıtlayacak şekilde çocuğa yöneltile eylem ve eylemsizlikleridir. İhmal ve istismar kavramları arasındaki en büyük fark ise ihmalin pasif, istismarın ise aktif bir davranış biçimi olmasıdır (Tıraşçı ve Gören 2007).

4.1.1.1 Çocuk istismarı türleri

Çocuk istismarı türlerine yönelik literatür incelendiğinde; çocuk istismarı türlerinin fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere 4 başlık altında toplandığı görülmektedir (Ronan ve ark. 2009; World Health Organization 1999).

İhmal: Çocuk ihmali bir açıdan da çocuğa karşı devletin ya da kurumların çocuğun üst düzeyde gelişimini engelleyici durumlar ve davranışlar yaratarak, hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakılması neticesinde çocuğa yönelik yapması gereken en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi olarak tanımlanabilmektedir. Çocuğun temel bakım ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanmaması, sağlığı ile ilgili tıbbi müdahalelerin yaptırılmaması, çocuğa karşı ebeveynlik görevlerinin yeterli düzeyde yerine getirilmemesi ve çocuğun yalnız bırakılması gibi davranışlar ihmal örneklerdir (Aral ve Gürsoy 2001b). Başka bir bağlamda ihmal; çocuğa bakmakla yükümlü kişinin çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamaması ve yükümlülüklerini yerine getirmemesi, duygusal gereksinimlerini önemsememesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal yönden örselemesidir (Tıraşçı ve Gören 2007). Ayrıca çocuk ihmali bazı kaynaklarda ayrı başlık olarak okul çağındaki çocuğun okula gönderilmemesi, çocuğun okuldan kaçmasına göz yumulması ve çocuğun özel eğitimsel gereksinimlerine dikkat edilmemesi gibi ihmalleri için eğitimsel ihmal şeklinde de karşımıza çıkmaktadır (Dereobalı ve ark. 2013).

Fiziksel istismar; bir çocuğa anne, baba ya da bakımından sorumlu bir kişi tarafından uygulanan bedensel hasara neden olan ya da neden olabilecek, sağlığına zarar verecek, yaralayacak ya da yaralanma riski oluşturacak davranışlar olarak tanımlanır. Kaza sonucu olmadan yaralanma ve fiziksel travma ile sonuçlanan her türlü davranış biçimi olarak da tanımlanan bu istismar türü istismarın en iyi tanınan şeklidir. Bu hasar elle ya da bir cisim ile vurularak, itekleyerek, sarsarak, yakarak ya da ısırarak olabilmektedir. En kolay tespit edilebilen istismar türüdür (Pelendecioğlu ve Bulut 2009; Uğurlu ve Gülsen 2014; World Health Organization 2002).

Duygusal istismar; anne, baba ya da başka bir yetişkinin çocuğa; çocuğun yapabileceklerinden fazla, beklenti ve istekte bulunması, çocuğa saldırganca tutumlar sergilemesi şeklinde tanımlanmaktadır (Runyan ve ark. 2002). Çocuğa yönelik duygusal istismar davranışlarından bazıları; çocuğun kapasitesinin ve isteklerinin

sürekli olarak kötülenmesi, yok sayılması ya da çocuktan kapasitesi üstünde beklentilerde bulunulması, çocuğun sosyal ilişkiden yoksun bırakılması, çocuğun terk edilme ile tehdit edilmesi, çocuğu gelişim ve yaşına uygun olmayan yöntemlerle yetiştirilmesidir. Aynı zamanda sözel ve sözel olmayan aşağılama, azarlama, dışlama, duygusal karılıktan mahrum bırakmak, uygunsuz davranışlara teşvik etmek (örneğin hırsızlık), çocukla etkileşimde duygu gösterememek gibi çocuğun duygusal, gelişimsel veya psikolojik iyilik durumunu zedeleyen bir veya daha fazla gösterilen davranışlardır (Dinleyici ve Dağılı 2016).

4.1.2 Cinsel istismar

Tezin bu bölümünde çocuk cinsel istismarının; tanımı, türleri, etiyolojisi, epidemiyolojisi açıklanacaktır.

4.1.2.1 Cinsel istismarın tanımı ve tarihçesi

Çocuk cinsel istismarı ile ilgili farkındalık 1970’li yılların sonunda oluşmaya başlamakla birlikte, bu bağlamda yeni bir olgu olmayan çocuk cinsel istismarının kabul edilmesinde ve bu durumun sorunsallaştırılmasında tüm dünyada çekinceli davranıldığını söylemek mümkündür (Finkelhor 1979; Search 1993).

Finkelhor (1984); New Jersey’de Lindbergh isimli bebeğin kaçırılmasından sonra 1930’larda giderek artan toplumsal panik oluştuğunu ve 1950’lilerde ise çocuk tacizleri ve çocuk cinayetlerinin toplumsal paniğinin boyutlarının genişlediğini belirtmiştir (Finkelhor 2008). Ancak bu aşamada Search (1933) Son Tabu adlı kitabında aile içi cinsel istismar mağduru kişilerin başlarına gelenleri kimseye söyleyemediklerini ve kendilerine inanılmadığını belirtmektedir. Bu durumun sebebinin ise Freud’un 1890’ların sonunda geliştirdiği çocukluk cinselliği ve Oidipus Kompleksi kuramları olduğunu; bu kavramların birçok hekimi sonraki altmış yıl ya da daha fazla etkilediğini belirtmektedir. 1980’li yılların sonunda ise; İngiltere’de Cleveland ve Newcastle gibi bölgelerdeki hastanelerde cinsel istismar teşhislerinde ani bir artış olduğu kamuoyunda gündeme gelmiştir. Bu artış soruna yönelik ilginin

gelişmesine sebep olmuştur. 1985’de kurulan cinsel istismara uğrayan çocuklar ve aileleri için yardım kuruluşu olan Childwatch kuruluşu kurulmuştur. 1986 yılında Ester Ranzer’in BBC’ye yaptığı ilk “Childwatch” programı, çocuk cinsel tacizinin yaygınlığını görünür kılmıştır. Bunun sonucu tacize uğrayan çocuklar için parasız telefon hattı olan Childline kurulmuştur (Search 1993).

Çocukların cinsel istismarı, genellikle çocuk istismarı gibi, bin yıl boyunca var olurken, Birleşik Devletler’de kadın hareketinin bir sonucu olarak ve kısmen de olsa bir kamusal sorun olarak ortaya çıkmıştır (Council 2013). Kempe (1962) yirminci yüzyılın son yıllarında Amerika’da da, çocuk istismarı konusundaki cehalet ve sessizlik dağılmaya başladığını, gazeteciler çocuklarına saldırmaktan tutuklanan ebeveynler hakkında makaleler yazmaya başlarken, tıbbi araştırmalar ise çocuk istismarı vakalarına dair güçlü istatistikler sunmuştur (Andrew 2005).

Her dönemde cinsel istismar sorununun yaşanmış olmasına karşın ancak 1962 yılında Henry Kempe “dövülmüş bebek sendromu” ile çocuğa yönelik fiziksel istismarı tanımlanmıştır. Bu tanım ile birlikte uzmanlar fiziksel istismarın fiziki ve duygusal belirtilerini ortaya koydukça cinsel istismar da gündeme gelmeye başlanmıştır (Search 1993). Bu aşamada Kempe’nin fiziksel istismar tanımının cinsel istismarın tanımlanabilmesinde büyük bir katkı sağladığını söylemenin de yanlış olmayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda çocuk koruma lobisinin ve kadın hareketinin çabalarının da bir sosyal sorun olan çocuk cinsel istismarını birbiri ile çok yakından ilgisi olan fiziksel istismar ve tecavüzden ayırarak ele alınmasında büyük etkisi olduğu belirtilmektedir (Angelides 2004; Finkelhor 1979).

Cinsel istismar ilk olarak Kempe (1978) tarafından “çocuk ve ergenlerin, gelişim düzeyleri nedeniyle algılayamadıkları, bilinçli olarak onay veremedikleri veya aile rollerine ilişkin toplumun sosyal tabularına ters düşen cinsel aktivitelerde katılımlarının sağlanması” olarak tanımlanmıştır (Council 2013). İlk tanım sonrasında alan yazın incelendiğinde tarihsel süreç içerisinde cinsel istismarın birçok tanımının yapıldığı görülmektedir.

Browne ve Finkelhor (1986)’a göre çocuğun cinsel istismarı, birbiriyle örtüşen ancak birbirinden ayrılan iki tür etkileşimden oluşur: (a) çocuk üzerinde zorla olan

cinsel davranışlar, (b) açık bir zorlama olup olmadığına bakılmaksızın bir çocuk ve daha yaşlı bir kişi arasındaki cinsel aktivite. Yaş farkını daha eski tanımları da göz önüne olarak 5 veya daha fazla olarak belirtmişlerdir. Aynı zamanda literatürdeki tanımlar arasında farklar olduğuna vurgu yapmışlardır. Bazı tanımların zorla olan cinsel istismarda sadece yaşlı partnerlerle olan deneyimlere odaklandığını, bazı tanımların ise sadece aile üyeleri tarafından işlenen cinsel tacizi incelediğini ifade etmişlerdir.

Finkelhor (1994a) tanımında ise, çocuk cinsel istismarının kapsamına yönelik tartışmaların devam ettiğini ancak genel anlamda hukuki ve bilimsel tanımların; çocuğun dâhil olduğu cinsel aktivite ve suiistimal koşulları olarak iki temel unsuru içerdiğini belirtmektedir. Çocuğun katıldığı cinsel aktiviteler terimi, cinsel uyarı amaçlı aktiviteler anlamına gelir. Genellikle temas içeren veya temas içermeyen cinsel istismar ile bağlantılı olarak sınıflandırılır. Suistimal koşulları kavramı ise; yaş, olgunluk düzeyi, bakımını sağlama vb. durumlardan kaynaklanan çocuğun üzerindeki otoritesini kötüye kullanma, çocuğu şiddet veya kandırma yolu ile aktiviteye dâhil etme durumlarını kapsamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 1999 yılında yayımlanan Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu'nda ise cinsel istismar; "Çocuğun kendisinin tam olarak kavrayamadığı, tam onay vermesi mümkün olamayacak veya gelişme düzeyi açısından hazır olmadığı, ya da toplumun verili yasalarını veya toplumsal tabularını ihlal eden bir cinsel etkinliğe dâhil edilmesi olarak tanımlanır. Çocukların cinsel istismarında failler; yaşları gereği, mağdur üzerinde belirli bir yetki, otorite veya sorumluluk taşıyan yetişkinler olabileceği gibi, başka çocuklar da olabilir." Şeklinde tanımlanmıştır. Yine 2006 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine ve Kanıt Toplanmasına Yönelik bir Kılavuz'unda cinsel istismar tanımının aynı olduğu görülmektedir (World Health Organization 2006).

Türkiye'deki tanımlara bakıldığında da Polat (2007)'in cinsel istismarı iki boyutta tanımladığı görülmektedir. Polat (2007b)'a göre yetişkin bir bireyin cinsel doyumunu için çocuğu kötüye kullanması cinsel istismardır. Yasal olarak incelendiğinde ise 18 yaşından küçük kişilere yönelik herhangi bir erişkin tarafından cinsel doyum amacıyla

yapılmış herhangi bir eylemdir. Dağlı ve İnancı (2011) ise çocuğun cinsel istismarını şu şekilde tanımlamıştır: “Çocuğun cinsel istismarı, bir çocuk ile bir yetişkin ya da yaş veya gelişim bakımından sorumluluk, güven ve güç ilişkisi içinde olan başka bir çocuk arasında, bu kişinin cinsel gereksinimlerini tatmin etmeyi amaçlayan bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu eylemler; çocuğu yasa dışı bir cinsel eyleme zorlamayı ya da ikna etmeyi, çocuğu fuhuş ya da diğer yasa dışı cinsel eylemler için sömürmeyi, çocuğu pornografik gösteriler ve materyaller için sömürmeyi içermekte; ancak bunlarla sınırlı kalmamaktadır”.

Young ve ark. (2011) nitelikle cinsel istismar türlerinin tanımlanması konusunda genel bir anlaşma olsa da literatürde özlü ve doğru tanımlamalarda eksiklik olduğunu belirtmektedirler. Bunun sebebinin ise, geniş çaplı tanımların, cinsel istismarın her türünü kapsayacak şekilde gerekli detaylardan yoksun olması ve daha spesifik tanımların, cinsel istismarın farklı alanlarını yeterince iyi karşılamaması olarak açıklamışlardır. Çocuğun cinsel istismarı ile ilgili literatürdeki tanımların istismarcı ile mağdur arasındaki yaş farkı, çocukluk yaşı olarak belirlenen sınır veya cinsel istismarın türüne göre farklılık gösterdiği görülmektedir (Pereda ve ark. 2009).

Ulusal Çocuklara Yönelik Zalimliği Önleme Derneği (National Society ntropo Prevention of Cruelty to Children/NSPCC 2013) ise çocuğun cinsel istismarını; çocuğun farkında olup olmadığına bakılmaksızın, çocuğu/genci cinsel faaliyetlerde yer almaya zorlamak veya baştan çıkararak/teşvik ederek cinsel aktiviteye katılımının sağlanmasıdır şeklinde tanımlamıştır. Cinsel aktiviteler; penetrasyon (örneğin, tecavüz, oral seks) veya mastürbasyon, öpüşme, sürtünme ve giysinin dışına dokunma gibi eylemler dâhil olmak üzere fiziksel teması içerebilir. Ayrıca, çocukların cinsel içerikli görüntülere bakmalarını, cinsel görüntülerini izlemelerini, cinsel aktiviteleri izlemelerini, çocukları cinsel yollardan uygunsuz davranışlarda bulunmaları konusunda teşvik etmelerini veya istismara hazırlık olarak çocuklarını hazırlama gibi iletişim kurma faaliyetlerini de içerebilirler. Aynı zamanda cinsel istismar sadece yetişkin erkekler tarafından gerçekleştirilmez; kadınlar, diğer çocuklar tarafından da cinsel istismar eylemleri yapılmaktadır. Ayrıca bu tanımların İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler için benzer olduğu belirtilmektedir (NSPCC 2013).

4.1.2.2 Cinsel istismar davranış türleri

Faller (2003) yaygın cinsel istismar davranış türlerini ayrıntılı olarak belirtmiştir. Faller'e göre cinsel istismar davranış türleri;

- Temas İçermeyen Cinsel İstismar: Çocuğa yönelik cinsel içerikli yorumlar, özel bölgeleri teşhir etme, röntgencilik, fetişizm (kıyafet/vücut bölgesine cinsel saplantı), müstehcen telefon konuşmasıdır.
- Cinsel Dokunma: Saldırgan tarafından çocuğun özel bölgelerine dokunulması, saldırganın çocuğu kendisinin özel bölgelerine dokunmasına zorlamasıdır. Cinsel dokunma kıyafetin içinden ya da üstünden olabilmektedir.
- Parmak ya da Cisim Sokma: Saldırganın mağdurun vajinasına ya da anüs bölgesine parmağını sokması, saldırganın çocuğu parmağını vajina ya da anüsüne sokmasına zorlaması, saldırganın mağdurun ya da kendisinin vajina anüs bölgesine cisim sokmasıdır.
- Oral Seks: Dil içeren öpme, vücut bölgelerini öpme, yalama ya da ısırma; göğüsleri emme, öpme, yalama; kadın dış genital organlarını yalama-vajinal yalama, öpme, ısırma, emme ya da vajinal açıklığa dil ile dokunma; erkek dış genital organlarını yalama- penisi yalama, öpme, emme ya da ısırma; anal bölgeyi yalama olarak tanımlanmaktadır. Saldırgan bu davranışları mağdura uygulayabilir ya da mağdurdan kendisine uygulamasını talep edebilir.
- Penis Penetrasyonu: Vajinal ilişki (penisin vajinaya girmesi); anal ilişki (penisin anüse girmesi). Penetrasyon genellikle mağdura saldırgan tarafından uygulanır.

Faller, yaygın cinsel istismar davranış türlerinin belirtildiği gibi olduğunu ancak istismar türlerinin bunlarla sınırlı olmadığını, interfemoral ilişki (organ sürme), cinsel sömürü (çocuk pornografisi ve fuhuşu) gibi başka cinsel istismar türlerinin de olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda çocuk ile cinsel ilişki kurmak için teşebbüs etme cinsel istismar davranışları içerisinde yer almasa da çocuk ile cinsel ilişki kurmaya teşebbüs etmenin de çocuğa yönelik cinsel istismar olduğunu vurgulamaktadır (Faller 2003).

(NSPCC 2013) yılında yayınladığı raporda; birleşik krallık hükümeti tarafından yayınlananlar dâhil olmak üzere yakın zamandaki literatürün çoğunun çocuk cinsel istismarının temas içeren cinsel istismar (penetrasyon ya da fiziksel dokunmanın

olduğu) ve temas içermeyen (fiziksel dokunmanın olmadığı) cinsel istismar olmak üzere ikiye ayrıldığını belirtilmektedir. Aynı zamanda raporda çocukları internet üzerinden cinsel eylemler yapmaya zorlamanın yanı sıra çocuk ile cinsel ilişki yaşamak için çocuğun güvenini kazanmaya çalışmanın da temas içermeyen cinsel istismar kapsamında olduğu vurgulanmaktadır.

Polat (2007a) cinsel istismarın gerçekleştirilen durumun türüne göre sınıflandırılabilceği gibi aile içi cinsel istismar (ensest) ve aile dışı cinsel istismar olarak da ikiye ayrılabilceğini belirtmektedir.

4.1.2.2.1 Aile içi çocuk cinsel istismar (ensest)

İncest kelimesinin latince yazımı “incestus” dur. Sıfat olarak kirlenmiş, temiz olmayan, pis anlamını taşımaktadır. Aynı zamanda tanrılar karşısında iffetsiz ahlaksız ve suçlu olma anlamlarında kullanılmaktadır (Dictionary 2018; Yurdakök 2010). Osmanlıca kökenli olan fücür kelimesi incest kelimesinin karşılığıdır. Akrabalar ve aralarında evlenme yasağı olan kişiler arasında yasaklanan cinsel ilişki anlamındadır. Ancak fücür sözcüğü pek kullanılmamaktadır (Berki 1971; Topçu 2009).

19. yüzyılın sonlarından beri encest yasağını açıklamak için antropologlar tarafından psikolojik, biyolojik ve sosyokültürel teoriler üretilmiştir. 1960’lı yıllardan itibaren eneste ilişkin sosyo-kültürel yaklaşımlar güçlendirme (sağlamlaştırma) ve enesti yapılandırmama süreci bağlamında iki yönde gelişmiştir. Güçlendirme, yasağın kültürlerarası yönlerini incelemektedir. Yapılandırmayı yıkmak ise Cambridge antropoloğu Rodney Needham’ın 1971 yılında yaptığı çalışmaya aittir. Needham yaptığı çalışmada evrensel olarak bir encest tanımı olmadığını, “enest’in hiçbir genel teorisi olamaz” cümlesiyle net olarak belirtmektedir (Journet 2009).

Encest ilişkisinde hangi aile üyesinin yasaklandığını toplum belirler. Bu yasak bazı toplumlarda kan bağına göre, bazı toplumlarda aynı evde yaşamaya göre, bazı toplumlarda ise aynı soydan olmaya göre belirlenmektedir (Topçu 2009). Encest “toplumumuzda evlenmeleri, ahlakça ve hukukça yasaklanmış (nikâh düşmeyen) yakın akraba olan kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunmalarıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Yurdakök 2010). Polat (2007a) sadece çekirdek aile bireylerinin değil çocuğa bakma durumunda olan tüm kişilerin biyolojik bağa bakmaksızın encest kapsamında yer almaları gerektiğini savunmaktadır. Aynı zamanda sadece cinsel

ilişkiyi kabul eden araştırmacıların görüşü son zamanlarda anlamını yitirmiş, daha geniş bağlamdaki cinsel eylemlerin değerlendirilmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır. Tüm bu süreçlerle birlikte enstest yasal yönden farklı ülkelerde farklı biçimlerde tanımlanmıştır.

Eski Türk Ceza Kanununda aralarında evlenme yasağı olan kişilerin evlenmesinin suç sayıldığı görülmekle; 5237 sayılı kanunda böyle bir hükmün ön görülmediği dikkati çekmektedir. 765 sayılı kanunun yürürlükte olduğu süreçte ensteste dair tartışmalar yapılmış, enstestin bağımsız bir suç olarak kabul edilmemesi tartışılmıştır. Türk hukukunda enstestin cinsel istismarın nitelikli hali olarak kabul edildiği ancak ayrıca bir suç olarak düzenlenmediği görülmektedir. 5237 sayılı TCK'nın çocuğa yönelik cinsel istismar hükümlerinin olduğu 103., 104. Ve 105. Maddelere bakıldığında suçun üst soy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısımlı, evlat edinen veya üvey baba tarafından gerçekleştirilmesi durumunda ceza artırımı olacağı belirtilmektedir (Elbir 1946; TCK).

4.1.2.2 Aile dışı çocuk cinsel istismar

Aile dışı cinsel istismar, yabancı bir kişinin çocukla hiçbir ilişki kurmaksızın ya da bu yabancı kişilerin çocuğun güvenini kazanması sonucu çocuğa yönelik gerçekleştirdiği her türlü cinsel davranıştır (Polat 2007b). Aynı zamansa yapılan literatür taramasında enstest dışında çocuğa yönelik yapılan cinsel davranışların tümünün aile dışı çocuk cinsel istismarı bağlamında değerlendirildiği görülmektedir.

4.1.2.3 Çocuk cinsel istismarının hukuki boyutu

Çocuk hakları bağlamında atılan en önemli ilk adım 26 Eylül 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti'nin kabul ettiği Türkiye tarafından da imzalanan Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'dir (Aral ve Gürsoy 2001a). 20 Kasım 1959 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Çocuk Hakları Bildirgesi oy birliği ile kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesi ise 1989 yılında kabul edilmiş, 1990 yılında da yürürlüğe girmiştir (Akarslan 1993). Türkiye sözleşmeyi 17, 29, ve 30. Maddelerine çekince koyarak 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış, 4058 numaralı kanunla uygun bularak 9 Aralık 1994 yılında kabul etmiştir (İnan, 1993). Çocuk

Hakları Sözleşmesi incelendiğinde 19. Ve 39. Maddelerde çocuğun cinsel istismarına, 34. Maddede de çocuğun cinsel sömürüsüne yönelik düzenlenmiş olduğu görülmektedir (Birleşmiş Milletler 1994).

Türkiye’de Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin temel ilkeleri esas alınarak düzenlenen 5395 yasa numaralı Çocuk Koruma Kanunu 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların, korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir. Yasanın 3. Maddesinde “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuklar olarak belirtilmiştir. Kanunun ikinci bölüm 5. Maddesinde ise çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler (Danışmanlık, Eğitim, Bakım, Sağlık ve Barınma) düzenlenmiştir (Akçan ve Tümer 2010).

Ülkemizde çocukların lehine uygulamalar yapıldığı da görülmektedir. Çocuk izlem merkezleri bu uygulamalardan birini oluşturmaktadır. ÇİM’ler 2012/20 sayılı başbakanlık genelgesiyle hizmet vermeye başlamıştır. ÇİM’lerin kurulum amaç ve gerekçeleri başbakanlık genelgesinde ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır: “Çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığınca koordine edilmesi gerekli görülmüştür.” (Genelgesi 4 Ekim 2012). İlk olarak 18.Ekim 2010 yılında Ankara ilinde pilot uygulama olarak hizmet vermeye başlayan ÇİM’lerin sayısının Mayıs 2019 tarihine kadar 31 ilde 41 ÇİM olduğu bilinmektedir.

ÇİM’lerin dışında çocukların lehine birçok uygulama olmak ile birlikte uluslararası sözleşmelerde taahhüt edildiği gibi çocuklara özel bir yasa bulunmaması sebebiyle eksikliklerle devam etmektedir. Yeni ceza kanunun ilgili hükümlerinde çocukların cinsel istismarında, Çocuk Hakları sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne ek çocuk satışı, fuhuşu ve pornografisinin önlenmesine dair ek

protokol hükümlerinin etkisi fark edilmektedir. Yasada cinsel istismar olgusu 103 madde “çocukların cinsel istismarı” ve 104. Madde “reşit olmayanla cinsel ilişki” 105. Madde “cinsel taciz” olarak üç ayrı başlık ve maddede ele alınmıştır (Akçan ve Tümer 2010).

4.1.2.4 Çocuk cinsel istismarının epidemiyolojisi

Çocukların cinsel istismarı küresel bir sorundur (Alparslan 2014; Stoltenborgh ve ark. 2011). Çocukluk çağı cinsel istismarının son 20 yılda yaklaşık 10 kat arttığı bildirilse de çocuğun cinsel istismarının sıklık ve yaygınlığına ilişkin küresel düzeyde sağlıklı verilere ulaşılamamaktadır. Çocuğa yönelik cinsel istismarın sıklığı ve yaygınlığı ile ilgili farklı sonuçlara ulaşılmamasının sebebinin; istismarın tanımı, olması gereken yaş farkı, seçilen örneklemin niteliği ve niceliği, veri toplama teknikleri gibi metodolojik farklılıklardan kaynaklandığı belirtilmektedir (Haugaard ve Emery 1989; Newcomb ve ark. 2009; Pereda ve ark. 2009; Stoltenborgh ve ark. 2011; Şar 1998; Topçu 2009).

Aynı zamanda her yıl kaç çocuğun cinsel istismara uğradığının tam olarak bilinmemesinin bir diğer sebebi çocuk cinsel istismarının genellikle gizli işlenen bir suç olmasıdır. İstatistikler ancak sosyal kuruluşlara ve adli mercilere yapılan bildirimleri kapsamaktadır. Pek çok cinsel istismar suçunun diğer şiddet içeren suçlara göre kovuşturma aşamasında kaldığı ve mahkeme sürecine taşınmadığı görülmektedir. Bunun nedenlerinin ise cinsel istismar suçunun şahit olmaksızın işlenmesinden, fiziksel olarak çoğu cinsel istismar davranışının kanıt bırakmadan gerçekleşmiş olmasından ve adli mercilerin çocuğun güvenilirliği hakkındaki endişelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Finkelhor 1994a; Harper ve Scott 2005). Cohen ve Galyner (2002) de istismarın çocuk üzerindeki psikolojik etkileri, toplumsal düzeyde yaşanan ikincil örselenmeler ve adli süreçteki zorluklar nedeni ile vakaların yalnızca %15’inin ortaya çıktığını belirtmektedirler. Cinsel istismar vakalarının gizli kalmasının en önemli sebeplerinden birinin de istismarcının aile üyesi ya da aileye yakın kişilerden olması olarak gösterilmektedir Topbaş (2004). Aynı zamanda çocuğun cinsel istismarının sosyal bir tabu olarak görülmesine bağlı olarak çocuk cinsel istismarı şüphyle karşılanmaktadır (Aktepe 2009).

Her türlü istismar içeren ilişkide mağdurun istismar öyküsü istismarın ya da istismarın sonuçlarının otoritelerce görünür olduğu, istismarcı ya da istismar mağdurunun istismarı açığa vurmasıyla ortaya çıkmaktadır. Ancak cinsel istismarın çoğunlukla aile ilişkileri içinde gerçekleşmesi ya da çocuğun diğer otorite figürleri tarafından istismara maruz kalması nedeniyle gerçek sıklık ve yaygınlık verilerine ulaşılabilmesi için mağdura ya da istismarcılara sorularak araştırmalar yapılmaktadır (Zolotor ve ark. 2009). Tener ve Murphy (2014)'in yetişkinlerin çocuklukta yaşadıkları cinsel istismarı yetişkinlikte gizleme ya da açıklama konusundaki davranışlarını açıklamalarının/gizli tutmalarının nedenleri konusunda geriye dönük 1980 ile 2013 yılları arasında 28 araştırmayı inceledikleri çalışmalarında da; yetişkinlikte, çocukluk döneminde cinsel istismara uğradığı konusunda başka bir insana açıklamak ya da gizli tutmanın uzun bir düşünce ve içsel diyaloglardan sonra, bilinçli bir şekilde karar verilerek yapıldığı belirtilmektedir. Açılma konusunda bazı engellerin olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan araştırmada bu engellerin; kişiye bağlı, kişiler arası ilişkilere bağlı ve sosyo-kültürel (intrapersonal, interpersonal, sociocultural) olarak üç gruba ayrıldığı görülmüştür. Kişisel engellere bakıldığında; bazı istismar mağduru kişilerin çoğunlukla istismara uğrayıp uğramadıklarının tam olarak bilincinde olamadıkları ve çoğunlukla istismarın bastırıldığı, kimilerinin ise istismarı net olarak hatırlayabilseler de utanç, kaygı ve suçluluk gibi nedenlerle istismarı anlatamadıkları görülmektedir. Ayrıca bir diğer kişisel engel, kimi mağdurların yaşamış oldukları istismarı açıklamanın yetişkinlik durumlarına iyi ya da kötü yönde etkileyebileceği konusunda kaygı yaşamalarıdır. Kişiler arası engellere bakıldığında da; yetişkinin içinde bulunduğu aile, çevre, toplum ve kültürün tamamı kastedilmektedir. Kimi mağdurların istismarı açıklamanın şu anki hayatlarını mahvedeceğinden ve sahip oldukları şeyleri kaybetmekten korktukları, kimilerinin ise insanların tepkilerinden çekindikleri, yaşadıkları olayla ilgilenilmeyeceğinden ya da izinleri olmaksızın başkalarıyla paylaşılacağından korktukları görülmektedir. Ayrıca bazı yetişkinlerin çocuklukta istismarı ifade etmenin istismarı durdurma gibi bir amacı varken yetişkinlikte ifade etmenin herhangi bir amacı olmadığı, bu nedenle ifade etmeye gerek olmadığını düşündükleri belirtilmektedir. Sosyo-kültürel engellere bakıldığında ise; kimi mağdurların sosyal olarak kabul görmeyeceklerinden endişe

ettikleri, bazı erkek mağdurların toplum tarafından zayıf görüleceği düşüncesinde oldukları görülmektedir (Tener ve Murphy 2014).

İstatistikler kadınların %25'inin ve erkeklerin %5 ile %15'inin çocukluk çağında cinsel istismara uğradıkları ve istismarcıların çoğunlukla baba, anne, kardeş, amca, kuzen gibi akrabalar ya da komşu, bakıcı, rahip, imam gibi ailenin tanıdığı kişiler olduğu görülmektedir (Newton ve Gerriets 2011). 1996 yılında Sedlak ve Broadhurst tarafından yapılan Üçüncü Ulusal Yaygınlık Çalışmasına göre kızların erkeklere oranla üç kat fazla cinsel istismara maruz kaldıkları, erkeklerin ise cinsel istismar mağduriyetleri sonrası ölme ya da ciddi bir şekilde yaralanma ihtimallerinin daha yüksek olduğu dikkati çekmiştir (Fowler 2008). Alfred Kinsey ve arkadaşlarının 1953 yılında yetişkin örneklem ile geriye dönük yaptıkları çalışmada da kadınların %25'inin ve erkeklerin %10'unun 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldıkları ve cinsel istismarın %85'inin ise kurbanların tanıdıkları kişilerden olduğu görülmektedir (Driver ve Droisen 1989).

Veenema ve ark. (2015)'in 32 düşük ve orta gelirli ülkede yapılmış, yalnızca çocukları hedef alan araştırmaları tarayarak yaptıkları çalışma çocuk cinsel istismarının yaygınlık ve sıklığına yönelik önemli bilgiler ortaya koymaktadır. Bu çalışma içerisinde dikkat çeken araştırmalar şu şekildedir: Olusanya ve arkadaşlarının 1985 yılında yürüttüğü çalışmada 13-19 yaş arası kız çocuklarının en sık tecavüze maruz kaldığı, tecavüz vakalarının %70'inde fiziksel zorlama kullanılmadığı ve mağdurların %85'inin şüphelileri daha önceden tanıdıkları ve bu kişilerin çoğunlukla yaşça büyük erkek akrabalar, komşular ve aile dostlarından oluştuğu bulunmuştur. Ataerkil ve gelişmekte olan ülkelerde erkekler cinsel istismarı otorite kurma ve güçlülüğünü kanıtlamanın bir yolu gibi görebilmektedir.

Üç farklı ülkede 9000 kişiyi aşan örneklem üzerinde yürütülen 1989 yılında Emily Driver ve Audrey Droisen tarafından yazılan kitapta da 1979 yılından itibaren pek çok sıklık çalışması incelenmiştir. İncelenen çalışmalara bakıldığında; 1979 yılında 21 yaş ve altının katılımcı olduğu araştırmada erkeklerin %9'u ve kadınların %19'unun 16 yaş ve öncesinde cinsel istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. San Fransisco'da 1983 yılında gerçekleştirilen çalışmada da kadın katılımcıların %38'inin 18 yaş altında cinsel istismara maruz kaldıkları, %28'inin ise 14 yaş altında istismara uğradıkları

belirlenmektedir. Boston’da yapılan 1984 yılındaki çalışmada ise kadınların %15’inin, erkeklerin %8’inin 16 yaş ve altında cinsel istismar davranışına maruz kaldıkları, Kanada’da 1988 yılında anket olarak yapılan çalışmada da kadın katılımcıların %18’i, erkek katılımcıların %8’i 17 yaşından önce istenmeyen cinsel davranışa maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Los Angeles’ta 1985 yılında yapılan çalışma incelendiğinde kadın katılımcıların %45’i 18 yaşın altında en az bir kez cinsel istismara maruz kaldıklarını, Afro ve beyaz katılımcılar arasında ise cinsel istismara maruz kalma sıklığı arasında fark olmadığı ifade edilmektedir. İngiltere’de 1985 yılında yapılan çalışmada da kadınların %12’sinin, erkeklerin %8’inin 16 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir (Veenema ve ark. 2015).

Kolombiya, Hindistan, Rusya ve İzlanda’da yaklaşık olarak 600 çocuğa anket uygulanarak yürütülen çalışmada çocukların hangi ortamlarda cinsel istismara uğradıklarına yönelik verilerine göre; toplamda çocukların %18’inin ev ortamında bir ya da daha fazla cinsel istismar davranışına maruz kaldıkları ve %22’sinin ise okul ya da iş ortamında bir ya da daha fazla cinsel istismar davranışına maruz kaldıkları görülmektedir (Zolotor ve ark. 2009).

4.1.2.4.1 Türkiye’de çocuk cinsel istismarının epidemiyolojisi

Ülkemizde de cinsel istismarın sıklığına ilişkin sistematik ve sağlıklı istatistiki veri ve araştırmalara ulaşmak oldukça güçtür (Akduman ve ark. 2005; Çeçen 2007). Ancak Çocuk Koruma Kanunu ve Yeni TCK’nın 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte cinsel istismarın; istismar mağdurları, mağdurların aileleri ve toplum üzerindeki önemli etki ve sonuçlarına ilişkin farkındalığı önemli düzeyde artmıştır (Ceylan ve ark. 2009).

Türkiye’de, ulusal düzeyde yapılmış yeterli çalışma bulunmamakla beraber çocuğa yönelik fiziksel istismar sıklığının %30-35, çocuğun cinsel istismarı sıklığının ise %13 olduğu tahmininde bulunmaktadır (Ayaz ve ark. 2012; Perdahli ve ark. 2010). 2001–2006 yıllarında Türkiye genelinde hizmet veren 10 Çocuk Koruma Birimi’nin verilerine göre de; istismar ve ihmal kuşkusu ile çocuk hastanelerine başvuran ve izlemi yapılan 593 olgunun %51,4’ünün cinsel istismar olarak tanımlandığı tespit edilmiştir (Agirtan ve ark. 2009). Sağlık Bakanlığı Ankara Eğitim

ve Araştırma Hastanesi'nde Ocak 2001-Aralık 2005 tarihleri arasında multidisipliner Çocuk Koruma Grubu tarafından izlenen yaşları 0-16 yaş aralığındaki olan 215 olgu üzerindeki yapılan araştırmada ise, olgulardan 20'sinin cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir (Tıraş ve ark. 2009). Cinsel istismar mağduru çocuklarda cinsiyet farkının belirtildiği İstanbul'da lise öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada da; 14-17,5 yaş arası 326'sı erkek 513'ü kadın olmak üzere 839 lise öğrencisinden %10,7'sinin cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir (Zoroğlu ve ark. 2001).

Adli makamlar tarafından 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Bölümüne 2006-2012 yılları arasında bildirimleri yapılan, 1002 cinsel istismar vakasının geriye dönük dosyaları incelenerek düzenlenen kapsamlı çalışmada; 810 kız çocuğun, 192 erkek çocuğun istismara maruz kaldığı, vakarın %41,1'inde oral, anal ve vajinal penetrasyon bulunduğu, %88,2 saldırgan mağdurun tanıdığı iken; vakaların %10,2'sini ensestini oluşturduğu tespit edilmiştir (Aydın ve ark., 2014). Yine İstanbul'da 26 farklı liseden rastgele seçilen 9. Ve 11. Sınıf öğrencisi 1955 kişilik kadın ergen grubuyla yapılan araştırmada; 1871 (%95,7) kadın öğrencinin istenmeyen cinsel deneyime hitap eden sorulara cevap verdiği, 250 kadın öğrencinin ise cinsel tacize uğradığı belirtilmiştir. Öğrencilerin 213'ünün özel yerlerine dokunulduğu, 91'nin cinsel ilişkiye zorlandığı, 54'ünün her iki türde cinsel istismara ve % 1,8'inin enseste maruz kaldığı bildirilmiştir (Alikasifoğlu ve ark. 2006) .

Erciyes Üniversitesindeki Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Polikliniği'ne 01.01.2011-31.12.2011 tarihleri arasında adli rapor düzenlenmesi amacıyla gönderilen cinsel istismara maruz kalmış 0-18 yaş aralığında %81,7'si kız, %18,3'ü erkek olan 556 olgunun bulunduğu retrospektif olarak yapılan çalışmada ise; istismarı yapan kişinin aileden veya mağdurun daha önce tanıdığı, ilişkide bulunduğu birisi olma oranının %90,8 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu oranın birçok çalışmaya göre oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Bunun sebebinin ise; insanların yabancı kişilere güvenlerinin azalmış olması ve onlara karşı daha temkinli davranmaları sonucunda tanıdık olmayan kişiler tarafından yapılan istismarların azalması, göreceli olarak da tanıdık kişiler tarafından yapılan istismar eylemlerinin artması olarak düşünülmektedir (Uytun ve ark. 2016). Bu araştırmaya karşın 2001-2007 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Bölümünde yaşları 4 ile 17 arasında değişen cinsel istismara maruz kalmış 101 çocuğun

değerlendirildiği başka bir araştırmada ise; mağdurların %66,3'ünün tanıdığı kişiler tarafından istismara maruz kaldığı, %33,7'sinin ise yabancı kişiler tarafından istismara uğradığı; mağdurların %10,2'sinin baba, %3'ünün ağabey, %1,1'inin dede, %3'ünün amca, %8,2'sinin kuzen, %40,8'inin aile dışı ancak tanıdık, %33,7'sinin yabancı kişiler tarafından istismara maruz kaldığı, 34 mağdurun anal, 15 mağdurun vajinal penetresyona maruz kaldığı ve cinsel istismar davranışlarını %48,5 oranında penetrasyon, %28,9 oranında cinsel bölgeler okşama, %19,6 oranında dokunma, %2,1 oranında sözel cinsel saldırı, %1 oranında pornografik materyal kullanma oluşturduğu görülmüştür (Bahali ve ark. 2010).

Eskişehir ilinde 1999-2008 yılları arasında ağır ceza mahkemesinde davası görülen 65 ensest vakasının incelemesinin yapıldığı araştırmada ise; ensest kapsamına baba, üvey baba, ağabey / kardeş, dede, amca alınmış, ayrıca yalnızca penetrasyon değil cinsel içerikli her suç (pornografi, cinsel taciz, tecavüz vb.) çalışmaya dâhil edilmiştir. Yapılan çalışmada mağdurların 54'ünün kız çocuğu, 11'inin ise erkek çocuğu olduğu, erkek mağdurların tamamının 12 yaş ve altında, kız mağdurların ise %81,5'inin 13 ve üstü yaşta olduğu, mağdurların %74,1'inde penetrasyon mevcut olduğu görülmüştür. Ensest davranışının 23 vakada çekirdek aile üyeleri ve 42 vakada geniş aile üyeleri tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur. Araştırmada; 54 kız mağdurun 40 tanesinin vajinal penetrasyona maruz kaldığı görülmekte olup 10 vakada gebelik tespit edilmiştir (Gündüz ve ark. 2011).

4.1.2.5 Çocuk cinsel istismarının etiyolojisi

32 düşük ve orta gelirli ülkede, yalnızca çocukları hedef alan çalışmalar taranarak yapılan derleme çalışmasında cinsel istismarın nedenleri konusunda önemli bilgiler edinilmiştir. Bu çalışmalardan 1991 yılında yapılmış olan çalışmada; çocuk cinsel istismarı için risk faktörlerinin aile faktörleri (yaş, ekonomik statü, çocuktan beklentiler ve bağımlılıklar), yaşam olayları (yoksulluk, aile yapısında dağılma) ve çocuk faktörleri (fiziksel ve zihinsel sağlık) olarak üç ana grupta toplanabileceği belirtilmiştir. 1995 yılında yayımlanan bir makalede; yoksulluk ve imkânların kısıtlı olmasının cinsel sömürü amacıyla yapılan insan kaçakçılığının önünü açmakta olduğu ve medyanın gençleri insan kaçakçılığına sürüklediği ve özendirdiği belirtilmektedir.

Ayrıca yoksulluk ve cinsiyet eşitsizliği çocukları insan kaçakçıları için kolay ulaşılabilir hale getirmektedir. 1995 yılında yürütülen bir diğer çalışmada ise; cinsel istismar görülme sıklığı açısından etnik gruplar arasında bir fark olmadığı, üvey babanın varlığı ve çocuğun cinsel istismara uğrama riski arasında bir bağlantı bulunmadığı, biyolojik annenin varlığının ya da öncelikli bakım veren kişinin kadın olmasının çocukları ev içindeki cinsel istismardan koruma yönünde etkili olduğu ve evde yetişkin bireyin bulunmamasının ise çocuk cinsel istismarının artmasında en büyük etken olduğu bulunmuştur. Yürütülen bu derleme çalışmasında yoksulluğun; çocukların çalışmak için evden erken ayrılması, ailenin yoksulluk nedeniyle dağılması, çocukların sokakta yaşaması, anne ve babanın sürekli çalışmak zorunda oluşu nedeniyle aile koruyuculuğundan ve ebeveynsel yönlendirmeden uzak kalmaları, ev içinde yaşayan birey sayısının fazla olması gibi sonuçlara yol açarak çocuk cinsel istismarında önemli bir risk faktörü olduğunu belirtilmektedir. Ayrıca genel anlamda literatürde erkek çocukların istismarına daha az olduğu bildirilirken bu çalışmalarda erkek çocukların da en az kız çocukları kadar risk altında olduğu bulunmuştur (Veenema ve ark. 2015).

Duygusal sorunların da çocuğun cinsel istismara uğrama olasılığının çeşitli şekillerde artırdığı bilinmektedir. Duygusal problemler sosyal izolasyonu şiddetlendirebilmektedir. Kendilerini koruyabilecek ve destek verebilecek yakınları olmayan çocuklar ise; istismarcılar tarafından daha kolay istismar içeren davranışlara maruz kalabilmektedir. Duygusal problemler kendini koruma becerilerine de engel olabilmekte ve istismarcıların dikkatini çekecek bir savunmasızlık oluşturabilmektedir. Aynı zamanda depresyonda ya da özgüveni düşük olan bir çocuk zorba kimseler, kardeşler veya aile üyeleri tarafından kolayca boyun eğmeye zorlanabilir. Bu noktadan hareketle cinsel istismarcı muhtaç, yalnız ve depresif yakınmaları olan çocukları hedef olarak seçmektedir. Bazı duygusal sorunlar da çocuğu cinsel istismara açık hale getirebilecek bağımlı, cinselliğe yorulabilecek ya da rastgele sosyal uyumu kolaylaştırabilecek davranışlara neden olabilmektedir. Bu çocuklar kendilerine en ufak ilgi gösteren kişiye ya da uygun olduğunu varsaydığı bir kişiye kolayca bağlanabilmektedir (Finkelhor 2008).

Putnam (2003) ise çocuğun cinsel istismarına yönelik risk faktörlerini; cinsiyet, yaş, engellilik ve ebeveyn işlev bozuklukları olarak sınıflandırmıştır. Pereda ve ark. (2009) 21 farklı ülkeden çocuğun cinsel istismar yaygınlığına yönelik yaptıkları 39

makalenin derleme çalışmasında; kız ve erkek çocuk cinsel istismar yaygınlıklarına yönelik yapılan geriye dönük çalışmalarda iki makale dışında cinsel istismara uğrama durumunun kız çocuklarında erkek çocuklarından yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu iki makalenin birinin erkek çocuğu sayısının kız çocuğu sayısından fazla olduğu, birinde de sayıların neredeyse yaygınlık bağlamında eşit oldukları vurgulamışlardır. Kız çocuğu sayısının erkek çocuğu sayısından fazla olduğunun belirtildiği 37 makale incelendiğinde de cinsel istismara uğrayan kız çocuğu yaygınlığının cinsel istismara uğrayan erkek çocuğu yaygınlığından 1,5 ila 5,5 kat arasında fazla olduğu ortaya konmaktadır (Putnam 2003). Pereda ve ark. (2009) yaptıkları derleme çalışmasını Finkelhor'un 1994 yılında yaptığı derleme çalışması ile karşılaştırdıklarında da cinsel istismar mağduru olan erkek sayısının kendi çalışmalarından fazla olduğu görülse de, her iki çalışmada da kız çocuklarının sayısının erkek çocuklarının sayısından daha fazla olduğunu vurgulamaktadırlar. Aynı şekilde Hoagwood ve Stewart (1989) cinsel istismar mağduru 12 kız 18 erkek, cinsel istismar mağduru olmayan 16 kız 30 erkek ile yapmış oldukları çalışmada kızların cinsel istismara maruz kalma oranının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların yaşları ile cinsel istismara uğrama durumları arasında herhangi bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde ; Finkelhor ve Baron (1986) yılında yaptıkları araştırmada kız ve erkek çocuklarının en çok 7-13 yaş arasında istismara uğrama olasılıklarının yüksek olduğunu belirtilmektedir. Finkelhor (1994) derleme çalışmasında geriye dönük yapılan araştırmalarda ise; yedi yaş öncesinde cinsel istismar mağduriyetinin yaygın görülmemesinin sebebini çocukların yedi yaşından önce cinsel istismarı anlatamadıklarından ve yetişkinlik döneminde de bu yaştan önce maruz kaldıkları cinsel istismar durumunu hatırlayamamalarından kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Aynı çalışmada; yapılan klinik araştırmaları da yaşı büyük çocukların daha fazla cinsel istismara maruz kaldığının belirtildiğini, bu durumun sebebini de ergenlik dönemindeki çocukların bağımsızlık geliştirdiğinden dolayı, 13 yaş sonrasındaki çocukların sayısının fazla olabileceğini açıklamaktadır(Finkelhor 1994b).

Bu çalışmalara karşın Şener ve ark. (2014)'nın yaş ortalaması 14,2 olan 63 (%33,3 erkek) cinsel istismar mağduru çocuk ile yaş ortalaması 13,1 olan 201 (%33,8 erkek) cinsel istismar mağduru çocuk ile yaptığı araştırmada kontrol ve olgu grupları arasında

cinsiyet ve yaşın ayırıcı bir faktör olmadığını belirtmektedir. Aydın ve ark. (2015) yaptıkları araştırma da yaşla birlikte cinsel istismara maruz kalma oranının arttığı çalışmalarını desteklemekle birlikte; birçok araştırmada yaş büyüdükçe cinsel istismara maruz kalma oranı artmakta iken bazı çalışmalarda azaldığını ve bu bağlamda cinsel istismarın her yaş grubu çocuğu etkilemekte olduğunu vurgulamaktadır. Finkelhor (1994a)'da tüm bu çalışmaların ışığında yaşın temel bir risk faktörü olarak belirlenemeyeceğini ifade etmektedir.

Çalışmalarda çocuk cinsel istismar yaygınlığının sosyal sınıf ya da etnik köken ile ilişkili olmadığı bulunmuştur. Ancak epidemolojik çalışmalarda cinsel istismar için ayırıcı risk faktörlerinin ebeveynlerin yetersiz oluşu, ulaşılmaz oluşu ve zayıf çocuk aile ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Pek çok çalışmada ailelerinden uzun zaman uzakta kalan çocukların cinsel istismara uğrama olasılığının arttırdığı görülmektedir. Ebeveynleri cezalandırıcı ya da mesafeli tutumda olan çocuklar ve ebeveynleri alkolik olan, madde bağımlısı olan ya da duygusal olarak stabil olmayan çocuklar da cinsel istismar açısından daha riskli bir grupta yer almaktadır. Ayrıca evlilikteki çatışmalar da istismar için risk faktörü oluşturabilmektedir (Finkelhor 1994b). Newton ve Gerrits (2010) tüm bu faktörlerin yanı sıra cinsel istismarın tek bir nedenden kaynaklanmadığını, pek çok durumun istismara katkıda bulunabileceğini, istismarın genellikle güç ve kontrolle ilgili olduğunu, istismarcıların güç sahibi olduklarını ve bu gücü çocukları kontrol etmek için kullandıklarını eklemişlerdir. Aynı zamanda bu risk faktörlerinin olmaması da çocuğun cinsel istismara uğramayacağı anlamına gelmemektedir (Finkelhor 1994b).

4.2 AİLE İŞLEVSELLİĞİ VE ANNE BABA TUTUMU

Aile işlevselliğinin ve anne baba tutumlarını anlayabilmek için tezin bu bölümünde aile, aile kavramı, aile özellikleri, aile işlevi ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve anahtar kavramlar açıklanacaktır.

4.2.1 Aile

Coontz (2008)'a göre; kültürden kültüre değişim gösteren aile kavramı ve ailenin yapılanması süreci, sürekli değişim içerisinde (Gladding 2012). Bu bağlamda aile kavramı ve aile sürecine yönelik birçok tanım bulunmakla birlikte aileyi kapsamlı olarak tanımlamak, ailenin işleyişini ve aileyi oluşturan bireyleri anlamaya katkıda bulunacaktır (Gladding 2012).

Aile; aile üyelerinin bireysel ve bütün olarak ihtiyaçlarına yönelik planlar yapan, bir geçmişi paylaşan, aralarında duygusal bağ olan karmaşık bir yapı olarak ifade edilmektedir (Sabatelli ve Bartle 1995). Geçmişten günümüze toplumun en küçük ve en temel yapı taşı olduğu görüşü halen yaygın olarak kabul edilmekte olan aile; aile bireylerinin beden ve ruh sağlığı açısından sevgi, şefkat, yakın ilgi, aidiyet duygusu, benlik saygısı, statü bulabileceği; yani biyolojik ve psikolojik bağları olan, aralarında duygusal, ekonomik, tarihsel birlikteliği bulunan bireylerden oluşan en doğal yer olarak görülmektedir. Aynı zamanda aile, her biri ayrı kişiliği, rolleri, değerleri ve yetenekleri olan iki veya daha fazla kişiden oluşan, bu kişilerin; kültürünü ve toplumu yaşatma ve sürdürebilme becerisine sahip bireyler olmasını teşvik eden ve üyelerini yönlendiren bir oluşumdur (Bulut 1990; Bulut 1993; David 1978; Gladding 2012; Zabriskie ve McCormick 2001).

Aile, bireyin temel ihtiyaçlarının karşılandığı ilk yerdir. Bireyin zihinsel sınırlarının, değerlerinin, kendine güveninin, kimlik ve kişilik kazanımının ortaya çıkmasının ve gelişmesinin temellerinin atıldığı ve olanak sağlandığı en önemli alandır (Shahmahmoudi ve Mazandarani 2015; Turan 2012). Temelleri atılan bu davranış kalıpları, aile içinde geliştirilir ve sürdürülür. Aile üyeleri arasındaki etkileşim aktiftir ve bu etkileşim geri bildirimlerle tanımlanır (Ludlow ve Howard 1990).

4.2.1.1 Aile çalışmalarında sosyolojik kuramlar

Aile, tarih öncesi çağlardan beri toplum içerisinde varlığını sürdüren, toplumsal gelişmelere koşut olarak gelişimini ya da değişimini tamamlayan bir kavramdır. Sanayileşme, kadının iş yaşamına girmesi, evlilik içi rollerin eşit ve adaletli dağıtılması düşünceleri, toplumsal değişimler, siyasal etkiler, evlilik ve aileye olan bakış açısının değişmesi gibi pek çok toplumsal, ekonomik ve sosyolojik gelişmeler

ailenin tanımlarının genişlemesine ve aynı zamanda aile türlerinin çeşitliliğinin artmasına sebep olmuştur. Bu sebeple ailenin bu değişimler karşısında farklı yaklaşımlara göre yeniden yorumlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ailenin doğru bir biçimde tanımlanması aile hakkında yapılacak doğru çalışmaların da belirlenmesi açısından önemlidir (Aslan 2002; Ekici 2014). Aile çalışmalarında da sosyolojinin kuramsal ve metodolojik yaklaşımlarından yararlanılmaktadır. Bu yaklaşımlar; sembolik etkileşimci yaklaşım, işlevselci yaklaşım, çatışmacı yaklaşım ve feminist kuram yaklaşımıdır.

Sembolik etkileşimci yaklaşıma göre; semboller, işaretler anlamlandırma ve yorumlama sürecinde etkili ve önemlidir. Sembolik etkileşimci yaklaşım değişen sembollerin etkisiyle ortaya çıkan yeni yaşam biçimleri (eşcinsel çiftler, yaşlılar, tek eşliler) hakkında zengin bir literatüre sahiptir. Makro yerine “bireye” ve “süreçlere” odaklanılmaktadır. Yapı ve yapının işleyişi üzerine vurgu yapan yaklaşım ise işlevselci yaklaşımdır. Gelenekler, kurumlar, adetler ve normlar yapıyı oluşturan birimler olarak ele alınır (Blumer 1986; Kasapoğlu 2011).

Auguste Comte ve Emile Durkheim tarafından öne sürülen görüşlere dayanan işlevselci yaklaşıma göre; hem tüm yapıya hem de yapıyı oluşturan parçaların işleyişine bakılmalıdır. Toplumun sağlıklı olması, bir canlı organizmasında olduğu gibi organların ahenkli ve uyumlu olmasına bağlıdır. İşlevselci yaklaşım aile yapılarındaki makro veya orta ölçekli yapısal araştırmalar için uygundur. Çatışmacı yaklaşımın ise; temelinde Marksizm gibi yapısalcı bir kuram olmasından dolayı yapısalcı işlevselcilik gibi makro ve modern bir yaklaşımdır. Ancak işlevselcilerden farklı olarak toplum hakkındaki görüşleri modern toplumu karakterize eden özellikler çatışmacı yaklaşıma göre kapitalizmdir (Aydın 2014; Kasapoğlu 2011).

Çatışmacı yaklaşıma göre; diğer üst yapı kurumlarının olduğu gibi aileyi de ekonomik alt yapı belirler. Aile kapitalizmin yeniden üretilmesinde kullanılır ve çekirdek aile hareket etmez. Kuşaklarca kapitalizmin pençesindedir. Çatışmacı yaklaşım karşılaştırmalar yaparak makro düzeyde aile konusunu inceler. Problem edindiği konular; evsizlik, işsizliğe bakış açısı ve sınıf mücadelesidir. Feminist yaklaşım; işlevselcilerin ve çatışmacıların görüşlerini eleştirir. Feminist kuramlar

işlevselci kuramcılarının toplumsal cinsiyet rollerini değişmez ve doğal görmelerini eleştirirler (Baran 2013; Kasapoğlu 2011).

Feminist kuramcılara göre; kültürel olarak öğrenilen ve aktarılan toplumsal cinsiyet rolleri değiştirilebilir. Marksist aile görüşlerini de toplumsal cinsiyeti görmezden geldikleri ve toplumsal cinsiyete kapalı oldukları için eleştirirler. Feministler ailenin sadece kapitalizmin ihtiyacı olan emeği değil ataerkilliği ve toplumsal cinsiyet eşitliğini de yeniden ürettiğini belirtmektedir (Çak 2010; Kasapoğlu 2011) .

Yapılanması ve işlevleri günden güne yukarıda bahsedilen kuramlarla ve toplumsal, ekonomik ve sosyolojik gelişmelerde birlikte değişen ailenin tanımlanması ile beraber aile çeşitleri ortaya çıkmıştır.

4.2.2 Aile özellikleri

Aile kavramının tanımlarındaki farklılıklardan da anlaşılacağı gibi ailenin özellikleri toplumlar arasında farklılık gösterebileceği gibi aynı toplum içinde yaşayan ailelerin özellikleri de kendi içlerinde farklılık göstermektedir (Aydın 2000). Ailenin özellikleri, ailenin yapısal özellikleri ve ailenin işlevsel özellikleri şeklinde iki grupta incelenebilmektedir.

4.2.2.1 Yapısal özellikleri bakımından aile

En sık rastlanan aile çeşitleri; Çekirdek aile, tek- ebeveynli aile, tekrar evlilik ile oluşan aile, çift kariyerli aile, çocuksuz aile, gey/lezbiyen aile, yaşlı aile, çok kuşaklı aile, aile reisinin büyük anne/baba olduğu aileler, asker aileleridir (Gladding 2012). Türkiye'deki aile çeşitliliğine bakıldığında ise, geniş aileden, çekirdek aile ve tek ebeveynli aileye kadar farklı aile tipleri görülmektedir (Gökçe 2011). Kongar (2015); aile kurumunun Türkiye'de değişen toplumsal kurumların en önemli örneklerinden biri olduğunu ifade ederek ailenin işlevleri ve aile yapısının farklı hızlarda değiştiğini vurgulamaktadır. Bu değişimin yapının işleve göre daha hızlı farklılaşmasından kaynaklandığı, bu sebeple çekirdek aile yapısındaki ailelerin geniş aile işlevi

gösterebildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda ailedeki değişmeyi anlayarak ailenin değerlendirilmesini sağlamak oldukça önemlidir. Bu sebeple ailenin görünen yapısından ziyade aile işlevselliğinin bilinmesi gerektiğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

4.2.2.2 İşlevsel özellikleri bakımından aile

İşlevsel özellikleri bakımından aile; Sağlıklı (Fonksiyonel) ve Sağlıksız (Fonksiyonel Olmayan) aile olmak üzere iki bağlamda incelenmektedir.

4.2.2.2.1 Sağlıklı – sağlıksız aileler

Sağlıklı aileler, sorun çözme kapasitesine sahip, duygusal bağları güçlü, olumlu ilişkiler içinde olan, rolleri net ve açık olan, rolleri hakkında gerekli sorumlulukları alan, birbirinin özgürlüklerine saygılı, davranışlarını kontrollü bir şekilde takip edebilen ve iletişimlerinde herhangi bir sorun olmayan, aile bireyleri arasındaki sınırlar korunmuş ve işlevlerini gerektiği şekilde yerine getirebilen, liderliğin paylaşıldığı, denge ve uyumun olduğu, kuralları açık ve kendini düzenleyebilen, net ve açık geri bildirimin olduğu ailelerdir. Aynı zamanda sağlıklı aileler geniş sosyal sistemlerle etkileşim içindedirler (Epstein ve ark. 1978; Gladding 2012; Smith ve Stevens-Smith 1992; Tezel 2004).

Mutlu, başarılı ve güçlü aileler sağlıklı ailelerdir. Birçok bağlamda karmaşık etkileşim içinde olan sağlıklı aileler, karşılına çıkan her türlü sorun ve problemi hangi açılardan ele almaları gerektiğinin ve gerçekçi planlarla doğru enerjiyi nasıl yönlendirebileceklerinin bilincindedirler. Tüm bu süreçlerle bağlantılı olarak sağlıklı aileler güvenlik, değer sevgi, açık iletişim, destek, saygı, gibi aile işlevselliğinin önemli yönlerini ortaya koyar (Vitale 2016).

Gladding (2012) sağlıklı ailelerin özellikleri şu şekilde sıralamıştır: Sağlıklı aileler üretkendir, aile üyeleri birbirlerine bağlıdırlar, etkili iletişim içerisindedirler, birlikte yeterli ve kaliteli vakit geçirirler, aile üyeleri hayata ilişkin dini /insel amaç taşırlar, olası krizlerle etkili ve pozitif bir biçimde baş edebilirler, aile üyeleri arasında net ve açık roller vardır ve aile üyeleri birbirlerini cesaretlendirir ve desteklerler, uygun organizasyon ve yapıdadırlar. Satir (1964), sağlıklı aileleri tanımlarken sağlıklı

ailelerin yaşanan problemleri gerçekçi değerlendirebildiğini ve çözüm yolları oluşturabildiklerini vurgulamıştır (Durak ve Fıfıloğlu 2007).

Aileler doğaları gereği sistematiiktirler ve sağlıklı olma durumları yaşam süreçlerine göre farklılıklar gösterir. Sağlıklı aileler genellikle, yapılarını ve kurallarını değiştirerek yeniden uyum sağlarlar (Gladding 2012). Sağlıklı iletişim kurarak fonksiyonlarını iyi bir şekilde yerine getiren sağlıklı aileler psikolojik açıdan da oldukça sağlıklıdır. Bu aile ortamlarında çok az çatışma olduğu gibi aynı zamanda aile üyeleri gelişmeye açık, gelişime uyum sağlayan ve stresle baş etme kapasitesi yüksek bireylerdir. “Sağlıklı”, “güçlü”, “optimal” ya da “iyi işlevsel” şeklinde çeşitli biçimlerde adlandırılan bu aileler bir sorunla karşılaştıkları kriz noktasında normal süreçlerinde fonksiyonlarının iyi olması sebebi ile hızlı bir şekilde toparlanırlar (Frude 1991). Bu bakış açısına göre sağlıklı bir bireyin gelişimi için sağlıklı bir aile ortamı gerekmektedir. Bireyin yaşamdan doyum sağlaması, etkin bir şekilde fonksiyonlarını gerçekleştirebilmesi ve topluma adapte olabilen bireyler şeklinde yetişmeleri için ailelerin fonksiyonlarını etkin bir biçimde yerine getirmesi gerekmektedir. Bu özellikleri yerine getirebilen aileler sağlıklı, getiremeyenler ise sağlıklı aile olarak nitelendirilmektedirler (Bulut 1993). Sağlıklı olan ve sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getirebilen aileler sağlıklı toplumların ana göstergesidir. Çünkü aileler toplumun en küçük yapı taşı olarak toplumları oluşturmaktadır (Gorman-Smith ve ark. 2000).

Bulut (1990)’a göre sağlıklı aileler ise; sağlıklı iletişimi sağlayamayan, iletişimin kopuk olduğu, rol paylaşımının adil olmadığı ve rol değişiminin zor olduğu aile ortamlarıdır. Bu ailelerde bireyler aileyi ilgilendiren konularda dahi çözüm üretmek için gerekli iletişimi sağlayamaz ve üyeler birbirine oldukça olumsuz duygular beslemektedir. Footlick (1990) sağlıklı ve sağlıklı aileleri tanımlarken önemli bir noktaya değinmiştir. Ailenin sürekli bir değişim içinde olduğunu aile ile ilgili bir zamanlar işlevsel ve sağlıklı olarak nitelendirilen özelliklerin başka bir zamanda işlevsel ve sağlıklı görülmeyebileceğini belirtmektedir (Gladding 2012). Birçok aile yaşam döngüsü boyunca sağlıklılık durumunu da sağlıklılık durumunu da tecrübe etmektedir (Gladding 2012). Satir (1964) sağlıklı aileler tanımlarken sağlıklı ailelerin üyelerinin olması güç hayalleri olduğunu ve bu hayalleri gerçekleştirebilmek için enerjilerini tükettiklerini ve bu aile bireylerinin özgüvenlerinin düşük olduğunu

belirtmektedir (Durak ve Fıfıloğlu 2007). Sağlıksız olan ailelerde, ailenin en önemli ihtiyaçları olan sevgi, anlayış, aitlik hissinden yoksun olduğu görülmektedir (Kapçı ve Hamamcı 2010).

Lewis ve ark. (1976) ise; işlevlerini istenen şekilde yerine getiren aileleri sağlıklı/fonksiyonel aileler olarak tanımlamaktadırlar. Sağlıksız/fonksiyonel olmayan ailelerin ise, etkileşiminin bozuk olması sebebi ile işlevlerini yerine getiremeyen aileler olduğunu belirtmektedirler. Sağlıklı ailelerinin sekiz önemli özelliği vardır. Bunlar;

- Üyeler birbirini destekler, birlikteliklerinden hoşlanır ve destekleyicidirler.
- Birbirlerinin ve başka insanların düşüncelerine saygılıdır
- Sağlıklı iletişimi sürekli sağlarlar.
- Sorumluluktan kaçmayan ve iş bitirici üyelerden oluşurlar.
- Ebeveynler için evlilik öncelikli, anne baba olmak ise ikinci doyum kaynağıdır.
- Evlilik ilişkilerinde ortaya çıkan sorun, ebeveynliği de etkiler.
- Aileler üyelerine psikolojik doyumunu sağlayamıyorsa ve kişisel gelişimlerini desteklemiyorsa fonksiyonlarını yerine getiremiyor demektir.
- Aile içinde sorunlu olan bireyler aslında sağlıksız ailenin yansımasıdır.

Beavers' e göre ise fonksiyonel olmayan ailelerde aşağıdaki özellikler gözlemlenmektedir.

- Üyeler iletişime kapalı olması sebebi ile ilişkiler dolaylı yoldan gerçekleştirildiğinden iletişim kesin ve açık değildir.
- Üyeler üzerinde hâkim olan benmerkezcilik yalnızlığa ve bu sebeple de ümitsizliğe yol açmaktadır.
- Üyeler karşısındakilere onların istediği şekilde davrandığı için birbirinin gerçek kişiliklerini bilemezler.
- Sorun yaşayan üyeler bu durumu diğer üyelerden saklarlar.
- Sahte davranışlar sebebi ile gerçek ihtiyaçlar güçlü ya da zayıf görünerek saklanmaya çalışılır (Lee 1988).

Sağlıklı ve sağlıksız ailelere dair tüm bu bilgiler ışığında ailelerin karşılaştıkları sorunlarla baş etme stratejilerinin ailenin sağlık ya da sağlıksız olma durumunu

etkilediği düşünülmektedir. Gladding (2012)'e göre nicel ve nitel boyutları olan ailenin sorunlarla baş edebilme süreçleri genellikle şu özellikleri göstermektedir: stres kaynağını tanımlayabilme, sorunu bireysel bir sorun olarak değil ailenin sorunu olarak aile bakış açısıyla ele alabilme, çözüme odaklı olabilme, ailenin diğer üyelerine hoşgörü olabiliş, net ve açık iletişim becerilerine sahip olma, kaynakları uygun kullanabilme, stres ve stres kaynaklarının olabileceğini kabul etme ve değişim sağlayabileceğini görebilme, strese sebep olan olaylara yönelik başarı elde edildiğinde bu durumu kutlayabilmedir.

4.2.3 Aile işlevselliği

Aile, üyelerinin davranış kalıplarından meydana gelen, üyelerinin davranışlarının birbirini etkilediği ve üyelerinin etkileşimleriyle işlev gören sosyal bir sistemdir (Ludlow ve Howard 1990; Miller ve ark. 2000). Aile sistemi; bireysel olarak aile üyelerinin ve bir bütün olarak ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler planlayan bireylerden oluşan, duygusal bağı olan ve bir geçmişi paylaşan çok yönlü bir yapı olarak da tanımlanabilir (Sabatelli ve Bartle 1995). Sistem teorisine göre; ailenin bütün parçaları birbiriyle ilişkilidir ve ailenin bir kısmı, aile sisteminin geri kalanından ayrı olarak anlaşılamaz, tüm üyeleri devamlı bir etkileşim içerisindedir. Aile işleyişi sadece her bir aile üyesini veya alt grubu basitçe anlayarak anlaşılamaz. Bir ailenin yapısı ve organizasyonu, aile üyelerinin davranışlarını güçlü bir şekilde etkileyen ve belirleyen önemli faktörlerdir. Aileyi meydana getiren şartlarda ve aile üyelerinde bir farklılık veya hareketlilik meydana geldiğinde, ailenin diğer üyeleri de bundan etkilenecektir. Aile sisteminin işlem kalıpları aile üyelerinin davranışlarını kuvvetle şekillendirir. Dolayısıyla ailenin işlevselliği ve iyilik hali tüm üyelerinden etkilenmektedir (Gladding 2012; Miller ve ark. 2000).

“Yapısal Aile Sistemleri Kuramı”nı geliştiren Minuchin sistem yaklaşımından yola çıkarak kuramında parçalardan birinin durumunun sistemi oluşturan diğer parçalarla etkileşim içinde olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple Minuchin bireyi anlamak için bireye odaklanmanın yeterli olmadığını, kişinin içinde bulunduğu sosyal çevreyi ve sistemi de incelemek gerektiğini vurgulamaktadır (Minuchin 1974).

Aile sisteminin içerisindeki roller, ilişkiler ve işlev ailenin duygusal ve psikolojik gücünü meydana getiren ailenin devamlılığı ve aile bireyleri arasındaki uyum için gereken duyguları oluşturur (Kut 1994). Aynı zamanda düşünce, duygu ve davranış kalıpları için öncelikli öğrenim alanı da aile sistemidir (Satir 2016a).

Aile işlevselliği, aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin kalitesine odaklanmaktadır. Aynı zamanda aile üyelerinin bağlılığı, farklılıklara karşı tutumları ve uyumları gibi birçok kavramı kapsayan bir terimdir (Koutra ve ark. 2014). Epstein ve ark. (1978)'e göre birbirlerine duygusal bağları olan aile üyelerinin birbirlerinden bekledikleri rollerin yapıldığı, özgürlüklerin kısıtlanmadan ailenin diğer bireyleri ile ilgilenilebilen, birbirlerinin davranışlarını aşırılaşmadan kontrol edebilen, şeffaf ve direk iletişim kurulabilen aileler işlevsel ailelerdir.(Lewis 2004)'e göre aile işlevselliği; tüm aile üyeleri arasındaki ilişkiyi korumak ve güçlendirmek, karşılıklı birbirlerinin gelişimlerine yardımcı olmak ve bütün aile üyelerinin sağlığını korumak için gerekli temel sorumluluklar olarak tanımlanmaktadır.

Smilkstein (1978) ise aile işlevselliğinin bir ailede etkin olarak varlığından söz edebilmek için; uyum, ortaklık, büyüme, sevgi ve sorun çözme temel kavramlarının gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Kut (1994)'a göre ise; uyum sağlayıcı, arabulucu ve birbirinden farklı potansiyele ve beceriye sahip üyeler için koruyucu bir sistem olarak tanımlanan aile işlevinin olması gereken görevleri; çocukların toplumsallaştırılmasını gerçekleştirmek, aile üyelerinin kapasitelerini arttırmak ve aile üyelerinin işlevselliklerini devam ettirdikleri organizasyonların taleplerini karşılamalarında yardımcı olmak, ailenin refahı için gerekli olan ruhsal ve fiziksel çevreyi oluşturarak üyelerin doyum almasını sağlamaktır.

Satir (2016b), her insanın yaşamının bir sistemin parçası olduğunu ve her parçanın gerekli olduğunu iyi işleyen bir aile sisteminin gereklilikleri olduğunu belirtmiş ve iyi işleyen aile sisteminin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Aile sisteminin oluşmasında bir *amaç ve hedef* olmalıdır. Ailelerde bu amaç, genellikle yeni insanları ortaya çıkarmak ve var olanları geliştirmektir.
- Sistemi oluşturan temel parçalar (yetişkinler, çocuklar, erkekler ve kadınlar) olmalıdır.
- Parçaların işleyişi (aile bireylerinin öz değerleri, kuralları, iletişimi) önemlidir.

- Parçaların işleyebilmesini amacıyla sisteme enerji sağlayacak güçler (yiyecek, barınma, etkinlikler, duygular hakkındaki inançlar; aile bireylerinin kişisel, sosyal, zihinsel, fiziksel, ve spiritüel yaşamları, birbirleriyle paylaşımları) olmalıdır.
- Aile üyelerinin dışarıyla paylaşımlarda bulunmalı, değişen farklı ve yeni konulara yönelmelidir.

4.2.3.1. Aile işlevselliği modelleri

Aile işlevlerini tanımlama ve değerlendirmeye yönelik literatür incelendiğinde; “Beavers Sistem Modeli”, “Döngüsel (Circumplex) Model”, “Reiss Problem Çözme Paradigma Modeli” ve “Aile Fonksiyonları Süreç Modeli”, “Genel Yaşam Sistem Teorisi Modeli” ve “McMaster Modeli” gibi birçok model olduğu dikkati çekmektedir (Olson 2000).

Modellerin kapsamlarına yönelik literatür incelendiğinde ise aile araştırmacılarının aile işlevselliğine araştırmaya yönelik çalışmaların da; “sonuç odaklı” ve “süreç odaklı” olmak üzere iki ana teori oluşturdukları görülmektedir. Sonuç odaklı teoride; aile işlevselliği belirlenmiş aile nitelikleriyle tanımlanmaya çalışılmaktadır. Aile işlevlerinin sonucuna bağlı olarak hangi ailenin aile terapisine ihtiyaç duyduğu, hangisinin sağlıklı gelişme gösterdiği belirlenmektedir. Olson Dairesel Model Teorisi ve Beavers Sistem Teorisi, sonuç odaklı teorinin temsilcileri olarak kabul edilmektedir. Süreç odaklı teoride ise; aile işlevselliği ailenin yapması gerek görevler bağlamında açıklanmaktadır. Süreç odaklı teoriye göre ailenin işlevlerini yerine getirebilmesi aile üyesinin bütünsel sağlığını etkilemektedir. Süreç odaklı teori ailenin yapısal özellikleri ile ilgilenmez. McMaster Aile İşleyişi Modeli ve Skinner’ın Süreç Odaklı Aile İşleyişi Modeli de süreç odaklı teorinin önderleridir (Dai ve Wang 2015).

Ailenin sağlıklı (disfonksiyonel) ya da sağlıklı (fonksiyonel) olma durumunun ortaya konabilmesi amacıyla kullanılan McMaster Aile İşlevleri Modeli’ne göre aile işlevselliği; rollerin paylaşılması, problem çözme becerileri, duyguların uygun ortaya çıkması, iletişim tarzları, duygusal içerik ve genel işlevsellik açılarından değerlendirilmektedir. Bu modelin amacı aile tedavisinin ve aile işlevselliğinin ana hatlarının belirlenmesidir. Kolay bir şekilde öğrenilebilen ve uygulanan bu metot

değişik durumlarda ve farklı klinik vakalarda kullanılabilmektedir. Ayrıca bilimsel araştırmalarda doğruluk ve geçerlilik sağlamaktadır. McMaster Aile İşlevleri Modeli boyutları; İletişim, Roller, Duygusal tepkiler, Duygusal katılım, Davranış denetimidir (Epstein ve ark. 1978; Miller ve ark. 2000). Yapılan tez çalışmasında da McMaster Aile İşlevleri Modeli kullanılmıştır.

4.2.4 Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları

Tezin bu bölümde tutum, anne baba tutumu ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının sınıflandırılmaları üzerine durulacaktır.

4.2.4.1 Tutum

Tutum kelimesi, Latince harekete hazır anlamına gelmektedir. Tutum kavramının tanımlanmasında sosyal bilimlerdeki diğer birçok kavramda olduğu gibi fikir birliğine varılamamasıyla birlikte, 19. Yüzyılda bilimsel bağlamda ele alınmaya başlanmıştır (Tavşancıl 2014).

Morgan (2015) tutumların ancak kişinin yaptıklarından ve davranışlarından varsayılabileceğini, tutumun doğrudan gözlemlenemeyeceğini belirtmektedir. Tutumlar, tutarlı olmayan duygu ve tepkilere tutarlılık sağlar. Tutumların “duygusal bileşen”, “bilişsel bileşen” ve “davranışsal bileşen” olmak üzere üç bileşeni vardır. Duygusal bileşen duygulardan, bilişsel bileşen inançlardan oluşmaktadır. Davranışsal bileşen ise inanç ve duygulara uygun hareket etmektir.

Cüceloğlu (2016)’na göre tutum; uzun süreli ve organize olmuş inançlar, duygular ve davranışlardır. Mize ve Pettit (1997) ise tutumu bütünsel bir anne baba ve çocuk dizisini betimleyen davranışların tamamı olarak tanımlamaktadırlar.

4.2.4.2 Anne ve baba tutumu

Gelişim psikolojisiyle ilgili yaklaşımlarda, anne baba tutumlarının çocukluk çağlarında meydana gelen erken fiziksel ve sosyal çevrenin önemli bir faktörü olduğu kabul edilmektedir (Maccoby 2002). Çocukların ilk öğreticileri ve örnekleri anneleri

ve babalarıdır. Genel tutumlar ve özel birtakım davranımlar anne babanın örnek alınmasıyla öğrenilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken edindikleri tutum, kimlik kazanma çabasında olan çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminde; temel güven duygusunun ve özerkliğinin iyi ve pürüzsüz oluşmasında belirleyici bir faktördür (Bulut 1990; Gander ve Gardiner 2004; Morgan 2015; Tümkiye ve ark. 2010). Çocuğun anne ve baba ile ilişkisi psikososyal gelişiminin sağlıklı ya da sağlıklı olmamasını etkilemektedir. Sağlıklı bir psikososyal gelişim olması hali ve baş etme mekanizmalarının gelişmemesi durumu ise çocuğun depresyon yaşamasına neden olabilmektedir (Deniz ve ark. 2005). Tüm bunların yanında çocuğun hayatını mutlu ve sağlıklı geçirmesini sağlamada en önemli role sahip olan anne ve babalar; aynı zamanda çocuğa toplumun inanç, ön yargı ve değerlerini aktarmaktadır. Anne ve babası ile ilişkisi sonucunda çocuk toplumla bağ kurar ve kendi öz güveni ve değer yargılarını oluştur. Bu açıdan bakıldığında anne ve babaların çocuk yetiştirirken sergiledikleri tutumları çocuğun kendilik algısının oluşmasında, çevresi ile olan ilişkilerinde ve topluma entegrasyonunda büyük bir etkiye sahiptir (Yaşa 2012). Çocuğun benlik saygısının oluşmasında ve gelişmesinde ailenin hem destekçi hem kontrollü olması eşit derece önem arz etmektedir. Çocuğu destekleme, çocukla ilgilenme; çocuğun gelişiminde ve benlik saygısında olumlu yönde ilişki göstermektedir (Gecas ve Schwalbe 1986). Bu bağlamda (Morgan 2015) da; çocukları ile iyi ilişkiler içinde olan ve kendisi ile uyum sağlayabilmiş anne ve babaların, öz güven ve öz değer duygularını çocuklarına verebildiklerini belirtmektedir. Anne baba tutumları çocuğun kişiliği ve benliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkinin sağlıklı ya da sağlıklı olma durumu anne ve babanın hangi tutum içerisinde olduğuna bağlıdır (Kaya 1997). Anne ve babanın çocuğa karşı ilgili ve şefkatli davranmasının, tutarlı bir disiplin uygularken çocuğun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmasının; çocuğun içsel denetimine olumlu etkisinin olduğu belirtilmektedir. Buna karşın çocuğa başarılı olması yönünde baskı yapma, fiziksel ve/veya duygusal cezalandırma gibi davranışların ise çocuğa olumsuz yönde etkisinin olduğu vurgulanmaktadır. Bu noktadan hareketle anne-baba ve çocuk ilişkisinin çocuğun şimdi ve gelecekteki davranışları üzerine etkili olduğu ve çocuk yetiştirme tutumlarının önemi vurgulanmaktadır (Yeşilyaprak 1988).

Darling ve Steinberg (1993)'e göre anne baba tutumu; anne baba ve çocuk dizgelerinin doğasını ortaya koyan anne ve baba uygulamalarının, tarzlarının ve sözsüz ifadelerinin tamamını oluşturmaktadır. Bu bağlamda annenin ve babanın tutumu çocuğun toplumsallaşmasını, anne ve babanın etkinliğini ve çocuğun bu etkinliği kabullenmesini belirleyen bir özellik olarak kabul edilmektedir. Hartman ve Harris (1992) de yapmış oldukları araştırmada; toplumsallaşma süreci olarak kabul edilen çocukluk çağı döneminde çocuğun çevresindeki yetişkinlerin sergiledikleri tutum ve davranış tarzlarının benimsediklerini belirtmektedirler.

Anne baba tutumlarını etkileyen faktörlerle ilgili yapılan araştırmalar; çocuğa yönelik anne ve babanın tutum ve davranışlarını etkileyen birçok faktör olduğunu belirtmektedir. Bu faktörler; anne ve babanın yaşı, eğitim seviyesi, kişilik özellikleri, ekonomik durumları, annenin çalışma durumu, anne ve babanın yetiştiği kültür, etnik köken, yetiştirilme biçimi gibi durumlardır. Yapılan araştırmalar çocuğun psikolojik durumu ve davranışları ile çocuğa yönelik anne baba tutumları arasında ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Şanlı ve Öztürk 2012). Holden ve Miller (1999)'in anne baba stilleri üzerinde zamanın, ortamın ya da diğer çocukların etkisinin olup olmadığını araştırdığı meta analizde; anne babalık stilleri farklı çocuklar (kardeş) ve ortamlardan etkilense de anne baba tutumu, değer ve davranış örüntülerinin devamlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anne babalık tutumları kültürden kültüre değişmektedir. Anne baba olma tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla 20 aylık bebeğe sahip farklı kültürlerden Japon, İsrailli, Belçikalı, Arjantinli, Fransız, İtalyan ve Amerikalı annelerin birçok ebeveynlik vazifelerindeki başarı ve başarısız olma durumlarına yükledikleri; yetenek, çocuğun davranışı, vazifenin zorluğu gibi boyutlar araştırılmıştır. Araştırmanın bulguları; kültürün annenin hem kendisini değerlendirmesinde hem de tutumu üzerinde belirtilen değişkenlere olan yüklemelerinin etkili olduğu şeklindedir (Bornstein ve ark. 1998).

Batıda birçok araştırma yapılmış olmasına karşın ülkemizde anne baba tutum araştırmalarının geçmişinin oldukça kısa olduğu bilinmektedir (Kağıtçıbaşı 2000). Ülkemizde Kağıtçıbaşı (1970)'nın, kültürler arası ve kültürel bağlamda gelişme çağındaki Amerikalı ve Türk gençlere ailenin denetimi ve şefkat gösterme durumu

açısından yapmış olduğu karşılaştırmalı araştırmada; ailelerin şefkat gösterme düzeylerinde kültürler arası fark olmadığı belirtilirken, Amerikalı gençlere oranla Türk gençlerinin aileleri tarafından daha fazla denetime maruz kaldıkları belirtilmektedir. Bu bağlamda anne baba tutumlarında şefkat ve denetim durumlarının birbirleriyle bağlantılı olmamasına karşın, aile denetiminin kültürle bağlantısı dikkati çekmektedir (Kağıtçıbaşı 2000; Kağıtçıbaşı 1970).

Yukarı da bahsedildiği ve araştırma bulgularında ortaya çıktığı gibi çocukların yetiştirilmesinde anneler ve babalar farklı yaklaşımlar ve yöntemler göstermektedir (Rose ve ark. 2003). Baumrind (1991)'e göre anne ve babaların çocuklarını denetlemek ve sosyalleştirmek amacıyla sergiledikleri bu farklılıkları tespit etmek için anne baba tutumları sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda Baumrind (1972); otoriter, demokratik ve hoşgörülü olmak üzere üç tarz anne baba tutumu üzerine yoğunlaşmıştır. Baumrind'in araştırmalarından hareketle Maccoby ve Martin (1983) anne baba tutumlarını; otoriter, demokratik, hoşgörülü ve ilgisiz olarak sınıflandırmıştır (Demir ve Şendil 2008; Üredi ve Erden 2009). Anne baba tutumları ile ilgili sonrasında yapılan birçok araştırmada farklı anne baba tutumu sınıflandırmaları olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2012)'nin geliştirmiş olduğu anne baba tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçek anne baba tutumlarında demokratik, otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarını ele almıştır. Bu tutumlardan ikisi Baumrind'in otoriter ve demokratik anne baba tutumu ile paralellik göstermektedir. Üçüncü tutum ise Baumrind'in ele almadığı koruyucu anne baba tutumudur.

4.2.4.2.1 Otoriter anne baba tutumu

Maccoby ve Martin (1983)'e göre otoriter anne baba tutumu olan ebeveynler; çocuğun kişilik ve gelişim özelliklerini, isteklerini göz önüne almaksızın çocukların kendi istekleri doğrultusunda hareket etmelerini ister ve beklerler. Otoriter anne baba tutumunun olduğu ailelerde büyüyen çocukların öfke hissini sıkça yaşamalarına karşın duygu ve düşüncelerini ifade edemedikleri, kendilerini ifade edememeleri sebebiyle de saldırgan tutumlar sergiledikleri ve anne babalarından ayrı bir kişilik geliştiremedikleri görülmektedir. İtaatkâr, katı ve ısrarcı tarzda disiplin uygulayan

otoriter anne baba tutumunda olan ebeveynler için geleneksel durumun ve kuralların korunmasının önemli olduğu belirtilmektedir (Darling ve Steinberg 1993; Sezer 2010).

Otoriter anne baba tutumu olan ailelerde; ilişkiler gergindir ve çocuk anne-babadan kaçınır. Ceza ve şiddet eğiliminin olduğu bu ailelerde, en küçük yanlış cezalandırılan çocuk, yaptığı herhangi bir şeyde yanlış yapma korkusu içine girebilir ve çocukların kişiliği ve ruhsal durumu negatif yönde etkilenebilmektedir (Kaya 1997). Bu tutuma sahip anne ve babalar, çocukları devamlı kontrol altında tutmak ve çocukların kurallara uymasını ister. Anne- baba ve çocuk ilişkisi huzursuz ve sınırlıdır. Çocuğun gelişimsel ve kişisel özellikleri istekleri dikkate alınmaz. Çocuklarına karşı talepkar olmakla birlikte ihtiyaçlarını ise karşılamadıkları görülmektedir. Çocuğun özgürlük sınırı ve davranış esnekliği dardır ve çocuğun kendilerinin istediği doğrultuda davranmasını talep ederler. Annenin aldığı kıyafet giyilmeli, hep ders çalışmalı, iyi notlar alınmalı, sadece onların seçtiği arkadaşlarla görüşülmelidir. Çocuğun gelişim dönemine uygun yaşamasına izin verilmez ve yaşından olgun davranması beklenir. Güçlü bir kontrol ve baskı mekanizması vardır. Kurallara uyulmadığı durumlarda ağır cezalar ön planda olmakla birlikte suçla orantılı değildir. Çocuk anne ve babanın yargılamalarından çekinir, yanlış ve eksik yapmaktan korkar, duygu ve isteklerine önem verilmediğini anlayarak, içine atmaya çalışır. Yapının ve kuralların sürdürülmesi önemlidir (Sezer ve Oğuz 2010; Yörükoğlu 2016b; Yörükoğlu 2016a). Anne ve babanın koyduğu katı düzene çocuk uymak zorunda kalmakta ve bırakılmaktadır (Cardinali ve D'allura 2001). Çocuğun düşüncelerinin ve duygularının değerli olması onay almasına bağlıdır. Onay almayan düşünce ve duyguların değersiz olduğunu gören otoriter anne baba tutumunun olduğu ailede büyüyen çocuk; kendine güvenmemeyi, duygu ve düşüncelerini otorite bağlamında yönlendirmeyi öğrenir (Cüceloğlu 2016). Yavuzer (2007) ise sürekli eleştirilen, çocuğun bireyselliğini kabul etmeksizin belirli kalıplara sokan otoriter anne baba tutumuna sahip ebeveynlerin küçük düşürülen ve rencide edilen çocuklarının; kendilerini ezilen olarak hissettiklerini ve bu kısır döngüden kurtulamayan çocukların bu baskılardan kurtulmaya çabalamayı bıraktığını ya da tek bir hamleyle bu kısır döngüden kurtulduklarını vurgulamaktadır.

4.2.4.2.2 Demokratik anne baba tutumu

Demokratik anne baba tutumu; çocuklarına karşı ilgili ve duyarlı olan, koşulsuz sevgi ve saygı duyan, çocuklarının fiziksel ve duygusal anlamda ihtiyaçları ile ilgilenen ve karşılayan, çocuğun görüşlerine saygılı, çocuğun yaşına göre bazı kararları almasını sağlayan ve destekleyen, çocuklarının özgürlüklerini önemseyen, güven oluşturan, kararlı ve tutarlı çocuk merkezli ebeveyn tutumudur (Özdemir ve ark. 2012; Roopnarine ve ark. 1990; Sezer ve Oğuz 2010; Yörükoğlu 2016a). Aynı zamanda demokratik anne baba tutumu olan ebeveynler, anne baba ilişkisinin ve ilgisinin yüksek olduğu ve anne babanın çocuğun yaşamında etkin olduğu ailelerdir (Roopnarine ve ark. 1990).

Destekleyici, normal sınırlarda hoşgörölü ve güven verici aileler, demokratik anne baba tutumunun olduğu ailelerdir. Çocuğun ailede söz hakkı vardır ve ailenin değerli bir üyesidir. Aile içerisinde çocuğa değer verilir, duygu ve düşüncelerine saygı duyulur. Çocuğa yeterli düzeyde şefkat ve sevgi gösterildiği gibi yetenekleri, ilgileri ve ihtiyaçları önemsenir. Demokratik anne baba tutumu olan anne ve baba çocuğun bağımsızlık kazanmasına ve kendini gerçekleştirmesine, özgür davranmasına, birey olmasına olanak sağlar ve yardımcı olur. Çocuğun gelişimsel dönemi çerçevesinden daha olgun olması beklenmez. Demokratik anne baba tutumuyla yetişen çocuklar; kendi kararlarını kendileri alabilen, sorumluluk bilinci ve iç kontrolleri olan, sağlıklı ve dengeli bireyler olur. Çocuklarda olumlu sosyal, zihinsel ve duygusal gelişim sağlanır (Kaya 1997; Yörükoğlu 2016a).

Demokratik anne baba tutumunun olduğu ailelerde; uyulması gereken kurallar ve sınırlar önceden belirlenmiştir. Çocuk hangi davranışı yapması ya da yapmaması gerektiğini önceden bilir. Bu ailelerde çocuklar anne babanın uzantısı olarak değerlendirilmez, ailenin her üyesi değerlidir, eşit haklara sahiptir ve saygı gösterilir. Çocuğun yaratıcılığına katkıda bulunulur, desteklenir ve güvenilir (Tuzcuoğlu 2004). Çocuğa özgür olabilme imkanının verilmesinin yanında kendini ifade edebilme fırsatının da verildiği demokratik anne baba tutumunun olduğu ailelerle yapılan bir çok çalışmada; bu ailelerde yetişen çocukların zihinsel açıdan olduğu kadar kişilik gelişimlerinin de daha yüksek olduğu ortaya konmaktadır (Özgüven 2001). Çocukların ihtiyaçlarının gerçekleştirilebildiği ve kontrolün sağlanabildiği demokratik anne baba

tutumunun olduğu aileler çocukların kişilik gelişimleri bağlamında en ideal tutum olarak kabul edilmektedir (Özdemir ve ark. 2012).

4.2.4.2.3 Koruyucu- istekçi anne baba tutumu

Koruyucu anne baba tutumu olan ebeveynler çocuklarını kontrol altında tutma ve aşırı koruma eğilimdedirler. Çocuklarının her türlü tutumuna gereğinden fazla müdahale eden bu ebeveynlerin davranışları çocukların özgüven ve yeterlilik durumlarını negatif yönde etkileyebilmekte ve çocukların deneyimleyerek öğrenmelerinin önüne geçerek engel olmaktadır (Sezer ve Oğuz 2010). Bu durumun yanında koruyucu-istekçi anne baba tutumu olan ebeveynler sevgilerini koşullu olarak göstermektedirler (Kuzgun ve Eldeleklioğlu 1999).

Çocuğa gereğinden çok özen ve kontrol gösterilmesi gerektiğini düşünene koruyucu anne baba tutumuna sahip ebeveynlerin olduğu ortamlarda yetişen çocuklar; ebeveynlerinden uzak duramaz, onlardan uzak kaldıklarında sorumluluk almakta zorlanır ve yeterli olmadıklarını hisseder. Güvensiz ve başkalarına bağımlı kişiler olarak yaşamlarını devam ettirebilirler (Yörükoğlu 2016a). Eldeleklioğlu (2004)'de anne ve babanın ilgisini sürekli kendisi üzerinde olmasına gereksinimi olan çocukların aile ortamı dışında sağlıklı ilişkiler oluşturmaların zor olduğunu belirtmektedir. Farklı bir bakış açısıyla Hacıömeroğlu (2008) obsesif kompulsif semptomları yüksek düzeyde olan bireylerin, diğerler kişilere oranla anne babalarından koruyucu tutumu daha çok algıladıklarını belirtmektedir.

4.2.5 Çocuk cinsel istismarı bağlamında aile işlevselliği ve anne baba tutumu

Çocuk istismarının birçok boyutu olmakla birlikte anne babanın özellikleri, aile bireyleri arasındaki sağlıklı etkileşim, düşük evlilik kalitesi, aile içi problemler, zayıf ebeveyn çocuk ilişkisi, çocuklarına karşı eleştirel ve katı davranma, ebeveynde duygusal problemler, aile içi şiddet çocuk istismarının ortaya çıkmasına zemin oluşturan etkenlerden bazıları olabilmektedir (Kara ve ark. 2004).

Epidemolojik çalışmalarda cinsel istismar için ayırıcı risk faktörlerinin ebeveynlerin yetersiz oluşu, ulaşılmaz oluşu ve zayıf çocuk aile ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Pek çok çalışmada ailelerinden uzun zaman uzakta kalan çocukların cinsel istismara uğrama olasılığının arttırdığı görülmektedir. Ebeveynleri cezalandırıcı ya da mesafeli tutumda olan çocuklar ve ebeveynleri alkolik olan, madde bağımlısı olan ya da duygusal olarak stabil olmayan çocuklar da cinsel istismar açısından daha riskli bir grupta yer almaktadır. Ayrıca evlilikteki çatışmalar da istismar için risk faktörü oluşturabilmektedir. Ancak bu risk faktörlerinin olmaması çocuğun cinsel istismara uğramayacağı anlamına gelmemektedir (Finkelhor 1994b).

Fleming ve ark. (1997)'nin çocuk cinsel istismarının olası risk faktörlerini değerlendirdikleri çalışmada da; 12 yaşından önce meydana gelen cinsel istismar vakalarında annenin ölmüş olması, sosyal izolasyon, fiziksel istismarın etkisi anlamlı farklılık yaratırken, 12 yaşından sonra gerçekleşen cinsel istismar vakalarında istismara hazırlayan etmenler arasında fiziksel istismar ve annenin sağlıklı bir zihinsel yapıda olmasını önemli bir etken olarak saptanmıştır. Birleşik Devletlerde ise cinsel istismar konusunda yapılan ilk geniş çaplı tarama çalışmasında da mutsuz aile ortamında yetişmek, öz ebeveyn ile yaşamamak, yeterli cinsel eğitimi almamış olmak gibi faktörler en önemli risk faktörleri olarak belirlenmiştir (Finkelhor ve ark. 1990).

Koçtürk (2016)'ün yapmış olduğu araştırmada cinsel istismar mağduru çocukların aileleri ile son yıllarda sorun yaşama durumlarının daha yüksek olduğu, sorun yaşayan anne babalara sahip oldukları, anne ve babaları eş tarafından daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldığı, aile içinde daha fazla öfke kontrol sorunu yaşandığı tespit edilmiştir. Doğan (2009)'nda benzer bulgular tespit ettiği çalışmasında ailelerin evlilik uyumsuzlukları ve aile içi şiddet ile çocuğun cinsel istismarı arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Hoagwood ve Stewart (1989)'ın cinsel istismara maruz kalan ve kalmayan çocukların aile işlevselliğini değerlendirdiği çalışmalarında; aile içi roller, problem çözme ve genel işlev ve boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu saptanmış ve istismara maruz kalan kız çocuklarının aile işlevselliklerinin erkek çocuklara oranla daha kötü seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Avustralya'da kadınların cinsel istismara maruz kalma durumlarının uzun dönemli etkilerinin değerlendirildiği

çalışmada ise birçok sağlık ve aile ilişkileri boyutlarında yaşanan olumsuz durumların cinsel istismar üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Fleming ve ark. 1999).

Ülkemizde küçük örneklem grubuyla yapılan bir tez çalışmasında ise cinsel istismara maruz kalmış ya da kalmamış çocukların iletişim boyutlarının aile işlevselliği ölçeğinde anlamlı bir farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz 2009). Doğan (2009)'ın aile değerlendirme ölçeğini kullandığı çalışmasında ise iletişim ve yeterli olmayan ilgi boyutlarındaki puanların cinsel istismara maruz kalan çocuklarda daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir.

Aile işlevselliği ve anne baba tutumlarının çocuğun yaşamındaki yeri belirtildiği üzere oldukça önemli ve etkili boyuttadır. Yapılan literatür taramasında sosyal hizmet bakış açısı bağlamında; cinsel istismar mağduriyeti olan çocukların algıladıkları aile işlevselliği ve anne baba tutumlarına yönelik spesifik bir araştırma olmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple sosyal hizmet disiplini çerçevesinde cinsel istismar mağduru çocukların algıladıkları aile işlevselliği ve anne baba tutumlarının araştırılmasının önemli olduğu, sosyal hizmet disiplininin yanında aile ile çalışan tüm disiplinlere katkısı olacağı düşünülmektedir.

4.3 SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİ BAĞLAMINDA ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI VE AİLE

Bu bölümde sosyal hizmet disiplini bağlamında çocuk cinsel istismarı ve aile yaklaşımlarının anlaşılabilmesi için; sosyal hizmet disiplinin kısa tarihi, çocuklarla sosyal hizmet, cinsel istismar mağduru çocuklar ve aileleri ile sosyal hizmet müdahalesi anahtar kavramları açıklanacaktır.

4.3.1 Sosyal Hizmet Tarihçesi ve Tanımı

Değişen ekonomik, toplumsal ve sosyolojik sistemlerin meydana getirdiği sorunların bireyler ve toplumlar üzerinde etki etmesi ile sosyal hizmet mesleğine olan ihtiyaç günden güne artmıştır. Kapitalizmin ortaya çıkardığı ve meydana getirdiği sistemin insan onuruna yaraşır bir hale getirilme çabası sosyal hizmetin ortaya

ıkmasında önemli bir rol oynamıştır (oban 2017). Sosyal hizmet, bireylerin refah düzeylerini yükseltmeye ve geliştirmeye yönelik bir meslektir (Duyan ve ark. 2008).

Sosyal hizmetin tarihçesine baktığımızda Batı’da ihtiyaç sahiplerine sadaka veren kişiler ile eski dönem çağlarındaki dini kurumlara bağlı hayırsever örgütler sosyal hizmetin temellerini oluşturmaktadır (şeker 2012). Sosyal refah kurumları 1800’lerin başında kentlerde yaşayan kişilerin bireysel ihtiyaçlarını sağlamak adına başlayan bir girişim ile sosyal refah kurumlarının ilk adımı atılmıştır. Daha sonra 1900’lere kadar bu girişimler profesyonellerden ziyade hayırseverlik amacı ile toplumun dini gruplarına ye ve zengin kişiler tarafından sağlanmışır. Sosyal hizmetin ilk uygulaması olarak adlandırılabilir girişim; yoksulluğun amacını araştırarak muhtaç sahiplerine yardımcı olacak yöntemlerin araştırılması ve yoksullara maddiyatları konusunda planlama yapabilme amacı ile John Griscom tarafından kurulan “Yoksulluğu nleme Topluluğu” dur (Zastrow 2010).

Daha sonra bu gelişmeyi yoksulluk alanında çalışmalar adına başlatılan, refah sistemini düzenlemek adına oluşturulan yasalar ve dernekler izlemiştir. Yoksullar Yasası, alışma Evi Kanunu, Gilbert Raporu, Yardım İşlerini Düzenleme Derneği, Hayırseverlik Teşkilatı Cemiyeti, Hayırseverlik Okulu gibi örnekler bu sürece katkı sağlayan unsurlar olarak gösterilebilir. Tüm bu süreçler çerçevesinde her ne kadar hayırseverlik kavramı sosyal hizmetin temelini oluşursa da sosyal hizmet meslek olarak ağdaş ve bilimsel bir temelden gelmektedir (Duyan ve ark. 2008)

Sosyal refah sistemi ve refah kurumlarının gelişmesi ile ortaya çıkan sosyal hizmet Kut (1988)’a göre sosyal refah sistemindeki birtakım kurumların, mesleklerin değişen ve çoğalan aynı zamanda farklılaşan insan sorunları karşısında yetersiz kalması ile birlikte ortaya çıkmıştır.

Sosyal hizmet açısından bakıldığında 19.yüzyıl’da yaşanan Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan işsizlik, g, sağlıksız çalışma ortamları ve toplumsal sorunlar çoğalmıştır. Yaşanan bu süreçler de mevcut çalışmaları yetersiz hale getirmiştir. Bu sürece Büyük Buhran Dönemi, 1. Ve 2. Dünya savaşının sonuçları gibi toplumsal ve siyasi gelişmelerin de etkilenmesi ile sosyal hizmete olan gereksinim ve bu mesleğin profesyonelleşmesine olan ihtiyaç artmıştır. Özellikle 1. Dünya Savaşı sosyal hizmet için çalışma alanlarını yenilemiş ve mesleği değişime yönelmek zorunda bırakmıştır.

Devlet teşkilatlanması, yaşanan bu toplumsal gelişmeler sebebi ile ortaya çıkan gönüllü kuruluşların ve yardımsever kişilerin başa çıkamadığı sorunlarla daha düzenli ve kapsamlı bir şekilde ilgilenmeye başlamıştır. Bu değişimlerle birlikte sosyal hizmet mesleği teşkilatlanma sürecine girmiştir (Şeker 2012; Taşgın ve Özel 2011; Teater 2014; Zastrow 2010)

20. yüzyılın başında sosyal hizmetin mesleki uygulamaları birey odaklı ve ailenin içinde bulunduğu sosyal şartları, ihtiyaçları, sınırları içerisinde özellikle maddi yardım ve kurum bakımı gibi koruyucu çalışmalar üzerinde şekillenmiştir. Ancak daha sonra yukarıda bahsedilen toplumsal değişmeler ve bilimsel etkilerle sosyal hizmet uygulamalarında sosyal çevrenin de uygulamalara müdahil edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda sosyal hizmet mesleği bireyi odak noktasından çıkararak sistem yaklaşımını ve toplum çalışmasını kapsayan daha geniş yaklaşımlara doğru gelişimini tamamlamıştır (Acar ve Duyan 2003; Hawkins 1982).

Kısaca sosyal hizmet mesleği, gönüllü hayırsever çalışmalara dayanan, hayırsever kişilerin yoksul bireyler için sosyal yardım sağlaması ile başlayan ve bu çalışmaların ülkelerin politik, siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlerine göre biçimlenmiş, gelişerek mesleki anlayış ve disiplin haline gelmiştir. Mesleğin ilk yıllarında müdahale odağı birey ve mevcut yaşantısı üzerineyken özellikle 1960’lardan sonra sistem yaklaşımı, “çevresi içindeki birey” ilkesi uygulamalara ve mesleki anlayışa hâkim olmuştur (Acar ve Duyan 2003).

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) ve Uluslararası Okul Sosyal Hizmeti Birliği (IASSW) 2014 yılında sosyal hizmeti “Sosyal gelişmeyi ve değişimi, insanların güçlenmesini ve toplumsal bütünleşmeyi ve teşvik eden akademik bir disiplindir. İnsan haklarının, toplumsal sorumluluğun sosyal adaletin ilkeleri ve farklılığa saygı; sosyal hizmetin temel noktalarıdır. Sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimlerin, beşerî ve yerel bilimlerin teorileri ile desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarını gidermek ve refahı artırmak için insanları ve sistemleri bir araya getirir” şeklinde tanımlamıştır (IFSW ve IASSW 2014).

Sosyal hizmet, bireylerin, grupların ve toplumların streslerini azaltmasını, sosyal işlevselliklerini yükseltmesini, en önemlisi de sorun çözme becerilerini

geliştirebilmelerini, sağlamayı ve sürdürmeyi hedefleyen bir disiplin ve meslektir (Yolcuoğlu 2012).

Sosyal hizmet bireyleri ve toplumları dinamikleri çerçevesinde değiştirme ve geliştirme konusunda kuram ve yaklaşımlarını kullanarak bilgi üretmeye odaklı bir disiplin ve bilim dalıdır (Cılga 2004).

Psikoanalitik kurmalar 20. Yüzyılın başlarında sosyal hizmetin en çok yararlandığı kuramlar olurken, 1940’larda davranışçı kuramlar ve 1970 ve 1980’lerde ise sistem kuramı, çevresi içinde birey yaklaşımı, krize müdahale yaklaşımları, görev merkezli yaklaşım ve çözüm odaklı yaklaşımlar sosyal hizmetin bilgi gövdesinde yer almaya başlamıştır (Zengin 2015).

4.3.1.1 Sistem ve ekosistem yaklaşımı

Sosyal hizmet, bireylerin ve ailelerin sorunları ile ilgilenen tek bilim dalı olmasa da eş zamanlı olarak birey ve çevresi ile değerlendirme yapması açısından diğer disiplinlerden ayrılmaktadır. Mary Richmond başta olmak üzere sosyal hizmet alanındaki sosyal hizmet kuramcıları, çevrenin insanların hayatlarında etkilediği alanı fark ederek 1970’lerin başında, çevre-insan perspektifinin önemini vurgulamışlardır. Böylelikle çevresi içinde birey anlayışı geleneksel sosyal hizmet bilgi temeline girmiştir (Pardeck 1988). Çevresi içinde birey bakış açısı sosyal hizmet disiplininin müdahale alanının genişlemesine katkı sağlamıştır (Sheafor ve Horejsi 2014). Birey ve çevrenin birbirini etkilemesi üzerine odaklanma ve bireyin değerlendirilmesinde insanın etkileşimde olduğu sosyal sistemlere müdahale etmesi, uluslararası sosyal hizmet tanımında da yer almıştır (Garvin ve Tropman 1992).

Sistem yaklaşımı temelde biyolojik bir kuramdır ve organizmanın tümünün birer sistem olduğu, alt sistemlerden oluştuğu ve üst sistemlerin parçası olduğunu önermesine dayanmaktadır (Duyan 2010). Teori ile ilgili görüşleri sosyal hizmet disiplinine uygulayan Pincus ve Minahan, bireylerin hayatları boyunca sosyal çevredeki sistemlerle ilişki içinde olduklarını, onlardan etkilendiklerini ileri sürmüşlerdir (Turan 1999). Sistem yaklaşımı ile müracaatçıların karşılaştıkları sorunların karmaşıklığı ve etkileşimde olduğu sistem ilişkilerini değerlendirerek sorunlarına sebep olan etmenlere vurgulama yapılır. Bu yüzden ki sistem yaklaşımı,

sadece kavramsal bir çerçeve değil aynı zamanda da sosyal hizmet uygulamasını güçlendiren bir araçtır (Duyan 2010).

Ekolojik sistem kuramı ise genel sistem yaklaşımının bir biçimi olup kimi yönlerden sistem kuramının yorumu ya da bir dalı olarak görülmektedir. Bununla birlikte ekolojik yaklaşım sosyal hizmet müdahalesine daha spesifik bir bakış açısı kazandırır. Çünkü ekolojik yaklaşım insanlar arasındaki ilişkiler ve insanlar ile çevrelerinin arasındaki ilişkilere odaklanmakta ve bireyler ve birey aile sistemlerinin çevreleri içerisindeki etkileşimine daha fazla vurgu yapmaktadır (Germain 1978).

Ekolojik yaklaşımı, bireylerin sorunlarının, psikolojik, fiziksel, politik ve ekonomik güçlerinin karmaşık etkileşimi sonucu ortaya çıktığını vurgulamakta ve çevresel koşullar ile insani durumu arasındaki ilişkiyi çerçevelemektedir. Bu bakış birey, aile, küçük grup ve daha büyük toplum da dâhil olmak üzere çeşitli sistem düzeylerinin sorunlarına ve ihtiyaçlarına etkin bir şekilde müdahaleyi sağlar ve sosyal hizmet uzmanına bireysel müdahaleden toplumsal müdahaleye geçiş noktasında kolaylık sağlar. Ekolojik yaklaşım, bireylerin sorunlarını farklı bakış açıları ile tanımlar ve dolayısıyla etkili bir sosyal hizmet müdahalesinde rol oynar (Pardeck 1988).

4.3.1.2 Güçlendirme yaklaşımı

Güçlendirme bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumların sorunları ve bu sorunların çözümü noktasında güçlerini ve kontrolü arttırmayı amaçlamaktadır (Zastrow ve Kirst-Ashman 2014).

Sosyal hizmet müdahalesinde güçlendirme yaklaşımı ile müracaatçıların kaynakları doğru ve aktif kullanmalarına, bağımsız bir yaşam kurabilmelerine olanak sağlayan güçlü yanlarının farkına varmalarını sağlayan ve sorun ile karşılaştıklarında bu gücü kullanabilmelerine olanak sağlayan bir süreç işletilmektedir. Bir başka ifade ile müracaatçılar daha önceden karşılaştıkları sorunlar karşısında farkına vardıkları güçlü yanları ve yetenekleri yardımıyla daha sonra karşılaştıkları durumlara da hazırlıklı olmaktadır.

Bununla birlikte kimi zaman müracaatçılar bu güçlü yanlarının farkında olmadıklarında sorun çözme sürecine dâhil olamamakta ve sorun ile başa

çıkamamaktadır. Bu gibi durumlarda da sosyal hizmet uygulamalarında güçlendirme yaklaşımı ile çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Duyan 2010).

Çağdaş sosyal hizmet uygulamasında birincil amaç; müracaatçıların güçlü yanlarının ortaya çıkarılması ile baş etme mekanizmalarını geliştirmek ve sorun çözümüne müracaatçıyı dâhil edebilmektir (Seden 2005).

Güçlendirme yaklaşımında, müracaatçının ve çevresinin güçlü yanları ortaya çıkarılarak müracaatçıyı suçlamanın önüne geçilir. Böylelikle müracaatçının ihtiyaç duyduğu motivasyonunun güçlü yanların ortaya çıkarılmasından kaynaklandığı dikkate alınır ve müracaatçı ile sosyal hizmet uzmanı arasında işbirliğine dayanan bir ilişki geliştirilir (Şahin 2001).

Güçlendirme yaklaşımında her bireyin ortaya çıkarılması gereken doğal bir gücünün olduğunu ve bu gücün desteklenmesi gerektiğini bu sayede de gelişmenin sağlanabileceğini ifade eder. Saleeby güçlendirme ilkelerini;

- Müracaatçının güçlü yanları ortaya çıkarılmalıdır
- Motivasyonun güçlü yanların beslenmesi ile artacağı bilincinde olunmalıdır
- Müracaatçı ile işbirliği kurulmalıdır.
- Sorunların çözümünde içinde bulunulan çevrenin kaynakları kullanılmalıdır.
- Müracaatçının kurban olduğu düşüncesinden uzaklaşılmalıdır şeklinde ifade etmiştir (Saleebey 1996).

Sosyal hizmet bilimi ve mesleği güçlendirmenin kişisel, kişilerarası ve sosyo-politik boyutlarına önemli katkılar sağlamıştır. Sosyal hizmet güçlendirme yaklaşımı ile uygulamalarına sadece kendine özgü bilgi ve becerisini katmaz aynı zamanda bireye ve onu çerçeveleyen sosyal dünyaya ilişkin bakış açısını ortaya koyar (Yıldırım 2014).

4.3.1.3 Çözüm odaklı yaklaşım

1985 yılında Shazer ve arkadaşlarının Kısa Süreli Aile Terapileri Merkezi'nde yaptıkları çalışmaların sonucu olarak kullanılmaya başlayan Çözüm Odaklı Yaklaşım bugün literatürde ve uygulama sahalarında kullanılmaktadır (Danış ve Büber 2018)

Müracaatçıları, sorundan ziyade çözümlere odaklanmayı öğreten çözüm odaklı yaklaşımın temel noktası; bireylerin yaşam süreçlerinde karşılaştıkları sorunlarla baş etme mekanizmalarını işlevsel bir hale getirmelerine yardım etmek ve planlı sosyal hizmet müdahalesi sürecinde, bu olumlu değişimin devam eden hayat sürecinde nasıl kullanılabileceğini öğreten bir yaklaşımdır (Iveson ve ark. 2012).

Sosyal hizmetin temel kavramlarından biri olan müracaatçının perspektifine olan saygıdan yola çıkılarak çözüm odaklı yaklaşım sosyal hizmet müdahalesinde önemi bir model haline gelmiştir.

Sosyal hizmet; birikimi ve tarihsel gelişimi ve yaklaşımları doğrultusunda insan, toplum ve değişme konularına odaklanmıştır (Cılga 2004). Sosyal hizmet uzmanları, toplumun haksızlığa uğrayan ve savunmasız bireylerinin koruyucularıdır (LeCroy ve Stinson 2004). Sosyal hizmetin kullandığı kuramlar ve kavramlar açısından bir insan hakları mesleği olmasından dolayı sosyal hizmet uygulayıcıları hem sosyal adaletin hem ihtiyaçların hem de insan haklarının sağlayıcısı ve gerçekleştiricisi rolündedir (Tufan ve ark. 2009). Sosyal hizmet alanı da sosyal adalete odaklanarak, yoksulluğa, çocukların ve ailelerin refahına, işsizliğe, ayrımcılığa yönelik çalışmalarını gerçekleştirmektedir (Murdach 2010).

4.3.2 Çocuklarla sosyal hizmet

Çocuk refah alanı da sosyal hizmetin ortaya çıkışından bu yana mesleğin temel odak noktalarından biri olmuştur. Çocukluk kavramı insanlık tarihinden bu yana yaşanan gelişmelerle ortaya çıkmıştır. Çocuğun biyopiskososyal bir varlık olarak toplumun içerisinde ayrı birey olduğu düşüncesi zamanla gelişmiştir. 16. Yüzyıldan itibaren Batı'da çocukluk kavramı somut bir biçimde gelişmeye başlamış, 17. Yüzyılda ise çocuğun masum ve güçsüz bir varlık olduğu vurgulansa da çocukluk kavramına henüz dâhil olmadığı görülmektedir (Özer Taşkın 2006). İkinci dünya savaşı sırasında ve sonrasında savaşın çocuklar üzerinde yarattığı etki ve çocuğun mağduriyetinin fark edilir düzeye gelmesi ile başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülke çocuk kavramı ile yakından ilgilenmiş ve çocuğa gereken hassasiyeti göstermek için çaba sarf etmeye başlamışlardır (Hamon 2006). Bu hassasiyet ile çocuğa olan

bakış açısı değişerek çocuk kavramının çocuğun biyopsikososyal gelişimi göz önünde tutularak çocuk kavramının tekrardan tanımlanması sağlanmıştır. İlmî yönden ilerlemeler, insan hakları kavramının gelişimi, insan hakları konusundaki gelişmeler ve bahsedilen bakış açısının gelişimi ile çocuğa dair kavram ve tanımlar değişim göstermiş ve 20. Yüzyıl “çocuk yüzyılı” olarak tanımlanmıştır (Gander ve Gardiner 2004). Özellikle sanayi devriminin getirdiği sonuçlar arasında fark edilen çocuklara yaş dönemleri gereğince muamele edilmesi gerektiği, çocuk işçiliği ve ölümlerindeki artış gibi gelişmeler ve sanayi devrimi sonrasında ekonomik, teknolojik ve sosyal açılardan ortaya çıkan hızlı gelişmelerle, çocuk ve aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesine zemin hazırlayan etmenler meydana gelmiş ve böylece çocuk refah alanı sosyal hizmetin temel alanlarından biri haline gelmiştir (Yolcuoğlu 2012; Yörükoğlu 1984).

4.3.2.1 İhmal ve istismara uğrayan çocuklar ile mikro mezo ve makro boyutlarda sosyal hizmet müdahalesi

Çocuklarla sosyal hizmet uygulaması, 1909 yılında suça sürüklenen çocuklar için oluşturulan ve sosyal hizmet uzmanlarının vakaları ele aldığı ve aileler ile çalıştığı mahkemelere bağlı kliniklerde başlamasından 21. Yüzyılda sosyal hizmet uzmanlarının ailelerle, grup halinde ya da bireysel olarak çocuklarla çalışabildiği kamu ve özel sektördeki uygulamalara kadar gelmiştir (Webb 2011).

Sosyal hizmet disiplinde çocukların yaşadıkları olumsuz çevreden uzaklaştırılması, bu çevre koşullarının iyileştirilmesi, geliştirilmesi, çocuğun içinde bulunduğu sistemlerin değerlendirilerek çocuğun yüksek yararını en iyi şekilde sağlayan bir konuma getirilmesi ve bu alanda politikalar üretilmesi çocuk refahı alanının temelidir. Sosyal hizmet disiplini bilgi temelinde sosyal hizmet uzmanı; çocuk refahı alanındaki hizmetleri bir bütün olarak değerlendirerek çocuğun aile yanında destekler, bunun mümkün olmadığı noktalarda çocuğun korunma altına alır, çevresi içinde birey anlayışı ile aynı zamanda aile ile çalışmalar gerçekleştirir (Şeker 2012). Sosyal hizmet disiplini çocukların gelişim dönemlerine uygun gelişim göstermelerine ve toplumsallaşma sürecine doğru bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olarak, refahlarını sağlamayı amaçlamaktadır (Danış ve Şahbikan 2014). Sosyal hizmet uzmanları çocuk refah alanında; madde bağımlılığı, çocuk ihmal ve istismarı, suça

sürüklenen çocuklar, ev içi şiddet, engelli çocuklar, okul terki, uyum sorunları gibi çocuk sorunları ve çocukların ailelerinde yaşanan sorunlarla ilgili müdahalelerini gerçekleştirir.

Madde bağımlılığı yaşayan çocuk ile ilgili; sosyal hizmet uzmanı tedavinin sağlanması amacıyla çevresi içinde birey anlayışıyla sürece aileyi, okulu ve çocuğun çevresini katarak tedavinin planlanmasına yardımcı olur. Bu süreçte çocuğun maddeye ulaşımını sağlayan etmenlerin değerlendirilmesini yaparak önleyici çalışmalarını gerçekleştirir. Ayrıca uzmanın eğitici rolü ışığında aileleri ve çocuğun okul ortamını bilgilendirir. Makro düzeyde madde bağımlılığına sebep olan etmenleri araştırarak önleyici, koruyucu ve tedavi edici çalışmalarını sürdürür. Sosyal hizmet uzmanları bu anlamda bağımlılık ve sosyal dışlanma sorununa dair kamuoyunda farkındalık çalışmalarını gerçekleştirir ve madde teminin engellenmesi, yasal yaptırımların doğru işlemesi adına politikalar üretmeye çalışır (Gökçearslan-Çiftçi ve Polat- Uluocak 2011; Polat 2014).

Suçta sürüklenen çocuklar konusunda sosyal hizmet uzmanı; çocuk suçluluğunun her aşamasında aktif bir rol üstlenmektedir. Çocukların suça yönelmelerine sebep olan etmenler ile ilgili çalışmalar yapmak, çocuk suçluluğunu önleyen hizmetleri sağlamak, suça sürüklenmiş çocuğun yeniden suça sürüklenmesi ve toplumdan dışlanmasını engellemek adına çalışmalarını gerçekleştirir. Suçta sürüklenen çocuklar açısından sosyal hizmet uzmanı çocuğu suça sürükleyen çevresel faktörlerin farkındadır. Bu sebeple çocuğun fail olmaktan ziyade kendisini suça iten unsurlar açısından mağdur olduğunun farkındadır ve sosyal hizmet uzmanı bu farkındalık ile çalışmalarını gerçekleştirir (Danış ve Şahbikan 2014).

Ev içi şiddete maruz olan ya da tanık olan çocuk ile ilgili olarak sosyal hizmet uzmanı aile içerisinde yaşanan şiddete genelci sistem yaklaşımı ile bakar ve bu sürecin sadece çocuğu değil aynı zamanda aileyi de ilgilendirdiğin farkında olarak çalışmalarını sürdürür. Çocuğun sağlıklı iletişimin olduğu, güvenli, gelişimine ve yüksek yararına uygun aile ortamında yetişmesi gerektiğinden sosyal hizmet uzmanı aile tedavisi yaklaşımı bağlamında ailenin sağlıklı bir hale gelmesi için aile ile çalışır, şiddet mağduru kadını ya da erkeği hakları ve yararlanabileceği hizmetler konusunda bilgilendirir, şiddet ile ilgili yasal süreci başlatır. Tüm bu süreçleri içerisinde

barındıran mücadele mekanizmalarını işler hale getirir, çocuğun bedensel, ruhsal değişimleri hakkında okul ve çocuğun diğer bağlantılı olduğu sistemlere bilgilendirme çalışmaları yapar. Gerekli görülmesi durumunda da değişim ajanı rolü bağlamında makro düzeyde multidisipliner bakış açısıyla farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapar.

Engelli çocuklar alanında sosyal hizmet uzmanı çocuğun engel durumu ile ilgili olarak çocuğun psikolojik ve bireysel durumunu değerlendirir. Aynı zamanda engelli çocuğa sahip ailelerin sürece adapte olması, kaynaklarla buluşması ya da çocuğun yüksek yararı açısından gerektiği durumlara kurum bakımına alınması ile ilgili olarak çalışmalarını sürdürür. Ayrıca ekolojik yaklaşımı, güçlendirme yaklaşımı, bireysellik yaklaşımı gibi temel yaklaşımlar bağlamında engel durumu ile ortaya çıkan dezavantajların giderilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirir. Engelli çocuğun fiziki şartlara adapte olabilmesi açısından yaşam şartlarının iyileştirmesine yönelik çalışmalar yapar. Müdahalelerinde kaynaklar arası köprü görevi rolü de üstlenen sosyal hizmet uzmanları çocuğu ve aileyi planlı müdahale süreci kapsamında uygun kaynaklara yönlendirir.

Çocuk refahı alanında sosyal hizmet uzmanları; çocukların aile ortamlarında yaşanan risk durumları ile ilgili olarak aile dinamikleri, ev içi stres faktörleri, maddi ve sosyal sorunlar, okul devamsızlığını ve okul terkini ortaya çıkaran etmenler ya da toplumsal cinsiyet rollerine olan inanç sebebi ile kültürel düşünce yapısı gibi çocuk ile çalışırken ortaya çıkan diğer sorun alanlarına da müdahalelerde bulunarak çocuğun refahını arttırmaya yönelik çalışmalarını gerçekleştirir. Aile sistemi içinde yer alan sorunların bir etkisi de çocuklara görülen uyum ve davranış sorunlarıdır. Bu sebeple aile ve çocukla çalışan sosyal hizmet uzmanı, çocuklarda görülen olası davranış sorunlarını ve duygusal sorunları doğru bir şekilde gözlemleyerek aile arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi yönünde müdahalelerde bulunur (Polat- Uluocak 2009).

4.3.2.1.1 Sosyal hizmet uzmanının rolleri

Bireylerle, gruplarla, ailelerle, örgütlerle ve topluluklarla çalışan sosyal hizmet meslek ve disiplininin temeli ve uygulama alanının genişliği sebebi ile sosyal hizmet uzmanının rolleri de oldukça geniş bir alanda şekillenmiştir. Bu bağlamda; çalışırken

sosyal hizmet uzmanlarından belirli roller konusunda becerili ve bilgili olması beklenir (Zastrow 2010).

Belirtildiği gibi sosyal hizmetin rolleri oldukça büyük ve geniş bir çerçeveye yayılmış olup müracaatçı kitlesine ve uygulama alanına göre belirgin rollerin kullanılması gerektiği söylenebilir (Macht ve Quam 1986).

***Savunucu:** Savunucu rolü ile sosyal hizmet uzmanı müracaatçılara sahip olduğu ve yararlanabilecekleri haklar ve hizmetler konusunda destek vererek haklara ulaşımı konusunda yardımcı olur aynı zamanda değiştirilmesi gereken politik süreçlerin değiştirilmesi adına hak savunuculuğu yapar (Sheafor ve Horejsi 2014).

***Güçlendirici:** Sosyal hizmetin anahtar rollerinden biri güçlendiriciliktir. Bu süreç, bireylere, ailelere, örgütlere ve toplumlara; kişisel, kişiler arası, sosyoekonomik ve politik güçlerini arttırmaları ve koşullarını iyileştirmeleri için yardım sürecidir (Duyan ve ark. 2008).

***Bağlantı Kurucu:** Bağlantı kurucu rolü ile sosyal hizmet uzmanı müracaatçının ihtiyaç duyduğu kaynaklar ve toplum hizmetleri arasında bağlantı kurarak müracaatçıların bu kaynaklara ulaşmasını sağlar (Craig ve Muskat 2013)

***Ara Bulucu:** Sosyal hizmet uzmanı meydana gelen çatışmaların çözümünü konusunda müracaatçılara yardım eder. Bu rol ile çatışan gruplarda bir uzlaşmaya varılması amaçlanır (Thompson 2013).

***Vaka Yöneticisi Rolü:** Vaka yöneticisi rolü ile sosyal hizmet uzmanı müracaatçıların doğru kaynaklara ulaşmasından uygun hizmetlerle bağlantı kurulmasına aynı zamanda tüm bu süreçlerin koordine edilmesi ve verilen hizmetin sürekliliğini sağlamayı amaçlar (Sheafor ve Horejsi 2014).

***Eğitici:** Eğitimci rolü müracaatçıyı bilgilendirme ve uyum sağlayıcı beceriler öğretme rolüdür (Duyan ve ark. 2008).

***Danışmanlık Rolü:** Bu rol ile sosyal hizmet uzmanı müracaatçıların kendilerini ve duygularını daha iyi anlamalarını, davranışlarını değerlendirmelerini ve değiştirmelerini ve sorunlarının üstesinden gelmelerini öğretmeyi amaçlar. Bu rolün

doğru olarak kullanılabilmesi için sosyal hizmet uzmanının insan davranışları ve sosyal çevre hakkında donanımlı olması gerekmektedir (Sheafor ve Horejsi 2014).

***Aktivist:** Aktivist olarak sosyal hizmet uzman özellikle eşitsizlik, sosyal adaletsizlik ve yoksunluk gibi toplumsal sorunlarla ilgilenir. Temel olarak kaynakların dezavantajlı grupların lehine çevrilmesi amacı ile kurumsal değişim hedeflenir (Zastrow 2010).

***Sosyal Değişim Ajanı Rolü:** Sosyal hizmet uzmanı çalışmalarını gerçekleştirirken eş zamanlı olarak toplumda sorunları ortaya çıkaran ve değişmesi gereken etmenlerin değiştirilmesi ile ilgili müdahale planları da oluşturur. Bu süreci sosyal değişim ajanı rolünü uygulayarak gerçekleştirir. Bu rol ile sosyal hizmet uzmanı kaynak yaratmak ve koşulları değiştirmek için gerekli sorumlulukları alır (Sheafor ve Horejsi 2014).

***Araştırmacı:** Sosyal hizmet uygulamasında araştırma; literatürden gerekli araştırmanın yapılarak çalışmaların geliştirilmesine, uygulanan yöntemlerin değerlendirilmesine olanak sağlar. Sosyal hizmet uzmanı da değişen dünya koşulları ve artan sorun öbekleri karşısında araştırmacı rolü ile hem güncel sorunlardan haberdar olur. Aynı zamanda değişen veya gelişen kaynaklar, yasalar politikalar ve hizmetler hakkında bilgi sahibi olur (Duyan ve ark. 2008).

4.3.3 Sosyal hizmet bakış açısı temelinde çocuk cinsel istismarı ve aile

Çocuk cinsel istismarı alanı da sosyal hizmet mesleğinin çocuk ve aile refah alanı kapsamındadır (Paslı 2017). Sorun çözme fonksiyonu olan sosyal hizmet disiplininin çocuk cinsel istismarı konusunda çok yönlü çalışmalar geliştirmesi beklenmektedir. Cinsel istismar konusunda çocuğun içinde bulunduğu aile, gruplar ve toplumun içerdiği ve çocuğun refahını etkileyen her husus sosyal hizmetin bütüncül bakış açısıyla ve genelci yaklaşımı ile ele alınır. Soruna mikro, mezo ve makro düzeyde müdahale edilmesi oldukça önemlidir. Böylelikle yalnızca, sorun üzerinde odaklanılmaz aynı zamanda çocuğun etkileşim içerisinde olduğu bütün sistemleri ve sistemler arasındaki ilişkiler değerlendirilir. Bu sistemlerin en başında ve en önemlisi olarak aile gelmektedir. Çocuk alanının aile refah alanından ayrı bir şekilde

değerlendirilmesi mümkün olmadığından aile faktörü bu sorun alanın ortaya çıkmasında ya da engellenmesinde oldukça önemlidir (Koşar 1992). Çocuğa yönelik cinsel istismar vakalarında bütüncül yaklaşım ile çocuğu, çocuğun ailesini, okulunu ve sosyal çevresini de kapsayan bir müdahale gerçekleştirilir (Hatipoğlu 2017).

Ailenin yapısı sadece cinsel istismar bağlamında değil çocuğun tüm gelişiminde etkilidir. Anne babanın eğitimi durumu, kişilik özellikleri, zeka seviyeleri, ruhsal ve bedensel rahatsızlıkları, psikososyal durumları, yetiştirme biçimleri, sosyokültürel düzeyleri, meslekleri, çocuğa yaklaşım biçimleri ve ayırdıkları zaman çocuğu birincil düzeyde etkilemektedir. Çocuğun bedensel ve ruhsal gelişiminin sağlıklı olmasını da ideal aile ortamı ve anne baba davranışları sağlayacaktır. Aksi takdirde ise aile işlevselliğindeki sorunlar çocuklarda ve aile üyelerinde psikososyal rahatsızlıklara sebep olabilmektedir (Özgüven 2001). Çocuğun psikososyal gelişiminin temellerinin atıldığı aile ortamları; toplumsal değişmeye koşut olarak ortaya çıkan psikolojik, ekonomik, sosyolojik, kültürel, biyolojik, çevresel etkenler açısından olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmektedir (Kargı ve Akman 2007). Ailenin yapı ve işlevlerinde meydana gelen bu değişimler aile ilişkilerini ve aynı zamanda ailede olan çocuğu da etkilemiştir (Aslan 2002; Özdemir 2007). Bu değişimlere ek olarak ailenin, birey sayısına (çekirdek ya da geniş), bireylerin rollerine (anaerkil ya da ataerkil), aile içi ilişkilerin niteliğine (otoriter ya da demokratik), aile içi iletişime (sağlıklı- sağlıklı) ve bölünmüş (parçalanmış) olmasına bağlı olarak farklı özelliklere sahip olması da çocuğun gelişimini de önemli ölçüde etkilemektedir (Avcı 2006). Hartman’a (1981) göre aileler, üyelerinin eğitimsel, sağlık, bakım ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan birincil “sosyal hizmet ajanı” olarak adlandırılmaktadır (Early ve Glenmaye 2000).

Aile sistemi toplumun en temel yapıtaşlarından biri olması ve bahsedildiği gibi çocuğun gelişimini doğrudan etkilemesi sebebi ile sosyal hizmetin müdahale odağında en önemli yerlerden birini oluşturmaktadır (Aktaş 2004).

Çocuk refah alanı aile sisteminden ayrı olarak düşünülmediğinden aile sisteminin yapısı çocuğun yaşayabileceği sorunlara neden olabilmekte ya da bu sorunların yaşanmasında önleyici ve koruyucu bir noktada yer alabilmektedir. Çocuğa yönelik cinsel istismar da ailenin sağlıklı ya da sağlıklı yapısına bağlı olarak ortaya çıkabilmekte, engellenebilmekte ya da istismar mağduru çocuk ile çalışma yapılması

halinde aile işlevselliğine ve anne baba tutumlarına göre destekleyici bir görevde bulunabilmektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmalarda çocuk cinsel istismarı üzerinde aile ve ailenin sosyal sisteminin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Agathonos-Georgopoulou ve Browne 1997; Paslı 2017).

Çocuğun içinde bulunduğu bütün aile sisteminden etkilenmesi sebebi ile cinsel istismarın yaşanmasında ya da yaşandıktan sonra çocuğun sağlıklı bir aile ortamında kalabilmesi adına aile işlevselliği ve anne baba tutumlarının sağlıklı olmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Sağlıklı işleyen bir ailenin ve sağlıklı tutuma sahip anne babanın olmadığı ortamlarda da çocuktan başlayarak aileye doğru devam eden bir sosyal hizmet müdahale planı oldukça önemlidir. Sosyal hizmet disiplini çocuğun içinde bulunduğu aile sisteminin farkında olarak çalışmalarını sürdürür. Böylelikle hem istismarın meydana gelişinin engellenmesinde hem yaşanan mağduriyetin ortaya çıkarılmasında hem de ailelerin ve çocuğun bu süreçten en az şekilde örselenerek, süreç ile baş edebilmelerine yardımcı olarak çalışmalarını aileler ile gerçekleştirir.

Tüm bu bilgiler ışığında cinsel istismar mağduru çocukların, anne baba tutumlarının ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesinin önemli olduğu görülmektedir. Aynı zamanda dışarıdan kişilerin mevcut ailelerin işlevi ve anne baba tutumlarını belirlemesinden ziyade, çocuğun kendi aile işlevselliğini ve anne baba tutumunu değerlendirmesinin; yerinde ve doğru mesleki müdahaleler ve önleyici çalışmaların yapılabilmesi için önemli olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmada anne baba tutum ölçeği ve aile işlevselliği ölçeği kullanılmıştır.

5. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırmanın modeli, tarama modelleri içerisinde nedensel karşılaştırmalı model olarak anılan bir olgu-kontrol çalışmasıdır. Tarama modelleri geçmişle ya da şu anda olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Genel tarama modeli; geniş bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan taramalardır (Karasar 2006 ; Kuş 2012).

5.1 ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU (EVREN VE ÖRNEKLEM)

Bu çalışmanın olgu grubu 17.11.2015-08.01.2016 tarihleri aralığında İzmir ÇİM'e adli olgu olarak gelen cinsel istismara uğramış 12-18 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. Kontrol grubu ise; 11.01.2016-05.01.2017 tarihleri arasında olgu grubunun yaş ve cinsiyet olarak benzeri olup, İzmir S.B.Ü Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne akut hastalık nedeniyle gelen sosyal risk faktörleri içermeyen çocuklardan oluşmaktadır.

Araştırmada çalışma grubunun büyüklüğünü belirlemede Doğan'ın yürütmüş olduğu çalışmada kullanılan aile değerlendirme ölçeği olgu ve kontrol gruplarındaki puanlar dikkate alınmıştır (Doğan 2009). Araştırmanın istatistik gücünü arttırmak için olgu sayısı 100'e çıkarılmış ve bunun iki katı olacak şekilde yaşa ve cinsiyete göre benzer kontrol seçimi planlanmıştır. Araştırma olgu toplama süresi içerisinde çalışmaya dâhil edilen iki olgunun psikiyatrik bir sorun nedeniyle tanı almış olması olgu grubunun 98 kişiye inmesine neden olmuştur. Bu bağlamda dışlanan iki olgu için

yaşı ve cinsiyete göre benzer seçilen dört kontrol araştırma dışında tutulmuş, toplamda 196 kontrol ile çalışma yürütülmüştür.

5.1.1 Araştırmaya alma ve dışlama kriterleri

5.1.1.1 Olgu grubu için çalışmaya alınma kriterleri

- 12-18 yaş arasında olmak
- Cinsel istismar mağduru olmak
- Okur yazar olmak
- Anne baba tutumunu ve aile işlevselliğini değerlendirmesine engel olacak düzeyde zihinsel engeli ve/veya psikiyatrik rahatsızlığı olmamak (çocuk psikiyatristi tarafından yapılacak klinik değerlendirme ile)
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak.

5.1.1 Kontrol grubu için çalışmaya alınma kriterleri

- 12-18 yaş arasında olmak
- Cinsel istismara uğramamış olmak
- Okur yazar olmak
- Anne baba tutumunu ve aile işlevselliğini değerlendirmesine engel olacak düzeyde zihinsel engeli ve/veya psikiyatrik rahatsızlığı olmamak (çocuk psikiyatristi tarafından yapılacak klinik değerlendirme ile)
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak

5.2 DEĞİŞKENLER

5.2.1 Bağımlı değişken

Çalışma grubu (olgu ya da kontrol grubunda olma durumu)

5.2.2 Bağımsız değişkenler

- Anne Baba Tutum Ölçeği Puanları
- Aile Değerlendirme Ölçeği Puanları
- Sosyodemografik Bilgi Formu
- Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Özgü Bilgi Formu

5.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Aile değerlendirme ölçeği, anne baba tutum ölçeği ve literatür taraması yapılarak oluşturulan sosyodemografik özelliklere yönelik anket formu ve cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgi formu veri toplama araçlarını oluşturmaktadır.

5.3.1 Sosyodemografik anket formu

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış araştırma formudur. Sosyodemografik bilgi formunda çocuğun yaşı tarih olarak ve açık uçlu sorulup, yıl olarak kaydedilmiştir. Gelir durumu hem parasal değer olarak hem de gelir gider durumunu sübjektif olarak sorgulayacak şekilde sorulmuştur.

Sorular çocuğun: eğitim düzeyi, okul başarısı, çalışma durumu, çalışıyor ise çalışma koşulları, kiminle yaşadığı, ailesi ile yaşıyorsa oturulan evin kime ait olduğu, odasının olma durumu, anne babanın birlikte yaşama durumu, anne babanın kaç kez evlilik yaptığı, anne babanın ilk evlilik yaşı, boşanma var ise velayet durumu, daha önce psikiyatriye gidip gidilmemesi, gidildiyse herhangi bir ilaç veya tanısının olup olmama durumu, kardeşi olup olmaması, madde kullanımı durumu, ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılayıp karşılayamaması, göç durumu, samimim arkadaşı olma ve herhangi bir spor ile uğraşıp uğraşmama durumu, internet kullanımı; annenin babanın yaşı, eğitim durumu, madde kullanımı, sosyal güvence durumu, intihar girişimi, aylık geliri gibi ayrıntılı bilgileri içerecek şekilde hazırlanmıştır. Soruların seçenekleri hazırlanırken de çocuğun açık uçlu cevaplar verebileceği şekilde “diğer”; bilmeme ihtimaline karşı da “bilmiyorum” seçeneklerine yer verilmiştir.

5.3.2 Cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgi formu

Literatür taraması yapılarak oluşturulan form cinsel istismara maruz kalmış çocukların; maruz kaldığı cinsel istismar türü, gebelik durumu, gebelik var ise küretaj durumu ya da gebelik doğum ile sonuçlanacaksa çocuğun durumu, gayri resmi evlilik olup olmama, fuhuşa sürüklenip sürüklenmeme, istismarcının kim olduğu, istismarcı sayısı, istismarcı yaşı, istismarın gerçekleştiği yer, internet aracılığı ile istismar olup olmama durumu, tehdit hediye para durumu ve var ise kim tarafından olduğu, olayın nasıl ortaya çıktığı, mağdur anlattıysa kime anlattığı, ailenin şikayet durumu, sosyal inceleme yapılma durumu gibi ayrıntılı soruları içermektedir. Aynı zamanda sorular hazırlanırken soru seçenekleri içerisinde yer almayan durumlarında olabileceği göz önüne alınarak “diğer” seçeneği verilmiş ve çocuğun açık uçlu bir biçimde kendisini ifade edebilmesi sağlanmıştır.

5.3.3 Anne baba tutum ölçeği

Kuzgun 1972 de anne baba tutum ölçeğini 384 üniversite öğrencisine uygulayarak demokratik otoriter ve ilgisiz olarak tanımlanan aile tutumlarını demokratik alt ölçeğin diğerlerinden bağımsız; otoriter ve ilgisiz alt ölçeklerinin ise.63 düzeyinde ilişkisi olduğunu saptamıştır. Ayrıca ölçeğin test tekrar test sınavında güvenilirliğinin (.69, .59, .64) yeterli düzeyde bulunmadığı kanısına varılarak aracın yeniden ele alınmasına karar vermiştir. Yeniden bir madde havuzu oluşturulurken ilk ölçekten bazı maddeler alınmış bazıları düzeltilmiştir. Yeni tanımlanan istekçi/ koruyucu ve reddedici tutumlara yönelik maddeler yazılmıştır. Sonuç olarak toplam 119 maddede demokratik, otoriter, koruyucu/istekçi, reddedici ve ilgisiz tutumları tanımlayan bir havuz oluşturulmuştur. Madde değerlendirmesi 5 basamaklı likert tipi yanıtlamayla 1992-1993'te Gazi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nin 100 öğrencisi ile yapılmıştır. Elde edilen verilerin faktör analizi yapılarak yeni ölçeğin boyutları aranmıştır. Üç faktörden (1. Demokratik, 2.koruyucu/istekli, 3. Otoriter) yükü artı olanlar “demokratik” eksi olanlarsa otoriter tutumu belirlediği şeklinde kabul edilmiştir. Faktör yükü en yüksek 15 madde “demokratik” eksi değerdeki en yüksek madde de “otoriter” tutumu yansıtmıştır. Koruyucu/istekçi tutumu gösteren 2. faktör de yüksek faktör yükü olan 10 maddenin üçü “koruyucu” yedisi “istekçi” tutumu

yansıtan maddeler olmuştur. Yeni ölçek anılan faktörlerle belirlenen üç alt ölçekten oluşmuştur (Kuzgun ve Eldeleklioğlu 2012).

Güvenirlilik için, ölçeği oluşturan alt boyutların iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Testin kararlılığı için test tekrar test tekniği kullanılmıştır. Bunlara göre Cronbach alfa katsayıları demokratik tutum için .89, koruyucu/istekçi tutum için .82 ve otoriter tutum için .78 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin kararlılık katsayıları sırasıyla .92, .75 ve .79 olarak bulunmuştur.

Anne baba tutum ölçeğinin uygulama yönergesi olarak soru formunun başında açıklama bulunmaktadır. Her maddenin 1 ile 5 arasında puanı vardır. Yanıt şıklarından “tamamı uygun” (5), “çok uygun” (4), “biraz uygun” (3), “pek uygun değil” (2), “hiç uygun değil” (1) biri işaretlenir. Demokratik, Koruyucu/İstekçi ve Otoriter tutumların puanları ayrı hesaplanmaktadır. Maddeler için işaretlenen şıkların rakamsal değerleri toplanarak alt ölçek puanları belirlenir. Yüksek puan ölçekte belirtilen niteliğe uygunluğu ifade eder. Anne baba tutum ölçeğinin uygulanabilmesi için özel bir eğitim gerekmemektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu 2012).

5.3.4 Aile değerlendirme ölçeği

Aile değerlendirme ölçeği ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirip getirmediğini belirlemek ve sorun alanlarını ortaya çıkarmak amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde Brown Üniversitesi ve Butter Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilmiş bir ölçü aracıdır. Aile değerlendirme ölçeği, daha öncesinde geliştirilmiş olan McMaster Aile İşlevleri Modelinin klinik düzeyde aileler üzerinde uygulanmasıyla ortaya konmuştur. Ailenin yapısal ve örgütsel özelliğini ve aile bireyleri arasındaki etkileşimi “sağlıklı” ve “sağlıksız” ayırt edebilmeye yönelik tanımlanmıştır. Oluşturulan bu ölçek Aile değerlendirme ölçeğinin Türkiye’de geçerlilik güvenilirlik çalışması (Bulut 1990) tarafından yapılmıştır.

Aile değerlendirme ölçeğinin yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçeklerin altı tanesinin her biri aile işlevlerindeki sorun alanlarını ele almakta ve McMaster Aile İşlevi Modelinde yer alan ölçeklerdir. Yedinci alt ölçek Aile Değerlendirme ölçeğinde

eklenmiştir ve bu alt ölçek ailenin sağlıklı olup olmama durumunu genel olarak değerlendirmektedir (Epstein ve ark. 1983).

Problem Çözme; problem çözme sorunun ortaya çıktığı andan çözümlenmesine kadar alan durumu kapsamaktadır. Ailenin etkili bir biçimde maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak belirtilmektedir.

İletişim; aile üyeleri arasındaki bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır. Bu alt ölçek, aile üyeleri arasında etkili iletişim olup olmama durumunu ölçmeye yöneliktir. Bu amaç doğrultusunda aile üyelerinin söylemek istediklerini dolaylı yollardan olmaksızın doğrudan ifade edip etmemesi, aile üyeleri arasında etkili iletişim ve sözlü iletişimin açık olup olmaması üzerinde durulmaktadır. Etkili iletişim dolaysız ve açık olmalıdır.

Roller; Roller ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranışları kapsamaktadır. McMaster Aile İşlevleri modeli ailenin; kaynakların kullanımı, bakıp büyütme, destekleme ve kişisel gelişim sağlama ve aile sistemini idare etme gibi durumlara da davranış kalıbı oluşturup oluşturamadığı üzerine yoğunlaşmaktadır. Aynı zamanda roller alt ölçeğinde aile üyeleri arasında bu görevlerin net ve eşit dağılımı, aile üyeleri tarafından sorumlu bir şekilde yerine getirilip getirilmemesi de yer almaktadır. Çocukların ve ebeveynin bakımı, beslenmesi ve gelişimini sağlayacak biçimde rolleri belirlenmiş aile, bu konuda işlevsel bir ailedir.

Duygusal Tepki Verebilme; aile üyelerinin her açıdan uyaran karşısında en uygun tepkide bulunabilmesi anlamına gelmektedir. Bu alt ölçek sevgi, mutluluk, neşe, heyecan gibi duygular ile birlikte; kızgınlık, üzüntü, korku duyguların sözlü ve davranışsal olarak ifade edilmesini kapsamaktadır. Aile üyeleri duygularını genellikle sözlü ve hareketlerle ifade edebiliyorsa duygusal tepki verebilme işlevini yerine getirebiliyor demektir.

Gereken İlgiyi Gösterme; gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği aile üyelerinin birbirlerine gösterdikleri sevgi ilgi ve bakımı kapsamaktadır. Sağlıklı aileler birbirleri ile orta derecede ilgilenmektedirler. Gereken ilgiden çok ilgilenen aile üyelerinin birbirlerine fazla bağımlı, gereken ilgiden az ilgilenenlerin ise birbirlerine karşı daha az sevgi ve ilgi duyduklarını belirlemektedir.

Davranış kontrolü; davranış kontrolü alt ölçeği aile üyelerinin davranışlarına standart koyma ve disiplin sağlama biçimlerini kapsamaktadır. Sosyal ve psikolojik tehlike karşısında gösterilen davranışlar değerlendirilir. Kontrolün esnek, katı, serbest veya düzensiz oluşu gibi durumlar bu alt ölçekte değerlendirilmektedir.

Genel Fonksiyonlar; Belirtilmiş olan altı alt boyutu da kapsayarak bilgi toplamayı amaçlayan alt ölçektir.

Ölçekte toplam 60 madde yer almaktadır. Her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı bir cümleden oluşmaktadır ve “sağlıklı” “sağlıksız” işlevleri tanımlayan her cümle yedi alt ölçeklerden bir tanesine aittir. Orijinal raporda 53 madde vardır. Ancak 1986 yılından itibaren İletişim, Problem çözme ve Roller alt ölçeklerinin geçerliliğini arttırmak amacıyla, diğer alt ölçeklerle korelasyonu bozmayacak şekilde yedi madde eklenerek sayı 60’a çıkarılmıştır.

Aile Değerlendirme ölçeği 12 yaş üzeri her aile bireyine uygulanabilmektedir. Ölçeği orta eğitim seviyesinde her birey cevaplandırabilmektedir. Ölçeğin başında uygulama yönergesi bulunmaktadır. Yönergeye göre aile üyesinin son iki ayı göze alarak maddeleri işaretlemesi istenmektedir.

Her madde için cevap seçenekleri ve puanlaması; Aynen katılıyorum (1), Büyük ölçüde katılıyorum (2), Biraz katılıyorum (3), Hiç katılmıyorum (4) şeklindedir. Aile Değerlendirme Ölçeğinin maddelerinde farklı iki ifade bulunmaktadır. Bazı maddelerde “Aynen Katılıyorum” seçeneği sağlıklı aile işlevini gösterirken, diğer bazı maddelerde “Hiç Katılmıyorum” seçeneği sağlıklı aile işlevini göstermektedir. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt boyutta toplanır ve ortalaması hesaplanır. Hesaplama kolaylık sağlanabilmesi amacıyla ölçeğin değerlendirilmesinde sağlıksızlık gösteren maddelere verilen puanlar 5’ten çıkarılarak her maddede “Aynen Katılıyorum” seçeneğinin en sağlıklı aile işlevini “Hiç Katılmıyorum” seçeneğinin ise sağlıksız aile işlevini göstermesi sağlanmaktadır. Tüm maddelerde 1 puanı sağlıklı cevabı, 4 puanı sağlıksız cevabı simgelemektedir. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt boyut için toplanarak ortalaması alınır. Ölçek puanları 1(sağlıklı) ile 4 (sağlıksız) arasında değişir. Her alt ölçekte o alt ölçeğin içerdiği maddelerin %40’ından fazlası cevaplandırılmamış ise, ortalama puan hesaplanmaz ve o kişi ölçeği cevaplandırmamış olarak kabul edilir (Bulut 1990).

Aile Değerlendirme Ölçeği bir bütün olarak aile üyeleri tarafından ailenin işlevlerini değerlendirilmek üzere kurgulanmıştır. Bu bağlamda ailenin tüm üyeleri tarafından ölçeğin doldurulması ve ailenin bu değerlendirmeler neticesinden puanlanması esastır. Bu çalışmada yalnızca araştırmaya dâhil edilen çocukların değerlendirmesi sonucunda aile işlevselliği belirlenmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeğinin bilinen bir toplam puanı yoktur. Her bir boyut ayrı ayrı ele alınmaktadır. Bu araştırmada her bir boyutun olgu ve kontroller arasında karşılaştırmalı değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca ölçeği temsil edebilecek bir özet puanın olup olmayacağı açıklayıcı faktör çözümlemesi, ana bileşenler analizi yoluyla sınanmıştır. Sonuçta ölçeğin her bir boyutunun temsil edilebileceği tek bir puan faktör analizi sonucunda üretilerek kaydedilmiştir. Bu puana “aile değerlendirme ölçeği özet puanı” adı verilmiştir.

5.4 VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Aile değerlendirme ölçeği ve anne baba tutum ölçeği bireyin yanıtlama yeteneğine bağlı olarak kişi tarafından öz bildirimle dayalı olarak alınmıştır. Literatür taraması yapılarak geliştirilen sosyodemografik bilgi formu ve cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgi formu ise araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Gerekli durumlarda araştırmacı tarafından ölçek yanıtlamasına açıklayıcı destek sağlanmıştır.

5.5 VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS for Windows 25.0 ve Stata 14.0 programı aracılığıyla işlenmiş ve çözümlenmiştir.

Çözümlemede sayımla elde edilen bulgular için sayı ve yüzde dağılımları, ölçümle elde edilen bulgular için ortalama±standart sapma, ortanca, en küçük ve en büyük değer dağılımları sunulmuştur.

Araştırmada olgu ve kontrol arasında sosyodemografik özellikleri karşılaştırmasında ki-kare ve Fisher'in kesin testi uygulanmış, ayrıca Olasılıklar Oranı (Odds Ratio) ve %95 Güven Aralığı değerleri sunulmuştur.

Ölçek puanlarının normallik sınaması için Shaphiro-Wilks ve Skiwness-Kurtosis sınamaları gerçekleştirilmiştir. Ölçek puanlarının tek değişkenli analizinde Mann-Witney U testi uygulanmıştır. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği için bilinen bir toplam puan bulunmamaktadır. Aile işlevselliğini değerlendiren "Aile Değerlendirme Ölçeği" ile anne-baba tutumunu değerlendiren "Anne-Baba Tutum Ölçeği"nin boyut puanlarının çok değişkenli analize bir arada dahil edilmesi, boyutların birbirleri ile olan anlamlı korelasyonları nedeniyle ölçeklerin olgu ve kontrolleri ayırt edebilme yetisini ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle her iki ölçeğin çok değişkenli analize ölçeği temsil edebilecek puanlar ile dahil edilebilmesi (boyut puanlarının indirgenen bir ölçek puanı ile temsil edilmesi) için ana bileşenler analizi yöntemi kullanılarak regresyon çözümlemesine dayalı faktör analizi uygulaması yapılmıştır. Her bir ölçek için uygulanan faktör analizi sonrası ölçeklerin tek boyut ürettiği ve üretilen boyutların açıklanan varyanslarının ABTÖ için %68,5, ADÖ için %64,6 olduğu görülmüştür. Elde edilen %50'nin üzerindeki açıklanan varyans değeri ve her bir ölçek için üretilen tek puan her iki ölçeğin de indeks bir puan ile temsil edilebileceğini göstermektedir. Her bir ölçek için elde edilen faktör analizi puanları veri tabanına işlenmiştir. Bu puanlara ABTÖ özet puanı ve ADÖ özet puanı adı verilmiştir. Uygulanan faktör analizi sonuçları ek 4'de sunulmuştur.

Araştırmada tek değişkenli analizde anlamlı bulunan sosyodemografik özellikler ile ölçek boyutlarından elde edilen puanlar ve özet puanlar lojistik regresyon analizine dahil edilmiştir. Lojistik regresyon analizi ikili sonuç değişkeni olduğu durumlarda uygulanan bir yöntemdir. Sonucu etkilediği düşünülen etmenlerin bir arada ele alınmasını sağlayarak bağımsız değişkenler arasındaki etkileşimde göz önüne alınmış olur. Böylece sonucu etkilediği düşünülen tüm değişkenler birbirlerine göre düzeltilmiş bir şekilde analiz edilir. Elde edilen sonuçlar bağımsız değişkenlerin sonuç değişkeni üzerindeki etkisini diğer değişkenleri de gözeterek daha saf bir şekilde ortaya koyar. Lojistik regresyon analizi için üç farklı model oluşturulmuştur. İlk modelde ADÖ özet puanı ile tek değişkenli analizde anlamlı bulunan sosyodemografik özellikler, ikinci modelde ABTÖ özet puanı ile tek değişkenli analizde anlamlı

bulunan sosyodemografik özellikler; üçüncü modelde ADÖ ve ABTÖ özet puanları çözümlemeye alınmıştır. Elde edilen bulgular olasılıklar oranı ve %95 güven aralığı değerleri ile sunulmuştur.

Ayrıca olgu ve kontroller ile ABTÖ ve ADÖ ölçeklerinin bir arada ele alındığı yapısal eşitlik modellemesi yoluyla her bir değişkenin yapı içerisindeki etkisi sınanmıştır. Böylece cinsel istismar mağduru olan ve olmayanların aile işlevsellikleri ve anne baba tutumlarının ne derecede uyumlu bir model sonucu ürettiği tespit edilmiştir. Sonuçları hem tablo hem de grafik gösterim ile sunulmuştur.

Uygulanan testler için kabul edilen yanılma düzeyi $\alpha=0.05$ olarak kabul edilmiştir.

5.6 ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın uygulanmasından önce İzmir İli Kamu Hastaneler Birliği Güney Bölgesi Genel Sekreterliği Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (Ek 7) ve araştırmanın yapılacağı kurum ve kuruluşlardan araştırma izin belgesi (Ek 8) alınmıştır. Çalışmaya katılma durumunda katılımcıların gönüllülük ilkesine dikkat edilmiş, çalışmanın amacının ve bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılacağına bilgisi verilmiştir. Çalışmaya dahil edilen çocuklar ve çocukların ebeveynleri veya yasal vasilerinden izin alınmış ve aydınlatılmış onam formları imzalatılmıştır.

5.7 SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma verisi, veri toplamaya gerekli izinlerin sağlanması ile birlikte 17.11.2015 tarihinde başlanmıştır. Araştırmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

TEZ AŞAMALARI	Ocak 2015	Şubat 2015	Mart 2015	Mayıs 2015	Kasım 2015	Aralık 2016	Ocak 2017	Şubat 2017	Kasım 2017	Ocak 2018	Şubat 2018	Mart 2018	Nisan 2018	Mayıs 2018	Haz-Aralık 2018	Ocak-Mart 2019	Nisan-Haz.2019
Araştırma konusunun belirlenmesi	X								X								
Literatür taraması	X	X	X	X	X	X	X		X								
Araştırma deseni		X															
Evrenin belirlenmesi		X															
Yöntem belirleme			X														
Örneklem planlaması			X														
Tez konusunun onayı				X													
Etik kurul evraklarının hazırlanması					X												
Etik kurul onayı					X												
Kurum izinleri				X													
Verilerin toplanması					X	X	X										
Verilerin girişi						X											
Verilerin analize hazırlanması								X									
Analizlerin yapılması										X	X						
Analizlerin yorumlanması											X	X	X				
Tezin yazımı						X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

6. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen tanımlayıcı ve analitik bulgular sunulmuştur.

6.1 TANIMLAYICI BULGULAR

6.1.1 Sosyodemografik özellikler

Araştırmadan elde edilen temel tanımlayıcı özellikler arasında yer alan sosyodemografik bulgular bu bölümde sunulmuştur. Katılımcıların cinsiyet, yaş, doğum yeri ve yaşadıkları yer bilgileri tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya katılanların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet						
Kız	90	91,8	180	91,8	270	91,8
Erkek	8	8,2	16	8,2	24	8,2
Yaşı						
12	3	3,1	6	3,1	9	3,1
13	10	10,2	20	10,2	30	10,2
14	20	20,4	40	20,4	60	20,4
15	21	21,4	42	21,4	63	21,4
16	27	27,6	54	27,6	81	27,6
17	17	17,3	34	17,3	51	17,3
Ort±SS	15,1±1,4		15,1±1,4		15,1±1,4	
Ortanca	15		15		15	
Min-Maks.	12-17		12-17		12-17	
Doğum yeri						
Şehir merkezi	77	78,6	154	78,6	231	78,6
İlçe/kasaba	16	16,3	39	19,9	55	18,7
Köy	3	3,1	3	1,5	6	2,0
Yaşadığı yer						
Şehir merkezi	62	63,9	124	63,3	186	63,5
İlçe/kasaba	32	33,0	69	35,2	101	34,5
Köy	2	2,1	3	1,5	5	1,7
Diğer	1	1,0			1	0,3

Araştırmaya toplamda 98 olgu ve bunun iki katı (196) kontrol alınmıştır. Katılımcılar yaşa ve cinsiyete göre bire-iki kat olacak şekilde dâhil edilmiştir. Katılan olguların %91,8'i kız (90 kişi), %27,6'sı (27 kişi) 16, %21,4'ü (21 kişi) 15, %20,4'ü (20 kişi) 14, %17,3'ü (17 kişi) 17, %10,2'si (10 kişi) 13 ve %3,1'i (3 kişi) 12 yaşındadır. Olguların yaş ortalaması 15,1±1,4'tür. Ortanca yaş 15, en düşük 12 ve en yüksek 17 yaştır.

Doğum yerleri ve yaşadıkları yerlere göre dağılımları incelendiğinde olguların %78,6'sının (77 kişi), kontrollerin %78,6'sının (154 kişi) şehir merkezinde, geri kalan kesimin ilçe/kasaba/köyde doğduğu görülmektedir. Halen yaşanan yer açısından incelendiğinde olguların %63,9'u (62 kişi), kontrollerin %63,3'ü (124 kişi) şehir merkezinde, olguların %33,0'ü (32 kişi), kontrollerin ise %35,2'si (69 kişi) ilçe/kasabada yaşamaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya katılanların eğitim ve çalışma durumuna göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Araştırmanın yürütüldüğü tarihte öğrenim görme durumu						
İlkokul terk	2	2,0			2	0,7
Ortaokul öğrencisi	24	24,5	94	47,9	118	40,3
Ortaokul terk	5	5,1			5	1,7
Ortaokul mezunu	4	4,1			4	1,4
Örgün lise	42	42,9	101	51,5	143	48,6
Açık öğretim lise	12	12,2	1	0,5	13	4,4
Lise terk	9	9,2			9	3,1
Okul başarısı						
Üstün başarı belgesi	21	21,4	130	66,3	151	51,4
Başarı belgesi olmadan geçti	19	19,4	31	15,8	50	17,0
Ortalama ile geçti	30	30,6	34	17,3	64	21,8
Notlardan dolayı sınıf tekrarı	1	1,0			1	0,3
Devamsızlıktan sınıf tekrarı	5	5,1	1	0,5	6	2,0
Okuldan ayrıldı	22	22,4			22	7,5
Çalışma durumu						
Evet	13	13,3	1	0,5	14	4,8
Hayır	85	86,7	195	99,5	280	95,2

Araştırmanın yürütüldüğü tarihte katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde olguların %42,9'u örgün lise, %24,5'i ortaokul ve %12,9'u açık öğretim lisesi öğrencisidir. Ayrıca olguların %9,2'si liseyi, %5,1'i ortaokulu ve %2,0'si ilkokulu bitiremeyip öğrenimden ayrılmış kişilerdir. Kontrollerin ise %51,5'i örgün lise, %48,6'sı ortaokul ve %0,5'i açık öğretim lisesi öğrencisidir. Kontrollerde öğrenimine yarıda kesen ve ayrılan kişi bulunmamaktadır.

Okul başarı durumları açısından incelendiğinde olguların %21,4'ü üstün başarı belgesiyle, %19,4'ü başarı belgesi olmadan ve %30,6'sı ortalama ile sınıf geçmiştir. Notlarından dolayı sınıf tekrarı yapan %1,0, devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarı yapan %5,1 ve okuldan ayrılan %22,4'tür. Kontrollerde üstün başarı belgesiyle sınıf geçen %66,3, başarı belgesi olmadan sınıf geçen %15,8 ve ortalama ile sınıf geçen %17,3'tür. Devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarı yapan bir kişi (%0,5) bulunmaktadır.

Olgular ile kontrollerin herhangi bir gelir getiren işte çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. Buna göre olguların 13'ü (%13,3) bir işte çalıştığını belirtirken, kontrollerde yalnızca bir kişi (%0,5) çalışmaktadır.

Tablo 3. Araştırmaya katılanların aile bütünlüğü ve anne-baba birlikteliğine ait özellikleri

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Anne evlilik sayısı						
Bir kez	74	78,7	189	96,4	263	90,7
İki kez	19	20,2	7	3,6	26	9,0
Üç kez	1	1,1			1	0,3
Baba evlilik sayısı						
Bir kez	75	81,5	182	92,9	257	89,2
İki kez	15	16,3	12	6,1	27	9,4
Üç kez	2	2,2	2	1,0	4	1,4
Anne-baba akrabalık durumu						
Evet	6	6,1	27	13,8	33	11,2
Hayır	92	93,9	169	86,2	261	88,8
Anne-baba birlikte yaşama durumu						
Evli birlikte yaşıyor	62	64,6	171	87,7	233	80,1
Evli ayrı yaşıyor	8	8,3	5	2,6	13	4,5
Boşanmış aynı evde	1	1,0	1	0,5	2	0,7
Boşanmış ayrı evde	21	21,9	15	7,7	36	12,4
Evli değil birlik yaşıyorlar	1	1,0			1	0,3
Evli değil aynı evdeler	3	3,1	3	1,5	6	2,1
Anne-baba boşanma durumu						
Boşanmamış	67	68,4	178	90,8	245	83,3
Boşanmış	31	31,6	18	9,2	49	16,7
Anne-baba boşandıysa velayetin kimde olduğu						
Anne	18	66,7	8	72,7	26	68,4
Baba	9	33,3	3	27,3	12	31,6
Yaşamını sürdürdüğü yer/kşi						
Anne ve baba ile birlikte	55	56,1	174	88,8	229	77,9
Anne ile birlikte	19	19,4	12	6,1	31	10,5
Baba ile birlikte	3	3,1	3	1,5	6	2,0
Akrabalarında	4	4,1	1	0,5	5	1,7
Kurum bakımında	11	11,2			11	3,7
Yatılı okulda	2	2,0	6	3,1	8	2,7
Diğer	4	4,1			4	1,4
Kardeşi olma durumu						
Evet	83	85,6	177	90,3	260	88,7
Hayır	14	14,4	19	9,7	33	11,3
Kendisine ait oda olma durumu						
Yok	23	24,2	19	9,8	42	14,6
Var	40	42,1	110	57,0	150	52,1
Kardeşi ile	32	33,7	64	33,2	96	33,3

Araştırmaya katılan çocukların anne ve babalarının evlilik sayıları ile ilgili bilgiler incelendiğinde; anne evlilik sayısı iki ve üzeri bildiren olgularda %21,3 (20 kişi) varken, kontrollerde bu oran %3,6'dır (6 kişi). Babalar için ise aynı oran olgu ve kontroller için sırasıyla %18,5 (17 kişi) ve %7,1'dir (14 kişi).

Çocukların anne ve babalarının akrabalık durumları varlığının dağılımları incelendiğinde olgularda %6,1, kontrollerde ise %13,8'dir.

Anne-babanın birlikte yaşama durumu sorgulandığında olguların %64,6'sı evli ve birlikte yaşadığını, %8,3'ü evli fakat ayrı yaşadığını, %21,9'u ise boşanmış ve ayrı yaşadığını bildirmektedir. Aynı oranlar kontrol grubunda sırasıyla %87,7, %2,6 ve %7,7'dir. Anne babanın resmi olarak boşanma durumları sorulduğunda ise olgularda boşanmış ebeveyn oranı %36,6 iken kontrollerde bu oran %9,2'dir.

Anne-baba boşandıysa velayetin kimde olduğu sorulmuş, yanıt veren olguların %66,7'si anne, %33,7'si baba olarak belirtmiştir. Kontrollerde velayet bildirimi ise anne için %72,7, baba için %23,7'dir.

Olgu ve kontrollerin birlikte yaşadığı kişi/yer bilgisi incelendiğinden olguların %56,1'i anne ve babası ile birlikte yaşadığını bildirirken, yalnızca annesi ile yaşayanlar %19,4 ve yalnızca babasıyla yaşayanlar %3,1, akrabalarıyla yaşayanlar %4,1'dir. Kontrollerde ise bu oran aynı sıra ile %88,8, %6,1, %1,5 ve %0,5'tir. Olguların %11,2'si kurum bakımında, %2,0'si yatılı okulda kaldığını belirtmiştir. Kontrollerin ise %3,1'i yatılı okulda kaldığını beyan etmiştir.

Araştırmada olguların %85,6'sı (83 kişi) ve kontrollerin ise %90,3'ü (177 kişi) bir kardeşe sahip olduklarını belirtmiştir.

Evde kendinize ait bir odanız var mı sorusuna olguların %42,1 var derken, kardeşi ile paylaştığını belirtenlerin oranı %33,7'dir. Kontrollerde ise kendisine ait odası olduğunu bildirenlerin oranı %57,0, kardeşi ile paylaştığını belirtenler %33,2'dir.

Tablo 4. Araştırmaya katılanların anne-baba özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Anne yaşı						
40 yaş ve altı	53	63,1	89	48,9	142	53,4
41 yaş ve üzeri	31	36,9	93	51,1	124	46,6
Baba yaşı						
40 yaş ve altı	20	25,6	38	23,5	58	24,2
41 yaş ve üzeri	58	74,4	124	76,5	182	75,8
Anne eğitimi						
Okur-yazar değil	15	16,0	12	6,1	27	9,3
Okur-yazar	9	9,6	7	3,6	16	5,5
İlkokul	34	36,2	62	31,6	96	33,1
Ortaokul	14	14,9	43	21,9	57	19,7
Lise	17	18,1	45	23,0	62	21,4
Üniversite	5	5,3	27	13,8	32	11,0
Baba eğitimi						
Okur-yazar değil	3	3,3	2	1,0	5	1,8
Okur-yazar	7	7,8	6	3,1	13	4,6
İlkokul	39	43,3	52	26,9	91	32,2
Ortaokul	18	20,0	42	21,8	60	21,2
Lise	20	22,2	51	26,4	71	25,1
Üniversite	3	3,3	40	20,7	43	15,2
Annenin sosyal güvence durumu						
Var	40	41,2	109	55,9	149	51,0
Yok	15	15,5	22	11,3	37	12,7
Bilmiyorum	42	43,3	64	32,8	106	36,3
Babanın sosyal güvence durumu						
Var	58	61,1	131	67,5	189	65,4
Yok	1	1,1	9	4,6	10	3,5
Bilmiyorum	36	37,9	54	27,8	90	31,1
Anne çalışma durumu						
Evet	34	40,0	69	35,2	103	36,7
Hayır	51	60,0	127	64,8	178	63,3
Baba çalışma durumu						
Evet	67	85,9	174	90,6	241	89,3
Hayır	11	14,1	18	9,4	29	10,7

Araştırmaya katılan çocukların anne ve baba özelliklerine göre dağılımları tablo 4’de sunulmuştur. Buna göre 40 yaş altı anne yüzdesi 63,1 iken kontrollerde bu %48,9’dur. Baba yaşında ise olguların babalarının %25,6’sı kontrollerde ise %23,5’i 40 yaş ve altındadır.

Anne eğitimi açısından incelendiğinde olguların annelerinin %16,0'sı (15 kişi), kontrollerin ise %6,1'i (12 kişi) okur-yazar değildir. Olguların annelerinin %9,6'sı okur-yazar, %36,2'si ilkokul mezunu, %14,9'u ortaokul mezunu, %18,1'i lise mezunu ve %5,3'ü üniversite mezunu eğitim düzeyine sahiptir. Kontrollerde ise bu oran sırasıyla %3,6 okuryazar, %31,6 ilkokul, %21,9 ortaokul, %23,0 lise ve %13,8 üniversite mezunudur.

Baba eğitim düzeyi dağılımları olgularda %3,3 okuryazar değil, %7,8 okuryazar, %43,3 ilkokul, %20,0 ortaokul, %22,2 lise ve %3,3 üniversite mezunu şeklindedir. Kontrollerde ise bu oranlar sırasıyla %1,0 okuryazar değil, %3,1 okuryazar, %26,9 ilkokul, %21,8 ortaokul, %26,4 lise ve %20,7 üniversite mezunu biçiminde dağılmaktadır.

Katılımcıların %51,0'inin anne sosyal güvencesi bulunmakta olup, olgularda bu oran %41,2, kontrollerde %55,9'dur. Baba sosyal güvence varlığı ise %65,4 olup, olgularda %61,1, kontrollerde %67,5'tir.

Olguların annelerinin %40,0'ı, babalarının ise %85,9'u gelir getiren bir işte çalışırken, kontrollerde ise bu oran annelerde %35,2, babalarda %90,6'dır.

Tablo 5. Araştırmaya katılanların ve aile bireylerinin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanım durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Anne sigara kullanımı						
Hayır	39	41,1	130	66,3	169	58,1
Evet	56	58,9	66	33,7	122	41,9
Anne alkol veya uyuşturucu kullanımı						
Hayır	92	96,8	193	98,5	285	97,9
Evet	3	3,2	3	1,5	6	2,1
Baba sigara kullanımı						
Hayır	35	36,8	95	48,7	130	44,8
Evet	60	63,2	100	51,3	160	55,2
Baba alkol veya uyuşturucu kullanımı						
Hayır	84	85,7	184	93,9	268	91,2
Evet	14	14,3	12	6,1	26	8,8
Ailede başka sigara kullanımı						
Hayır	60	61,2	173	88,3	233	79,3
Evet	38	38,8	23	11,7	61	20,7
Ailede başka alkol veya uyuşturucu kullanımı						
Hayır	88	89,8	196	100,0	284	96,6
Evet	10	10,2			10	3,4
Kendisinin sigara kullanımı						
Hayır	62	63,3	191	97,4	253	86,1
Evet	36	36,7	5	2,6	41	13,9
Kendisinin alkol veya uyuşturucu kullanımı						
Hayır	92	93,9	195	99,5	287	97,6
Evet	6	6,1	1	0,5	7	2,4

Araştırmaya katılan olguların annelerinin %58,9'u, babalarının %63,2'si, kontrollerin annelerinin %33,7'si, babalarının %51,3'ü sigara kullanmaktadır. Alkol veya uyuşturucu kullanımı olguların annelerinde %3,2, babalarında %14,3, kontrollerin annelerinde %1,5, babalarında %6,1 düzeyindedir. Ailede başka sigara kullanan varlığı olgularda %38,8, alkol veya uyuşturucu kullanımı %10,2'dir. Kontrollerde ailede başka sigara için varlığı %11,7 iken, alkol ya da uyuşturucu kullandığı bildirilen kişi bulunmamaktadır.

Katılımcıların %13,9'u sigara kullanırken, olgularda bu oran %36,7, kontrollerde ise %2,6'dır. Alkol veya uyuşturucu kullanımı olgularda %6,1 (6 kişi), kontrollerde %0,5'dir (1 kişi).

Tablo 6. Araştırmaya katılanların ailelerinin gelir, ev mülkiyeti ve göç durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Oturduğunuz evin mülkiyeti						
Anne ya da babamın	39	41,1	124	64,6	163	56,8
Kira	43	45,3	60	31,3	103	35,9
Kira vermiyoruz	13	13,7	8	4,2	21	7,3
Ailenin geliri						
1500 TL üzeri	34	37,8	111	58,4	145	51,8
1000-1500 TL arası	20	22,2	42	22,1	62	22,1
1000 TL altı-düzensiz	36	40,0	37	19,5	73	26,1
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu						
Her zaman	17	17,3	100	51,0	117	39,8
Çoğunlukla	29	29,6	71	36,2	100	34,0
Kısmen-hiç	52	53,1	25	12,8	77	26,2
Ailenin şu anda yaşadığı yere göç etmiş olma durumu						
Hayır	59	60,8	104	53,3	163	55,8
Evet	38	39,2	91	46,7	129	44,2

Araştırmaya katılanların oturdukları ev mülkiyeti ile ilgili yanıtları incelendiğinde olguların %41,1'i, kontrollerin %64,6'sı oturdukları evin anne-babalarına ait olduğunu belirtmiştir. Oturulan ev için kira ödendiğini bildirenlerin oranı ise olgularda %45,3, kontrollerde %31,3'tür.

Araştırmaya katılan olguların %37,8'i, kontrollerin ise %58,4'ü aile gelirlerini 1500 TL ve üzerinde olduğunu belirtmiştir. 1000 TL ve altında ya da düzensiz bir gelir beyan edenler ise olgularda %40,0, kontrollerde %19,5'tir. Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumları incelendiğinde ise kısmen veya hiç karşılamıyor diyenlerin oranı olgularda %53,1, kontrollerde ise %12,8'dir. Her zaman ihtiyaçlarımızı karşılıyor diyenlerin oranı olgularda %17,3 ve kontrollerde %51,0'dır.

Aile halen yaşanılan yere göç ile mi geldi sorusuna olguların %39,2'si, kontrollerin ise %46,7'si evet yanıtını vermiştir.

Tablo 7. Araştırmaya katılanların arkadaşlık ilişkileri ve spor yapma durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Beraber vakit geçirdiği ve samimi olduğu yakın arkadaşı olma durumu						
Var	75	76,5	180	92,3	255	87,0
Yok	23	23,5	15	7,7	38	13,0
Samimi arkadaşla vakit geçirme şekli #						
Kafeye giderek	31	31,6	78	39,8	109	37,1
Sinemaya giderek	22	22,4	85	43,4	107	36,4
İnternet kafeye giderek	4	4,1	5	2,6	9	3,1
Sokakta gezerek	22	22,4	66	33,7	88	29,9
Beraber evde vakit geçirerek	40	40,8	126	64,3	166	56,5
Okulda	0	0,0	14	7,1	14	4,8
Diğer	3	3,1	25	12,8	28	9,5
Spor yapma durumu						
Hayır	69	70,4	114	58,2	183	62,2
Evet	29	29,6	82	41,8	111	37,8
Hangi sporu yaptığı #						
Futbol	6	6,1	13	6,6	19	6,5
Voleybol	16	16,3	40	20,4	56	19,0
Dans	7	7,1	13	6,6	20	6,8
Tenis	1	1,0	4	2,0	5	1,7
Yüzme	5	5,1	20	10,2	25	8,5
Basketbol	3	3,1	22	11,2	25	8,5
Atletizm	1	1,0	4	2,0	5	1,7
Diğer	2	2,0	7	3,6	9	3,1

Birden fazla yanıt verildiğinden dolayı toplamı %100'ü aşabilir.

Araştırmaya katılanların “beraber vakit geçirdiğiniz ve samimi olduğunuz yakın bir arkadaşınız var mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde olguların %76,5'i, kontrollerin esi %92,3'ü evet yanıtını vermiştir. “Arkadaşınızla nasıl vakit geçirirsiniz?” sorusuna ise olguların %40,8'i evde, %31,6'sı kafeye giderek, %22,4'ü sinemaya giderek ve %22,4'ü sokakta gezerek yanıtını vermiştir. Aynı etkinlikler kontrollerde benzer sıra ile %64,3, %39,8, %43,4 ve %33,7 düzeyindedir.

Olguların %29,6'sı, kontrollerin ise %41,8'i bir spor dalı ile uğraştıklarını belirtmiştir. Spor ile uğraşılan spor dalı olgularda %16,3 ve kontrollerde %20,4 ile voleyboldur.

Tablo 8. Araştırmaya katılanların internet kullanım durumlarına göre dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evde internete bağlanabilecek cihaz olma durumu						
Hayır	23	23,5	9	4,6	32	10,9
Evet	75	76,5	187	95,4	262	89,1
İnternette zaman geçirme durumu						
Hayır	19	19,4	17	8,7	36	12,2
Evet	79	80,6	179	91,3	258	87,8
İnternette günlük harcanan zaman						
1saat	19	22,9	65	34,9	84	31,2
2saat	28	33,7	67	36,0	95	35,3
3saat	36	43,4	54	29,0	90	33,5

Araştırmaya katılan olguların %76,5'inin, kontrollerin ise %95,4'ünün evlerinde bir internete bağlanabilecek cihaz bulunmaktadır. Olguların %80,6'sı, kontrollerin ise %91,3'ü internette zaman geçirdiklerini bildirmektedir. İnternette harcanan zaman için üç saat bildirenler olgularda %43,4, kontrollerde %29,0'dur.

Tablo 9. Araştırmaya katılanların psikiyatriste başvuru durumu ve intihar girişimi varlığı ile ailede intihar girişimi ve suçlu birey varlığı dağılımı

Değişkenler	Olgu (n=98)		Kontrol (n=196)		Toplam (n=294)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Psikiyatriste başvurma durumu						
Evet	40	40,8	34	17,3	74	25,2
Hayır	58	59,2	162	82,7	220	74,8
Kendisinin ya da aileden birilerinin intihar girişiminde bulunma durumu						
Hayır	55	56,1	191	97,4	246	83,7
Evet	43	43,9	5	2,6	48	16,3
Kendisinin intihar girişiminde bulunma durumu						
Hayır	68	69,4	194	99,0	262	89,1
Evet	30	30,6	2	1,0	32	10,9
Ailede kendisi dahil suç işlemiş biri olma durumu						
Yok	79	80,6	190	96,9	269	91,5
Var	19	19,4	6	3,1	25	8,5
Cezaevinde bir yakınının olma durumu						
Yok	88	89,8	193	98,5	281	95,6
Var	10	10,2	3	1,5	13	4,4

Katılımcıların herhangi bir nedenle psikiyatriste başvurusu olup olmadığı sorulduğunda olguların %40,8'i, kontrollerin ise %17,3'ü başvurduğunu belirtmiştir. İntihar girişimi varlığı ise olgularda %30,6, kontrollerde %1,0'dir. Siz ya da ailenizden birileri intihar girişiminde bulundu mu sorusuna ise olguların %43,9'u, kontrollerin %2,6'sı evet yanıtını vermiştir.

Ailede suç işleyen birilerinin varlığı sorulduğunda olguların %19,4, kontrollerin %3,1 var yanıtını vermiştir. Benzer şekilde cezaevinde bir yakınınız var mı sorusuna ise olguların %10,2'si, kontrollerin %1,5'i bulunduğunu bildirmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya katılanların ADÖ ve ABTÖ puanlarına göre dağılımı

Ölçek boyutları	Gruplar	Olgu (n=98)			Kontrol (n=196)			Toplam (n=294)		
		Ort±SS	Ortanca	Min-max	Ort±SS	Ortanca	Min-max	Ort±SS	Ortanca	Min-max
Problem çözme		2,4±0,8	2,3	1,0-4,0	1,8±0,6	1,8	1,0-3,7	2,0±0,7	1,8	1,0-4,0
İletişim		2,5±0,8	2,6	1,0-4,0	1,8±0,5	1,8	1,0-3,6	2,0±0,7	1,9	1,0-4,0
Roller		2,3±0,6	2,3	1,3-3,6	2,0±0,4	1,9	1,3-3,1	2,1±0,5	2,0	1,3-3,6
Duygusal tepki verebilme		2,5±0,9	2,5	1,0-4,0	1,7±0,6	1,5	1,0-4,0	2,0±0,8	1,8	1,0-4,0
Gereken ilgiyi gösterme		2,5±0,4	2,4	1,6-3,6	2,3±0,4	2,3	1,4-3,4	2,4±0,4	2,3	1,4-3,6
Davranış kontrolü		2,2±0,4	2,2	1,3-3,3	2,0±0,3	2,0	1,3-3,1	2,1±0,4	2,0	1,3-3,3
Genel işlevler		2,3±0,9	2,2	1,0-4,0	1,6±0,5	1,4	1,0-3,8	1,8±0,7	1,6	1,0-4,0
ADÖ özet puanı		0,65±1,15	0,55	-1,38-2,84	-0,32±0,73	-0,49	-1,65-2,07	0,0±1,0	-0,25	-1,65±2,84
Demokratik tutum		44,8±17,2	45,5	15-75	57,6±10,1	60,0	24,0-75,0	53,3±14,2	57,0	15,0-75,0
Koruyucu tutum		40,0±9,6	39,0	22,0-64,0	34,9±9,5	34,5	16,0-68,0	36,6±9,8	36,0	16,0-68,0
Otoriter tutum		25,7±9,0	24,7	10,0-43,8	17,7±5,9	17,0	10,0-50,0	20,4±8,0	19,0	10,0-50,0
Demokratik tutum (0-100 arası)		49,6±28,7	50,8	0,0-100,0	71,0±16,8	75,0	15,0-100,0	63,9±23,7	70,0	0,0-100,0
Koruyucu tutum (0-100 arası)		41,7±15,9	40,0	11,7-81,7	33,2±15,8	32,5	1,7-88,3	36,1±16,3	35,0	1,7-88,3
Otoriter tutum (0-100 arası)		39,3±22,6	36,8	0,0-84,4	19,3±14,7	17,5	0,0-100,0	26,0±20,0	22,5	0,0-100,0
ABTÖ özet puanı		0,66±1,11	0,69	-1,46-2,90	-0,33±0,75	-0,45	-1,67-3,61	0,0±1,0	-0,19	-1,67±3,61

Araştırmaya katılanların ADÖ prole ve ABTÖ boyut puan dağılımları incelendiğinde

Araştırmaya katılan olguların ADÖ Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterme, Davranış kontrolü, Genel işlevler ve faktör analizi regresyon çözümlemesi sonucu üretilen özet puan ortalama dağılımları sırasıyla $2,4\pm0,8$, $2,5\pm0,8$, $2,3\pm0,6$, $2,5\pm0,9$, $2,5\pm0,4$, $2,2\pm0,4$, $2,3\pm0,9$ ve $0,65\pm1,15$ 'dir. Kontrollerde ADÖ boyut puan dağılımları yukarıdaki sırayla $1,8\pm0,6$, $1,8\pm0,5$, $2,0\pm0,4$, $1,7\pm0,6$, $2,3\pm0,4$, $2,0\pm0,3$, $1,6\pm0,5$ ve $-0,32\pm0,73$ 'tür. ADÖ'nden alınan puanlar incelendiğinde olguların puanlarının kontrollerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

ABTÖ boyut puan dağılımları incelendiğinde demokratik tutum, koruyucu tutum, otoriter tutum ve özet ABTÖ puanı ortalamaları olgularda sırasıyla $44,8\pm17,2$, $40,0\pm9,6$, $25,7\pm9,0$ ve $0,66\pm1,11$ 'dir. Aynı puanlar kontrollerde sırasıyla $57,6\pm10,1$, $34,9\pm9,5$, $17,7\pm5,9$ ve $-0,33\pm0,75$ 'tir. Kontrollerin demokratik anne-baba tutum puanı olgulara göre daha yüksek iken, koruyucu ve otoriter anne-baba tutumu olgularda daha yüksektir. Özet puan açısından ise olguların puan dağılımlarının kontrollere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. faktör analizi yoluyla regresyon çözümlemesine göre üretilen özet puanda artan puan yüksek otoriter tutumu, azalan puan ise yüksek demokratik tutuma işaret etmektedir. Bu koşullarda özet puan değerlendirmesine göre de olguların kontrollere göre daha yüksek otoriter, daha düşük demokratik tutum sergilediği görülmektedir.

Anne-babaların boyutlara göre nasıl bir tutum sergilediğini daha iyi anlayabilmek ve boyutları birbiri ile karşılaştırabilmek için tutum puanları sıfır ile 100 arasında yeniden ölçeklendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar kendi içinde hem olgularda hem de kontrollerde daha yüksek düzeyde demokratik tutum sergilendiğini (olgularda demokratik tutum puanı ortalaması: $49,6\pm28,7$, kontrollerde demokratik tutum puanı ortalaması: $71,0\pm16,8$) göstermektedir. Koruyucu ve otoriter tutum puanları olgularda birbirine çok yakın düzeyde olup (koruyucu tutum puanı ortalaması: $41,7\pm15,9$, otoriter tutum puanı ortalaması: $39,3\pm22,6$), kontrollerde ise otoriter tutum puanı koruyucu tutum puanından daha düşük düzeydedir. Hem olgular hem de kontrollerin toplamı için sıfır ile 100 arasındaki ölçeklendirilmiş puanların dağılımı incelendiğinde demokratik tutum puanının koruyucu ve otoriter tutumdan daha yüksek olduğu görülmektedir. Otoriter tutum puanı en düşük olanıdır.

5.1.1 Cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgiler

Tablo 11. Olgu grubunun maruz kaldığı eylem türü

Eylem türü	Sayı	%
Sözlü taciz	3	3,1
Teşhir	4	4,1
Pornografi	1	1,0
Cinsellik içeren dokunma	48	49,0
Vajinal penetrasyon	20	20,4
Anal penetrasyon	8	8,2
Dijital penetrasyon	4	4,1
Objelerle penetrasyon	1	1,0
Vajinal penetrasyon, anal penetrasyon	2	2,0
Oral penetrasyon, anal penetrasyon	1	1,0
Anal penetrasyon, dijital penetrasyon	1	1,0
Dijital penetrasyon, objelerle penetrasyon	1	1,0
Oral penetrasyon, anal penetrasyon, Vajinal penetrasyon	4	4,1
Toplam	98	100,0

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların maruz kaldıkları eylemin nasıl bir dokunma olduğuna yönelik dağılıma bakıldığında, çocukların %8,2 (8 kişi)'sinin dokunma içermeyen (sözlü taciz, teşhir, pornografi) cinsel istismara maruz kaldığı görülürken, %49 (48 kişi)'unun cinsel dokunmalara, %42,8 (42 kişi)'inin ise penetrasyon içerecek şekilde cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir. Bir penetrasyon içeren dokunmaların dağılımına bakıldığında da çocukların; %20,4 (20 kişi)'ün vajinal penetrasyona, %8,2 (8 kişi)'sinin anal penetrasyona, %4,1 (4 kişi)'inin dijital penetrasyona, %1 (1 kişi)'inin dijital penetrasyona maruz kaldığı tespit edilmiştir. Çocukların birden fazla penetrasyona maruz kalma durumuna bakıldığında ise çalışmaya katılan çocukların % 9 (9 kişi)'unun birden fazla penetrasyon içerecek

eyleme maruz kaldığı görülmüş ve çocukların % 4,1 (4 kişi)'inin oral, anal ve vajinal penetrasyona birden maruz kaldığı dikkati çekmiştir.

Tablo 12. Olgu grubunun gebeliğe ilişkin durumu

Değişkenler	Sayı	%
Gebelik durumu		
Var	5	5,1
Yok	93	94,9
Küretaj istenme durumu		
Evet	1	1,0
Hayır	3	3,1
Çocuğun durumu		
Aile kabul edecek	3	3,1

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların gebelik durumları incelendiğinde; büyük bir çoğunluğu (%94,9)'unun gebelik durumunun bulunmadığı, %5,1'inin ise gebe olduğu tespit edilmiştir. Gebelik durumu bulunan çocukların da %3,1'inin küretaj olmak istediği, küretaj olmayacak veya olamayacak çocukların (3 kişi) da doğacak bebeğin aile tarafından kabul edileceği tespit edilmiştir.

Tablo 13. Olgu grubunun gayri resmi birliktelik durumu

Değişkenler	Sayı	%
Gayri resmi birliktelik olma durumu		
Var	4	4,1
Yok	94	95,9
Toplam	98	100,0

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların gayri resmi bir evliliğinin olma ve fuhuşa sürüklenme durumlarının dağılımı incelendiğinde; çocukların tamamına yakınının (%95,9) gayri resmi birlikteliğinin bulunmadığı ve araştırmaya katılan olgu grubunun tamamının (%100) herhangi bir şekilde fuhuşa sürüklenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 14. İstismarcı ile ilgili değişkenler

Değişkenler	Sayı	%
İstismarcı kim		
Ensest	17	17,3
Yakın akraba (Enişte, halasının oğlu, teyzesinin oğlu)	9	9,2
Sevgili	15	15,3
Arkadaş	22	22,4
Yabancı	10	10,2
Diğer	4	4,1
Kamu personeli (Öğretmen, okul hademesi, hastane terzisi)	9	9,2
Komşu	7	7,1
İmam nikahlı eş	5	5,1
Toplam	98	100,0
İstismarcı sayısı		
1 kişi	84	85,7
2 kişi	9	9,2
3 kişi	4	4,1
4 kişi	1	1,0
Toplam	98	100,0
İstismarcının yaşı*		
12-15	7	7,1
16-18	15	15,3
19-29	29	29,6
30-39	12	12,2
40 ve üzeri	25	25,5
Bilinmiyor	4	4,1
Toplam	92	93,9

*İstismarcı yaşı; dosya da istismarcının yaşının bilindiği toplam 92 veri üzerinden hesaplanmıştır.

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların kimin tarafından cinsel istismara maruz kaldığının, istismarcı sayısının ve istismarcının yaşının dağılımı incelenmiştir. Dağılıma bakıldığında olgu grubundaki çocukların; %22,4 (22 kişi)'ünün arkadaşları tarafından, %15,3 (15 kişi)'ünün sevgilileri tarafından, %17,3 (17 kişi)'ünün aile içi bir kişi tarafından, %10,2 (10 kişi)'si bir yabancı tarafından, %9,2 (9 kişi)'sinin yakın akraba ve kamu personeli tarafından istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Komşu, imam nikahlı eş ve diğer kişilerce istismara maruz bırakılan çocuk oranı ise %10'un altındadır.

Araştırmaya katılan olguların kaç kişi tarafından cinsel istismara maruz bırakıldığına bakıldığında ise; büyük çoğunluğunun %85,7 (84 kişi) bir kişi tarafından istismara maruz bırakıldığı görülmektedir. Çocukların %9,2 (9 kişi)'sinin ise 2 kişi tarafından, %4,1 (4 kişi)'inin de 3 kişi tarafından cinsel istismara maruz bırakıldığını tespit edilmiştir. 4 kişi tarafından istismara maruz bırakılan çocukların oranı ise %1,0'dir.

Yapılan araştırmada cinsel istismar mağduru çocuğun istismarcısının yaş aralığına da bakılmıştır. 19-29 yaş aralığında olan istismarcı oranı %29,6 (29 kişi)'dir. Bu oranı % 25,5 (25 kişi) ile 40 ve üzeri olan yaş grubu izlemektedir. 16-18 yaş aralığında olan istismarcı oranı %15,3 (15 kişi)'tür. 30-39 yaş aralığına sahip istismarcı oranı ise %12,1 (12 kişi)'dir. 12-15 yaş aralığına sahip istismarcı oranı ve yaşı bilinmeyen istismarcı oranı %10'un altındadır.

Tablo 15. Ensest olma durumu

Değişkenler	Sayı	%
Ensest Var Mı?		
Yok	81	82,7
Var	17	17,3
Toplam	98	100,0
İstismarcı*		
Abi	1	0,3
Amca	1	0,3
Amca-dayı	1	0,3
Baba	9	2,5
Dayı	1	0,3
Üvey abi	1	0,3
Üvey baba	3	0,8

*Ensest olduğunu ifade eden 17 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduriyetlerinin evlenme yasağı olan birinci derece hısım ve akrabaları (ensest) tarafından yapılıp yapılmadığına yönelik dağılım incelendiğinde çocukların; %17,3 (17 kişi)'ünün enseste maruz kaldığı görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkan sonuca göre cinsel istismar durumunun %82,7 (81 kişi)'sinin aile dışı biri tarafından gerçekleştiği anlaşılmıştır. Ensest dağılımına bakıldığında da ensestin %2,5(9 kişi) ile en çok baba tarafından uygulandığı dikkati çekmiştir. Üvey babanın istismar etme durumu %0,8 (3 kişi) olup, abi, amca, dayı, üvey abi oranı ise %1'in altındadır.

Tablo 16. İstismar ile ilgili bilgiler

Değişkenler	Sayı	%
İstismarın sıklığı		
1 kere	46	46,9
1’den fazla	32	32,7
Düzenli tekrarlı	20	20,4
Toplam	98	100,0
İstismarın gerçekleştiği yer		
Mağdurun evi	15	15,3
Failin evi	39	39,8
Failini bir tanıdığıının evi	2	2,0
Terkedilmiş bir yer	1	1,0
Ormanlık alan	2	2,0
Diğer	39	39,8
Toplam	98	100,0

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların ne sıklıkla cinsel istismara maruz kaldıkları ve istismarın nerede gerçekleştirildiğinin dağılımına bakıldığında; çocukların %46,9 (46kişi) bir kere istismara maruz kaldığı, %32,7 (32 kişi)’sinin istismarın birden fazla olduğu, %20,4 (20kişi)’ünün de istismarının düzenli ve tekrarlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada istismarın en çok %39, 8 oranı ile failin evinde gerçekleştiği, %15,3 oranında mağdurun evinde gerçekleştiği, %5’in altında da failin bir tanıdığıının evi, ormanlık alan ya da terk edilmiş bir yerde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların %39,8’i de diğer yerlerde istismara maruz kaldıklarını ifade etmiştir.

Tablo 17. Cinsel istismarda internet kullanma durumu

Değişkenler	Sayı	%
İnternet aracılığıyla Cİ		
Yok	92	93,9
Var	6	6,1
Toplam	98	100,0
Hangi araçlar kullanılarak		
Fotoğraf	4	80,0
Kamera Açma	1	20,0
Toplam	6	100,0

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların büyük çoğunluğunun (%93, 9) istismar sonrasında istismara dair internet kanalıyla (sosyal medya hesaplarından mesaj atma vb) herhangi bir görüntü paylaşımının olmadığı tespit edilmiştir. İnternet aracılığıyla görüntü ya da video paylaşımı olduğunu söyleyen çocukların oranı %6,1 (6kişi)'dir. Hangi araçların kullanıldığına bakıldığında ise; 4 çocuğun fotoğraf çekme, 1 çocuğun da kamera açma şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 18. Olgu grubunun tehdit edilme veya para verilme durumu

Değişkenler	Sayı	%
Tehdit durumu		
Yok	70	71,4
Var	28	28,6
Tehdit varsa kim tarafından		
Fail	28	93,3
Failin Ailesi	2	6,7
Hediye/ para verilme durumu		
Evet	3	3,1
Hayır	95	96,9
Toplam	98	100,0

Cinsel istismar mağduru çocuklara tehdit durumunun olup olmadığına yönelik dağılıma bakıldığında çocukların; %71,4 (70kişi)'ü cinsel istismara maruz kalmadan önce herhangi bir tehdide maruz kalmadığı belirtilmiştir. Tehdide maruz kalan çocuklara yönelik tehdidin %93,3 (28 kişi)'ünün fail tarafından gerçekleştiği, %6,7 (2)'sinin ise de failin ailesinin tehdide maruz kaldıkları belirlenmiştir. Araştırmada cinsel istismar mağduru çocuklara cinsel istismarın öncesinde ve sonrasında

hediye/para verilme durumu da araştırılmış ve çocukların tamamına yakını %96,9 (95kişi) herhangi bir hediye ya da para verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 19. İstismarın ortaya çıkma durumu

Değişkenler	Sayı	%
Nasıl ortaya çıktı		
Mağdur Kendisi Anlattı	73	74,5
Aile Üyeleri Öğrendi	8	8,2
Diğer	17	17,3
Mağdurun anlattığı kişi		
Anne	29	29,6
Baba	4	4,1
Arkadaş	12	12,2
Öğretmen	14	14,3
Diğer (yabancı, komşu, polis, vb.)	39	39,8

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların yaşamış oldukları istismarın nasıl ortaya çıktığına yönelik dağılım incelendiğinde; %74,5 (73kişi)'inin çocuğun istismarın kendisinin anlatması ile ortaya çıktığı, %8,2 (8kişi)'sinin ise aile üyelerinin öğrenmesi üzerine istismar durumunun ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Çocukların %17,3 (17kişi)'ünün ise istismarının diğer yollar ile (mesaj, arkadaş, muayene, kaçırılma, öğretmen, kayıp ilanı vb) ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Çocuğun kendisine yönelik cinsel istismarı anlattığı kişinin kim olduğunun dağılımına bakıldığında ise; çocukların %29,6 (29kişi)'sının annesine, %14,3 (14kişi)'ünün öğretmenine, %12,2 (12kişi)'sinin arkadaşına, %4,1 (4kişi)'inin de babasına anlattığı belirlenmiştir. Kurum görevlisi, diğer akrabalar, doktor, polis, psikiyatrist, herhangi biri gibi diğer kişilere anlatan çocukların oranı da %39,8'dir.

Tablo 20. Ailenin şikâyet durumu

Değişkenler	Sayı	%
Evet	67	68,4
Hayır	16	16,3
Toplam	83	84,7

Yapılan araştırmada araştırmaya katılan olguların %68,4 (67kişi)'ünün ailesinin olayı adli mercilere şikâyetle bulunduğu, % 16,3 (16)'ünün de herhangi bir şikâyetle bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 21. Olgu grubunun sosyal inceleme ve acil koruma kararı alınma durumu

Değişkenler	Sayı	%
SİR istenme durumu		
Evet	70	71,4
Hayır	28	28,6
Acil koruma kararı alınma durumu		
Evet	17	17,3
Hayır	81	82,7
Toplam	98	100,0

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların sosyal inceleme ve acil koruma kararı alınma durumları incelendiğinde; % 71,4 (70kişi)'üne aile ve çevre koşullarının incelenmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi amacıyla sosyal inceleme yapılmıştır. Ayrıca çocukların %17 (17,3)'si için de acil koruma kararı alındığı dikkati çekmektedir.

Tablo 22. ÇİM'e başvuru sayısı ve psikiyatri randevusuna gelme durumu

Değişkenler	Sayı	%
Kaçıncı başvuru		
Birinci	94	95,9
İkinci	4	4,1
Psikiyatriye gelme		
Evet	54	55,1
Hayır	44	44,9
Toplam	98	100,0

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların ÇİM'e başvuru sayıları incelendiğinde %95,9 (94kişi)'unun ilk başvurusu olduğu, %4,1(4kişi)'inin ise ikinci başvurusu olduğu tespit edilmiştir. Olgu grubundaki çocukların psikiyatriye gelme durumları incelendiğinde, birbirine yakın olduğu görülmektedir. Çocukların %55,1'i psikiyatri muayenesine gelmiş/getirilmiş olup, %44,9'unun ise muayeneye gelmediği/getirilmediği dikkati çekmiştir.

6.2 ÇÖZÜMLEYİCİ BULGULAR

Olgu ve kontrollerin hem sosyodemografik özellikler hem de ölçek puanları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi bu bölümde yapılacaktır.

6.2.1 Olgu ve kontrollerin bazı sosyodemografik özellikler açısından karşılaştırılması

Araştırmaya katılan olgu ve kontrollerin bazı sosyodemografik özelliklere ilişkin karşılaştırmaları tablo 11’de sunulmuştur. Araştırmaya alınan olgu ve kontroller yaş ve cinsiyete göre eşleştirilerek alınmıştır. Bu nedenle olgu ve kontrollerin yaş ve cinsiyetlerinin birbirine benzer olduğu görülmektedir ($p=1,00$). Diğer bir deyiş ile olgu ve kontrollere ilişkin sunulan diğer tek değişkenli karşılaştırmalar bu haliyle yaşa ve cinsiyete göre düzeltilmiş sonuçlardır.

Yapılan karşılaştırmada olgu ve kontrollerin okul başarısının birbirlerinden farklı olduğu görülmektedir. Olguların okul başarısı kontrollere göre daha düşük düzeydedir ($p<0,001$). Olgularda sınıfta kalan ya da okulu terk edenler kontrollere göre 173,33 kat (%95 GA:22,47-1318,26) daha fazladır.

Gelir getiren bir işte çalışma durumları açısından incelendiğinde ise olgularda çalışma durumu kontrollere göre daha fazladır ($p<0,001$). Diğer bir deyiş ile olguların gelir getiren bir işte çalışma olasılığı kontrollere göre 29,8 kat (%95 GA:3,84-231,63) daha yüksektir.

Olgu ve kontrollerin yaşadıkları yere ilişkin yapılan karşılaştırmada, olguların kontrollere göre daha fazla oranda tek ebeveyn/akraba ile ya da kurum/yatılı okulda kaldığı görülmektedir ($p<0,001$). Yapılan risk analizinde olguların anne-baba ile birlikte yaşama olasılığına göre tek ebeveyn/akraba ile yaşama olasılığı 5,14 kat (%95 GA: 2,57-10,28), kurumda ya da yatılı okulda yaşama olasılığı 8,96 kat (%95 GA:3,37-27,46) daha fazladır.

Bir diğer karşılaştırmada ise olguların evde tek başına bir odaya sahip olabilme olasılığı kontrollere göre 3,33 kat (%95 GA:1,64-6,99) anlamlı olarak daha düşüktür ($p<0,01$).

Olgu ve kontrollerin kardeş sahibi olma açısından aralarında bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 23. Olgu ve kontrollerin sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırmalı dağılımı

Değişkenler	Grup	Kontrol		Olgu		OR(%95GA)	χ^2	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde			
Cinsiyet	Erkek	16	8,2	8	8,2	ref	0,000	1,000
	Kız	180	91,8	90	91,8	1,00 (0,41-2,42)		
Yaş	12-14 yaş arası	66	33,7	33	33,7	ref	0,000	1,000
	15-17 yaş arası	130	66,3	65	66,3	1,00 (0,6-1,67)		
Okul başarısı	Başarı belgesi-geçti	130	66,3	21	21,4	ref	82,574	0,000
	Geçti	65	33,2	49	50,0	4,67 (2,58-8,44)		
	Kaldı veya terk	1	0,5	28	28,6	173,33 (22,37-1318,26)		
Gelir getiren işte çalışma durumu	Çalışmıyor	195	99,5	85	86,7	ref	0,000#	
	Çalışıyor	1	0,5	13	13,3	29,82(3,84-231,63)		
Çocuğun kiminle yaşadığı	Anne-baba	174	88,8	55	56,1	ref	41,415	0,000
	Anne veya baba veya akraba	16	8,2	26	26,5	5,14 (2,57-10,28)		
	Kurumda-yatılı okulda-diğer	6	3,1	17	17,3	8,96 (3,37-27,46)		
Kendisine ait oda olma durumu	Var	110	57	40	42,1	ref	11,725	0,003
	Kardeşi ile paylaşıyor	64	33,2	32	33,7	1,38 (0,79-2,41)		
	Yok	19	9,8	23	24,2	3,33 (1,64-6,99)		
Kardeşi olma durumu	Evet	177	90,3	83	85,6	ref	1,458	0,227
	Hayır	19	9,7	14	14,4	1,57 (0,75-3,29)		

OR(%95GA): Odds Ratio-Olasılıklar Oranı (%95 Güven Aralığı). χ^2 : ki-kare değeri. # Fisher'in kesin testi sonucu. ref: referans satır.

Tablo 24. Olgu ve kontrollerin anne-baba özelliklerine göre karşılaştırmalı dağılımı

Değişkenler	Grup	Kontrol		Olgu		OR(%95GA)	χ^2	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde			
Anne-baba birlikte olma durumu	Birlikte	175	89,3	67	68,4	ref	19,637	0,000
	Ayrı	21	10,7	31	31,6	3,86 (2,07-7,18)		
Anne-baba boşanma durumu	Boşanmamış	178	90,8	67	68,4	ref	23,706	0,000
	Boşanmış	18	9,2	31	31,6	4,58 (2,40-8,72)		
Anne çalışma durumu	Evet	69	35,2	34	40,0	ref	0,587	0,443
	Hayır	127	64,8	51	60,0	0,81 (0,48-1,38)		
Baba çalışma durumu	Evet	174	90,6	67	85,9	ref	1,293	0,255
	Hayır	18	9,4	11	14,1	1,59 (0,71-3,54)		
Annenin evlilik sayısı	Bir kez	189	96,4	74	78,7	ref	23,586	0,000
	2-3 kez	7	3,6	20	21,3	7,30 (2,96-17,98)		
Babanın evlilik sayısı	Bir kez	182	92,9	75	81,5	ref	8,376	0,004
	2-3 kez	14	7,1	17	18,5	2,95 (1,38-6,28)		
Anne-baba akrabalık durumu	Yok	169	86,2	92	93,9	ref	3,840	0,050
	Var	27	13,8	6	6,1	0,41 (0,16-1,02)		
Annenin yaşı	40 yas ve altı	89	48,9	53	63,1	ref	4,653	0,031
	41 yas ve üzeri	93	51,1	31	36,9	0,56 (0,33-0,95)		
Babanın yaşı	40 yas ve altı	38	23,5	20	25,6	ref	0,137	0,711
	41 yas ve üzeri	124	76,5	58	74,4	0,89 (0,48-1,66)		
Annenin eğitim durumu	Ortaokul ve üzeri	115	58,7	36	38,3	ref	10,568	0,001
	İlkokul ve altı	81	41,3	58	61,7	2,29 (1,38-3,79)		
Babanın eğitim durumu	Ortaokul ve üzeri	133	68,9	41	45,6	ref	14,139	0,000
	İlkokul ve altı	60	31,1	49	54,4	2,65 (1,58-4,43)		

OR(%95GA): Odds Ratio-Olasılıklar Oranı (%95 Güven Aralığı). χ^2 : ki-kare değeri. ref: referans satır.

Araştırmaya katılan olgu ve kontrollerin anne-baba özellikleri açısından yapılan karşılaştırmasında olguların kontrollere göre anne-babasının ayrı olma olasılığı 3,86 kat (%95 GA:2,07-7,18), boşanma olasılığı 4,58 kat (%95 GA:2,40-8,72) daha yüksektir ($p<0,001$).

Olguların kontrollere göre anne evlilik sayısının ikiden fazla olma olasılığı 7,30 kat (%95 GA:2,96-17,98), baba evlilik sayısını ikiden fazla olma olasılığı 2,95 kat (%95 GA:1,38-6,28) daha fazladır ($p<0,01$).

Olguların anne yaşı kontrollere göre anlamlı olarak daha düşüktür ($p<0,01$). Buna karşın olgu ve kontrollerin baba yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Anne ve baba eğitim durumları açısından yapılan karşılaştırmada olguların kontrollere göre anneleri 2,29 kat (%95 GA:1,38-3,79), babaları 2,65 kat (%95 GA:1,58-4,43) daha düşük eğitimlidir ($p<0,001$).

Olgu ve kontrollerin anne-baba çalışma durumu ve anne-baba akrabalık durumu açısından aralarında bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 25. Olgu ve kontrollerin kendileri ile anne-babalarının alışkanlıkları ve diğer özelliklerinin karşılaştırmalı dağılımı

Değişkenler	Grup	Kontrol		Olgu		OR(%95GA)	χ^2	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde			
Anne sigara kullanma durumu	Hayır	130	66,3	39	41,1	ref	16,787	0,000
	Evet	66	33,7	56	58,9	2,83 (1,71-4,69)		
Anne alkol ya da uyuşturucu kullanma durumu	Hayır	193	98,5	92	96,8	ref	3,643	0,396 [#]
	Evet	3	1,5	3	3,2	2,10 (0,42-10,59)		
Baba sigara kullanma durumu	Hayır	95	48,7	35	36,8	ref	5,401	0,020
	Evet	100	51,3	60	63,2	1,63 (0,99-2,69)		
Baba alkol ya da uyuşturucu kullanma durumu	Hayır	184	93,9	84	85,7	ref	63,615	0,000
	Evet	12	6,1	14	14,3	2,56 (1,13-5,76)		
Kendisinin sigara kullanma durumu	Hayır	191	97,4	62	63,3	ref	0,006[#]	0,000
	Evet	5	2,6	36	36,7	22,18 (8,34-59,00)		
Kendisinin alkol ya da uyuşturucu kullanma durumu	Hayır	195	99,5	92	93,9	ref	58,982	0,000
	Evet	1	0,5	6	6,1	12,72 (1,51-107,17)		
İntihar girişiminde bulunma durumu	Hayır	194	99,0	68	69,4	ref	19,106	0,000
	Evet	2	1,0	30	30,6	42,79 (9,96-183,86)		
Psikiyatriste gitme durumu	Hayır	162	82,7	58	59,2	ref	3,29 (1,90-5,68)	0,000
	Evet	34	17,3	40	40,8	3,29 (1,90-5,68)		

OR(%95GA): Odds Ratio-Olasılıklar Oranı (%95 Güven Aralığı). χ^2 : ki-kare değeri. # Fisher'in kesin testi sonucu. ref: referans satır.

Olgu ve kontrollerin anne, baba ve kendilerinin sigara, alkol ve madde kullanımı alışkanlıklarına ait karşılaştırmalar tablo 13’de sunulmuştur. Yapılan karşılaştırmalarda olgu grubunda yer alanların kontrollere göre anneleri 2,83 kat (%95 GA:1,71-4,69) daha fazla oranda sigara kullanmaktadır ($p<0,001$). Ayrıca olguların babaları kontrollerin babalarına göre 2,56 kat (%95 GA:1,13-5,76) daha fazla oranda alkol ya da uyuşturucu madde kullanmaktadır ($p<0,05$). Buna karşın olgu ve kontrollerin annelerinin alkol ya da uyuşturucu kullanımı ile babaların sigara kullanımları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$).

Olgu ve kontrollerin kendilerinin sigara ile alkol ya da uyuşturucu kullanımları için yapılan karşılaştırmada aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0,01$). Olguların kontrollere göre sigara kullanma olasılığı 22,18 kat (%95 GA:8,34-59,00), alkol ya da uyuşturucu kullanma olasılığı 12,72 kat (1,51-107,17) daha yüksektir. Diğer bir deyiş ile olgular kontrollere göre daha fazla oranda sigara, alkol ya da uyuşturucu kullanıcısıdır.

Bir diğer karşılaştırma ise katılımcıların intihar girişimi ve psikiyatriste başvurma durumları ile ilgilidir. Yapılan karşılaştırmada olguların kontrollere göre daha önceden intihar girişiminde bulunma olasılığı 42,79 kat (%95 GA:9,96-183,86) daha fazladır. Diğer bir deyiş ile olgular kontrollere göre daha önce çok daha yüksek oranda intihar girişiminde bulunmuştur ($p<0,001$). Daha önceden psikiyatriste başvurma olasılıkları ise olgularda kontrollere göre 3,29 kat (%95 GA:1,90-5,68) daha yüksektir. Olgular kontrollere göre daha fazla oranda psikiyatrist başvurusuna sahiptir ($p<0,001$).

Tablo 26. Olgu ve kontrollerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre karşılaştırmalı dağılımı

Değişkenler	Grup	Kontrol		Olgu		OR(%95GA)	χ^2	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde			
Evin mülkiyetinin ailenin olma durumu	Evet	124	64,6	39	41,1	ref	14,341	0,000
	Hayır	68	35,4	56	58,9	2,62 (1,58-4,34)		
Ailenin yaklaşık geliri (3 kategori)	1500 TL üzeri	111	58,4	34	37,8	ref	14,895	0,001
	1000-1500 TL arası	42	22,1	20	22,2	1,55 (0,80-2,99)		
	1000 TL altı-düzensiz	37	19,5	36	40,0	3,18 (1,75-6,42)		
	Her zaman	100	51	17	17,3	ref		
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu (3 kategori)	Çoğunlukla	71	36,2	29	29,6	2,40 (1,23-4,70)	59,986	0,000
	Kısmen-hiç	25	12,8	52	53,1	12,24 (6,07-23,29)		
	Yok	104	53,3	59	60,8	ref		
Ailede yakın zamanda göç etme durumu	Var	91	46,7	38	39,2	0,74 (0,45-1,21)	1,474	0,225
	Yok	190	96,9	79	80,6	ref		
Yaşadığı evde suç işlemiş birinin olma durumu	Yok	190	96,9	79	80,6	ref	22,383	0,000
	Var	6	3,1	19	19,4	7,62 (2,93-19,78)		

OR(%95GA): Odds Ratio-Olasılıklar Oranı (%95 Güven Aralığı). χ^2 : ki-kare değeri. ref: referans satır.

Olgu ve kontrollerin ailelerinin ekonomik durumları ile ilgili karşılaştırmalarda yaşanan evin mülkiyeti, ailenin gelir durumu ve gelir-gider algısı incelenmiştir. Ayrıca ailede göç varlığı ve yaşadığı evde suç işleyen kişi varlığı karşılaştırılmıştır. Buna göre:

Olgu ve kontrollerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu karşılaştırmasında aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Kontrollerin ailelerinin yaşadıkları evin mülkiyetine sahip olma olasılığı olguların ailelerine göre 2,62 kat (%95 GA:1,58-4,34) daha yüksektir.

Aile geliri açısından incelendiğinde olguların kontrollere göre 1000 TL ve altı ya da düzensiz gelire sahip olma olasılıkları 3,18 kat (%95 GA:1,75-6,42) daha fazladır. Olgular kontrollere göre daha fazla oranda düşük gelirli gruptandır ($p<0,01$). Gelirin ihtiyaçları karşılama durumu açısından yapılan karşılaştırmada olgu ve kontroller arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Katılımcıların gelirlerinin giderlerini “her zaman” karşılama durumları esas alındığında, olguların kontrollere göre gelirlerinin giderlerini “çoğunlukla” karşılama olasılığı 2,40 kat (%95 GA:1,23-4,70), “kısmen veya hiçbir zaman” karşılama olasılığı 12,24 kat (6,07-23,29) daha fazladır. Diğer bir deyiş ile olguların kontrollere göre gelirleri giderlerini yeterince karşılayamamaktadır.

Yaşadığı evde daha önce suç işlemiş birileri var mı sorusuna verilen yanıtların olgu ve kontroller arasında farklı olup olmadığı test edilmiş ve aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Buna göre olguların yaşadığı evde kontrollere göre daha önce suç işlemiş birinin var olma olasılığı 7,62 kat (%95 GA:2,93-19,78) daha yüksektir. Diğer bir deyiş ile olguların yaşadığı evde kontrollere göre daha önceden suç işlemiş birilerinin bulunma olasılığı daha fazladır ($p<0,001$).

Araştırmada olgu ve kontrollerin ailelerinin göç etme durumları açısından aralarında bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).

Tablo 27. Olgu ve kontrollerin arkadaşlıkları, internet kullanımı ve spor etkinliklerine katılımına göre karşılaştırmalı dağılımı

Değişkenler	Grup	Kontrol		Olgu		OR(%95GA)	χ^2	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde			
Vakit geçirdiği ve samimi olduğu yakın arkadaşı olma durumu	Var	180	92,3	75	76,5	ref	14,383	0,000
	Yok	15	7,7	23	23,5	3,68 (1,82-7,44)		
Evde internete bağlanabilecek cihaz olma durumu	Hayır	9	4,6	23	23,5	ref	24,003	0,000
	Evet	187	95,4	75	76,5	0,16 (0,07-0,35)		
İnternette zaman geçirme durumu	Hayır	17	8,7	19	19,4	ref	6,980	0,008
	Evet	179	91,3	79	80,6	0,39 (0,19-0,80)		
İnternette ne kadar zaman harcadığı	1saat	65	34,9	19	22,9	ref	6,284	0,043
	2saat	67	36	28	33,7	1,43 (0,73-2,81)		
	3saat	54	29	36	43,4	2,28 (1,18-4,20)		
Uğraştığı sportif etkinlik olma durumu	Hayır	114	58,2	69	70,4	ref	4,168	0,041
	Evet	82	41,8	29	29,6	0,58 (0,35-0,98)		

OR(%95GA): Odds Ratio-Olasılıklar Oranı (%95 Güven Aralığı). χ^2 : ki-kare değeri. ref: referans satır.

Olgu ve kontrollerin arkadaşlık ilişkileri, internet kullanımı ve spor ile uğraşları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Buna göre:

Kontrollerin olgulara göre 3,68 kat (%95 GA:1,82-7,44) daha fazla oranda birlikte vakit geçirebileceği samimi olduğu bir arkadaşı bulunmaktadır ($p<0,001$). Birlikte vakit geçirebileceği samimi bir arkadaşına sahip olma yüzdesi kontrollerde %92,3 iken olgularda %76,5'tir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Kontroller ile olguların internet kullanımına ilişkin özellikleri incelendiğinde: kontrollerin olgulara göre daha fazla oranda evde internete bağlanabilecek bir cihazları bulunmakta (OR=0,16 (%95 GA:0,07-0,35) ve internette daha fazla zaman geçirmektedirler (OR=0,39 (%95 GA:0,19-0,80). Buna karşın internet kullanımı olduğunu belirten olgular kontrollere göre internette gün içinde daha fazla zaman harcamaktadır (3 saat ve üzeri OR=2,28 (%95 GA:1,18-4,20).

Sportif bir etkinliklere katılma durumları açısından incelendiğinde kontrollerin olgulara göre daha fazla oranda bir sportif etkinlikle uğraştığı görülmektedir (OR=0,58 (%95 GA:0,35-0,98, $p<0,05$).

6.2.2 Olgu ve kontrollerin ADÖ ve ABTÖ boyut puanlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan olguların kontroller ile aile işlevselliğini karşılaştırmada kullanılan ADÖ'nden almış oldukları puan dağılımları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar olguların kontrollere göre daha yüksek aile işlevselliği puan ortalaması ve sıra ortalamasına sahip olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyiş ile olguların aile işlevsellikleri kontrollere göre daha kötü düzeydedir. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda elde edilen etki büyüklükleri incelendiğinde “gereken ilgiyi gösterme” ve “davranış kontrolü” boyutlarında orta düzeyde, diğer tüm boyutlarda ve özet puanda yüksek düzeyde olgu ve kontrollerin birbirinden anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($p<0,001$).

Tablo 28. Olgu ve kontrollerin aile işlevselliği puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	N	Ort±SS	Sıra Ort.	Ortanca (%25-%75)	Z [#]	p	Cohen's d
Problem çözme	Kontrol	196	1,83±0,61	128,9	1,83 (1,33-2,17)	-5,330	0,000	0,97
	Olgu	98	2,39±0,83	184,8	2,33 (1,67-3,17)			
İletişim	Kontrol	196	1,81±0,53	121,1	1,76 (1,44-2,11)	-7,546	0,000	1,37
	Olgu	98	2,52±0,76	200,3	2,56 (1,89-3,14)			
Roller	Kontrol	196	1,97±0,44	129,1	1,91 (1,64-2,27)	-5,263	0,000	0,90
	Olgu	98	2,35±0,59	184,4	2,27 (1,98-2,82)			
Duygusal tepki verebilme	Kontrol	196	1,74±0,6	123,5	1,5 (1,33-2,17)	-6,883	0,000	1,30
	Olgu	98	2,54±0,95	195,6	2,5 (1,67-3,33)			
Gereken ilgiyi gösterme	Kontrol	196	2,31±0,4	134,9	2,29 (2-2,57)	-3,604	0,000	0,43
	Olgu	98	2,49±0,4	172,6	2,43 (2,16-2,86)			
Davranış kontrolü	Kontrol	196	2,03±0,31	135,9	2 (1,78-2,22)	-3,336	0,001	0,57
	Olgu	98	2,19±0,43	170,8	2,22 (1,89-2,56)			
Genel işlevler	Kontrol	196	1,6±0,55	123,6	1,42 (1,25-1,9)	-6,835	0,000	1,27
	Olgu	98	2,31±0,86	195,4	2,22 (1,58-3,08)			
ADÖ özet puanı ^(a)	Kontrol	196	1,6±0,55	123,6	1,42 (1,25-1,9)	-6,835	0,000	1,31
	Olgu	98	2,31±0,86	195,4	2,22 (1,58-3,08)			

Mann Withney U test sonucu. **Ort±SS:** Ortalama±standart sapma. **Ortanca (%25-%75):** Ortanca (çeyrekler)

Cohen's d (etki büyüklüğü): 0,3=düşük, 0,5=orta, 0,8=yüksek

(a): ADÖ alt boyutlarının dahil edildiği faktör analizi, regresyon çözümlemesi ile üretilen bileşik özet puan

Tablo 29. Olgu ve kontrollerin anne-baba tutumu puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	N	Ort+-SS	Sıra Ort.	Ortanca (%25-%75)	Z [#]	p	Cohen's d
Demokratik tutum	Kontrol	196	57,62±10,06	168,3	60 (52,25-65)	-5,943	0,000	1,19
	Olgu	98	44,76±17,24	105,8	45,5 (28-61,3)			
Koruyucu tutum	Kontrol	196	34,94±9,45	132,6	34,5 (28-41)	-4,266	0,000	0,51
	Olgu	98	40,02±9,57	177,4	39 (34,21-47)			
Otoriter tutum	Kontrol	196	17,73±5,86	121,5	17 (14-21)	-7,413	0,000	1,35
	Olgu	98	25,72±9,04	199,4	24,72 (19-33,5)			
ABTÖ özet puanı^(a)	Kontrol	196	-0,33±0,75	121,54	-0,45 (-0,85-0,09)	-7,404	0,000	1,35
	Olgu	98	0,66±1,11	199,42	0,69 (-0,17-1,63)			

Mann Withney U test sonucu. **Ort+-SS:** Ortalama±standart sapma. **Ortanca (%25-%75):** Ortanca (çeyrekler)

Cohen's d (etki büyüklüğü): 0,3=düşük, 0,5=orta, 0,8=yüksek

(a): ABTÖ alt boyutlarının dahil edildiği faktör analizi, regresyon çözümlemesi ile üretilen bileşik özet puan

Olgu ve kontrollerin anne-baba tutumları açısından yapılan karşılaştırmasında “koruyucu tutum” boyutunda orta düzeyde, demokratik ve otoriter tutum boyutu ile özet tutum puanında yüksek düzeyde aralarında bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). ABTÖ boyutları ayrı ayrı ele incelendiğinde kontrollerin ebeveynlerinin olgulara göre daha yüksek demokratik tutum puanı elde ettiği, buna karşın koruyucu tutum ve otoriter tutum puanları açısından ise olguların daha yüksek düzeyde puana sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir deyiş ile olguların anne-babaları kontrollere göre daha koruyucu ve otoriter tutuma sahip iken, kontrollerin anne-babaları olgulara göre daha demokratik tutuma sahiptir. ABTÖ özet puanı açısından değerlendirildiğinde de benzer bir durumun ortaya çıktığı, olguların daha yüksek puan elde ederek daha otoriter bir tutuma sahip olduğu görülmektedir.

6.2.3 Olgu ve kontrollerin çok değişkenli lojistik regresyon analizi ile karşılaştırılması

Araştırmadan elde edilen bulguların tek değişkenli analizinde anlamlı bulunan değişkenler dikkate alınarak oluşturulan lojistik regresyon analizi modelleri ile sınaması uygulanmıştır. Model oluşturmada temel alınan ana dayanak noktası bire bir karşılaştırmalardaki anlamlı ilişkilerdir. Tek değişkenli analizde anlamlı ilişki gösteren sosyodemografik değişkenler arasındaki anlamlı birliktelikler incelenmiştir. Kavramsal olarak aynı özellikleri temsil eden değişkenler arasındaki birlikteliklerde dikkate alınarak analize dâhil edilecek olan değişkenler elenmiştir. Her bir kavramı temsil edecek tek bir anlamlı bulunan değişken ile çok değişkenli analiz modeli oluşturulmuştur.

Model oluşturmada öncelikle modele dahil edilen sosyodemografik değişkenler ile ABTÖ özet puanı ve daha sonra ADÖ özet puanı iki farklı modelde test edilmiştir. Daha sonra her iki ölçeğin özet puanları bir arada üçüncü bir model olarak analize alınmıştır. Böylece aralarında yüksek korelasyon bulunan aile işlevselliği puanları ile anne-baba tutumu puanlarının birbirlerine olan etkileri ayrık bir şekilde değerlendirilebilmiş, son modelde olgu ve kontroller üzerinde her iki özet puanın birbirlerine olan etkisi de dikkate alınarak sonuçlar incelenmiştir. Elde edilen analiz

sonuçları hem beta değerleri ve anlamlılık düzeyleri ile hem de olasılıklar oranı ve %95 güven düzeyinde sunulmuştur.

Tablo 30. ADÖ ve sosyodemografik değişkenler için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu

Model 1	B	p	OR (%95GA)
ADÖ (özet puan)	0,505	0,019	1,66 (1,09-2,52)
Okul basarisi (başarı belgesi)		0,004	ref
Okul basarisi (geçti)	0,791	0,031	2,21 (1,07-4,53)
Okul basarisi (kaldı)	3,234	0,003	25,38 (2,91-221,52)
Baba alkol ya da uyuşturucu kullanımı (evet)	1,011	0,075	2,75 (0,9-8,37)
Sigara kullanma durumu (evet)	1,940	0,001	6,96 (2,28-21,23)
Anne-baba boşanma durumu (evet)	0,945	0,035	2,57 (1,07-6,2)
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu (her zaman)		0,059	ref
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu (çoğunlukla)	0,236	0,580	1,27 (0,55-2,92)
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu (kısmen veya hiçbir zaman)	1,082	0,028	2,95 (1,13-7,73)
Vakit geçirdiği ve samimi olduğu yakın arkadaşı olma durumu	-1,068	0,031	0,34 (0,13-0,91)
Sabit	-1,337	0,016	

OO (%95 GA): Olasılıklar Oranı (Odds Ratio) ve %95 Güven Aralığı

ref: referans kategori

Hosmer and Lemeshow Test ki-kare=9,062, df=8, p=0,337

Cox & Snell R²=0,393, Nagelkerke R²=0,545

Model ayırt ediciliği= %84,0, Duyarlılık=%66,3, Seçicilik=92,8

Model 1’de olgu ve kontrollerin ADÖ özet puanının anlamlı düzeyde birbirinden farklı olduğu, olguların ADÖ puanının kontrollere göre 1,66 kat (%95 GA: 1,09-2,52) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında olguların okul başarısının kontrollere göre daha düşük olduğu, notlar yüzünden ya da devamsızlıktan kalma olasılığının olgularda kontrollere göre 25,38 kat (%95 GA:2,91-221,52) daha yüksek düzeyde seyrettiği belirlenmiştir. Modelden elde edilen diğer anlamlı sonuçlardan birisi sigara kullanma durumudur. Analiz sonucunda olguların kontrollere göre 6,96 kat (%95 GA:2,28-21,23) daha fazla oranda sigara kullandıkları belirlenmiştir. Anne-baba boşanma durumları açısından ise olguların ebeveynlerinin kontrollere göre daha yüksek oranda boşanmış olduğu (OR=2,57, %95 GA:1,07-6,20) görülmektedir. Ayrıca olguların gelirleri kontrollere göre daha düşük düzeydedir (p=0,028). Modelin son anlamlı bulunan değişkeni arkadaş sahibi olmaya ilişkindir. Buna göre kontrollerin

olgulara göre samimi bir arkadaşı olma olasılığı %66 daha fazladır (1-OR). Diğer bir deyiş ile olguların kontrollere göre samimi bir arkadaşı olma olasılığı 0,34 kat (%95 GA:0,13-0,91) daha düşüktür. Olguların daha az birlikte vakit geçirebileceği bir arkadaşı bulunmaktadır.

Oluşturulan bu modelin içerisinde anlamsız bulunan tek değişken baba alkol ya da uyuşturucu kullanma durumudur.

Model bir bütün olarak uyumlu bir kurgu olduğunu göstermektedir (Hosmer and Lemeshow Test ki-kare=9,062, df=8, p=0,337). Modelin açıklayıcılık katsayısı Cox & Snell $R^2=0,393$, Nagelkerke $R^2=0,545$ ile iyi bir düzeydedir. Model ayırt ediciliği bütün olarak %84,0 olup, olguları ayırt edebilme oranı %66,3, kontrolleri ayırt edebilme oranı ise %92,8'dir.

Tablo 31. ABTÖ ve sosyodemografik değişkenler için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu

Model 2	B	p	OR (%95GA)
ABTÖ (özet puan)	0,722	0,001	2,06 (1,36-3,11)
Okul basarisi (başarı belgesi)		0,004	ref
Okul basarisi (geçti)	0,733	0,050	2,08 (1,00-4,32)
Okul basarisi (kaldı)	3,425	0,003	30,71 (3,30-286,00)
Baba alkol ya da uyuşturucu kullanımı (evet)	1,068	0,058	2,91 (0,97-8,77)
Kendisi sigara kullanımı (evet)	1,928	0,001	6,88 (2,21-21,4)
Anne-baba boşanma durumu (evet)	0,997	0,027	2,71 (1,12-6,57)
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu (her zaman)		0,153	ref
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu (çoğunlukla)	0,215	0,614	1,24 (0,54-2,85)
Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumu(kısmen veya hiçbir zaman)	0,904	0,066	2,47 (0,94-6,48)
Vakit geçirdiği ve samimi olduğu yakın arkadaş olma durumu (evet)	-1,116	0,028	0,33 (0,12-0,89)
Sabit	-1,264	0,025	

OO (%95 GA): Olasılıklar Oranı (Odds Ratio) ve %95 Güven Aralığı

ref: referans kategori

Hosmer and Lemeshow Test ki-kare=7,422, df=8, p=0,492

Cox & Snell R²=0,408, Nagelkerke R²=0,566

Model ayırıcılığı= %84,0, Duyarlılık=%66,3, Seçicilik=92,8

Çok değişkenli analizde oluşturulan ikinci model çözümlemeye bir önceki modelde yer alan sosyodemografik özellikler ve ABTÖ özet puanı dahil edilmiştir. Modelde yer alan ABTÖ özet puanı olgu ve kontrollerde anlamlı düzeyde birbirinden farklı bulunmuştur. ABTÖ puanının artması otoriter, azalması ise demokratik tutumun bir göstergesi olarak üretilmiş sonuçları göstermektedir. Bu bağlamda olguların ABTÖ özet puanının kontrollere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,001$). Diğer bir deyiş ile olguların ABTÖ özet puanı kontrollerden 2,06 kat (%95 GA:1,36-3,11) daha yüksektir. Bu durum olguların kontrollerden daha yüksek düzeyde otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğunu göstermektedir.

Olgu ve kontrolleri ayırt eden diğer sosyodemografik özellikler ise düşük okul başarısı, sigara kullanma durumu, anne-baba boşanma durumu ve samimi bir arkadaş

sahip olma durumudur. Olguların kontrollere göre okul başarısının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir ($p<0,01$, $OR=30,71$ %95 GA:3,30-286,00).

Diğer sosyodemografik özelliklerden birisi katılımcıların sigara kullanma durumudur. Elde edilen sonuçlar olguların kontrollere göre 6,88 kat (%95 GA:2,21-21,40) daha fazla oranda sigara kullandığını göstermektedir.

Model içerisinde test edilen diğer bir değişken ise anne-baba boşanma durumudur. Olguların ebeveynlerinin kontrollerinkine göre anlamlı düzeyde daha fazla boşanmış kişiler olduğunu göstermektedir. Olguların anne-babaları kontrollere göre 2,71 kat (%95 GA:1,12-6,57) daha fazla boşanmış kişilerden oluşmaktadır.

Modelde bulunan son anlamlı ilişki katılımcıların samimi bir arkadaşına sahip olma durumudur. Elde edilen sonuçlara göre kontrollerin olgulara göre %77 oranında daha fazla $((1-OR)*100)$ samimi arkadaş sahibi olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Model içerisinde test edilen babanın alkol ya da uyuşturucu kullanımı ile ailenin gelir-gider durumu değişkenleri olgu ve kontrollerde birbirine benzer özellikler sergilemiştir ($p>0,05$).

Modelin bütünsel olarak değerlendirildiğinde model uyum iyiliğinin yeterli olduğu görülmektedir (Hosmer and Lemeshow Test $ki-kare=7,422$, $df=8$, $p=0,492$). Ayrıca modelin tanımlayıcılık katsayılarının iyi düzeyde değer elde ettiği de görülmektedir (Cox & Snell $R^2=0,408$, Nagelkerke $R^2=0,566$). Model ayırt ediciliğinin %84,0, duyarlılığın %66,3 ve seçiciliğinin ise %92,8 olduğu belirlenmiştir. Model içerisinde test edilen değişkenler olgulardan çok kontrolleri daha yüksek düzeyde ayırt edebilmektedir.

Tablo 32. ADÖ ve ABTÖ için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu

Model 3	B	Sig.	OR (%95GA)
ADÖ (özet puan)	0,593	0,003	1,81 (1,23-2,66)
ABTÖ (özet puan)	0,738	0,000	2,09 (1,40-3,12)
Sabit	-0,832	0,000	

OO (%95 GA): Olasılıklar Oranı (Odds Ratio) ve %95 Güven Aralığı

Hosmer and Lemeshow Test ki-kare=13,326, df=8, p=0,101

Cox & Snell $R^2=0,231$, Nagelkerke $R^2=0,321$

Model ayırıcılığı= %78,6, Duyarlılık=%51,0, Seçicilik=92,3

Araştırmada oluşturulan son model aile işlevselliği ve anne baba tutumunu özet olarak değerlendiren ölçümlerin özet puanlarının bir arada değerlendirilmesinde oluşmaktadır. ADÖ ve ABTÖ'nin bir arada incelendiği bu modelde her iki değişkenin olgu ve kontrollerde anlamlı düzeyde ayırt edici olduğu görülmektedir ($p<0,01$). Olguların ADÖ puanı kontrollerden 1,81 kat (%95 GA:1,23-2,66), ABTÖ puanı ise 2,09 kat (%95 GA:1,40-3,12) daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu değerler olguların kontrollere göre daha sağlıklı aile işlevselliğine ve daha otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğunu göstermektedir.

Modelden üretilen uyum iyiliği değerleri olan Hosmer and Lemeshow Testi ki-kare değeri 13,326, serbestlik derecesi 8 ve anlamlılık düzeyi 0,101'dir. Elde edilen bu değer uyumlu bir model olduğunu göstermektedir. Modelden elde edilen tanımlayıcılık katsayıları Cox & Snell $R^2=0,231$ ve Nagelkerke $R^2=0,321$ ile orta-iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Modelin ayırt ediciliği %78,6, duyarlılık %51,0 ve seçiciliği %92,3 değeri üreterek önceki modellere benzer sonuçlar vermiştir.

Tablo 33. ADÖ ve ABTÖ ile grup arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi yoluyla sınanması

Standartlaştırılmış sonuçlar	Katsayı	Std.Hata	Z	p> Z	%95 GA	
Yapısal Model						
ADO ← grubu	0,48	0,04	10,98	0,000	0,39	0,57
ABTO ← grubu	-0,52	0,04	-11,67	0,000	-0,61	-0,44
Ölçüm modeli						
Problem çözme ← ADO	0,82	0,02	39,91	0,000	0,78	0,86
_sabit	2,47	0,13	18,41	0,000	2,21	2,73
İletişim ← ADO	0,86	0,02	50,50	0,000	0,82	0,89
_sabit	2,64	0,14	18,76	0,000	2,37	2,92
Roller ← ADO	0,76	0,03	29,60	0,000	0,71	0,81
_sabit	3,74	0,18	20,59	0,000	3,38	4,09
Duygusal tepki verebilme ← ADO	0,88	0,01	59,91	0,000	0,85	0,91
_sabit	2,15	0,12	17,46	0,000	1,91	2,39
Gereken ilgiyi gösterme ← ADO	0,45	0,05	9,43	0,000	0,36	0,54
_sabit	5,59	0,25	22,38	0,000	5,10	6,08
Davranış kontrolü ← ADO	0,56	0,04	13,68	0,000	0,48	0,64
_sabit	5,56	0,25	22,18	0,000	5,07	6,05
Genel işlevler ← ADO	0,96	0,01	129,93	0,000	0,95	0,98
_sabit	2,14	0,12	17,38	0,000	1,90	2,38
Demokratik tutum ← ABTO	0,86	0,02	38,89	0,000	0,82	0,91
_sabit	4,07	0,15	26,33	0,000	3,77	4,38
Koruyucu tutum ← ABTO	-0,47	0,05	-9,04	0,000	-0,57	-0,36
_sabit	3,58	0,17	20,80	0,000	3,25	3,92
Otoriter tutum ← ABTO	-0,85	0,02	-35,33	0,000	-0,90	-0,80
_sabit	2,24	0,13	17,69	0,000	1,99	2,48
var(e.problem_cozme)	0,33	0,03			0,27	0,40
var(e.iletisim)	0,26	0,03			0,21	0,33
var(e.roller)	0,42	0,04			0,35	0,51
var(e.duygusal_tepki_verebilme)	0,22	0,03			0,18	0,28
var(e.gereken_ilgiyi_gosterme)	0,80	0,04			0,72	0,89
var(e.davranis_kontrolu)	0,68	0,05			0,60	0,78
var(e.genel_islevler)	0,07	0,01			0,05	0,11
var(e.demokratik_tutum)	0,26	0,04			0,19	0,34
var(e.koruyucu_tutum)	0,78	0,05			0,70	0,88
var(e.otoriter_tutum)	0,27	0,04			0,20	0,37
var(e.ADO)	0,77	0,04			0,69	0,86
var(e.ABTO)	0,73	0,05			0,64	0,82
cov(e.ADO,e.ABTO)	-0,79	0,03	-23,95	0,000	-0,86	-0,73

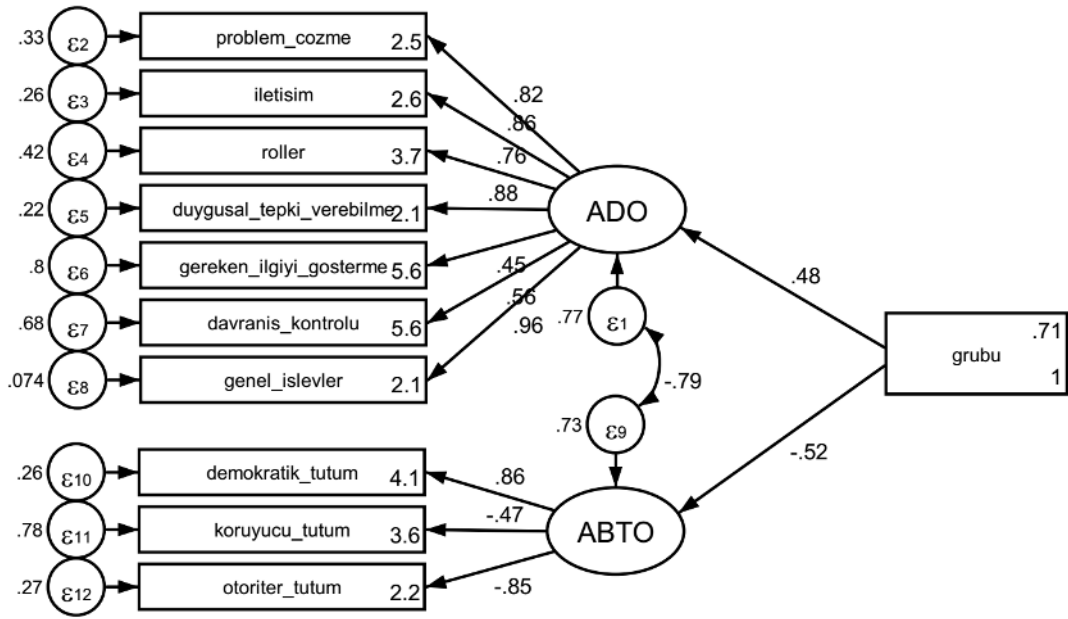
LR test of model vs. saturated: $\chi^2(42) = 187.48$, Prob > $\chi^2 = 0.0000$

RMSEA=0,109, CFI=0,933, TLI=0,913, SRMR=0,047

Araştırmaya alınan bireylerin ADÖ ve ABTÖ alt boyutlarını da dikkate alarak oluşturulan yapısal eşitlik modellemesine ilişkin sonuçlar tablo 34 ve şekil 1’de sunulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre grup ile her iki ölçeğin anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. ADÖ’inde artan yönde (sağlıksız aile işlevselliği

biçiminde), ABTÖ’ünde ise azalan yönde (otoriter tutum biçiminde) etkisinin gösterdiği Beta katsayısında görülmektedir.

Oluşturulan modelin uyum iyiliği değerlerinden ki-kare/serbestlik derecesi 4,46 ile kabul edilebilir sınırın biraz üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca CFI değerinin kabul edilebilir sınır olan 0,95’in biraz altında olduğu, RMSEA değerinin ise 0,109 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Şekil 1. ADÖ ve ABTÖ ile grup arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi sonucu

Yapısal eşitlik modellemesi ile elde edilen bu sonuçlar cinsel istismar mağduru olanlar ile olmayanların anne-baba tutumu ve aile işlevselliklerinin bir arada belirleyici faktör olduğunu göstermektedir. Ayrıca birbirlerinden bağımsız bir şekilde istismar mağduru olan ve olmayanları ayır edebilecek kavramlar olduğunu, diğer bir deyiş ile aile işlevselliğinin ne derecede sağlıklı olduğu kadar, çocuk tarafından anne ve babalarından elde ettikleri tutumun demokratik, koruyucu veya otoriter olup olmadığı da öngörebilecek faktörler olabileceğini göstermektedir.

7. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırma sürecinde toplanan veriler analiz edilmiş, araştırma bulguları diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

7.1 TANIMLAYICI ÖZELLİKLERE VE ÖLÇEK PUANLARINA İLİŞKİN TEMEL BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 12-18 yaş arası çocukların anne baba tutumlarının ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmaya toplamda 98 olgu ve bunun iki katı (196) kontrol alınmıştır. Katılımcılar yaşa ve cinsiyete göre bire-iki kat olacak şekilde dâhil edilmiştir. Olgu grubu belirlenen zaman aralığında İzmir ÇİM'e cinsel istismar mağduriyeti ile gelen araştırmanın sınırlılıklarına uyan çocuklar tarafından belirlenmiştir.

Uluslararası literatüre bakıldığında araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu, cinsel istismar mağduriyeti sebebiyle bildirilen kız çocuğu sayısının erkek çocuğu sayısından oldukça fazla olduğu görülmektedir (Avery ve ark. 1998; Bergen ve ark. 2003; Carey ve ark. 2008; Feiring ve ark. 1999; Fergusson ve ark. 1997; Priebe ve Svedin 2008; Shaw 2004). Yapılan çalışmada da cinsel istismar mağduru olan çocukların cinsiyet dağılımı 90 kız ve 8 erkek biçimindedir.

Finkelhor (1994a), geriye dönük yapmış olduğu çalışmasında; içinde Kanada ve ABD'nin de yer aldığı 19 farklı ülkede yapılan araştırma sonuçlarını incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda; çocuk istismarı sıklığının erkeklerde %3-29; kadınlarda ise %7-36 aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda ilgili yazında kadın

cinsiyetinin 1,5-3 kat daha fazla istismara uğradığı vurgulanmaktadır. Pereda ve ark. (2009) 21 farklı ülkeden çocuğun cinsel istismar yaygınlığı ile ilgili yaptıkları kız ve erkek çocuk cinsel istismar yaygınlıklarına yönelik yapılan geriye dönük 39 makaleyi içeren tarama çalışmasında; iki makale dışında kız çocuklarında cinsel istismara uğrama durumunun erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Bahsedilen iki makalenin birinde erkek çocuğu sayısının kız çocuğu sayısından fazla olduğu, diğerinde de sayıların neredeyse yaygınlık bağlamında eşit oldukları vurgulanmıştır. Kız çocuğu sayısının erkek çocuğu sayısından fazla olduğunun belirtildiği kalan 37 makale incelendiğinde de cinsel istismara uğrayan kız çocuğu yaygınlığının cinsel istismara uğrayan erkek çocuğu yaygınlığından 1,5 ila 5,5 kat arasında fazla olduğu ortaya konmaktadır. Pereda ve ark. (2009) yaptıkları derleme çalışmasını Finkelhor'un 1994 yılında yaptığı derleme çalışması ile karşılaştırıldığında cinsel istismar mağduru olan erkek sayısının kendi çalışmalarından fazla olduğu görülse de, her iki çalışmada da kız çocuklarının sayısının erkek çocuklarının sayısından daha fazla olduğunu vurgulanmaktadır.

Cinsel istismar mağduru çocuklar ile Türkiye'de yapılan alan yazın incelendiğinde de sonuçların yapılan çalışma sonuçlarını desteklediği ve kız çocuklarının cinsel istismarının bildirilme oranının erkek çocuklarının cinsel istismarının bildirilmesine oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Arslan ve ark. 2007; Ayaz ve ark. 2012; Ballı 2010; Bilginer ve ark. 2013; Büken ve ark. 2014; Ceylan ve ark. 2009; Çöpür ve ark. 2012; Doğan 2009; Gökçen ve Dursun 2012; Gökten 2011; Isır ve ark. 2009; Karbeyaz ve ark. 2009; Koç ve ark. 2012; Koçtürk 2016; Özer ve ark. 2007; Öztıp ve Özcan 2010; Şimşek ve ark. 2011; Taner ve Gökler 2004; Yılmaz 2009).

Tüm bu çalışmaların yanında Batı kültürüne ait yapılan araştırmaların sonuçlarının dünyadaki bütün kültürlerle yansıtılamayacağını belirten görüşler bulunmaktadır (Chen ve ark. 2004). Bu görüşü destekler nitelikte olan Zeira ve ark. (2002) yılında İsrail'de yaşayan Yahudi ve Arap öğrenciler üzerinden yapılan çalışmada erkek öğrencilerin cinsel istismarının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Aynı bağlamda Arap kızlara oranla Filistinli Arap erkeklerin cinsel istismara uğrama risklerinin 2 kat daha fazla olduğu ifade edilmektedir. Ancak bu cinsiyet farklılığının Yahudi öğrenciler içerisinde gözlenmediği ortaya

konmaktadır. Yine Almuneef ve ark. (2016)'in Suudi Arabistan'da 2009-2013 yılları arasında çocuk koruma merkezinde geriye dönük 220 dosya kaydını inceledikleri çalışmada; çocukların %14'ünün cinsel istismar mağduru olduğu ve erkeklerin cinsel istismara uğrama oranının kız çocuklarından 2,9 kat daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmada bu durumun sebebinin; eksik ve yanlış kayıtlar olabileceğinden, aynı zamanda araştırmanın Suudi Arabistan'da tipik bir bölgede yapılmış olmasından ve bölgenin çocuk koruma servislerinin yeni yapılmış olmasından kaynakla bileceği belirtilmektedir. Bu nedenle araştırmanın daha büyük popülasyona genellenemeyeceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Veenema ve ark. (2015)'da 32 düşük ve orta gelirli ülkede, yalnızca çocukları hedef alan çalışmalar taranarak yapılan derleme çalışmada; genel anlamda literatürde erkek çocukların istismarına daha az ilgi varken bu çalışmalarda erkek çocukların da en az kız çocukları kadar risk altında olduğu bulunmuştur.

Türkiye'de ve dünyada yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında birtakım araştırmalarda karşıt sonuçlara ulaşılmasına rağmen kız çocuklarının cinsel istismar bildirim oranının erkek çocuklarının bildirimine oranla daha fazla olduğunu söylemenin yanlış olmayacağı düşünülmektedir. Alan yazındaki çalışmalar erkek ve kız çocuğu sayıları arasında çok büyük farklar olmasında; araştırmaların bildirilen çocuklarla sınırlı kalması ve bu bağlamda erkek çocuklarının bildirim dışı kalmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Yapılan araştırmalar erkek çocukların bildirimlerinin buzdağının sadece görünen yüzünü yansıttığında ve yetersiz olduğu konusunda fikir birliği içerisinde (Briggs ve Hawkins 1995; Cermak ve Molitor 1996).

Literatür incelendiğinde erkek çocuklarının cinsel istismar mağduriyetlerinin bildiriminin az olmasının sebeplerinin; istismarda bulunan kişinin cinsiyetinin erkek olması halinde erkek çocuğunun homoseksüel olarak tanımlanmaktan ve erkekliğinin gitmesinden korkması (Cermak ve Molitor 1996; Garnefski ve Diekstra 1997; Valente 2005); istismarcının kadın olması halinde de kültürel bağlamda erkek çocuğunun içinde bulunduğu durumu istismar olarak değil ilişkiye başlama olarak algılayıp, görmezden gelebileceği ve erkeklik normlarına uygun davranmak durumunda hissedebileceği ve bu sebeplerden erkek çocuğunun durumu cinsel istismar olarak algılayamamasından (Dimock 1988; Garnefski ve Diekstra 1997); istismarcının

kızlardan çok erkek çocuklarına istismarı bildirmemeleri yönünde baskı ve şiddet uyguluyor olmasından (Pierce 1985), erkeklerin cinsel istismardan daha az etkilenebileceğinin var sayılmasından; çocuğun aciz olarak etiketlenmekten korkmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Garnefski ve Diekstra 1997).

Çocukların yaşları ile cinsel istismara uğrama durumları arasında herhangi bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde; Finkelhor ve Baron (1986) yılında yaptıkları araştırmada kız ve erkek çocuklarının en çok 7-13 yaş arasında istismara uğrama olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Finkelhor (1994a) derleme çalışmasında geriye dönük yapılan araştırmalarda ise; yedi yaş öncesinde cinsel istismar mağduriyetinin yaygın görülmemesinin sebebini çocukların yedi yaşından önce cinsel istismarı anlatamadıklarından ve yetişkinlik döneminde de bu yaştan önce maruz kaldıkları cinsel istismar durumunu hatırlayamamalarından kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Aynı çalışmada yapılan klinik araştırmalarda yaşı büyük çocukların daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir. Bu durumun sebebini de ergenlik dönemindeki çocukların bağımsızlık geliştirmesinden kaynaklanabileceği açıklamaktadır. Bu çalışmalara karşın Şener ve ark. (2014) yaş ortalaması 14,2 olan 63 (%33,3 erkek) cinsel istismar mağduru çocuk ile yaş ortalaması 13,1 olan 201(%33,8 erkek) cinsel istismar mağduru çocuk ile yaptığı araştırmada kontrol ve olgu grupları arasında cinsiyet ve yaşın ayırıcı bir faktör olmadığını belirtmektedir. Aynı şekilde Aydın ve ark. (2015) yaptıkları araştırmanın yaşla birlikte cinsel istismara maruz kalma oranının arttığı çalışmaları desteklemekte olduğunu belirtmekle birlikte; birçok araştırmada yaş büyüdükçe cinsel istismara maruz kalma oranı artmakta iken bazı çalışmalarda azaldığını ve bu bağlamda cinsel istismarın her yaş grubu çocuğu etkilemekte olduğunu vurgulamaktadır. Finkelhor (1994a)'da tüm bu çalışmaların ışığında yaşın temel bir risk faktörü olarak belirlenemeyeceğini ifade etmektedir. Yapılan araştırmada ise; katılan olguların %27,6'sı (27 kişi) 16, %21,4'ü (21 kişi) 15, %20,4'ü (20 kişi) 14, %17,3'ü (17 kişi) 17, %10,2'si (10 kişi) 13 ve %3,1'i (3 kişi) 12 yaşındadır. Olguların yaş ortalaması 15,1±1,4'tür. Ortanca yaş 15, en düşük 12 ve en yüksek 17 yaştır. Araştırmanın sınırlılıklarında belirtildiği üzere ölçeklerin uygulanabilmesi amacıyla araştırmaya katılanlara 12 yaş sınırı belirlenmiş ve belirtilen zaman diliminde ÇİM'e gelen 12 yaşının altında çocuklar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu sebeple araştırma verileri

cinsel istismar mağduru çocukların yaş dağılımına yönelik yapılan araştırmalara net bir veri sunamamaktadır.

Araştırıya katılan çocukların doğum yerleri ve yaşadıkları yerlere göre dağılımları incelendiğinde olguların %78,6'sının (77 kişi), kontrollerin %78,6'sının (154 kişi) şehir merkezinde, geri kalan kesimin ilçe/kasaba/köyde doğduğu görülmektedir. Halen yaşanan yer açısından incelendiğinde olguların %63,9'u (62 kişi), kontrollerin %63,3'ü (124 kişi) şehir merkezinde, olguların %33,0'ü (32 kişi), kontrollerin ise %35,2'si (69 kişi) ilçe/kasabada yaşamaktadır. Demir (2008)'in yaptığı çalışmada ise cinsel istismar mağduru 30 çocuğun ailesinin %16,7'sinin ise köyde %20'sinin ilçede, %63,3'ünün ilde yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Priebe ve Svedin (2008)'in İsveç'te yaş ortalaması 18,15 olan 2324 kız ve 2015 erkek toplam 4339 öğrenci ile yaptıkları çalışmada kızların %57,5'inin, erkeklerin %68,5 cinsel istismar mağduru olduğu belirtilmektedir. Çalışmada katılımcıların %89'unun 250000 nüfustan kalabalık bir şehirde ikamet ettiği ve büyük şehirlerde yaşayan cinsel istismara maruz kalmış kız çocuklarının istismarlarının çoğunlukla temas içermeyen ve penetrasyon şeklinde olduğu tespit edilmiştir (Demir 2008). Araştırma bulguları bağlamında alan yazın incelendiğinde çocukların yaşamış oldukları bölgenin (şehir merkezi ya da ilçe/kasaba/köy) niteliğini inceleyen çok fazla araştırma olmadığı dikkati çekmiştir. Ancak literatür incelendiğinde çocuğun kentsel veya kırsal bölgede yaşamasının cinsel istismara uğrama durumunda bir risk oluşturmadığı belirtilmektedir (Chen ve ark. 2004; Sedlak 1997).

Araştırmanın yürütüldüğü tarihte katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde olguların %42,9'u örgün lise, %24,5'i ortaokul ve %12,9'u açık öğretim lisesi öğrencisidir. Ayrıca olguların %9,2'si liseyi, %5,1'i ortaokulu ve %2,0'si ilkokulu bitiremeyip öğrenimden ayrılmış kişilerdir. Kontrollerin ise %51,5'i örgün lise, %47,4'ü ortaokul ve %0,5'i açık öğretim lisesi öğrencisidir. Kontrollerde öğrenimine yarıda kesen ve ayrılan kişi bulunmamaktadır. Yine yapılan araştırma okul başarı durumları açısından incelendiğinde olguların %21,4'ü üstün başarı belgesiyle, %19,4'ü başarı belgesi olmadan ve %30,6'sı ortalama ile sınıf geçmiştir. Notlarından dolayı sınıf tekrarı yapan %1,0, devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarı yapan %5,1 ve okuldan ayrılan %22,4'tür. Kontrollerde üstün başarı belgesiyle sınıf geçen %66,3, başarı belgesi olmadan sınıf geçen %15,8 ve ortalama ile sınıf geçen %17,3'tür.

Devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarı yapan bir kişi (%0,5) bulunmaktadır. Cinsel istismar mağduru çocukların eğitim durumlarına ve okul başarılarına yönelik literatür incelendiğinde de sonuçların araştırma bulgularını destekler boyutta olduğu görülmektedir. Bilginer ve ark. (2013)'in yaptığı çalışmada cinsel istismar mağduru olan 82 kız, 36 erkek toplam 118 olgunun %32,6' sının ilkokul düzeyinde, %27,9'unun ortaokul düzeyinde, % 18,5 inin ise lise düzeyinde eğitim gördüğü belirtilmektedir. Öztıp ve Özcan (2010) yılında cinsel istismar mağduru çocukların eğitim durumlarını değerlendirdikleri araştırmada; katılımcıların %33'ünün okula gitmediği belirtilirken; Atabay (2016)'ın da yapmış olduğu çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların okulu bırakma ya da açık öğretimden okula devam etme durumlarının kontrol grubuna oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu, cinsel istismar mağduru 5 çocuğun açık öğretimden okula devam ettiği, 17 öğrencinin okulu bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismar mağduru 154 çocuk ile cinsel istismar mağduru olmayan 53 çocuğun okul kayıtlarının değerlendirilmesi ile ilgili yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında da cinsel istismara uğrayan çocukların uğramayan çocuklara oranla akademik becerilerinin daha düşük olduğu ve özel eğitim programlarına dâhil edilmelerinin olası olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Paradise ve ark. 1994). Peleikis ve ark. (2004)'nın 2004 yılında yaptıkları çalışmada cinsel istismar mağduru katılımcıların %4' ünün düşük eğitim seviyesinde olduğu belirtilirken, çocukluk döneminde cinsel istismar mağduru olduğunu belirten kadınlarla yapılan başka bir çalışmada da %18,5 inin okuryazar olduğu, %60'ının ise düşük eğitim seviyesinin olduğu vurgulanmaktadır.

Yapılan araştırmada aynı zamanda olgular ile kontrollerin her hangi bir gelir getiren işte çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. Buna göre olguların 13'ü (%13,3) bir işte çalıştığını belirtirken, kontrollerde yalnızca bir kişi (%0,5) çalışmaktadır. Er'in 2010 yılında İstanbul ili Yenibosna ilçesindeki Adli Tıp Kurumu'na cinsel istismara maruz kalma nedeniyle başvuran 15-24 yaş aralığındaki 46'sı kız, 4'ü erkek olan 50 ergen, karşılaştırma grubu olarak da İstanbul ili Maltepe ilçesinde çeşitli hizmet sektörlerinde çalışan cinsel istismara uğramamış 42'si kız, 8'i erkek olan 50 ergen çocuk ile yaptığı araştırmada cinsel istismara maruz kalan ergenlerin çalışma durumları incelemiş ve katılımcıların %18'inin karşılaştırma grubuna benzer şekilde hizmet sektöründe çalıştıkları tespit edilmiştir. Er (2010)'in çalışması yapılan araştırmadaki karşılaştırma grubunun çalışma oranı ile örtüşmese de olgu grubunun

sonuçları ile örtüşür niteliktedir. Ayrıca Peleikis ve ark. (2004)'nın yaptığı çalışmada, cinsel istismar mağdurlarından oluşan araştırma grubunun %53'ünün herhangi bir işte çalıştığı, %47'sinin ise işsiz olduğu tespit edilmiştir. İlgili çalışmada, olgu grubunun çalışma oranlarının mevcut çalışmaya göre yüksek olduğu görülmektedir (Peleikis ve ark. 2004). Literatürde bu iki çalışma dışında cinsel istismara maruz kalan ergenlerin çalışma durumlarıyla ilgili yeterli araştırmaya ulaşılamamıştır.

Araştırmaya katılanların aile bütünlüğü ve anne-baba birlikteliğine ait özelliklerin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara birçok ayrıntının yer aldığı sorular sorulmuştur. Araştırmaya katılan çocukların anne ve babalarının evlilik sayıları ile ilgili veriler incelendiğinde; anne evlilik sayısı iki ve üzeri bildiren olgularda %21,3 (20 kişi) iken, kontrollerde bu oran %3,6'dır (6 kişi). Babalar için ise aynı oran olgu ve kontroller için sırasıyla %18,5 (17 kişi) ve %7,1'dir (14 kişi). Anne-babanın birlikte yaşama durumu sorgulandığında olguların %64,6'sı ebeveynlerinin evli ve birlikte yaşadığını, %8,3'ü evli fakat ayrı yaşadığını, %21,9'u ise boşanmış ve ayrı yaşadığını bildirmiştir. Aynı oranlar kontrol grubunda sırasıyla %87,7, %2,6 ve %7,7'dir. Anne babanın resmi olarak boşanma durumları sorulduğunda ise olgularda boşanmış ebeveyn oranı %36,6 iken kontrollerde bu oran %9,2'dir. Anne-baba boşandıysa velayetin kimde olduğu sorulmuş, yanıt veren olguların %66,7'si anne, %33,7'si baba olarak belirtmiştir. Kontrollerde velayet bildirimini ise anne için %72,7, baba için %23,7'dir. Olgu ve kontrollerin birlikte yaşadığı kişi/yer bilgisi incelendiğinden olguların %56,1'i anne ve babası ile birlikte yaşadığını bildirirken, yalnızca annesi ile yaşayanlar %19,4 ve yalnızca babasıyla yaşayanlar %3,1, akrabalarıyla yaşayanlar %4,1'dir. Kontrollerde ise bu oran aynı sıra ile %88,8, %6,1, %1,5 ve %0,5'tir. Olguların %11,2'si kurum bakımında, %2,0'si yatılı okulda kaldığını belirtmiştir. Kontrollerin ise %3,1'i yatılı okulda kaldığını beyan etmiştir.

Anne babanın evlilik sayısı, boşanma durumu, velayetin kimde olduğu ve çocuğun kiminle yaşadığına yönelik uluslararası literatür tarandığında, verilerin cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin boşanma durumu ve tek ebeveynli olma durumu üzerine yoğunlaştığı ve bu iki bağlamda çalışmalar yapıldığı dikkati çekmektedir. Uluslararası literatürdeki birçok çalışmanın araştırmanın verilerini destekler nitelikte olduğu, cinsel istismara maruz kalma ile tek ebeveynlik arasında bir ilişki olduğunun vurgulandığı ve yapılan araştırmalarda cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin

tek ebeveynli olma durumunun anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir (Ben-Natan ve ark. 2014; Bernard-Bonnin ve ark. 2008; Boney-McCoy ve Finkelhor 1995; Butler 2013; Carey ve ark. 2008; Dube ve ark. 2005; Meinck ve ark. 2015; Priebe ve Svedin 2008). Aynı şekilde uluslararası literatür taramasında cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin boşanmış olma durumunun yüksek olduğunun belirtildiği saptanmıştır (Dube ve ark. 2005; Nickel ve ark. 2004; Walsh ve ark. 2003).

Çocuğun cinsel istismarı ile anne ve babalarının boşanmış ve ayrı olma durumları arasında ilişki olduğunu belirten çalışmanın yanında parçalanmış aile olma durumu ile çocuğun cinsel istismar mağduru olma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmaların da olduğu dikkati çekmiştir (Ayaz ve ark. 2012; Ballı 2010; Çengel-Kültür ve ark. 2007; Elliott 1994; İnan 2010; Koç ve ark. 2012; Priebe ve Svedin 2008).

Tüm bu bilgiler ışığında çocuğun tek ebeveynli ailede ya da boşanmış/parçalanmış bir ailede olma durumunun çocuğun cinsel istismarı üzerinde etkileyici bir faktör olup olmadığına yönelik net bir kanıya varılamayacağı düşünülmektedir. Çünkü bu durumların ailenin ve toplumun sosyokültürel ve sosyoekonomik durumuna bağlı olarak toplumun ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet normlarından ayrı düşünülemeyeceği ortadadır. Bir ailenin tek ebeveynli ya da boşanmış olmasından ziyade çocuğun gelişim düzeyine uygun tutum ve işlevsellik içerisinde büyümesinin; çocuğun gelişimi ve buna bağlı olarak çocuğun cinsel istismarını önlemek üzerinde daha etkili olacağı düşünülmektedir. Çocuğu yetiştiren ebeveynlerin tutumlarının ve aile işlevselliğinin üzerinde durmanın birincil, ikincil ve üçüncül koruma hizmetleri açısından çok daha önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada olguların nerede yaşadığına dair sorular da sorulmuş ve olguların %11,2'si kurum bakımında, %2,0'si yatılı okulda kaldığını belirtmiştir. Kontrollerin ise %3,1'i yatılı okulda kaldığını beyan etmiştir. Kurum bakımı verilerinin bulunduğu çalışmaların da çok fazla olmadığı görülmüştür. İnan 2005-2009 yılları arasında Kocaeli Adliyesi'nde geriye dönük cinsel istismar konulu davaları incelediği çalışmada çocukların %2,9'unun yurttan yaşadığını belirtmektedir (İnan 2010). Aksu ve ark. (2013) yılında yapmış oldukları çalışmalarında da cinsel istismar mağduru çocukların %20'sinin yurt dışından

olduğu ifade edilmektedir. Tüm bu araştırmaların yanı sıra Finkelhor ve ark. (1997)'nın yılında yaptığı; biyolojik ebeveynlerinin ikisinin de olmamasının çocuğun cinsel istismara uğrama riskini 3,1 kat arttırdığını belirttiği çalışmasının araştırma sonucuyla paralellik gösterdiğini söylemenin yanlış olmayacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada çocukların anne ve babalarının akrabalık durumları varlığının dağılımları incelendiğinde sonuçlar olgularda %6,1, kontrollerde ise %13,8'dir. Yapılan diğer çalışmalarda da anne ve babaların akrabalık durumları herhangi bir anlamlı farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Bu sebeple anne ve babanın akraba olması ile cinsel istismar durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılması literatür çalışmaları ile paralellik göstermektedir (Atabay 2016; Metin 2010).

Yapılan araştırmada evde kendinize ait bir odanız var mı sorusuna olguların %42,1 var derken, kardeşi ile paylaştığını belirtenlerin oranı %33,7'dir. Kontrollerde ise kendisine ait odası olduğunu bildirenlerin oranı %57,0, kardeşi ile paylaştığını belirtenler %33,2'dir. Literatür taramasında oda durumunu araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın sonuçlarına baktığımızda kardeş ile aynı odayı paylaşma durumunun olgu grubu ve kontrol grubunda oranların çok yakın olduğu, ayrı bir odaya sahip olma durumunun da kontrol grubunda daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gökkaya'nın 2016 - 2017 tarihleri arasında farklı kişi ve kurumlardan Sivas İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube'ye yönlendirilen cinsel istismara uğramış 1-18 yaş aralığındaki 39 olgunun %78'inin kendisine ait bir odaya sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır (Bilican-Gökkaya 2018). Ancak yine de ayrı bir odaya sahip olma durumu ile ilgili alan yazında fazla bir çalışmaya rastlanmadığından herhangi bir karşılaştırma ile yorumlanamamaktadır. Bununla birlikte Polat (2007b), kalabalık evlerde az oda bulunmasından ötürü çocukların ebeveyn, misafir, akraba veya kardeşleriyle aynı odada veya aynı yatakta yatmasının istismarı arttırabileceği etkenlerden olabileceği noktasına dikkat çekmiştir.

Araştırmaya katılanların anne-baba özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde ise; 40 yaş altı anne oranı % 63,1 iken kontrollerde bu oran %48,9'dur. Baba yaşında ise olguların babalarının %25,6'sı kontrollerde ise %23,5'i 40 yaş ve altındadır. Alan yazın incelendiğinde çocuğun cinsel istismarı ile anne-babanın yaşı arasındaki ilişki ile ilgili fazla çalışmaya yer verilmediği görülmektedir. Akbaş ve ark. (2009) yılında

yaptığı çalışmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde adli birimlerce yönlendirilmiş çocukların ve ergenlerinin baba yaş ortalamasının 41.95 ± 8.41 anne yaş ortalamasının ortalaması $36,9 \pm 7.07$ yıl olduğunu belirtirken; Metin (2010) yılında Mersin ilinde yapmış olduğu çalışmada, cinsel istismar mağduru 401 olgunun baba yaş ortalamasının $44,7 \pm 8,3$ olduğunu, anne yaş ortalamasının ise $39,6 \pm 7,3$ olduğu tespit etmiştir. Yapılan başka bir çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların babalarının %55'inin 35-40 yaş aralığında olduğu, annelerini ise %35'inin 30-34, %15'inin 35-40 yaş grubunda olduğu vurgulanmıştır (Yılmaz 2009).

Araştırmanın sonuçlarından anne baba eğitim düzeyleri ile ilgili veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan olguların annelerinin %16,0'sı (15 kişi), kontrollerin ise % 6,1'i (12 kişi) okur-yazar değildir. Olguların annelerinin %9,6'sı okur-yazar, %36,2'si ilkokul mezunu, %14,9'u ortaokul mezunu, %18,1'i lise mezunu ve %5,3'ü üniversite mezunu eğitim düzeyine sahiptir. Kontrollerde ise bu oran sırasıyla %3,6 okuryazar, %31,6 ilkokul, %21,9 ortaokul, % 23,0 lise ve %13,8 üniversite mezunudur. Baba eğitim düzeyi dağılımları olgularda %3,3 okuryazar değil, %7,8 okuryazar, %43,3 ilkokul, %20,0 ortaokul, %22,2 lise ve %3,3 üniversite mezunu şeklindedir. Kontrollerde ise bu oranlar sırasıyla %1,0 okuryazar değil, %3,1 okuryazar, %26,9 ilkokul, %21,8 ortaokul, %26,4 lise ve %20,7 üniversite mezunu biçiminde dağılmaktadır.

Ülkemize cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan araştırmalar anne babanın eğitim durumu açısından incelendiğinde sonuçların araştırma verileri destekler nitelikte olduğu gözlenmektedir. 2010 yılındaki Mersin ilinde yapılan çalışmada; cinsel istismar mağduru olan kız çocuklarının annelerinin %90,2 sinin, babalarının da %85'inin ilkokul ve altında eğitim seviyesi oldukları belirtilmektedir(Metin 2010). Nasıroğlu'nun 2011 yılında Adana ilinde yapmış olduğu çalışmada da 8-18 yaş arası cinsel istismar mağduru 152 kız çocuğunun annelerin % 48,2'sinin ilkokul mezunu olduğu belirtilirken, babaların eğitim durumuna bakıldığında ise %18'inin hiç eğitim almadığı görülmüştür (Nasıroğlu 2011). Cinsel istismar mağduru 30 çocuğun ailesi ile yapılan çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların babaların %76,7'sinin annelerin ise %86,7 sinin eğitim seviyelerinin ilkokul ve altında olduğu belirtilmektedir. Koç ve ark. (2012) yılında yapmış olduğu çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin %81'inin ilkokul ve ilkokul altı eğitim seviyesinin

olduğu, babalarda ise bu durumun %65 olduğu vurgulanmaktadır. Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin %68,5 inin ilkokul mezunu olduğu, babaların ilkokul mezunu olma oranının ise %78,7 olduğu belirtilmektedir. Doğan (2009)'ın Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yapmış olduğu kontrollü çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin kontrol grubuna oranla eğitim düzeylerinin anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Aynı zamanda cinsel istismar mağduru çocukların babalarının da %60'ının ilkokul mezunu olduğu ortaya konmuştur. Akbaş ve ark. (2009)'ın Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde cinsel istismar mağduru 72 çocuk ile yapmış olduğu çalışmasında benzer biçimde anne babaların eğitim seviyesinin büyük oranda ilkokul düzeyinde olduğunu vurgulamaktadır.

Aynı şekilde uluslararası literatür taramasında bulguların araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu dikkati çekmiştir. 7-12 yaş aralığında olan 67 cinsel istismar mağduru olan ve olmayan kız çocuğu ile yapılan çalışmada, cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin ortalama eğitim süresinin 10.87 ± 2.68 yıl olduğu, babalarının ise 11.34 ± 2.40 yıl olduğu belirtilmektedir. Yine aynı çalışmada cinsel istismar mağduru olan çocukların anne ve babalarının eğitim sürelerinin, kontrol grubuna oranla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir (Bernard-Bonnin ve ark. 2008). Pineda-Lucatero ve arkadaşları da 2008 yılında yaptıkları çalışmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin % 46,5 inin 1-6 yıl aralığında, %27,5 inin 7-9 yıl aralığında, %16,5 inin 10-12 yıl aralığında, %6,5 inin ise 12 yıldan fazla eğitim gördükleri belirlenmiştir. Babaların eğitim durumlarına bakıldığında ise % 47'sinin 1-6 yıl arasında, %22,5 inin 7-9 yıl arasında, %13'ünün 10-12 yıl aralığında, %10,5 inin ise 12 yıldan daha fazla okuduğu tespit edilmiştir (Pineda-Lucatero ve ark. 2008).

Yapılan araştırma verileri incelendiğinde de cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin ve babalarının üniversite mezunu olma durumlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda uluslararası literatür incelendiğinde de cinsel istismar mağduru çocukların anne ve babalarının üniversite seviyesinin altında eğitim gördüğünü belirten birçok yayın olduğu dikkati çekmektedir (Bernard-Bonnin ve ark. 2008; Ibrahim ve ark. 2008; Meinck ve ark. 2015). Cinsel istismar mağduru olan çocukların anne ve babalarının üniversite mezunu olma durumları ile ilgili

Ülkemizdeki alışmalar incelendiğinde de sonuçların araştırma verileri paralellik gösterdiği görülmektedir (Akbaş ve ark. 2009; Doğan 2009; Koç ve ark. 2012; Metin 2010; Nasiroğlu 2011; Yanal 2013).

Alan yazın incelendiğinde annenin eğitim seviyesinin düşük olması ile çocuğun cinsel istismarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu savunan birçok araştırma bulunmaktadır (Akbaş ve ark. 2009; Alaggia 1999; Britner ve Reppucci 1997; zen ve şener 1997; Priebe ve Svedin 2008). Cinsel istismar mağduru çocukların annelerinin eğitim düzeyinin cinsel istismar mağduru olmayan çocukların annelerinin eğitim seviyesine oranla daha düşük olduğu belirtilmektedir (Alaggia 1999; Watson 2007).

Bu bağlamda yapılan araştırmalar göz önüne alındığında halen tüm dünyada hızlı ilerleme ve gelişmelere rağmen kadınlar ve kız çocukları eğitim firsatlarından erkeklere oranla daha az yararlanmakta, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler devam etmektedir (Müdürlüğü 2009). Bu toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin negatif bir çok sonucunun olabileceği ve ekolojik sistem yaklaşımı perspektifinden bakıldığında çocuğun her türlü ihmal ve istismarına doğrudan ya da dolaylı olarak etkisinin olduğunu ve olacağını söylemenin yanlış olmadığı düşünülmektedir. Molnar ve ark. (1998), ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşük olması ile birlikte anne ve babanın ebeveynlik becerilerini yerine getirememesi, istismara yönelik çocuğu bilgilendirmede yetersiz kalması ve bu durumunda çocuğu istismara açık hale getirebileceğini vurgulamaktadır.

Tüm bu çalışmalara karşın anne baba eğitim durumunun çocuğun cinsel istismarı için risk oluşturmadığını belirten çalışmalar da literatürde karşımıza çıkmaktadır (Chen ve ark. 2004; Finkelhor 1994b; Finkelhor ve ark. 1997).

Anne-babanın çalışma durumu ve sosyal güvencelerine yönelik araştırma bulguları incelendiğinde; katılımcıların %51,0'inin anne sosyal güvencesi bulunmakta olup, olgularda bu oran %41,2, kontrollerde %55,9'dur. Baba sosyal güvence varlığı ise %65,4 olup, olgularda %61,1, bu oran kontrollerde %67,5'tir. Olguların annelerinin %40,0'ı, babalarının ise %85,9'u gelir getiren bir işte çalışırken, kontrollerde ise bu oran annelerde %35,2, babalarda %90,6'dır. Anne- babanın

çalışma durumu ile ilgili yapılan literatür taramasında yapılan araştırmayı destekleyen çalışmalar olduğu gibi desteklemeyen çalışmaların olduğu da dikkati çekmiştir.

Bernard-Bonnin ve ark. (2008)'nın cinsel istismar mağduru olan ve olmayan 7-12 yaş aralığında 67 kız çocuğunun katılımıyla yaptıkları çalışmada hem kontrol hem olgu gruplarında annenin çalışıyor olması açısından anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmektedir. Bu bağlamda yapılan diğer araştırmalarda ise cinsel istismar mağduru çocukların babaların büyük bir çoğunluğunun gelir getiren bir işte çalışmasına karşın annelerinin ise büyük bir çoğunluğunun ev hanımı olduğu yani düzenli gelir getiren bir işte çalışmadığı vurgulanmaktadır (Akbaş ve ark. 2009; Çengel-Kültür ve ark. 2007; Metin 2010).

Araştırmaya katılanların ve aile bireylerinin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanım durumlarına göre dağılımına yönelik bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan olguların annelerinin %58,9'u, babalarının %63,2'si, kontrollerin annelerinin %33,7'si, babalarının %51,3'ü sigara kullanmaktadır. Alkol veya uyuşturucu kullanımı olguların annelerinde %3,2, babalarında %14,3, kontrollerin annelerinde %1,5, babalarında %6,1 düzeyindedir. Ailede başka sigara kullanan varlığı olgularda %38,8, alkol veya uyuşturucu kullanımı %10,2'dir. Kontrol grubunda ailede başka bir üyenin sigara kullananların oranı %11,7 iken, alkol ya da uyuşturucu kullandığı bildirilen kişi bulunmamaktadır.

Ebeveynlerin madde kullanım durumlarına yönelik alan yazın incelendiğinde; birçok araştırma cinsel istismar mağduru çocukların ebeveynin alkol veya madde kullanımı olduğunu ve ebeveynlerin alkol ve madde kullanımının risk faktörü olduğunu belirtmektedir (Alaggia 1999; Doğan 2009; Fergusson ve ark. 1997; Ibrahim ve ark. 2008; Laaksonen ve ark. 2011; Meinck ve ark. 2015; Nickel ve ark. 2004; Putnam 2003; Svedin ve ark. 2002; Yen ve ark. 2008). Ayrıca başka çalışmalarda da cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduriyeti olmayan çocukların babalarının alkol kullanımı oranının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır (Bilgin 2015; Doğan 2009; Gencer ve ark. 2006; Metin 2010; Svedin ve ark. 2002; Trends 2002).

Araştırmaya katılan olgu ve kontrol gruplarının madde kullanımına yönelik bulgular incelendiğinde de; katılımcıların %13,9'u sigara kullanırken, olgularda bu

oran %36,7, kontrollerde ise %2,6'dır. Alkol veya uyuşturucu kullanımı olgularda %6,1 (6 kişi), kontrollerde %0,5'dir (1 kişi). Bu bağlamda uluslararası yayınlar incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanımı ile ilgili verilerin araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu ve birçok araştırmada cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanım öykülerinin olduğu bildirildiği görülmektedir (Alaggia 1999; Blom ve ark. 2014; Riggs ve ark. 1990; Ruggiero ve ark. 2000). Ulusal yayınlar incelendiğinde de aynı sonuçlara ulaşılmış ve cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanım öykülerinin olduğu yönünde araştırmalarla karşılaşılmıştır (Soylu ve Alpaslan 2013; Yanal 2013).

Ailelerinin gelir, ev mülkiyeti ve göç durumlarına göre dağılımı yönelik araştırma bulguları incelendiğinde; araştırmaya katılan olguların %37,8'i, kontrollerin ise %58,4'ü aile gelirlerinin 1500 TL ve üzerinde olduğunu belirtmiştir. 1000 TL ve altında ya da düzensiz bir gelir beyan edenlerin oranı ise olgularda %40,0, kontrollerde %19,5'tir. Ailenin gelirinin ihtiyaçları karşılama durumları incelendiğinde ise kısmen veya hiç karşılamıyor diyenlerin oranı olgularda %53,1, kontrollerde ise %12,8'dir. Her zaman ihtiyaçlarımızı karşılıyor diyenlerin oranı olgularda %17,3 ve kontrollerde %51,0'dır. Yapılan literatür taramasında ailelerin gelir durumu incelendiğinde yapılan çalışmaların sonuçlarının araştırma sonucunu destekler ve tamamlar nitelikte olduğu, cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin gelir durumlarının düşük olduğu; cinsel istismar ile düşük sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşıldığı saptanmıştır (Murray ve ark. 2014; Şimşek ve Gençoğlu 2014). Ancak yapılan araştırma ve araştırmayı destekleyen diğer çalışmalar göz önüne alındığında düşük sosyoekonomik düzeyin risk oluşturabileceği yadsınmadan cinsel istismarın her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği de kesinlikle unutulmamalıdır. Alan yazın incelendiğinde çocuğun cinsel istismarının her sosyoekonomik düzeyde görülebileceğine yönelik araştırmalar da bulunmaktadır (Kristensen ve Lau 2007)).

Kontrol ve olgu gruplarının göç ile ilgili olan soruya verdikleri yanıtların analizine bakıldığında olguların %39,2'si, kontrollerin ise %46,7'si göç ettikleri yanıtını vermiştir. Yapılan diğer araştırma sonuçları da çalışma sonuçlarını tamamlar nitelikte olmakta olup göç ve çocuğun cinsel istismarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan sonuçlar ortaya çıkmıştır (Edgardh ve Ormstad 2000; Metin 2010; Şimşek 2010).

Araştırmaya katılanların arkadaşlık ilişkileri ile ilgili bulgularına baktığımızda ise “beraber vakit geçirdiğiniz ve samimi olduğunuz yakın bir arkadaşınız var mı?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde olguların %76,5’i, kontrollerin esi %92,3’ü evet yanıtını vermiştir. “Arkadaşınızla nasıl vakit geçirirsiniz?” sorusuna ise olguların %40,8’i evde, %31,6’sı kafeye giderek, %22,4’ü sinemaya giderek ve %22,4’ü sokakta gezerek yanıtını vermiştir. Aynı etkinlikler kontrollerde benzer sıra ile %64,3, %39,8, %43,4 ve %33,7 düzeyindedir. Çocuklar toplumu ve yaşadığı ülkeyi içinde barındıran bir sistemler bütünü içerisinde gelişmektedir. Ailelerinden, akrabalarından, arkadaşlarından, çevrelerindeki yetişkinlerden, okullardan, bağlantılı olduğu kulüp ve gruplardan etkilenmektedirler (Aksel 2009). Cinsel istismar mağdurları da genel olarak iki ayrı sosyal ilişkilene tarzına bürünmektedir; ilki daha az sosyal sıcaklık, daha az kişilerarası temas ve daha az arkadaşlık ilişkisi ile giden “kaçıngan” tarz; ikincisi ise spektrumun tam tersinde yer alan “intruziv” tarzıdır. Her ikisi de işlevsiz kişilik kalıpları için birer aracı olarak görülmektedir (Davies ve Jones 2013). Alan yazında cinsel istismar mağdurlarında sosyal desteğin incelendiği birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak çoğu araştırmada örneklem sayısının kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan biri, 15-18 yaş arası 26 cinsel istismar mağduru ile yapılan nitel bir çalışmadır (Schönbucher ve ark. 2014). Araştırmanın sonucuna göre mağdurlar, en gerekli sosyal destek türünün ailesel destek olduğunu belirtmelerine rağmen istismarla baş etmek için ailelerinden yeterince destek görmediklerini, arkadaşlarından destek gördüklerini ve sadece %50’si ailesinden destek gördüğünü aktarmışlardır.

Yapılan araştırmada katılımcıların herhangi bir spor dalı ile uğraşıp uğraşmadıklarına dair bir soru da sorulmuş olup olguların %29,6’sı, kontrollerin ise %41,8’i bir spor dalı ile uğraştıklarını belirtmiştir. Spor ile uğraşılacak spor dalı olgularda %16,3 ve kontrollerde %20,4 ile voleyboldur.

Çalışma sonuçları ile benzer olarak; 50 cinsel istismar olgusu (42 kız ve 8 erkek) ile 40 kontrol olgusundan (32 kız ve 8 erkek) oluşan örneklem ile yapılan başka bir çalışmada olguların %6’sı, kontrollerin %37,5’inin düzenli egzersiz (haftada en az 45 dk. ve en az 3 gün) yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır (Atabay 2016). İki çalışma sonucunda da kontrol grubunun daha fazla oranla spor aktivitesi ile uğraştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılanların internet kullanım durumlarına göre dağılımı incelendiğinde olguların %76,5'inin, kontrollerin ise %95,4'ünün evlerinde bir internete bağlanabilecek cihaz bulunmaktadır. Olguların %80,6'sı, kontrollerin ise %91,3'ü internette zaman geçirdiklerini bildirmektedir. İnternette gün içinde harcanan zaman için üç saat bildirenler olgularda %43,4, kontrollerde %29,0'dur. Araştırma verilerinden görülebileceği gibi internette vakit geçirebilecek cihazın varlığı ve internette zaman geçirme bağlamında olgu ve kontrol gruplarının oranlarının birbirine yakın olduğu görülürken, internette vakit geçirme süresine bakıldığında olguların oranının belirgin düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Postman (1995)'ın iletişim teknolojileri üzerinden yaptığı tespit televizyon, internet vd. kitle iletişim araçlarının yetişkinler kadar çocuklar tarafından da takip edildiğine, bu nedenle “ayıp” ve “giz”in ortadan kalkmasını sağlayan açığa çıkarma ve her şeyi gösterme/görme sürecinin tetiklendiğine işaret etmektedir. Günümüzde çocukların yetişkin yaşamına ait olan deneyimleri iletişim araçları üzerinden izlemelerinin yanı sıra, çocukların sokakta ya da atölyelerde çalışmak durumunda kalmalarının, cinsel istismarının, ticari-cinsel anlamda sömürülmelerinin, uçuucu/uyuşturucu madde ve alkol tüketimine başlamalarının, suça itilmelerinin Türkiye’de çocuklar üzerine tanımlanan sosyal problemler alanını oluşturduğu görülmektedir. Postman (1995)'ın işaret ettiği bağlamdan hareketle çocukları yetişkin yaşamından korumanın onların çocukluklarını yaşamalarına imkân tanımanın çocuk hakları açısından kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde cinsel istismar mağduriyeti ve internet kullanım sürelerine yönelik fazla bir çalışmanın olmadığı dikkati çekmemiştir. Ancak çalışmalarda kontrolsüz internet kullanımının cinsel istismarı arttırabileceği yönünde görüşler mevcuttur. (Aydemir ve Yurtkulu 2012) çalışmalarında toplumsal risk faktörleri içerisinde kontrolsüz internet kullanımını da tanımlamış ve cinsel istismarı etkileyen bir faktör olarak değerlendirmiştir. Avrupa Birliği (AB) Kids On-Line Araştırma Projesi kapsamında, 9-16 yaş grubundaki çalışmaya katılanların 10 yaşından itibaren sosyal ağları kullanmaya başladıkları ve internette günlük 1-1,5 saat zaman harcadıkları belirlenmiştir (Haddon ve ark. 2012). Aynı şekilde Guan (2009)'da çocuk ve ergen grubunun interneti iletişim amacı ile en çok kullanan grup olduğunu; bu grupların çoğunlukla amacı dışında interneti kullandıklarını bu sebeple

de istismara açık ve savunmasız hale geldiklerini ifade etmiştir (Guan ve Subrahmanyam 2009).

Araştırmaya katılanların psikiyatriste başvuru durumu dağılımına bakıldığında olguların %40,8'i, kontrollerin ise %17,3'ü psikiyatriste başvurduğunu belirtmiştir. Bu sonuç ile bağlantılı olarak alan çalışmalarına bakıldığında; Yektaş ve ark. (2018)'ın adli mercilerce yönlendirilen 3-18 yaşları arasındaki 106 çocuk ve ergenin (83 kız, 23 erkek) sosyodemografik ve klinik bilgileri dosyaları ve adli raporları incelenerek geriye dönük olarak yaptığı çalışmada çocuk ve ergenlerin %34'ünün yaşadıkları istismara ilişkin adli başvurularından önce bir psikiyatrik tanı konduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taner ve arkadaşlarının yaptığı 2011-2012 yılları arasında 107 istismar mağduru çocuk ile yaptıkları çalışmada; mağdurların %24,2'sinin psikiyatrik öyküsünün olduğu saptanmıştır. Olguların istismar sonrası aldıkları tanıları değerlendirildiğinde, %77,6'sının en az bir psikiyatrik tanı konmuş olduğu belirlenmiştir. İstismar öncesi psikiyatrik bozukluğu bulunmasının anlamlı bir farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bulunan sonuçlar mevcut araştırma sonuçları ile örtüşmekte olup cinsel istismar mağduru çocukların büyük bir oranı istismar öncesinde psikiyatri birimine başvurmuştur. 352 çocuktan 29 (9 erkek 20 kız) cinsel istismar mağduru olduğu belirtilen başka bir çalışmada ise; Cinsel istismar mağduru çocukların BEC depresyon ölçeğine göre depresyon skorlarının cinsel istismar mağduru olmayan çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarının risk alma davranışı cinsel istismar mağduru olmayan kız çocuklarından farklı değilken cinsel istismara maruz kalan erkek çocuklarının risk alma davranışının cinsel istismar mağduru olmayan erkek çocuklarına göre yüksek olduğu bulunmuştur (Martin 1996).

Yapılan çalışmada psikiyatri girişi ile bağlantılı olarak katılımcılara aynı zamanda intihar girişiminin olup olmadığını da sorulmuştur. İntihar girişi varlığı sonuçları olgularda %30,6, kontrollerde %1,0'dir. Siz ya da ailenizden birileri intihar girişiminde bulundu mu sorusuna ise olguların %43,9'u, kontrollerin %2,6'sı evet yanıtını vermiştir. Çalışma sonuçları ile ilgili olarak benzer çalışmalara bakıldığında; cinsel istismara maruz kalmış 12-18 yaş arası (94 kız, 12 erkek) 106 ergen geriye dönük olarak dava dosyalarının, adli tıp raporlarının ve sosyal hizmet uzmanının raporlarının incelendiği bir çalışmada cinsel istismara maruz kalan olgularda intihar

düşüncesinin %63,2'sinde (n = 67) geliştiği ve çocukların %24,5'inin (n = 26) intihar girişiminde bulunduğu belirtilmektedir (Soylu ve Alpaslan 2013). 2009 yılında Akbaş'ın yaptığı bir diğer çalışmada da cinsel istismar mağduru kız çocuklarının %13,5'inin intihar girişimi olduğu vurgulanmaktadır. Cinsel istismar mağduru 42 kız 8 erkek ve 32 kız 8 erkekten oluşan kontrol grubu ile yapılan başka bir çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların %34'ünün intihar girişiminde bulunduğu; cinsel istismar mağduru çocukların % 6'sının da birden fazla intihar girişiminde bulunduğu vurgulanmaktadır (Atabay 2016). Cinsel istismara maruz kalmış 131 kız ve 26 erkek olmak üzere 157 çocuk ile yapılan başka bir çalışmada çocukların % 14'ünün istismar sonrasında intihar girişiminde bulundukları tespit edilmiştir. Aynı zamanda intihar girişiminde bulunan çocukları hepsinin kız çocukları olduğu bildirilmektedir (Gökçe İmren ve ark. 2013). Kılıç (2016) yılında 11-18 yaş aralığında cinsel istismar mağduru 40 kız çocuğu ile 11-18 yaş aralığında cinsel istismar mağduru olmayan 50 kız çocuğu ile yaptığı çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların %32'sinin, cinsel istismar mağduru olmayan çocukların ise % 8'inin intihar girişimi olduğunu belirtmiştir. 12-19 yaş arası 775 çocuk (K: % 35, E: % 65) ile yapılan bir çalışmada da kız çocuklarının % 48'inin, erkek çocuklarının % 24'ünün intihar girişimi olduğu, intihar girişiminde bulunan kızların %70'inin ve erkeklerin % 24'ünün cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir (Molnar ve ark. 1998). 6'sı erkek, 24'ü kız olan cinsel istismar mağduru toplam 30 çocuk ile yapılan çalışmada da çocukların %23,3'ünde intihar girişimi olduğu belirtilmektedir (Demir 2008). Cinsel istismar öyküsünün intihar davranışı, anksiyete, depresyon, post-travmatik stres bozukluğunu içeren psikiyatrik bozukluklarla sonuçlanabildiği ve ruhsal bozukluğu arttırabildiği yönünde yorumlamalar mevcuttur (Bedi ve ark. 2011; Polusny ve Follette 1995). Yapılan araştırmada da cinsel istismar mağduru çocukların bir kısmının intihar girişiminin olduğu sonucuna ulaşılmış ve saptanan sonuçların literatür çalışmaları ile birbirini tamamlar nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

Ancak istismar öncesi ailenin intihar girişiminin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmalar cinsel istismardan sonra ailenin intihar girişiminin olup olmadığına yoğunlaşmıştır. Örneğin Kılıçoğlu (2010) cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenler ile yaptığı bir araştırmasında 30 çocuğun %6,7'sinin aile üyelerinde intihar

düşüncesinin olduğu, intihar girişiminin olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Kılıçoğlu 2010).

Yapılan araştırmada ayrıca ailede suç işleyen birilerinin varlığı sorulmuş ve olguların %19,4, kontrollerin %3,1 var yanıtını vermiştir. Benzer şekilde cezaevinde bir yakınınız var mı sorusuna ise olguların %10,2'si, kontrollerin %1,5'i bulunduğunu bildirmiştir. Cinsel istismar vakalarında ailede suç durumunu araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanılmasa da; aile içindeki suç davranışının çocuğu risklere açık bir hale getirebildiği bilinmektedir. Aile içi istismar yaşanan ailelerde suç içeren davranışların fazla olduğu, aile içinde iletişim sorunları yaşandığı, aile bireyleri arasında duygusal yakınlığın olmadığı görülmektedir. Ayrıca bu ailelerde boşanma veya ikinci evlilik daha fazla görülmektedir (Yalçınkaya 2011).

Tablo 10'da çalışmaya katılan olguların ADÖ Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterme, Davranış kontrolü, Genel işlevler ve faktör analizi regresyon çözümlemesi sonucu üretilen özet puan ortalama dağılımları sırasıyla $2,4 \pm 0,8$, $2,5 \pm 0,8$, $2,3 \pm 0,6$, $2,5 \pm 0,9$, $2,5 \pm 0,4$, $2,2 \pm 0,4$, $2,3 \pm 0,9$ ve $0,65 \pm 1,15$ 'dir. Kontrollerde ADÖ boyut puan dağılımları yukarıdaki sırayla $1,8 \pm 0,6$, $1,8 \pm 0,5$, $2,0 \pm 0,4$, $1,7 \pm 0,6$, $2,3 \pm 0,4$, $2,0 \pm 0,3$, $1,6 \pm 0,5$ ve $-0,32 \pm 0,73$ 'tür. ADÖ'nden alınan puanlar incelendiğinde olguların puanlarının kontrollerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmaya benzer olarak Doğan (2009) 11-18 yaş arasındaki 24 kız, 7 erkek cinsel istismar mağduru çocuk ve 47 kız 14 erkek cinsel istismar mağduru olmayan (sağlıklı) çocuk ile yapmış olduğu araştırmada ADÖ kullanmıştır. Yapılan çalışmada olguların Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verme, Gereken ilgiliyi gösterme, Davranış kontrolü, Genel işlevler ortalama puan dağılımı sırasıyla $2,16 \pm 0,7$, $2,44 \pm 0,4$, $2,57 \pm 0,4$, $2,68 \pm 0,3$, $2,59 \pm 0,6$, $2,69 \pm 0,4$, $2,46 \pm 0,3$ 'dür. Kontrollerde ADÖ boyut ortalama puan dağılımları yukarıdaki sırayla $1,98 \pm 0,5$, $2,75 \pm 0,4$, $2,74 \pm 0,3$, $2,78 \pm 0,4$, $2,98 \pm 0,5$, $2,78 \pm 0,4$, $2,49 \pm 0,2$ 'dir. Kontrol ve olgu gruplarının ölçek değerlerinin ortalamaları arasında fark olup olmadığına yönelik yapılan independent sample t test (student ttest) sonuçları incelendiğinde İletişim ve Gereken ilgiliyi gösterme alt ölçek ortalamalarının olgu grubunda, kontrol grubundan anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Problem çözme, Roller,

Duygusal tepki verebilme, Davranış kontrolü, Genel işlevler alt ölçeklerinin ortalamalarının olgu ve kontrol grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmadığı dikkati çekmektedir.

6-12 yaş aralığında yaş ve cinsiyet eşleştirilmesi birebir yapılmış cinsel istismar mağduru olan 13 kız, 7 erkek olgu ve cinsel istismar mağduru olmayan 13 kız ve 7 erkek kontrol grubunun olduğu çalışmada da ADÖ kullanılmıştır (Yılmaz 2009). Yılmaz (2009) yapmış olduğu çalışmada ADÖ cinsel istismar mağduru olan ve cinsel istismar mağduru olmayan çocukların anneleri tarafından doldurulmuştur. Çalışmada olguların Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verme, Gereken ilgiyi gösterme, Davranış kontrolü, Genel işlevler ortalama puan dağılımı sırasıyla $2,07 \pm 0,95$, $2,06 \pm 0,76$, $2,12 \pm 0,77$, $1,96 \pm 0,77$, $2,30 \pm 0,85$, $1,98 \pm 0,65$, $2,00 \pm 0,98$ 'dir. Kontrollerde ADÖ boyut ortalama puan dağılımları yukarıdaki sırayla $1,64 \pm 0,45$, $1,5 \pm 0,49$, $1,79 \pm 0,39$, $1,52 \pm 0,49$, $2,00 \pm 0,69$, $1,73 \pm 0,26$, $1,43 \pm 0,34$ 'tür. Yılmaz'ın (2009) çalışmasındaki ADÖ alt ölçeklerin ortalama puanları incelendiğinde problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü alt ölçeklerinde olgu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülürken; olgu grubundaki ailelerin duygusal tepki verebilme ve genel işlev alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının ise kontrol grubu puan ortalamalarından daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu veriler sağlıksızlığı işaret etse de gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Olgu grubunun iletişim alt ölçeği puanı ortalamasıyla kontrol grubu puan ortalaması karşılaştırıldığında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Uluslar arası literatür incelendiğinde de cinsel istismar mağduru çocuklarda aile işlevselliğinin belirlenebilmesi için ADÖ kullanıldığı çok fazla çalışmanın olmadığı dikkati çekmiştir. Hoagwood ve Stewart (1989) cinsel istismar mağduru 12 kız 18 erkek, cinsel istismar mağduru olmayan 16 kız 30 erkek ile yapmış oldukları çalışmada ADÖ kullanıldığı dikkati çekmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde f istatistiğine göre cinsel istismar mağduru çocuklarda ADÖ alt ölçek puanlarının; Problem çözme 3.83 ($p < .05$), Roller 3.80 ($p < .05$), Genel işlevler 4.25 ($p < .05$) şeklinde olduğu görülmektedir. Çalışmada cinsel istismara maruz kalmış çocukların cinsel istismara maruz kalmamış çocuklara göre; ailelerinde zayıf problem çözme becerileri, daha fazla rol karmaşası ve daha fazla genel patolojik işlevsellik tanımlanmaktadır.

Yapılan araştırmada ABTÖ boyut puan dağılımları incelendiğinde ise demokratik tutum, koruyucu tutum, otoriter tutum ve özet ABTÖ puanı ortalamaları olgularda sırasıyla $44,8 \pm 17,2$, $40,0 \pm 9,6$, $25,7 \pm 9,0$ ve $0,66 \pm 1,11$ 'dir. Aynı puanlar kontrollerde sırasıyla $57,6 \pm 10,1$, $34,9 \pm 9,5$, $17,7 \pm 5,9$ ve $-0,33 \pm 0,75$ 'tir. Kontrollerin demokratik anne-baba tutum puanı olgulara göre daha yüksek iken, koruyucu ve otoriter anne-baba tutumu olgularda daha yüksektir. Özet puan açısından ise olguların puan dağılımlarının kontrollere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Faktör analizi yoluyla regresyon çözümlemesine göre üretilen özet puanda artan puan yüksek otoriter tutumu, azalan puan ise yüksek demokratik tutuma işaret etmektedir. Bu koşullarda özet puan değerlendirmesine göre de olguların kontrollere göre daha yüksek otoriter, daha düşük demokratik tutum sergilediği görülmektedir.

Anne-babaların boyutlara göre nasıl bir tutum sergilediğini daha iyi anlayabilmek ve boyutları birbiri ile karşılaştırabilmek için tutum puanları sıfır ile 100 arasında yeniden ölçeklendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar kendi içinde hem olgularda hem de kontrollerde daha yüksek düzeyde demokratik tutum sergilendiğini (olgularda demokratik tutum puanı ortalaması: $49,6 \pm 28,7$, kontrollerde demokratik tutum puanı ortalaması: $71,0 \pm 16,8$) göstermektedir. Koruyucu ve otoriter tutum puanları olgularda birbirine çok yakın düzeyde olup (koruyucu tutum puanı ortalaması: $41,7 \pm 15,9$, otoriter tutum puanı ortalaması: $39,3 \pm 22,6$), kontrollerde ise otoriter tutum puanı koruyucu tutum puanından daha düşük düzeydedir. Hem olgular hem de kontrollerin toplamı için sıfır ile 100 arasındaki ölçeklendirilmiş puanların dağılımı incelendiğinde demokratik tutum puanının koruyucu ve otoriter tutumdan daha yüksek olduğu görülmektedir. Otoriter tutum puanı en düşük olanıdır.

Uluslar arası ve ulusal literatür incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocukların anne baba tutumlarına yönelik yapılan araştırm ile birebir benzer bir çalışmanın olmadığı dikkati çekmiştir. Literatür incelemesinde anne baba tutumu bağlamında, Doğan (2009) çalışması dikkati çekmiştir. Cinsel istismar mağduru çocukların 11-18 yaş arasındaki 24 kız, 7 erkek cinsel istismar mağduru çocuklar ile, 47 kız 14 erkek cinsel istismar mağduru olmayan (sağlıklı) çocuk ile yapmış olduğu araştırmada çocukların annelerine Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) uygulanmıştır. PARI alt ölçekleri Aşırı koruyucu annelik, Demokratik ana baba tutumu, Ev kadınlığı rolünü ret etme, Aile içi geçimsizlik, Baskı disiplin şeklindedir.

Alt ölçek ortalama puanları ise olgularda sırasıyla; $46,5 \pm 10,2$, $26,5 \pm 6,4$, $27,8 \pm 9,9$, $15,4 \pm 4,8$, $35,7 \pm 13,7$ 'dir. Kontrollerde ise sırasıyla; $45,2 \pm 11$, $27,5 \pm 3,4$, $29,4 \pm 7,2$, $14,8 \pm 4,8$, $37,3 \pm 11$ 'dir. Olgu ve kontrol grupları arasında PARI alt ölçekleri ortalamaları bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmediği belirtilmektedir.

7.1.1 Cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgiler

Araştırma kapsamında cinsel istismar mağduru çocuklara özgü bilgiler de incelenmiştir. Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların maruz kaldıkları eylemin nasıl bir dokunma olduğuna yönelik dağılıma bakıldığında çocukların %8,2 (8 kişi)'sinin dokunma içermeyen (sözlü taciz, teşhir, pornografi) cinsel istismara maruz kaldığı görülürken, %49 (48 kişi)'unun cinsel dokunmalara, %42,8 (42 kişi)'inin ise penetrasyon içerecek şekilde cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Uluslararası literatür taraması yapıldığında da sonuçların araştırma verileri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Fergusson ve ark. (1997) 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmış ve 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmamış 520 kadın olgunun; 430'unun cinsel istismara, 22'sinin temas içermeyen cinsel istismara, 39'unun temas içeren, 29'unun ise; anal, oral ve vajinal yoldan cinsel istismar maruz kaldıkları belirtilmektedir. Priebe ve Svedin (2008) yılında İsveç'te yaş ortalaması 18,15 olan 2324 kız ve 2015 erkek toplam 4339 öğrenci ile yaptıkları çalışmada da; kız çocuklarının 819'unun cinsel istismara maruz kalmadığı, 150'sinin temas olmayan cinsel istismara maruz kaldığı, 1042'sinin temas içeren cinsel istismara maruz kaldığı, 313'ünün ise penetrasyon içeren cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan erkek çocuklarının ise, 1558'inin cinsel istismar mağduru olmadığı, 84'ünün temas içermeyen cinsel istismara maruz kaldığı, 262'sinin temas içeren cinsel istismara maruz kaldığı, 11'inin ise penetrasyon içeren cinsel istismara maruz kaldığı ifade edilmiştir. Ibrahim ve ark. (2008)'nin Arap Yarımadası'nda 1897 kız öğrenci ile yaptıkları başka bir çalışmada da, çocukların %24,9'unun cinsel istismar mağduru oldukları tespit edilmiştir. Cinsel istismar mağduru çocukların %19,7'si özel bölgelerine dokunma; %12,9'unun teşhire; %8'inin ise istismarcının özel

bölgesine dokunmaya maruz kaldığı tespit edilmiştir. Yine cinsel istismar mağduru çocukların %2,9 unun penetrasyona, %0,9 unun ise çıplak fotoğraflanmaya maruz kaldıkları belirtilmektedir.

Ülkemizde cinsel istismar mağduru çocuklar ile yapılan araştırmalar incelendiğinde de cinsel istismar mağduru çocukların maruz kaldıkları eylemin nasıl bir dokunma olduğuna yönelik veriler olduğu görülmektedir. Adli makamlar tarafından 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Bölümüne 2006-2012 yılları arasında bildirimleri yapılan, 1002 cinsel istismar vakasının geriye dönük dosyaları incelenerek düzenlenen kapsamlı çalışmada; 810 kız çocuğun, 192 erkek çocuğun istismara maruz kaldığı, vakarın %41,1'inde oral, anal ve vajinal penetrasyon bulunduğu, %88,2 saldırgan mağdurun tanıdığı iken; vakaların %10,2'sini ensestini oluşturduğu tespit edilmiştir (Aydın ve ark. 2015). 2001-2007 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Bölümünde yaşları 4 ile 17 arasında değişen cinsel istismara maruz kalmış 101 çocuğun değerlendirildiği başka bir araştırmada ise; 34 mağdurun anal, 15 mağdurun vajinal penetresyona maruz kaldığı ve cinsel istismar davranışlarını %48,5 oranında penetrasyon, %28,9 oranında cinsel bölgeler okşama, %19,6 oranında dokunma, %2,1 oranında sözel cinsel saldırı, %1 oranında pornografik materyal kullanma oluşturduğu görülmüştür (Bahali ve ark. 2010). Yine İstanbul'da 26 farklı liseden rastgele seçilen 9. ve 11. sınıf öğrencisi 1955 kişilik kadın ergen grubuyla yapılan araştırmada; 1871 (%95,7) kadın öğrencinin istenmeyen cinsel deneyime hitap eden sorulara cevap verdiği, 250 kadın öğrencinin ise cinsel tacize uğradığını belirtmiştir. Öğrencilerin 213'ünün özel yerlerine dokunulduğu, 91'nin cinsel ilişkiye zorlandığı, 54'ünün her iki türde cinsel istismara ve %1,8'inin enseste maruz kaldığı bildirilmiştir (Alikasifoglu ve ark. 2006). T.C.Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile UNICEF'in 2010 yılında ortak yürüttüğü çalışmada da, 7-18 yaşları arasındaki çocukların en az %10'unun bir tür cinsel istismara tanıklık ettiği, bu çocukların en az %1'inin pornografik maruz kalmaya zorlandığı ve en az % 0,5'inin de dokunmak veya dokunulmak gibi cinsel bir davranışa zorlandığı belirtilmektedir (SHÇEK ve UNICEF-Türkiye 2010).

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların gebelik durumları incelendiğinde; büyük bir çoğunluğu (%94,9)'unun gebelik durumunun bulunmadığı,

%5,1'inin ise gebe olduğu tespit edilmiştir. Cinsel istismar mağduru çocukların gebelik durumuna yönelik çalışmaların olduğu görülmüştür. Eskişehir ilinde ağır ceza mahkemesinde davası görülen 65 ensest vakasının 1999-2008 yılları arasında on yıl boyunca incelenerek yapılan araştırmada; 54 kız çocuğunun 10 tanesinin gebe olduğu görülmüştür. Yapılan DNA testi sonucunda; hamilelik yaşanan vakalardan 4 tanesi amca, 3 tanesi baba, 2 tanesi erkek kardeş, 1 tanesi dede istismarı sonucu olduğu tespit edilmiştir (Gündüz ve ark. 2011). Araştırmada gebelik durumu bulunan çocukların da %3,1'inin küretaj olmak istediği, küretaj olmayacak veya olamayacak çocukların (3 kişi) da doğacak bebeğin aile tarafından kabul edileceği tespit edilmiştir. Meursing ve ark. (1995) yılında yaptığı çalışmasında da %59 tecavüz mağdurunun hiçbirinde gebeliğin doğumla sonuçlanmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeninin kürtajın yasak olmadığı bir ülke olması ve cinsel istismar sonrasında kürtaj seçeneği sunulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların kimin tarafından cinsel istismara maruz kaldığının dağılıma bakıldığında olgu grubundaki çocukların; %22,4 (22 kişi)'ünün arkadaşları tarafından, %15,3 (15 kişi)'ünün sevgilileri tarafından, %17,3 (17 kişi)'ünün aile içi bir kişi tarafından, %10,2 (10 kişi)'si bir yabancı tarafından, %9,2 (9kişi)'sinin yakın akraba ve kamu personeli tarafından istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Komşu, imam nikahlı eş ve diğer kişilerce istismara maruz bırakılan çocuk oranı ise %10'un altındadır. Çocukların kimin tarafından cinsel istismara maruz kaldığının dağılımına uluslararası literatür çerçevesinde bakıldığında, Ibrahim ve ark. (2008)'nın Arap Yarımadası'nda 1897 kız öğrenci ile yaptıkları çalışmada, çocukların %24,9'unun cinsel istismar mağduru oldukları tespit edilmiştir. Penetrasyona maruz kalmış cinsel istismar mağduru çocukların; %35,5'inin aile dışı akraba (amca, teyze, kuzen, üvey anne, üvey baba, büyük anne büyük baba) tarafından, %18,1'inin yabancı, %22,4 ünün ebeveyni (öz anne baba) tarafından, %17'1'sinin de kardeşi tarafından eyleme maruz kaldığı belirtilmiştir. Olgu-kontrol gruplarının çocukluk döneminde tek ebeveynli olmadığı; çocukluğunda temas içeren cinsel istismara maruz kalmış 45 yetişkin kadın ve çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmamış 58 kadın ile yapılan araştırmada; çocukluğunda temas içeren cinsel istismara maruz kalmış 45 yetişkin kadın; 14'ünün istismarcısının akrabası, 9'unun baba figürü (öz baba, üvey baba, annenin erkek arkadaşı), 6'sının erkek kardeş, 12'sinin tanıdık, 4'ünün ise yabancı biri

tarafından cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir (Edwards ve Alexander 1992).

Ülkemizde cinsel istismar mağduru çocuklar ile yapılan araştırmalara istismarı yapan kişinin kim olduğu bağlamında bakıldığında da; Erciyes Üniversitesindeki Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Polikliniği'ne 01.01.2011-31.12.2011 tarihleri arasında adli rapor düzenlenmesi amacıyla gönderilen cinsel istismara maruz kalmış 0-18 yaş aralığında %81,7'si kız, %18,3'ü erkek olan 556 olgunun bulunduğu retrospektif olarak yapılan çalışmada; istismarı yapan kişinin aileden veya mağdurun daha önce tanıdığı, ilişkide bulunduğu birisi olma oranının %90,8 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu oranın birçok çalışmaya göre oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Bunun sebebinin ise; insanların yabancı kişilere güvenlerinin azalmış olması ve onlara karşı daha temkinli davranmaları sonucunda tanıdık olmayan kişiler tarafından yapılan istismarların azalması, göreceli olarak da tanıdık kişiler tarafından yapılan istismar eylemlerinin artması olarak düşünülmektedir (Uytun ve ark. 2016). Bu araştırmaya karşın 2001-2007 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Bölümünde yaşları 4 ile 17 arasında değişen cinsel istismara maruz kalmış 101 çocuğun değerlendirildiği başka bir araştırmada ise; mağdurların %66,3'ünün tanıdığı kişiler tarafından istismara maruz kaldığı, %33,7'sinin ise yabancı kişiler tarafından istismara uğradığı; mağdurların %10,2'sinin baba, %3'ünün ağabey, %1,1'inin dede, %3'ünün amca, %8,2'sinin kuzen, %40,8'inin aile dışı ancak tanıdık, %33,7'sinin yabancı kişiler tarafından istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir (Bahali ve ark. 2010). Araştırmacılara göre çocuğun cinsel istismarının tanıdığı kişiler tarafından gerçekleşme durumunun yüksekliğinin sebebi ise; çocukların tanıdığı kişilere daha kolay güveneceği, tanıdık kişilere daha az şüpheyle yaklaşacağı ve tanıdık kişilerin diğer kişilere oranla çocuklara daha kolay ulaşabileceği olarak açıklanmaktadır (Aydın ve ark. 2015).

Yapılan araştırmada cinsel istismar mağduru çocuğun istismarcısının yaş aralığına da bakılmıştır. İstismarcı yaşı; dosya da istismarcının yaşının bilindiği toplam 92 veri üzerinden hesaplanmıştır. 19-29 yaş aralığında olan istismarcı oranı %29,6 (29 kişi)'dir. Bu oranı %25,5 (25 kişi) ile 40 ve üzeri olan yaş grubu izlemektedir. 16-18 yaş aralığında olan istismarcı oranı %15,3 (15 kişi)'tür. 30-39 yaş aralığına sahip istismarcı oranı ise %12,1 (12 kişi)'dir. 12-15 yaş aralığına sahip istismarcı oranı ve

yaşı bilinmeyen istismarcı oranı %10'un altındadır. İstismarcının yaşı açısından literatür incelendiğinde; Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatri Polikliniğine 01.01.2011–31.12.2011 tarihleri arasında adli rapor düzenlenmesi amacıyla gönderilen cinsel istismara maruz kalmış 0–18 yaş arası 556 mağdur çocuk ile yapılan çalışmada istismarcının bilindiği 337 vakada; istismarcının yaşlarının; %4,1'inin 15 yaş altı, %14,9'unun 15-18 yaş aralığında, %24,7'sinin 19-25 yaş aralığında, %7,6'sının 26-35 yaş aralığında, %6,1'inin 36-45 yaş aralığında, %2,3'ünün 46-55 yaş aralığında ve %0,9'unun ise 55 yaş ve üzeri olduğu görülmüştür (Uytun ve ark. 2016).

İstismarcının cinsiyeti yönünden araştırma verileri incelendiğinde ise istismarcıların hepsinin erkek olduğu görülmektedir. istismarcının cinsiyeti bağlamında yapılan literatür taramasının da araştırma benzer olduğu dikkati çekmektedir. Şener ve ark. (2014) da cinsel istismar mağduru çocuk ile yaptığı çalışmada tüm istismarcıların cinsiyetinin erkek olduğunu belirtmişlerdir. Bernard-Bonnin ve ark. (2008)'nin 7-12 yaş arasında olan 67 cinsel istismar mağduru kız çocuğu ve 67 cinsel istismar mağduru olmayan kız çocuğu ve anneleri ile yaptıkları çalışmada, istismarcıların %98,5 inin cinsiyetinin erkek olduğu belirtilmiştir. İsveç'te yaş ortalaması 18,15 olan 2324 kız ve 2015 erkek toplam 4339 öğrenci ile yaptıkları çalışmada kızların %57,5 inin, erkeklerin %68,5 cinsel istismar mağduru olduğu çalışmada ise; Cinsel istismar mağduru kız çocuklarının istismarcılarının çoğunluğunun cinsiyetinin erkek olduğu; erkek mağdurların istismarcılarının ise hem kadın hem erkek olduğu tespit edilmiştir (Priebe ve Svedin 2008).

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduriyetlerinin evlenme yasağı olan birinci derece hısımlar ve akrabaları (ensest) tarafından yapılıp yapılmadığına yönelik dağılım incelendiğinde çocukların; %17,3 (17 kişi)'ünün enseste maruz kaldığı görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkan sonuca göre cinsel istismar durumunun %82,7 (81 kişi)'sinin aile dışı biri tarafından gerçekleştiği anlaşılmıştır. Ensest dağılımına bakıldığında da ensestin %2,5 (9 kişi) ile en çok baba tarafından uygulandığı dikkati çekmiştir. Üvey babanın istismar etme durumu %0,8 (3kişi) olup, abi, amca, dayı, üvey abi oranı ise %1'in altındadır. Ensest durumuna yönelik literatür incelendiğinde de cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmalarda ensest mağduriyetinin olduğu belirtilmektedir (Bahali ve ark.

2010; Edwards ve Alexander 1992; Ibrahim ve ark. 2008; Uytun ve ark. 2016). Eskişehir ilinde 1999-2008 yılları arasında ağır ceza mahkemesinde davası görülen 65 ensest vakasının incelemesinin yapıldığı araştırmada ise; ensest kapsamına baba, üvey baba, ağabey / kardeş, dede, amca alınmış, ayrıca yalnızca penetrasyon değil cinsel içerikli her suçun (pornografi, cinsel taciz, tecavüz vb.) dahil edildiği çalışmada; Mağdurların 54'ünün kız çocuğu, 11'inin ise erkek çocuğu olduğu, erkek mağdurların tamamının 12 yaş ve altında, kız mağdurların ise %81,5'inin 13 ve üstü yaşta olduğu, mağdurların %74,1'inde penetrasyon mevcut olduğu görülmüştür. Ensest davranışının 23 vakada çekirdek aile üyeleri ve 42 vakada geniş aile üyeleri tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur. Araştırmada; 54 kız mağdurun 40 tanesinin vajinal penetrasyona maruz kaldığı görülmek olup 10 vakada gebelik tespit edilmiştir (Gündüz ve ark. 2011).

Araştırmaya katılan cinsel istismar mağduru çocukların ne sıklıkla cinsel istismara maruz kaldıkları ve istismarın nerede gerçekleştirildiğinin dağılımına bakıldığında; çocukların %46,9 (46 kişi) bir kere istismara maruz kaldığı, %32,7 (32 kişi)'sinin istismarın birden fazla olduğu, %20,4 (20 kişi)'ünün de istismarının düzenli ve tekrarlı olduğu tespit edilmiştir. Yine araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların ÇİM'e başvuru sayıları incelendiğinde %95,9 (94 kişi)'unun ilk başvurusu olduğu, %4,1 (4 kişi)'inin ise ikinci başvurusu olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda literatür incelendiğinde cinsel istismara maruz kalmanın yeniden cinsel istismara ve cinsel şiddete maruz kalma oranını artırdığı belirtilmektedir (Polanczyk ve ark. 2003). Boney-McCoy ve Finkelhor (1995) yaşları 10-16 yaş arasında olan 958 kız, 1042 erkek çocuk ile yaptıkları araştırmada da daha önce istismara (cinsel istismar ve diğer istismar türleri) maruz kalmak yeniden cinsel istismara maruz kalma olasılığını arttırdığı belirtilmektedir. Daha öncesinde bir aile üyesinin istismara (cinsel ve diğer istismar türleri) maruz kalması durumunun da çocuğun cinsel istismara maruz kalma olasılığını arttırdığı vurgulanmaktadır. Aydın ve ark. (2015) da yapmış oldukları çalışmada, vakaların %47,5 inde istismarın tekrarlandığı ve istismarın tekrarlanma oranının ensest vakalarında diğer istismar vakaları ile kıyaslandığında anlamlı olarak fazla olduğu tespit edilmiştir. Black ve ark. (2001) çocuk cinsel istismarı için risk faktörlerini belirlemek için yapmış olduğu, cinsel istismar mağduru çocuklarla ilgili

çalışmaları derlediği makalesinde ise; daha önce cinsel istismara maruz kalma durumunun cinsel istismar riskini %1170 oranında arttırdığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada istismarın nerede gerçekleştirildiğinin dağılımına bakıldığında; istismarın en çok %39,8 oranı ile failin evinde gerçekleştiği, %15,3 oranında mağdurun evinde gerçekleştiği, %5'in altında da failin bir tanıdığının evi, ormanlık alan ya da terk edilmiş bir yerde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların %39,8'i de diğer yerlerde istismara maruz kaldıklarını ifade etmiştir. ISPCAN verilerine göre de toplamda çocukların %18'inin ev ortamında bir ya da daha fazla cinsel istismar davranışına maruz kaldıkları ve %22'sinin ise okul ya da iş ortamında bir ya da daha fazla cinsel istismar davranışına maruz kaldıkları görülmektedir (Zolotor ve ark. 2009).

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların büyük çoğunluğunun (%93,9) istismar sonrasında istismara dair internet kanalıyla (sosyal medya hesaplarından mesaj atma vb) herhangi bir görüntü paylaşımının olmadığı tespit edilmiştir. İnternet aracılığıyla görüntü ya da video paylaşımı olduğunu söyleyen çocukların oranı %6,1 (6 kişi)'dir. Hangi araçların kullanıldığına bakıldığı ise; 4 çocuğun fotoğraf çekme, 1 çocuğun da kamera açma şeklinde olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan literatür incelendiğinde de internet kanalıyla istismarın olabildiği belirtilmektedir. İstismar mağduru çocukların failler ile internet ortamında tanışıp tanışmadıklarını araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanılmasa da son yıllarda sosyal medya, sanal iletişim ve internet yolu ile çocukların cinsel istismar amacı ile kandırılması yaygın olarak görülmeye başlanmıştır (Erdoğan, 2010; Werner, 2008).

Cinsel istismar mağduru çocuklara tehdit durumunun olup olmadığına yönelik dağılıma bakıldığında çocukların; %71,4 (70 kişi)'ü cinsel istismara maruz kalmadan önce herhangi bir tehdide maruz kalmadığı belirtilmiştir. Tehdide maruz kalan çocuklara yönelik tehdidin %93,3 (28 kişi)'ünün fail tarafından gerçekleştiği, %6,7 (2)'sinin ise de failin ailesinden tehdide maruz kaldıkları belirlenmiştir.(Caceres ve ark. 2000) tarafından cinsel olarak aktif olan 629 ergen ile yürütülen çalışmada erkeklerin %20'si ve kadınların %46'sının ilk cinsel ilişkisinde zorlama yaşadığı tespit edilmiştir. Erulkar (2001) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin %11'i ve kadınların %21.2i en az bir kez cinsel ilişkide zorlamaya maruz kaldığı

belirtilmektedir. Brown ve ark. (2009) ise çalışmalarında %20 ile 30 oranı arasındaki çocukların cinsel istismar esnasında zorlamaya maruz kaldığını tespit etmiştir. Haile ve ark. (2013) da tecavüze maruz kalan çocukların %21'inin tecavüzcünün tehditleri nedeniyle cinsel ilişkiye zorlandıkları belirtilmektedir.

Araştırmada cinsel istismar mağduru çocuklara cinsel istismarın öncesinde ve sonrasında hediye/para verilme durumu da araştırılmış ve çocukların tamamına yakınına %96,9 (95 kişi) herhangi bir hediye ya da para verilmediği tespit edilmiştir. Pineda-Lucatero ve ark. (2009) yapmış oldukları çalışmada %90 vakada çocukların fiziksel zorlama olmadan para, sevgi vb karşılığında kandırılmaları yolu ile cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan olgu grubundaki çocukların yaşamış oldukları istismarın nasıl ortaya çıktığına yönelik dağılım incelendiğinde; %74,5 (73 kişi)'inin çocuğun istismarın kendisinin anlatması ile ortaya çıktığı, %8,2 (8kişi)'sinin ise aile üyelerinin öğrenmesi üzerine istismar durumunun ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Çocukların %17,3 (17 kişi)'ünün ise istismarının diğer yollar ile (mesaj, arkadaş, muayene, kaçırılma, öğretmen, kayıp ilanı vb) ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Aydın ve ark. (2015) Aydın ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada %61,8 vakada çocukların ilk olarak aileleri, arkadaşları, öğretmenleri gibi yakınlık kurdukları insanlara anlattıkları ve istismarın bu şekilde gün yüzüne çıktığı görülmektedir. Ayrıca vakaların %53,3'ünün ilk olarak bir aile üyesine yaşadığı istismarı anlattığı görülmüştür. %53,1 vakada olayın ortaya çıkışı/ çocuğun açılması/ ailenin fark etmesi/olaya şahit olunması durumlarında adli mercilere ilk bir ayda başvuru yapılırken; %49,9 vakada bildirim bir aydan daha fazla sürede oluyor. Bu durum toplumun, ailelerin ve çocukların cinsel istismar hakkında bilgilendirilmeye ve çocukları korumaya yönelik yaklaşımların geliştirilmesine büyük oranda ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

7.2 SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMA BULGULARININ İNCELENMESİ

Araştırmaya katılan olgu ve kontrollerin bazı sosyodemografik özelliklere ilişkin karşılaştırmaları Tablo 24'de sunulmuştur. Araştırmaya alınan olgu ve kontroller yaş

ve cinsiyete göre eşleştirilerek alınmıştır. Bu nedenle olgu ve kontrollerin yaş ve cinsiyetlerinin birbirine benzer olduğu görülmektedir ($p=1,00$). Diğer bir deyiş ile olgu ve kontrollere ilişkin sunulan diğer tek değişkenli karşılaştırmalar bu haliyle yaşa ve cinsiyete göre düzeltilmiş sonuçlardır.

Yapılan karşılaştırmada olgu ve kontrollerin okul başarısının birbirlerinden farklı olduğu görülmektedir. Olguların okul başarısı kontrollere göre daha düşük düzeydedir ($p<0,001$). Olgularda sınıfta kalan ya da okulu terk edenler kontrollere göre 173,33 kat (%95 GA:22,47-1318,26) daha fazladır. Cinsel istismar mağduru çocukların eğitim durumlarına ve okul başarılarına yönelik literatür incelendiğinde de araştırma verilerini destekler boyutta olduğu görülmekte ve cinsel istismar mağduru çocukların okulu bırakma oranlarının yüksek olduğu ve bu bağlamda eğitim seviyelerinin düşük olma durumlarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Alami ve Kadri 2010; Atabay 2016; Barutçu ve ark. 1999; Doğan 2009; Koçtürk 2016; Öztop ve Özcan 2010; Paradise ve ark. 1994; Peleikis ve ark. 2004; Soylu ve Alpaslan 2013). Bilginer ve ark. (2013)'nın yaptığı çalışmada cinsel istismar mağduru olan 82 kız, 36 erkek toplam 118 olgunun %32,6 sınıf ilköğretim düzeyinde, %27,9 unun ortaokul düzeyinde, % 18,5 inin ise lise düzeyinde eğitim gördüğü belirtilmektedir.

Öztop ve Özcan (2010) yılında cinsel istismar mağduru çocukların eğitim durumlarını değerlendirdikleri çalışmada katılımcıların %33'ünün okula gitmediği belirtilirken; Atabay (2016)'ın yılında yapmış olduğu çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların okulu bırakma ya da açık öğretimden okula devam etme durumlarının kontrol grubuna oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu, cinsel istismar mağduru 5 çocuğun açık öğretimden okula devam ettiği, 17 öğrencinin de okulu bıraktığı vurgulanmaktadır.

Benzer bir çalışma olan cinsel istismar mağduru 154 çocuk ile cinsel istismar mağduru olmayan 53 çocuğun okul kayıtlarının değerlendirilmesi ile yapılan çalışma verilerine bakıldığında da cinsel istismara uğrayan çocukların uğramayan çocuklara oranla akademik becerilerinin daha düşük olduğu özel eğitim programlarına dâhil edilmelerinin olası olduğu belirtilmektedir (Paradise ve ark. 1994).

Peleikis ve ark. (2004) yılında yaptıkları çalışmada cinsel istismar mağduru katılımcıların %43 ünün düşük eğitim seviyesinde olduğu belirtilirken, çocukluk

döneminde cinsel istismar mağduru olduğunu belirten kadınlarla yapılan başka bir çalışmada da %18,5'inin okuryazar olduğu, %60'ının ise düşük eğitim seviyesinin olduğu vurgulanmaktadır.

Gelir getiren bir işte çalışma durumları açısından incelendiğinde ise olgularda çalışma durumu kontrollere göre daha fazladır ($p<0,001$). Diğer bir deyiş ile olguların gelir getiren bir işte çalışma olasılığı kontrollere göre 29,8 kat (%95 GA:3,84-231,63) daha yüksektir. Araştırma bulgularımız bağlamında alan yazın incelendiğinde çocukların gelir getiren bir işte çalışma durumlarına yönelik bir araştırma dikkati çekmemiştir.

Yapılan araştırmada olgu ve kontrollerin yaşadıkları yere ilişkin yapılan karşılaştırmada, olguların kontrollere göre daha fazla oranda tek ebeveyn/akraba ile ya da kurum/yatılı okulda kaldığı görülmektedir ($p<0,001$). Yapılan risk analizinde olguların anne-baba ile birlikte yaşama olasılığına göre tek ebeveyn/akraba ile yaşama olasılığı 5,14 kat (%95 GA: 2,57-10,28), kurumda ya da yatılı okulda yaşama olasılığı 8,96 kat (%95 GA:3,37-27,46) daha fazladır. Alan yazın cinsel istismar mağduru çocuğun tek ebeveyn/akraba ile yaşama durumu bağlamında araştırıldığında araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Yaşları 10–16 arasında değişen Cİ'ye uğrayan 132 olgu ve uğramayan 1746 olgunun değerlendirildiği bir çalışmada tek ebeveynle yaşamayan, her iki ebeveynle birlikte yaşamaya göre çocukluk Cİ riskini 2,2 kat arttırdığı ifade edilmiştir (Boney-McCoy ve Finkelhor 1995). Özbaran ve ark. (2009) tarafından cinsel istismarın sosyal ve duygusal etkilerinin araştırıldığı çalışmada olguların %40'ının tek ebeveynli olduğu tespit edilmiştir. Carey ve ark. (2008) yılında cinsel istismar mağduru olan 50 çocuk ile cinsel istismar mağduriyet olan 49 çocuk ile yaptıkları çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların %62,5'inin tek ebeveynli olduğunu belirterek çalışmada çocuğun cinsel istismarı ile tek ebeveynlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu vurgulamışlardır. Cinsel istismar mağduru olan ve olmayan 7-12 yaş aralığındaki 67 kız çocuğunun karşılaştırıldığı başka bir çalışmada da cinsel istismara maruz kalmış çocukların %25,4'ünün ebeveynleri birlikte yaşadığı, %53,7'sinin de tek ebeveynle yaşadığı belirtilmektedir. Araştırmada aynı zamanda cinsel istismar mağduru olan grupta tek ebeveynle yaşama oranının istismar mağduru olmayan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirtilmektedir (Bernard-Bonnin ve ark. 2008).

Araştırma verilerinde olgu ve kontrollerin yaşadıkları yere ilişkin yapılan karşılaştırmada, olguların kontrollere göre kurumda ya da yatılı okulda yaşama olasılığı 8,96 kat (%95 GA:3,37-27,46) daha fazladır. Finkelhor ve ark. (1997) 1997 yılında yaptığı çalışmada biyolojik ebeveynlerin ikisinin de olmamasının çocuğun cinsel istismara uğrama riskini 3,1 kat arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bahsi geçen araştırma sonuçları yapılan araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Bir diğer karşılaştırmada ise olguların evde tek başına bir odaya sahip olabilmeye olasılığı kontrollere göre 3,33 kat (%95 GA:1,64-6,99) anlamlı olarak daha düşüktür ($p<0,01$). Kalabalık evlerde az oda bulunmasından ötürü çocukların ebeveyn, misafir, akraba veya kardeşleriyle aynı odada veya aynı yatakta yatmasının istismarı arttırabileceği etkenlerden olabilmektedir (Polat 2007a).

Olgu ve kontrollerin kardeş sahibi olma açısından aralarında bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Alan yazın incelendiğinde kardeş sayısının cinsel istismar ile ilişkisinin olmadığını belirten çalışmalar olduğu görülürken, bağlantısının olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Sedlak (1997) yapılan çalışmada olduğu gibi cinsel istismar ve çocuk sayısı arasında bir ilişki olmadığını belirtmektedirler. Almanya’da psikosomatik kliniğinde tedavi gören erişkin hastalarla Nickel ve ark. (2004)’nın yaptığı çalışmada ise çocukluk döneminde cinsel istismara uğrayan kişilerin, çocukluk döneminde cinsel istismara uğramayan kişilere göre 3 ya da daha fazla kardeşe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğan (2009) cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığı kontrollü çalışmasında, cinsel istismar mağduru çocukların kardeş sayısının cinsel istismar mağduru olmayan çocuklara oranla anlamlı düzeyde daha fazla olduğu belirtilmektedir.

Araştırmaya katılan olgu ve kontrollerin anne-baba özellikleri açısından yapılan karşılaştırmada olguların kontrollere göre anne-babasının ayrı olma olasılığı 3,86 kat (%95 GA:2,07-7,18), boşanma olasılığı 4,58 kat (%95 GA:2,40-8,72) daha yüksektir ($p<0,001$). Alan yazın cinsel istismar mağduru çocukların anne ve babalarının boşanmış ve ayrı olma durumları bağlamında incelendiğinde birçok araştırma verisinin yapılan araştırmanın verileriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Dube (2005) tek ebeveynin olduğu bir ailede büyümek, anne babanın boşanmış olması, ayrı yaşaması, baba ve/veya annenin vefatı gibi durumlara cinsel istismar olgularına

daha sık rastlandığını belirtirken; bu çalışmaya benzer olarak diğer çalışmalarda boşanmış ailelerde ve aile içi şiddetin var olduğu ailelerde cinsel istismar riskinin arttığı vurgulanmaktadır (Berger 2005; Walsh ve ark. 2003). Nickel ve ark. (2004) yetişkinler ile yaptığı çalışmada çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış olan olguların yaşamlarının ilk yedi yılında ebeveynlerinin boşanma durumunun istismara maruz kalmayanlara oranla anlamlı düzeyde fazla olduğuna dikkati çekmiştir. Çocuğun cinsel istismarı ile anne ve babalarının boşanmış ve ayrı olma durumları arasında ilişki olduğunu belirten çalışmanın yanında parçalanmış aile olma durumu ile çocuğun cinsel istismar mağduru olma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmaların da olduğu dikkati çekmiştir (Ayaz ve ark. 2012; Ballı 2010; Çengel-Kültür ve ark. 2007; Elliott 1994; İnan 2010; Koç ve ark. 2012; Priebe ve Svedin 2008).

Yapılan araştırmalar ve mevcut araştırma sonuçlarına bakıldığında tek ebeveynli olmanın ya da boşanmış/parçalanmış aile içerisinde olmanın cinsel istismarın ortaya çıkmasında ya da artmasında bir etken olup olmadığını söylemek zordur. Çünkü bu durumları ortaya çıkaran etmenler olan ailenin; toplumun sosyo-kültürel ve sosyo ekonomik durumundan ataerkil yapı gibi normlardan ayrı düşünülemeyeceği ortadadır. Bir ailenin tek ebeveynli ya da boşanmış olmasından ziyade çocuğu uygun tutum ve işlevsellik içerisinde büyütmek, çocuğun gelişimini doğru bir şekilde desteklemek cinsel istismarı önlemek noktasında daha fazla etkilidir. Çocuğu yetiştiren ebeveynlerin tutumlarının ve aile işlevselliğinin üzerinde durmanın birincil, ikincil ve üçüncül koruma hizmetleri açısından çok daha önemli olduğu düşünülmektedir.

Olguların kontrollere göre anne evlilik sayısının ikiden fazla olma olasılığı 7,30 kat (%95 GA:2,96-17,98), baba evlilik sayısını ikiden fazla olma olasılığı 2,95 kat (%95 GA:1,38-6,28) daha fazladır ($p<0,01$).

Olguların anne yaşı kontrollere göre anlamlı olarak daha düşüktür ($p<0,01$). Buna karşın olgu ve kontrollerin baba yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Alan yazın incelendiğinde çocuğun cinsel istismarı ile anne-babanın yaşı arasındaki ilişki ile ilgili fazla çalışmaya yer verilmediği görülmektedir. Akbaş ve ark. (2009) yılında On dokuz Mayıs Üniversitesi'nde adli birimlerce yönlendirilmiş

çocukların ve ergenlerinin baba yaş ortalamasının 41.95 ± 8.41 anne yaş ortalamasının ortalaması $36,9 \pm 7.07$ yıl olduğunu belirtirken; Metin (2010) yılında Mersin ilinde yapmış olduğu çalışmada, cinsel istismar mağduru 401 olgunun baba yaş ortalamasının $44,7 \pm 8,3$ olduğunu, anne yaş ortalamasının ise $39,6 \pm 7,3$ olduğu tespit etmiştir. Yapılan başka bir çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların babalarının %55'inin 35-40 yaş aralığında olduğu, annelerini ise %35'inin 30-34, %15'inin 35-40 yaş grubunda olduğu vurgulanmıştır (Yılmaz 2009).

Anne ve baba eğitim durumları açısından yapılan karşılaştırmada olguların kontrollere göre anneleri 2,29 kat (%95 GA:1,38-3,79), babaları 2,65 kat (%95 GA:1,58-4,43) daha düşük eğitimlidir ($p < 0,001$). Alan yazın incelendiğinde de bulguların araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu; birçok çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların anne ve babalarının eğitim düzeyinin düşük olduğunun vurgulandığı görülmektedir (Akbaş ve ark. 2009; Bernard-Bonnin ve ark. 2008; Demir 2008; Koç ve ark. 2012; Metin 2010; Yanal 2013). Tüm bu çalışmalara karşın anne baba eğitim durumunun çocuğun cinsel istismarı için risk oluşturmadığını belirten çalışmalar da literatürde karşımıza çıkmaktadır (Chen ve ark. 2004; Finkelhor 1994b; Finkelhor ve ark. 1997).

Olgu ve kontrollerin anne-baba çalışma durumu ve anne-baba akrabalık durumu açısından aralarında bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Anne- babanın çalışma durumu ile ilgili yapılan literatür taramasında araştırma verilerini destekleyen çalışmalar olduğu gibi desteklemeyen çalışmaların olduğu da dikkati çekmiştir. Bernard-Bonnin ve ark. (2008) cinsel istismar mağduru olan ve olmayan 7-12 yaş aralığında 67 kız çocuğunun katılımıyla yaptıkları çalışmada hem kontrol hem olgu gruplarında annenin çalışıyor olması açısından anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmektedir. Bu bağlamda yapılan diğer araştırmalarda ise cinsel istismar mağduru çocukların babaların büyük bir çoğunluğunun gelir getiren bir işte çalışmasına karşın annelerinin ise büyük bir çoğunluğunun ev hanımı olduğu, yani düzenli gelir getiren bir işte çalışmadığı vurgulanmaktadır (Akbaş ve ark. 2009; Çengel-Kültür ve ark. 2007; Metin 2010). Anne ve babaların akrabalık durumları açısından ise alan yazın incelendiğinde yapılan çalışma ile paralellik gösterdiği anne baba arasında akrabalık olması ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmadığı vurgulanmaktadır (Atabay 2016; Metin 2010).

Olgu ve kontrollerin anne, baba ve kendilerinin sigara, alkol ve madde kullanımı alışkanlıklarına ait karşılaştırmalar Tablo 26'de sunulmuştur. Yapılan karşılaştırmalarda olgu grubunda yer alanların kontrollere göre anneleri 2,83 kat (%95 GA:1,71-4,69) daha fazla oranda sigara kullanmaktadır ($p<0,001$). Ayrıca olguların babaları kontrollerin babalarına göre 2,56 kat (%95 GA:1,13-5,76) daha fazla oranda alkol ya da uyuşturucu madde kullanmaktadır ($p<0,05$). Buna karşın olgu ve kontrollerin annelerinin alkol ya da uyuşturucu kullanımı ile babaların sigara kullanımları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Ebeveynlerin madde kullanım durumlarına yönelik alan yazın incelendiğinde araştırma verileri paralellik gösterdiği görülmektedir. Birçok araştırma cinsel istismar mağduru çocukların ebeveyninin alkol veya madde kullanımı olduğu ve ebeveynlerin alkol ve madde kullanımının risk faktörü olduğu belirtmektedir (Fergusson ve ark. 1997) (Alaggia 1999; Ibrahim ve ark. 2008; Laaksonen ve ark. 2011; Meinck ve ark. 2015; Nickel ve ark. 2004; Putnam 2003; Svedin ve ark. 2002; Yen ve ark. 2008). Alan yazın incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduriyeti olmayan çocukların babalarının alkol kullanımı oranının da daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır (Bilgin 2015; Doğan 2009; Gencer ve ark. 2006; Metin 2010; Svedin ve ark. 2002; Şimşek 2010; Trends 2002).

Olgu ve kontrollerin kendilerinin sigara ile alkol ya da uyuşturucu kullanımları için yapılan karşılaştırmada aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0,01$). Olguların kontrollere göre sigara kullanma olasılığı 22,18 kat (%95 GA:8,34-59,00), alkol ya da uyuşturucu kullanma olasılığı 12,72 kat (1,51-107,17) daha yüksektir. Diğer bir deyiş ile olgular kontrollere göre daha fazla oranda sigara, alkol ya da uyuşturucu kullanıcısıdır. Bu bağlamda uluslararası yayınlar incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanımı ile ilgili verilerin araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu ve birçok araştırmada cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanım öykülerinin olduğu bildirildiği görülmektedir (Alaggia 1999; Blom ve ark. 2014; Riggs ve ark. 1990; Ruggiero ve ark. 2000). Ulusal yayınlar incelendiğinde de aynı sonuçlara ulaşılmış ve cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanım öykülerinin olduğu yönünde araştırmalarla karşılaşılmıştır (Bulut 2013; Kılıç 2016; Soylu ve Alpaslan 2013; Yanal 2013).

Bir diğerkarşılaştırmaise katılımcıların intihar girişimi ve psikiyatriste başvurma durumları ile ilgilidir. Yapılan karşılaştırmada olguların kontrollere göre daha önceden intihar girişiminde bulunma olasılığı 42,79 kat (%95 GA:9,96-183,86) daha fazladır. Diğerbir deyiş ile olgular kontrollere göre daha önce çok daha yüksek oranda intihar girişiminde bulunmuştur ($p<0,001$). Alan yazın incelendiğinde yapılan araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu ve cinsel istismar mağduru çocukların intihar girişiminde bulunma riskinin yüksek olduğu görülmektedir (Bulut 2013; Devries ve ark. 2014; Evans ve ark. 2005; Jakubczyk ve ark. 2014; Koçtürk 2016; Topçu 2009) (Bebbington ve ark. 2009; Lin ve ark. 2011; Nelson ve ark. 2006; Nelson ve ark. 2002; Silverman ve ark. 1996).

Daha önceden psikiyatriste başvurma olasılıkları ise olgularda kontrollere göre 3,29 kat (%95 GA:1,90-5,68) daha yüksektir. Olgular kontrollere göre daha fazla oranda psikiyatrist başvurusuna sahiptir ($p<0,001$). Cinsel istismar mağduru çocuklar üzerine yapılan bir çalışmalarda da çocuk ve ergenlerin yaşadıkları istismara ilişkin adli başvurularından önce bir psikiyatrik tanı konduğu sonucuna ulaşılmıştır(Taner ve Gökler 2004; Yektaş ve ark. 2018). Literatürde bulunan sonuçlar mevcut araştırma sonuçları ile örtüşmekte olup cinsel istismar mağduru çocukların büyük bir oranı istismar öncesinde psikiyatri birimine başvurmuştur.

Olgu ve kontrollerin ailelerinin ekonomik durumları ile ilgili karşılaştırmalarda yaşanan evin mülkiyeti, ailenin gelir durumu ve gelir-gider algısı incelenmiştir. Ayrıca ailede göç varlığı ve yaşadığı evde suç işleyen kişi varlığı karşılaştırılmıştır. Buna göre:

Olgu ve kontrollerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu karşılaştırmasında aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Kontrollerin ailelerinin yaşadıkları evin mülkiyetine sahip olma olasılığı olguların ailelerine göre 2,62 kat (%95 GA:1,58-4,34) daha yüksektir. Yapılan literatür taramasında cinsel istismar mağduru çocukların ve cinsel istismar mağduru olmayan çocukların yaşadıkları evlerin mülkiyet durumları ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Aynı zamanda mülkiyet durumu ile ailenin gelir durumunun da birbiri ile çok bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmada olgu ve kontroller aile geliri açısından incelendiğinde olguların kontrollere göre 1000 TL ve altı ya da düzensiz gelire sahip

olma olasılıkları 3,18 kat (%95 GA:1,75-6,42) daha fazladır. Olgular kontrollere göre daha fazla oranda düşük gelirli gruptandır ($p<0,01$). Gelirin ihtiyaçları karşılama durumu açısından yapılan karşılaştırmada olgu ve kontroller arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Katılımcıların gelirlerinin giderlerini “her zaman” karşılama durumları esas alındığında, olguların kontrollere göre gelirlerinin giderlerini “çoğunlukla” karşılama olasılığı 2,40 kat (%95 GA:1,23-4,70), “kısmen veya hiçbir zaman” karşılama olasılığı 12,24 kat (6,07-23,29) daha fazladır. Diğer bir deyiş ile olguların kontrollere göre gelirleri giderlerini yeterince karşılayamamaktadır. Alan yazın ailelerin gelir durumu bağlamında incelendiğinde araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin gelir durumlarının düşük olduğu; cinsel istismar ile düşük sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Murray ve ark. 2014; Şimşek ve Gençoğlu 2014). Ancak araştırma verileri ve araştırma verileri destekleyen diğer çalışmalar göz önüne alındığında düşük sosyoekonomik düzeyin risk oluşturabileceği yadsınmadan cinsel istismarın her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği de kesinlikle unutulmamalıdır. Alan yazın incelendiğinde çocuğun cinsel istismarının her sosyoekonomik düzeyde görülebileceğine yönelik araştırmalar bulunmaktadır (Kristensen ve Lau 2007).

Yaşadığı evde daha önce suç işlemiş birileri var mı sorusuna verilen yanıtların olgu ve kontroller arasında farklı olup olmadığı test edilmiş ve aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Buna göre olguların yaşadığı evde kontrollere göre daha önce suç işlemiş birinin var olma olasılığı 7,62 kat (%95 GA:2,93-19,78) daha yüksektir. Diğer bir deyiş ile olguların yaşadığı evde kontrollere göre daha önceden suç işlemiş birilerinin bulunma olasılığı daha fazladır ($p<0,001$). Cinsel istismar vakalarında ailede suç durumunu araştırılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Araştırmada olgu ve kontrollerin ailelerinin göç etme durumları açısından aralarında bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Literatür taraması yapıldığında da araştırma verilerini destekler nitelikte göç ve çocuğun cinsel istismarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan çalışmaların olduğu dikkati çekmiştir (Edgardh ve Ormstad 2000; Metin 2010; Şimşek 2010).

7.3 ÖLÇEKLERDEN ELDE EDİLEN PUANLARIN KARŞILAŞTIRMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Aştırmamıza katılan olguların kontroller ile aile işlevselliğini karşılaştırmada kullanılan ADÖ'nden almış oldukları puan dağılımları incelendiğinde de gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçların literatür bilgisi ile paralellik gösterdiği ve olguların kontrollere göre daha yüksek aile işlevselliği puan ortalaması ve sıra ortalamasına sahip olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyiş ile olguların aile işlevsellikleri kontrollere göre daha kötü düzeydedir. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda elde edilen etki büyüklükleri incelendiğinde “gereken ilgiyi gösterme” ve “davranış kontrolü” boyutlarında orta düzeyde, diğer tüm boyutlarda ve özet puanda yüksek düzeyde olgu ve kontrollerin birbirinden anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($p<0,001$).

Yapmış olduğumuz çalışmaya benzer olarak Doğan (2009) 11-18 yaş arasındaki 24 kız, 7 erkek cinsel istismar mağduru çocuklar ile 47 kız 14 erkek cinsel istismar mağduru olmayan (sağlıklı) çocuk ile yaptığı çalışmada; araştırma verilerinden farklı olarak kontrol ve olgu gruplarının ölçek değerlerinin ortalamaları arasında fark olup olmadığına yönelik yapılan independent sample t test (student ttest) sonuçları incelendiğinde İletişim ve Gereken ilgiliyi gösterme alt ölçek ortalamalarının olgu grubunda, kontrol grubundan anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Problem çözme, Roller, Duygusal tepki verebilme, Davranış kontrolü, Genel işlevler alt ölçeklerinin ortalamalarının olgu ve kontrol grupları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmada ADÖ'nden alınan alt ölçek puanları incelendiğinde olguların puanlarının kontrollerden daha yüksek olduğu yani olgu grubunun tüm alt ölçeklerde aile işlevselliğinin daha sağlıklı olduğu görülürken, Doğan (2009)'ın yapmış olduğu çalışmada İletişim ve Genel işlevler alt ölçeklerinin ortalama puanlarının olgu grubunda kontrol grubuna göre düşük olduğunun (sağlıklı aile işlevine yakın) görülmesi ve diğer alt ölçeklerde anlamlı bir farklılık olmaması durumunun; Doğan (2009)'ın çalışmasındaki örneklem grubunun sayıca az olmasından ve olgu ve kontrol gruplarının yaş ve cinsiyet bağlamında birebir eşleşmiş olmamasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

6-12 yaş aralığında yaş ve cinsiyet eşleştirilmesi birebir yapılmış cinsel istismar mağduru olan 13 kız, 7 erkek olgu ve cinsel istismar mağduru olmayan 13 kız ve 7 erkek kontrol grubunun olduğu Yılmaz (2009)'ın çalışmasındaki ADÖ alt ölçeklerin ortalama puanları incelendiğinde ise problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü alt ölçeklerinde olgu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülürken; olgu grubundaki ailelerin duygusal tepki verebilme ve genel işlev alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının ise kontrol grubu puan ortalamalarından daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu veriler sağlıksızlığı işaret etse de gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Olgu grubunun iletişim alt ölçeği puanı ortalamasıyla kontrol grubu puan ortalaması karşılaştırıldığında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Araştırma verileri (Yılmaz 2009) verileri arasında iletişim alt ölçeği dışında farklılık olmasının sebebin ise; Yılmaz'ın çalışmasında örneklem grubunun sayısının az olması ve ADÖ çocukların anneleri tarafından doldurulmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Hoagwood ve Stewart (1989)'ın yapılan çalışmada cinsel istismara maruz kalmış çocukların cinsel istismara maruz kalmamış çocuklara göre ailelerinde zayıf problem çözme becerileri, daha fazla rol karmaşası ve daha fazla genel patolojik işlevsellik olduğu tanımlanmaktadır. Aynı zamanda Hoagwood ve Stewart (1989) cinsel istismar mağduru 12 kız 18 erkek, cinsel istismar mağduru olmayan 16 kız 30 erkek ile yapmış oldukları çalışmalarında cinsel istismar mağduru çocukların aile içi ve aile dışı cinsel istismara maruz kalma durumlarına göre yaptıkları analizde; aile içinde cinsel istismara maruz kalmış olan çocukların, aile dışında cinsel istismara maruz kalmış çocuklara göre duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterme alt ölçek puanlarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Cinsiyete göre yaptıkları analizde ise, cinsel istismar mağduru kız çocuklarının cinsel istismar mağduru erkek çocuklarına göre problem çözme ve genel işlev alt ölçek puanlarının yüksel olduğu, diğer bir deyişle belirtilen alt ölçeklerde daha sağlıksız aile işlevselliğine sahip oldukları görülmektedir. Bu çalışma cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduru olmaya çocuklara göre ailelerinin işlevselliğini farklı yorumladığını göstermektedir. 352 çocuktan 29(9 erkek 20kız) cinsel istismar mağduru olduğu belirtilen başka bir çalışmada ise; cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduru olmayan

çocuklara göre ADÖ tüm alt ölçek puanlarının yüksel olduğu görülmekle birlikte Roller ve Genel işlev alt ölçeklerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda cinsel istismara maruz kalmış çocukların %31'inin ailelerinin kendilerine yakın olmadığını belirttikleri dikkati çekmektedir. Cinsiyet farkına yönelik yapılan analizde ise; cinsel istismara maruz kalan erkek çocuklarının Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt ölçeklerinin puanlarının yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülürken; cinsel istismar mağduru kız çocuklarının İletişim ve Problem çözme alt ölçeklerinin puanlarının yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (Martin 1996).

Bernard-Bonnin ve ark. (2008) 7-12 yaş arasında olan 67 cinsel istismar mağduru kız çocuğu ve 67 cinsel istismar mağduru olmayan kız çocuğu ve anneleri ile yaptıkları araştırmada ise; kız çocuklarına travma sonrası stres bozukluğu, baş etme, umut, kendine güven, kardeş ilişkileri ve algılanan sosyal destek ile ilişkili anketler uygulanırken; çocukları annelerine aile ilişkileri, aile içi şiddet ve psikolojik stres ile ilgili anketler uygulanmıştır. Aile ile ilgili verilere bakıldığında aile uyumu ve aile çatışmasının cinsel istismar durumu ile ilişkili olmadığı bulunmuştur. Bu bağlamda Fergusson ve ark. (1997) 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmış ve 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmamış 520 kadın olgu ile yaptıkları çalışmada da aile içi çatışmaya maruz kalmanın cinsel istismar ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu vurgulamaktadır.

30 ensest mağduru ve 30 cinsel istismar mağduru olmayan çocuk ile yapılan araştırmada da cinsel istismar mağduru çocukların ciddi derecede işlevsiz aile yapısına sahip oldukları; cinsel istismar mağduru olmayan çocukların ailelerinin ise, ılımlı ve hafif düzeyde işlevsiz ailelere sahip oldukları görülmektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmada anne baba arasındaki güç dağılımının dengesiz olduğu, aile birliğinin düşük olduğu, aile bireyleri arasında katı sınırların olduğu, aile üyelerinin duygularını gizleme eğiliminde oldukları, aile üyelerinin kendileri ve diğer aile üyeleri arasında tutarsız inançlarının olduğu, problem çözme becerilerinin düşük olduğu, iletişimlerinde daha az şeffaf ve açıklayıcı oldukları, davranış düşünce ve hislerinin sorumluluğunu alma konusunda daha az istekli oldukları vurgulanmaktadır (Madonna ve Van Scoyk 1991). Svedin ve ark. (2002) istismarcısının aile bireyi ya da aileye yakın kişilerden oluştuğu belirten; 18 cinsel istismar mağduru ergen ve çocukluğunda

cinsel istismara maruz kalmış 20 kadın ile yaptıkları çalışmada da; ergen olgularda aile bireylerinin birbirleri ile yakınlığı düşük, birbirlerine karşı mesafeli ve aile ortamında kaostan yüksek olduğu; çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmış yetişkin olgularda ise aile bireyleri arasındaki yakınlığın ve uyumun düşük, kaostan ise yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmada, aile bireyleri arasında yakınlığın olmamasının, ailede kaostan varlığının, ailenin yaşam olaylarında ön görülemez durumların olmasının, cinsel istismar ile karakterize olduğu ve cinsel istismarın aile içinde olması durumunda ise bu özelliklerin daha da güçlendiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda tüm bu çalışmaları destekler boyutta, Dadds ve ark. (1991) yaş ortalaması 13,6 olan, ensest (baba-kız) mağduru 48 kız ve cinsel istismar mağduru olmayan yaş ortalaması 13,9 olan 36 kız çocuğu ve bu çocukların aileleri ile yaptıkları baba kız ensestti ardında bulunan aile ve bireysel profil incelemesi çalışmasında; ensest aile üyelerinin birbirlerine daha az bağlı olduğu, duygularını ifade edemediği, daha fazla iç çatışmanın olduğu ve aile içi rol ve sorumlulukların katı sınırlarının olduğu vurgulanmaktadır.

Epidemolojik çalışmalarda cinsel istismar için risk faktörlerinden bazılarının ebeveynlerinin yetersiz oluşu, ulaşılabilir oluşu ve zayıf çocuk aile ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Ebeveynleri cezalandırıcı ya da mesafeli tutumda olan çocuklar da cinsel istismar açısından daha riskli bir grupta yer almaktadır (Finkelhor 1994b). Yapılan çalışmada da Olgular ve kontrollerin anne-baba tutumları açısından yapılan karşılaştırmasında ise “koruyucu tutum” boyutunda orta düzeyde, demokratik ve otoriter tutum boyutu ile özet tutum puanında yüksek düzeyde aralarında bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). ABTÖ boyutları ayrı ayrı ele incelendiğinde kontrollerin ebeveynlerinin olgulara göre daha yüksek demokratik tutum puanı elde ettiği, buna karşın koruyucu tutum ve otoriter tutum puanları açısından ise olguların daha yüksek düzeyde puana sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir deyiş ile olguların anne-babaları kontrollere göre daha koruyucu ve otoriter tutuma sahip iken, kontrollerin anne-babaları olgulara göre daha demokratik tutuma sahiptir. ABTÖ özet puanı açısından değerlendirildiğinde de benzer bir durumun ortaya çıktığı, olguların daha yüksek puan elde ederek daha otoriter bir tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Uluslararası ve ulusal literatür incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocukların anne baba tutumlarına yönelik yapılan araştırma ile aynı ölçeği kullanan birebir bir

Çalışma olmadığı görülse de cinsel istismar mağduru çocukların anne baba tutumlarına farklı boyutlarda inceleyen bir çok çalışma olduğu dikkati çekmektedir.

Yapılan araştırma verilerine destekler nitelikte Lind ve ark. (2017) yılında 1423 yetişkin ile yaptıkları araştırmada 16 yaş öncesinde penetrasyon ya da penetrasyon girişimi ile cinsel istismara maruz kaldığını belirten kişilerin ailelerini otoriter olarak tanımladıkları görülmektedir. Aynı zamanda koruyucu anne baba tutumu bağlamında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmektedir. Olgu-kontrol gruplarının çocukluk döneminde tek ebeveynli olmadığı; çocukluğunda temas içeren cinsel istismara maruz kalmış 45 yetişkin kadın ve çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmamış 58 kadın ile yapılan araştırmada da cinsel istismar mağduru olan kadınların babalarını baskıcı olarak tanımladıkları görülmektedir. Aynı zamanda çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış kadınların maruz kalmayanlara göre aile içinde daha fazla çatışma olduğunu belirttikleri görülmektedir (Edwards ve Alexander 1992). Dadds ve ark. (1991) encest (baba-kız) mağduru yaş ortalaması 13,6 olan 48 kız ve cinsel istismar mağduru olmayan yaş ortalaması 13,9 olan 36 kız çocuğu ve bu çocukların aileleri ile yaptıkları baba kız encesti ardında bulunan aile ve bireysel profil incelemesi çalışmasında da; encest mağduru çocukların babalarını encest mağduru olmayan çocuklara göre daha tutucu ve daha geleneksel olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu bağlamda çocukluk döneminde 21 encest (17 öz 4 üvey baba) mağduru olan ve 19 aile dışı cinsel istismar mağduru toplam 40 yetişkin kadın ile yapılan çalışmada da benzer olarak kişilerin babalarını daha az kabullenici, olumsuz anlamda kontrolü ve katı disiplin uygulayan kişiler olarak tanımladıkları; annelerini ise daha fazla olumsuz kontrolü ve daha az ilgili görmekte iken disiplin bağlamında ise farklı görmedikleri belirtilmektedir. Çalışmada encest mağduru kişilerin anne babalarının kendilerine daha az özerklik tanıdıklarını ifade ettikleri görülmektedir (Cole ve Woolger 1989). Aynı zamanda baba kız encestinin geleneksel ataerkil aile yapısı ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Alexander ve Lupfer 1987).

7.4 ÇOK DEĞİŞKENLİ ANALİZ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuğun cinsel istismarına yönelik ebeveyn işlev bozuklukları bir risk faktörüdür (Putnam 2003). Veenema ve ark. (2015)'nın 32 düşük ve orta gelirli ülkede, yalnızca çocukları hedef alan çalışmalar taranarak yaptıkları derleme çalışması incelendiğinde, bu çalışmalardan 1991 yılında yapılmış olan çalışmada; çocuk cinsel istismarı için risk faktörlerinin aile faktörleri (yaş, ekonomik statü, çocuktan beklentiler ve bağımlılıklar), yaşam olayları (yoksulluk, aile yapısında dağılma) ve çocuk faktörleri (fiziksel ve zihinsel sağlık) olarak üç ana grupta toplanabileceği belirtilmiştir. Görülmektedir ki çocuk cinsel istismarı risk faktörlerinin birçoğu aile ve aile işlevselliği ile birebir ve yakından ilişkilidir. Erzurum'da bulunan Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başvuran 63 cinsel istismar mağduru, 201 cinsel istismar mağduru olmayan çocukla yapılan başka bir çalışmada da, bir ailenin işlevsel olup olmadığının belirlenmesinde en önemli basamaklardan biri olan aile içi çatışmanın cinsel istismar riskini 40 kat arttırdığı bilgisinin araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir (Şener ve ark. 2014). Yapılan çalışmada ADÖ ve sosyodemografik değişkenler için çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonuçları Tablo 18'e bakıldığında da; Model 1'de olgu ve kontrollerin ADÖ özet puanının anlamlı düzeyde birbirinden farklı olduğu, olguların ADÖ puanının kontrollere göre 1,66 kat (%95 GA: 1,09-2,52) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yapılan çalışmada olguların okul başarısının kontrollere göre daha düşük olduğu, notlar yüzünden ya da devamsızlıktan kalma olasılığının olgularda kontrollere göre 25,38 kat (%95 GA:2,91-221,52) daha yüksek düzeyde seyrettiği belirlenmiştir. Şener ve ark. (2014) 63 cinsel istismar mağduru, 201 cinsel istismar mağduru çocuk ve mağdur olmayan çocuk ile yaptığı çalışmada, cinsel istismar mağduriyeti sonrası çocukların %19'unun okulu bıraktığı, %42,9'unun okul başarısının düştüğü, %4,8'inin ise gayri resmi evlilik yaptığı belirtilmektedir. Aynı şekilde Dadds ve ark. (1991) yılında encest (baba-kız) mağduru yaş ortalaması 13,6 olan 48 kız ve cinsel istismar mağduru olmayan yaş ortalaması 13,9 olan 36 kız çocuğu ve bu çocukların aileleri ile yaptıkları baba kız encesti ardında bulunan aile ve bireysel profil incelemesi

çalışmasında cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduru olmayanlara göre okul başarılarının ve entelektüel düzeylerinin düşük olduğu belirtilmektedir.

Yapılan çalışmada modelden elde edilen diğer anlamlı sonuçlardan birisi de sigara kullanma durumudur. Analiz sonucunda olguların kontrollere göre 6,96 kat (%95 GA:2,28-21,23) daha fazla oranda sigara kullandıkları belirlenmiştir. Martin (1996) de 352 çocuktan 29 (9 erkek 20kız)'unun cinsel istismar mağduru olduğu belirtilen başka bir çalışmada da; cinsel istismara maruz kalmış çocukların sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır.

Yapılan araştırmada anne-baba boşanma durumları açısından ise olguların ebeveynlerinin kontrollere göre daha yüksek oranda boşanmış olduğu (OR=2,57, %95 GA:1,07-6,20) görülmektedir. Aynı zamanda yapılan çalışmada olguların gelirleri kontrollere göre daha düşük düzeydedir ($p=0,028$). Yapılan çalışma verilerini destekler nitelikte Ben-Natan ve ark. (2014) yılında yaptıkları araştırmada 114 çocuk (56 erkek 58 kız), erkek çocuklarının %26'sı, kız çocuklarının %74'ünün cinsel istismar mağduru olduğu çalışmada; 114 çocuktan 8 çocuğun anne ve babasının boşanmış olduğu, bu 8 çocuğun da cinsel istismar mağduru olduğu tespit edilmiştir.

Gelir düzeyleri bağlamında bakıldığında da literatürün araştırma verilerini desteklediği görülmektedir. Paveza (1988) 34 baba kız ensest mağduru ve 68 cinsel istismar mağduru olmayan çocuğun anneleri ile yapılan anket çalışmasında düşük gelir düzeyindeki ailelerin çocuklarının cinsel istismara uğrama olasılıklarının orta derecede gelir düzeyine sahip olanlara göre 6,37 kat daha fazla, yüksek gelir düzeyinde olanlara göre ise 40 kat daha fazla olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmaya benzer olarak Erzurum'da bulunan Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesine başvuran 63 cinsel istismar mağduru, 201 cinsel istismar mağduru olmayan çocukla yaptıkları çalışmada; ekonomik sorunların çocuk cinsel istismarı riskini 18,2 kat arttığını belirtilmektedir (Şener ve ark. 2014).

Her iki durumun birlikte incelendiği çalışmalara bakıldığında da araştırma verilerini destekler nitelikte birçok çalışmanın olduğu görülmüştür. Nlewem ve Amodu (2017) Nijerya'da 13-15 yaş arası 146 kişinin %42,5'inin ve 16-17 yaş arası 204 kişinin de %48'inin çocukluk döneminde cinsel istismar mağduru olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk döneminde iki ebeveyni ile birlikte yaşamış kişilerin, çocukluk

döneminde ebeveynlerinden ayrı yaşamış kişilere oranla cinsel istismara uğrama riskinin 2 kat daha düşük olduğu; çocukluk döneminde iki ebeveyni ile birlikte yaşayan kanunu temsilcisi ile yaşamış olanlara göre cinsel istismar riskinin 2 kat daha düşük olduğu; çocukluk döneminde ebeveynlerinden birinin vefat ettiği kişilerin anne babaları boşanmış ya da ayrılmış olan kişilere göre cinsel istismar riskinin 6 kat daha düşük olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada ebeveynlerin birlikteliğinin cinsel istismar için koruyucu faktör olduğu vurgulanmaktadır. Priebe ve Svedin (2008) İsveç'te yaş ortalaması 18.15 olan 2324 kız ve 2015 erkek toplam 4339 öğrenci ile yaptıkları çalışmada da; kızların %57,5'inin, erkeklerin %68,5 cinsel istismar mağduru olduğu belirtilmektedir. Cinsel istismar mağduru kız çocuklarının ise %13,5'inin cinsel istismar mağduru erkeklerinde %5,5'inin penetresyon şeklinde cinsel istismara maruz kaldığı dikkati çekmektedir. Katılımcıların %58,3'ünün iki ebeveyni ile birlikte yaşadığı, %32'sinin tek ebeveynle yaşadığı ve %9'unun tek başlarına, biri ya da kurum bakımında kaldıkları belirtilmektedir. Aynı zamanda düşük sosyoekonomik düzeyin cinsel istismar mağduriyeti ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır.

Butler (2013) 1087 kız çocuğu ile yaptığı boylamsal çalışmada ise 135 (13 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmış 41, 18yaş altı 94) çocuğun cinsel istismar mağduru olduğu belirtilmektedir. Ekonomik düzey düştükçe cinsel istismar mağduriyetinin arttığı vurgulanmaktadır. Yapılan çalışmada yaşamlarının ilk yılını (0-12 ay) iki ebeveyninin yanında geçiren kız çocuklarının cinsel istismara uğrama risklerinin, yaşamlarının ilk yılını tek ebeveynle geçirenlere göre düşük olduğu görülmüştür. Ancak çocukluk ve ergenlik döneminin tek ebeveynle yaşamış olmanın, iki ebeveynle yaşamış olmayla anlamlı bir farkının olmadığı vurgulanmaktadır. 7-12 yaş arasında olan 67 cinsel istismar mağduru kız çocuğu ve 67 cinsel istismar mağduru olmayan kız çocuğu ve anneleri ile yaptıkları araştırmada da, cinsel istismar mağduru çocuklarda tek ebeveynle yaşama oranının yüksek olduğu ve sosyoekonomik düzeylerinin kontrol grubuna göre daha düşük olduğu görülmüştür (Bernard-Bonnin ve ark. 2008). Black ve ark. (2001) çocuk cinsel istismarı için risk faktörlerini belirlemek için yapmış olduğu, cinsel istismar mağduru çocuklarla ilgili çalışmaları derlediği makalesinde; düşük gelirim çocuğun cinsel istismarı ile orta düzeyde ilişkili olduğunu belirtirken, tek ebeveynliğin ise çocuğun cinsel istismarı ile yüksek ilişkili

olduğunu belirtmektedir. Yani ailenin düşük gelir düzeyinin ve tek ebeveynli olma durumunun çocuğun cinsel istismarı riskini arttırdığı vurgulanmaktadır.

Tüm bu çalışmaların yanı sıra çocuğun cinsel istismar durumu ile sosyoekonomik düzey ve anne baba boşanma durumu ile anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır. 352 çocuktan 29 (9 erkek 20 kız) cinsel istismar mağduru olduğu belirtilen çalışmada ; cinsel istismara maruz kalmış çocukların tek ebeveynle yaşama durumlarının ve sosyoekonomik düzeylerinin cinsel istismara mağduru olmayan kişilerle anlamlı bir fark olmadığı belirtilmektedir(Martin 1996). Araştırmacının da belirttiği gibi bu durumun sebebinin örneklem grubunun sayısını az olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Madonna ve Van Scoyk (1991) yılında 30 ensest mağduru ve 30 cinsel istismar mağduru olmayan çocuk ile yapılan çalışmada da; olgu ve kontrol grupları arasında ebeveynlerinin medeni durumları (boşanma, ayrı-birlikte yaşama vb) ve sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmada da örneklem grubunun sayısının az olmasının ve cinsel istismar mağduriyetinin ensest olma durumu ile sınırlı olmasının cinsel istismar mağduriyeti ile sosyoekonomik düzey ve anne baba boşanma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmaması sonucunu ortaya çıkarabileceği düşünülmüştür.

Modelin son anlamlı bulunan değişkeni arkadaş sahibi olmaya ilişkindir. Buna göre kontrollerin olgulara göre samimi bir arkadaşı olma olasılığı %66 daha fazladır (1-OR). Diğer bir deyiş ile olguların kontrollere göre samimi bir arkadaşı olma olasılığı 0,34 kat (%95 GA:0,13-0,91) daha düşüktür. Olguların daha az birlikte vakit geçirebileceği bir arkadaşı bulunmaktadır.

Genel anlamda cinsel istismar mağduru çocuklar ile yapılan araştırmalarda çocuğun arkadaşlık ilişkisi ve arkadaşı olmasına yönelik çok fazla araştırma olmadığı dikkati çekmiştir. Meinck ve ark. (2015)'nın Güney Afrika'da 10-17 yaş arası 3401 kişi ile yaptıkları çalışmada 658 çocuğun cinsel istismar mağduru olduğu tespit edilen çalışmanın araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Çalışmada arkadaş desteğinin cinsel istismar riskini düşüren bir faktör olduğu vurgulanmaktadır.

Oluşturulan bu modelin içerisinde anlamsız bulunan tek değişken baba alkol ya da uyuşturucu kullanma durumudur. Bu bağlamda literatür incelendiğinde ise araştırma verilerinden farklı olarak ailede alkol kullanım sorunlarının çocuğun cinsel

istismara uğrama riskini arttırdığı vurgulanmaktadır (Laaksonen ve ark. 2011). Svedin ve ark. (2002) istismarcısının aile bireyi ya da aileye yakın kişilerden oluştuğu belirten 18 cinsel istismar mağduru ergen ve 20 çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmış kadın ile yaptıkları çalışmada da; ergen olguların ailelerinde alkol kullanımının yaygın olduğu vurgulanmaktadır. Yine 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmış ve 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kalmamış 520 kadın olgunun ile yapılan çalışmada da; 14 yaş öncesi cinsel istismara maruz kaldıklarını belirten kadınların ailelerinde uyuşturucu madde kullanımı ve alkolizm veya alkol kullanım sorunu olan kişilerin cinsel istismar mağduriyeti belirtmeyen kişilere göre fazla olduğu tespit edilmiştir (Fergusson ve ark. 1997). Ibrahim ve ark. (2008) Arap yarımadasında 1897 kız öğrenci ile yaptıkları çalışmada, çocukların %24,9'unun cinsel istismar mağduru oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada ailede madde bağımlılığı ve ebeveynlerin ayrı yaşamlarının cinsel istismar ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca başka çalışmalarda da cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar mağduriyeti olmayan çocukların babalarının alkol kullanımı oranının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır (Bilgin 2015; Doğan 2009; Gencer ve ark. 2006; Metin 2010; Svedin ve ark. 2002; Şimşek 2010; Trends 2002).

Yapılan çalışma verileri ile benzer olarak Şimşek (2010)'in cinsel istismar mağduru 6-17 yaş aralığında 36 çocuk ve anne babası ile yaptığı çalışma dışında cinsel istismar mağduru babaların alkol kullanım konusunda kontrol grubu ile anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Model bir bütün olarak uyumlu bir kurgu olduğunu göstermektedir (Hosmer and Lemeshow Test $\chi^2=9,062$, $df=8$, $p=0,337$). Modelin açıklayıcılık katsayısı Cox & Snell $R^2=0,393$, Nagelkerke $R^2=0,545$ ile iyi bir düzeydedir. Model ayırt ediciliği bütün olarak %84,0 olup, olguları ayırt edebilme oranı %66,3, kontrolleri ayırt edebilme oranı ise %92,8'dir.

Çok değişkenli analizde oluşturulan ikinci model çözümlemeye bir önceki modelde yer alan sosyodemografik özellikler ve ABTÖ özet puanı dâhil edilmiştir. Modelde yer alan ABTÖ özet puanı olgu ve kontrollerde anlamlı düzeyde birbirinden farklı bulunmuştur. ABTÖ puanının artması otoriter, azalması ise demokratik tutumun bir göstergesi olarak üretilmiş sonuçları göstermektedir. Bu bağlamda olguların ABTÖ

özet puanının kontrollere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,001$). Diğer bir deyiş ile olguların ABTÖ özet puanı kontrollerden 2,06 kat (%95 GA:1,36-3,11) daha yüksektir. Bu durum olguların kontrollerden daha yüksek düzeyde otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğunu göstermektedir. Yine belirtildiği üzere cinsel istismar mağduru ve cinsel istismar mağduru olmayan çocukların anne baba tutumlarına yönelik yapılan çalışmaya benzer birebir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Otoriter anne baba tutumu olan ailelerde; ilişkiler gergindir ve çocuk anne-babadan kaçınır. Ceza ve şiddet eğiliminin olduğu bu ailelerde, en küçük yanlış cezalandırılan çocuk, yaptığı herhangi bir şeyde yanlış yapma korkusu içine girebilir ve çocukların kişiliği ve ruhsal durumu negatif yönde etkilenebilmektedir (Kaya 1997). Anne ve babanın koyduğu katı düzene çocuk uymak zorunda kalmakta ve bırakılmaktadır (Cardinali ve D'allura 2001). Bu bağlamda otorite tarafından yönlendirilmeyi öğrenen çocuğun farklı güç ve otorite figürü olabilecek istismarcının istismarına maruz kalmaya açık olabileceğini söylemenin yanlış olmadığı düşünülmektedir. Epidemolojik çalışmalarda cinsel istismar için risk faktörlerinden bazılarının ebeveynlerin yetersiz oluşu, ulaşılmaz oluşu ve zayıf çocuk aile ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Ebeveynleri cezalandırıcı ya da mesafeli tutumda olan çocuklar da cinsel istismar açısından daha riskli bir grupta yer almaktadır (Finkelhor 1994b).

Olgu ve kontrolleri ayırt eden diğer sosyodemografik özellikler ise düşük okul başarısı, sigara kullanma durumu, anne-baba boşanma durumu ve samimi bir arkadaşla sahip olma durumudur. Olguların kontrollere göre okul başarısının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir ($p<0,01$, OR=30,71 %95 GA:3,30-286,00).

Cinsel istismar mağduru çocukların eğitim durumlarına ve okul başarılarına yönelik literatür incelendiğinde de araştırma verilerini destekler boyutta olduğu görülmekte ve cinsel istismar mağduru çocukların okulu bırakma oranlarının yüksek olduğu ve bu bağlamda eğitim seviyelerinin düşük olma durumlarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Alami ve Kadri 2010; Paradise ve ark. 1994; Peleikis ve ark. 2004) (Atabay 2016; Barutçu ve ark. 1999; Doğan 2009; Koçtürk 2016; Öztıp ve Özcan 2010; Soylu ve Alpaslan 2013).

Bilginer ve ark. (2013) yılında cinsel istismar mağduru olan 82 kız, 36 erkek toplam 118 olgunun %32,6' sının ilkokul düzeyinde, %27,9'unun ortaokul düzeyinde, % 18,5 inin ise lise düzeyinde eğitim gördüğü belirtilmektedir. Öztıp ve Özcan (2010) yılında cinsel istismar mağduru çocukların eğitim durumlarını değerlendirdikleri araştırmada; katılımcıların %33'ünün okula gitmediği belirtilirken; Atabay (2016)'ın yapmış olduğu çalışmada da cinsel istismar mağduru çocukların okulu bırakma ya da açık öğretimden okula devam etme durumlarının kontrol grubuna oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğunu, cinsel istismar mağduru 5 çocuğun açık öğretimden okula devam ettiği, 17 öğrencinin okulu bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismar mağduru 154 çocuk ile cinsel istismar mağduru olmayan 53 çocuğun okul kayıtlarının değerlendirilmesi ile ilgili yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında da cinsel istismara uğrayan çocukların uğramayan çocuklara oranla akademik becerilerinin daha düşük olduğu ve özel eğitim programlarına dâhil edilmelerinin olası olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Paradise ve ark. 1994). Peleikis ve ark. (2004)'ın 2004 yılında yaptıkları çalışmada cinsel istismar mağduru katılımcıların % 4'ünün düşük eğitim seviyesinde olduğu belirtilirken, çocukluk döneminde cinsel istismar mağduru olduğunu belirten kadınlarla yapılan başka bir çalışmada da %18,5 inin okuryazar olduğu, %60'ının ise düşük eğitim seviyesinin olduğu vurgulanmaktadır.

Diğer sosyodemografik özelliklerden birisi katılımcıların sigara kullanma durumudur. Elde edilen sonuçlar olguların kontrollere göre 6,88 kat (%95 GA:2,21-21,40) daha fazla oranda sigara kullandığını göstermektedir.

Bu bağlamda uluslararası yayınlar incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanımı ile ilgili verilerin araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu ve birçok araştırmada cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanım öykülerinin olduğunun bildirildiği görülmektedir (Alaggia 1999; Blom ve ark. 2014; Riggs ve ark. 1990; Ruggiero ve ark. 2000). Ulusal yayınlar incelendiğinde de aynı sonuçlara ulaşılmış ve cinsel istismar mağduru çocukların madde kullanım öykülerinin olduğu yönünde araştırmalarla karşılaşılmıştır (Bulut 2013; Kılıç 2016; Soylu ve Alpaslan 2013; Şimşek 2010; Yanal 2013). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada sigara ve alkol deneyimi olan gençlerin ailelerini daha olumsuz olarak algıladıkları belirtilmektedir (Kolay-Akfert ve ark. 2009).

Model içerisinde test edilen diğer bir değişken ise anne-baba boşanma durumudur. Olguların ebeveynlerinin kontrollerinkine göre anlamlı düzeyde daha fazla boşanmış kişiler olduğunu göstermektedir. Olguların anne-babaları kontrollere göre 2,71 kat (%95 GA:1,12-6,57) daha fazla boşanmış kişilerden oluşmaktadır.

Uluslararası literatürdeki birçok çalışmanın araştırmanın verilerini destekler nitelikte olduğu, cinsel istismara maruz kalma ile tek ebeveynlik arasında bir ilişki olduğunun vurgulandığı ve yapılan araştırmalarda cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin tek ebeveynli olma durumunun anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir (Bernard-Bonnin ve ark. 2008; Carey ve ark. 2008; Dube ve ark. 2005) (Ben-Natan ve ark. 2014; Boney-McCoy ve Finkelhor 1995; Butler 2013; Meinck ve ark. 2015; Priebe ve Svedin 2008). Aynı şekilde uluslararası literatür taramasında cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin boşanmış olma durumunun yüksek olduğunun belirtildiği saptanmıştır (Dube ve ark. 2005; Nickel ve ark. 2004; Walsh ve ark. 2003).

Alan yazın cinsel istismar mağduru çocukların anne ve babalarının boşanmış ve ayrı olma durumları bağlamında incelendiğinde birçok araştırma verisinin araştırma verileri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Dube ve ark. (2005) tek ebeveynin olduğu bir ailede büyümek, anne babanın boşanmış olması, ayrı yaşaması, baba ve/veya annenin vefatı gibi durumlara cinsel istismar olgularına daha sık rastlandığını belirtirken; bu çalışmaya benzer olarak diğer çalışmalarda boşanmış ailelerde ve aile içi şiddetin var olduğu ailelerde cinsel istismar riskinin arttığı vurgulanmaktadır (Berger 2005; Walsh ve ark. 2003). Nickel ve ark. (2004) yetişkinler ile yaptığı çalışmada çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış olan olguların yaşamlarının ilk yedi yılında ebeveynlerinin boşanma durumunun istismara maruz kalmayanlara oranla anlamlı düzeyde fazla olduğuna dikkati çekmiştir. Çocuğun cinsel istismarı ile anne ve babalarının boşanmış ve ayrı olma durumları arasında ilişki olduğunu belirten çalışmanın yanında parçalanmış aile olma durumu ile çocuğun cinsel istismar mağduru olma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmaların da olduğu dikkati çekmiştir (Ayaz ve ark. 2012; Ballı 2010; Çengel-Kültür ve ark. 2007; Elliott 1994; İnan 2010; Koç ve ark. 2012; Priebe ve Svedin 2008).

Yapılan araştırmalar ve mevcut araştırma sonuçlarına bakıldığında tek ebeveynli olmanın ya da boşanmış/parçalanmış aile içerisinde olmanın cinsel istismarın ortaya çıkmasında ya da artmasında bir etken olup olmadığını söylemek zordur. Çünkü bu durumları ortaya çıkaran etmenler olan ailenin; toplumun sosyokültürel ve sosyoekonomik durumundan ataerkil yapı gibi normlardan ayrı düşünülemeyeceği ortadadır. Bir ailenin tek ebeveynli ya da boşanmış olmasından ziyade çocuğu uygun tutum ve işlevsellik içerisinde büyütmek, çocuğun gelişimini doğru bir şekilde desteklemek cinsel istismarı önlemek noktasında daha fazla etkilidir. ocuğu yetiştiren ebeveynlerin tutumlarının ve aile işlevselliğinin üzerinde durmanın birincil, ikincil ve üçüncül koruma hizmetleri açısından çok daha önemli olduğu düşünülmektedir.

Modelde bulunan son anlamlı ilişki katılımcıların samimi bir arkadaşa sahip olma durumudur. Elde edilen sonuçlara göre kontrollerin olgulara göre %77 oranında daha fazla $((1-OR)*100)$ samimi arkadaş sahibi olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Çocuklar toplumu ve yaşadığı ülkeyi içinde barındıran bir sistemler bütünü içerisinde gelişmektedir. Ailelerinden, akrabalarından, arkadaşlarından, çevrelerindeki yetişkinlerden, okullardan, bağlantılı olduğu kulüp ve gruplardan etkilenmektedirler (Aksel 2009). Cinsel istismar mağdurları da genel olarak iki ayrı sosyal ilişkilenme tarzına bürünmektedir; ilki daha az sosyal sıcaklık, daha az kişilerarası temas ve daha az arkadaşlık ilişkisi ile giden “kaçıngan” tarz; ikincisi ise spektrumun tam tersinde yer alan “intruziv” tarzdır. Her ikisi de işlevsiz kişilik kalıpları için birer aracı olarak görülmektedir (Davies ve Jones 2013). Alan yazında cinsel istismar mağdurlarında sosyal desteğin incelendiği birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak çoğu araştırmada örneklem sayısının kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan biri, 15-18 yaş arası 26 cinsel istismar mağduru ile yapılan nitel bir çalışmadır (Schönbucher ve ark. 2014). Araştırmanın sonucuna göre mağdurlar, en gerekli sosyal destek türünün ailesel destek olduğunu belirtmelerine rağmen istismarla baş etmek için ailelerinden yeterince destek görmediklerini, arkadaşlarından destek gördüklerini ve sadece %50’si ailesinden destek gördüğünü aktarmışlardır. Güney Afrika’da 10-17 yaş arası 3401 kişi ile yapılan başka bir çalışmanın da 658 çocuğun cinsel istismar mağduru olduğu tespit edilen çalışmanın sonuçlarının araştırma verilerini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Çalışmada

arkadaş desteğinin cinsel istismar riskini düşüren bir faktör olduğu vurgulanmaktadır (Meinck ve ark. 2015).

Model içerisinde test edilen babanın alkol ya da uyuşturucu kullanımı ile ailenin gelir-gider durumu değişkenleri olgu ve kontrollerde birbirine benzer özellikler sergilemiştir ($p>0,05$).

Yapılan literatür taramasında ailelerin gelir durumu incelendiğinde yapılan çalışmaların sonuçlarının araştırma sonucunu destekler ve tamamlar nitelikte olduğu, cinsel istismar mağduru çocukların ailelerinin gelir durumlarının düşük olduğu; cinsel istismar ile düşük sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşıldığı saptanmıştır (Bulut 2013; Murray ve ark. 2014; Şimşek ve Gençoğlu 2014).

Ancak araştırmayı destekleyen diğer çalışmalar göz önüne alındığında düşük sosyoekonomik düzeyin risk oluşturabileceği yadsınmadan cinsel istismarın her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği de kesinlikle unutulmamalıdır. Alan yazın incelendiğinde çocuğun cinsel istismarının her sosyoekonomik düzeyde görülebileceğine yönelik araştırmalarda bulunmaktadır (Kristensen ve Lau 2007).

Modelin bütünsel olarak değerlendirildiğinde model uyum iyiliğinin yeterli olduğu görülmektedir (Hosmer and Lemeshow Test ki-kare=7,422, df=8, $p=0,492$). Ayrıca modelin tanımlayıcılık katsayılarının iyi düzeyde değer elde ettiği de görülmektedir (Cox & Snell $R^2=0,408$, Nagelkerke $R^2=0,566$). Model ayırt ediciliğinin %84,0, duyarlılığın %66,3 ve seçiciliğinin ise %92,8 olduğu belirlenmiştir. Model içerisinde test edilen değişkenler olgulardan çok kontrolleri daha yüksek düzeyde ayırt edebilmektedir.

Araştırmada oluşturulan son model aile işlevselliği ve anne baba tutumunu özet olarak değerlendiren ölçümlerin özet puanlarının bir arada değerlendirilmesinde oluşmaktadır (tablo20). ADÖ ve ABTÖ'nün bir arada incelendiği bu modelde her iki değişkenin olgu ve kontrollerde anlamlı düzeyde ayırt edici olduğu görülmektedir ($p<0,01$). Olguların ADÖ puanı kontrollerden 1,81 kat (%95 GA:1,23-2,66), ABTÖ puanı ise 2,09 kat (%95 GA:1,40-3,12) daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu değerler olguların kontrollere göre daha sağlıklı aile işlevselliğine ve daha otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğunu göstermektedir. Çocuk cinsel istismarı için risk

faktörlerinin aile ve aile yapısının önemli olduğu bilinmektedir(Veenema ve ark. 2015). Aynı zamanda ailenin işlevselliğinin belirlenmesindeki en önemli basamaklardan biri olan aile içi çatışmanın cinsel istismar riskini 40 kat arttırdığı belirten çalışmalar bulunmaktadır (Şener ve ark. 2014). Anne baba tutumlarına bakıldığında da otoriter anne baba tutumunun çocuğu olumsuz yönde etkilediği (Kaya 1997), ebeveynleri cezalandırıcı ya da mesafeli tutumda olan çocukların da cinsel istismar açısından daha riskli bir grupta yer aldığı vurgulanmaktadır (Finkelhor 1994b). Bu bağlamda araştırma verileri ve literatür incelendiğinde çocuğun içinde bulunduğu aile işlevselliğinin sağlıklı olup olmamasının ve çocuk yetiştiren ebeveynlerin tutumunun otoriter olmasının çocuğun cinsel istismara uğrama riskini arttığını söylemenin yanlış olmadığı düşünülmektedir.

7.5 ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI VE GÜÇLÜ YANLARI

Araştırmanın yürütüldüğü süreçlerde bazı kısıtlılıklar ve güçlü yanlar gözlemlenmiştir.

Çalışmanın olgu grubunun; adli sürece girip bildirilen cinsel istismar mağduru çocukların içinden ilgili savcıların İzmir ÇİM'e yönlendirdikleri çocuklardan oluşması sebebiyle, olgu grubu tüm cinsel istismar mağduru çocuklar evreninin oluşturmuyor olabilir. Bu sebeple araştırmanın en büyük kısıtlılıklarından biri olgu grubunun genel olgu grubunu yansıtmamış olabilmesidir. Başka bir sınırlılık ise; kontrol grubu yaş ve cinsiyet bağlamında bire iki olarak eşleme biçiminde seçilmiş olsa da rakamlar yeterli güce sahip olmayabileceğidir. Bu nedenle farklılıklar ya da farksızlıklar tam sonucu yansıtmayabilir.

Diğer bir sınırlılık ise olgu grubu ile yaş ve cinsiyet bağlamında birebir eşleşebilecek İzmir S.B.Ü Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde büyük çocuk kliniğinde akut hastalık nedeniyle izlenen sosyal risk faktörleri içermeyen çocuklara ulaşabilmekte yaşanmıştır. Kontrol grubundaki ailelerin, cinsel istismar ile ilgili bir çalışmada yer almak istememeleri, hastaneden çabuk ayrılmak istemeleri, bazı ailelerde sosyal risk gözlenmesi gibi sınırlılıklar yaşanmış ve kontrol grubuna ulaşmakta güçlük çekilmiştir. Bu sebeple

araştırma verilerinin toplanması beklenenden çok daha uzun bir süreyi kapsamak durumunda kalmıştır. Aynı zamanda çalışmayı oluşturan ölçeklerin ve sosyodemografik bilgi formunda soru sayısının fazla olma durumu kontrol grubu için kısıtlılık oluşturmuştur. Büyük çocuk kliniğinde akut hastalık nedeniyle izlenen sosyal risk faktörleri içermeyen çocuklardan oluşan kontrol grubunun hastaneden çabuk ayrılmak istemesi ve araştırma sorularını doldurmanın zaman alması gibi sebeplerden çocukların sıkılabildikleri gözlenmiştir. Bu durumun olgu grubu içinse bir kısıtlılık oluşturmadığı gözlenmiştir. ÇİM'e gelen çocuklar gerekli işlemler yapılana kadar beklemektedir. Bekleme döneminde sıkılabilen çocuk çalışma sorularına odaklanmış ve çocukların çalışma sorularını doldurabilmek için istekli oldukları gözlenmiştir.

Araştırmanın güçlü yanlarını ise ; cinsel istismar mağduru çocukların anne baba tutum algısı ve aile işlevselliği ile ilgili literatürde çok fazla çalışmanın olmaması, örneklem grubunun sayısının yüksek olması, kontrol grubunun olgu grubunun iki katı ve yaş/cinsiyet bağlamında birebir eşleşmesinin olması, geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış ve bilinen ölçeklerin kullanılması, araştırma verilerinin çok değişkenli analizler yapılarak değerlendirilmesi ve yapılacak araştırmalara katkı sağlayacak şekilde düzenlenmesi oluşturmaktadır.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Aile nedir? diye sorulduğunda çocukluğumuzdan itibaren öğrendiğimiz bilgi ailenin bir toplumun en küçük ve en temel yapı birimi olduğudur. Aileyi oluşturan bireyler ise anne baba çocuk şemasıyla zihnimizde belirebilmektedir. Aile kavramı ve aile oluşturan bireylerin aslında sadece anne baba ve çocuktan oluşmadığı bilinen aile yapılarının yanında; koruyucu anne baba, evlat edinme, LGBTİ aileler gibi farklı aile yapılarının varlığı bilinmeli ve kabul edilmelidir. Aileyi oluşturan bireylerin kim olup olmadığından ziyade çocuğun içinde bulunduğu sistemi oluşturan bireylerin işlevselliği ve çocuğun yaşamı içerisinde sergiledikleri tutumlarına odaklanması gerekmektedir. Aileyi oluşturan bireylerin kafamızdaki şemalardan farklı olabileceğinin kabul edilmesi zorunluluğu ile birlikte yadsınamayacak büyük bir gerçektir ki çocuk içinde bulunduğu “aile” sistemi içinde büyümekte, ailenin işlevinin sağlıklı olup olmaması ve kendisine yönelik tutumlar ile şekillenmektedir. Bu sebeplerde araştırmada cinsel istismara uğramış ve uğramamış 12-18 yaş arası çocukların anne baba tutumları ve aile işlevsellikleri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda cinsel istismar mağduru çocukların cinsel istismar durumuna ait bilgiler ve cinsel istismar mağduru olan ve cinsel istismar mağduru olmayan çocukların diğer sosyodemografik özellikleri incelenmiştir.

Araştırma sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

8.1 OLGU VE KONTROL GRUBUNUN KARŞILAŞTIRILDIĞI SOSYODEMOGRAFİK VERİLERİN SONUÇLARI

- Araştırmaya katılan olgu ve kontrol grupları yaşa ve cinsiyete göre bire-iki kat olacak şekilde alınmıştır. Bu sebeple olgu ve kontrol gruplarında kız ve erkek cinsiyetin dağılımı ve yaş ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.
- Olguların okul başarısı kontrollere göre daha düşük düzeydedir. Olgularda sınıfta kalan ya da okulu terk edenler kontrollere göre daha fazladır.
- Olgularda çalışma durumu kontrollere göre daha fazladır. Diğer bir deyiş ile olguların gelir getiren bir işte çalışma olasılığı kontrollere göre daha yüksektir.
- Olguların kontrollere göre daha fazla oranda tek ebeveyn/akraba ile ya da kurum/yatılı okulda kaldığı görülmektedir.
- Olguların evde tek başına bir odaya sahip olabilme olasılığı kontrollere göre anlamlı olarak daha düşüktür.
- Olgu ve kontrollerin kardeş sahibi olma açısından aralarında bir fark bulunmamıştır.

8.1.1 Olgu ve kontrol grubundaki annelerin ve babaların özelliklerinin karşılaştırılmasına ait bulguların sonuçları

- Olguların kontrollere göre anne-babasının ayrı olma ve boşanma olasılığı daha yüksektir.
- Olguların kontrollere göre anne ve baba evlilik sayısının ikiden fazla olma olasılığı, baba evlilik sayısını ikiden fazla olma olasılığı daha fazladır.
- Olguların anne yaşı kontrollere göre anlamlı olarak daha düşüktür. Buna karşın olgu ve kontrollerin baba yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
- Anne ve baba eğitim durumları açısından yapılan karşılaştırmada olguların kontrollere göre anneleri ve babaları daha düşük eğitimlidir.
- Olgu ve kontrollerin anne-baba çalışma durumu ve anne-baba akrabalık durumu açısından aralarında bir farklılık bulunmamıştır.

- Olgu grubunda yer alanların kontrollere göre anneleri daha fazla oranda sigara kullanmaktadır.
- Olguların babaları kontrollerin babalarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla oranda alkol ya da uyuşturucu madde kullanmaktadır.
- Olgu ve kontrollerin annelerinin alkol ya da uyuşturucu kullanımı ile babaların sigara kullanımları arasında ise anlamlı bir farklılık yoktur.
- Olgu ve kontrollerin kendilerinin sigara ile alkol ya da uyuşturucu kullanımları için yapılan karşılaştırmada aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Olguların kontrollere göre daha fazla oranda sigara, alkol ya da uyuşturucu kullanıcısı olduğu belirlenmiştir.
- Olgular kontrollere göre daha önce çok daha yüksek oranda intihar girişiminde bulunduğu tespit edilmiştir.
- Daha önceden psikiyatriste başvurma olasılıkları ise olgularda kontrollere göre daha yüksektir. Olgular kontrollere göre daha fazla oranda psikiyatrist başvurusuna sahip olduğu bulunmuştur.
- Olgu ve kontrollerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu karşılaştırmasında aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Kontrollerin ailelerinin yaşadıkları evin mülkiyetine sahip olma olasılığı olguların ailelerine göre daha yüksektir.
- Olguların kontrollere göre 1000 TL ve altı ya da düzensiz gelire sahip olma olasılıkları daha fazladır. Olgular kontrollere göre daha fazla oranda düşük gelirli gruptandır.
- Gelirin ihtiyaçları karşılama durumu açısından yapılan karşılaştırmada olgu ve kontroller arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Olguların kontrollere göre gelirleri giderlerini yeterince karşılayamamaktadır.
- Yaşadığı evde daha önce suç işlemiş birileri var mı sorusuna verilen yanıtların olgu ve kontroller arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Buna göre olguların yaşadığı evde kontrollere göre daha önce suç işlemiş birinin var olma olasılığı daha yüksektir. Diğer bir deyiş ile olguların yaşadığı evde kontrollere göre daha önceden suç işlemiş birilerinin bulunma olasılığı daha fazladır.

- Olgu ve kontrollerin ailelerinin göç etme durumları açısından aralarında bir farklılığın olmadığı bulunmuştur.
- Kontrollerin olgulara göre daha fazla oranda birlikte vakit geçirebileceği samimi olduğu bir arkadaşı bulunmaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.
- Kontrollerin olgulara göre daha fazla oranda evde internete bağlanabilecek bir cihazları bulunduğu ve internette zaman geçirdiklerini belirttikleri tespit edilmiştir. Buna karşın internette zaman geçiren olguların kontrollere göre gün içinde internette daha fazla zaman harcadıkları tespit edilmiştir.
- Sportif etkinliklere katılma durumları açısından incelendiğinde kontrollerin olgulara göre daha fazla oranda bir sportif etkinlikte uğraştığı belirlenmiştir.

8.2 OLGU GRUBUNDA CİNSEL İSTİSMARA AİT VERİLERİN SONUÇLARI

- Olguların yarısına yakınının cinsel dokunma ve penetrasyon içerecek şekilde cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.
- Olguların büyük bir çoğunluğunun gebelik durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.
- Olgu grubunun tamamına yakınının gayri resmi birlikteliği bulunmamaktadır.
- Olgu grubunun tamamının herhangi bir şekilde fuhuşa sürüklenmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- Olgu grubundaki çocukların; %22,4 (22 kişi)'ünün arkadaşları tarafından, %15,3 (15 kişi)'ünün sevgilileri tarafından, %17,3 (17 kişi)'ünün aile içi bir kişi tarafından, %10,2 (10 kişi)'si bir yabancı tarafından, %9,2 (9 kişi)'sinin yakın akraba ve kamu personeli tarafından istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.
- Olguların büyük çoğunluğunun bir kişi tarafından istismara maruz bırakıldığı belirlenmiştir.
- 19-29 yaş aralığında olan istismarcı oranı ile 40 yaş ve üzeri olan istismarcı oranının birbirine yakın olduğu görülürken 16-18 yaş aralığında suça sürüklenen çocuk sayısının 15 olduğu tespit edilmiştir.

- Olguların 17'sinin enste maruz kaldığı görülürken, 81kişi'nin aile dışı biri tarafından Cİ maruz kaldığı anlaşılmıştır.
- Ensestin en çok baba tarafından uygulandığı, sonrasında ise üvey baba istismarının geldiği tespit edilmiştir.
- Olguların %46,9 bir kere istismara maruz kaldığı, %32,7'sinin istismarın birden fazla olduğu, %20,4'ünün de istismarının düzenli ve tekrarlı olduğu tespit edilmiştir.
- Olguların %39,8 oranı ile en çok failin evinde gerçekleştiği, sonrasında sırasıyla; mağdurun evi, failin bir tanıdığıın evi, ormanlık alan ya da terk edilmiş bir yerde gerçekleştiği belirlenmiştir.
- Olgular grubundaki çocukların büyük çoğunluğunun istismar sonrasında istismara dair internet kanalıyla (sosyal medya hesaplarından mesaj atma vb) herhangi bir görüntü paylaşımının olmadığı tespit edilmiştir.
- Olguların %71,4 'ü cinsel istismara maruz kalmadan önce herhangi bir tehdide maruz kalmadığı belirtilmiştir. Tehdide maruz kalan çocuklara yönelik tehdidin %93'ünün fail tarafından gerçekleştiği, geri kalanı ise failin ailesinin tehdide maruz kaldıkları belirlenmiştir.
- Olguların tamamına yakını herhangi bir hediye ya da para verilmediğini belirtmiştir.
- Olguların %74,5'inin istismarın kendisinin anlatması ile ortaya çıktığı, %8,2'sinin ise aile üyelerinin öğrenmesi üzerine istismar durumunun ortaya çıktığı tespit edilmiştir.
- Olguların %17,3'ünün ise istismarının diğer yollar ile (mesaj, arkadaş, muayene, kaçırılma, öğretmen, kayıp ilanı vb) ortaya çıktığı bulunmuştur.
- Olguların %29,6'sının annesine, %14,3'ünün öğretmene, %12,2 'sinin arkadaşına, %4,1'inin de babasına yaşamış olduğu Cİ durumun anlattığı belirlenmiştir. Kurum görevlisi, diğer akrabalar, doktor, polis, psikiyatrist, herhangi biri gibi diğer kişilere anlatan çocukların oranı da %39,8 olduğu bulunmuştur.
- Olguların %68,4'ünün ailesinin olayı adli mercilere şikâyetinde bulunduğu, %16,3'ünün de herhangi bir şikâyetinde bulunmadığı tespit edilmiştir.

- Olguların %71,4 (70kişi)'üne aile ve çevre koşullarının incelenmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi amacıyla ÇİM Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcisi tarafından sosyal inceleme yapıldığı ve çocukların %17'si için de acil koruma kararı alındığı belirlenmiştir.
- Olguların ÇİM'de verilen psikiyatri muayenesine yarısına yakınının gelmediği/ getirilmediği dikkati çekmiştir.

8.3 OLGU VE KONTROLLERİN ADÖ VE ABTÖ BOYUT PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

- Araştırmaya katılan olguların kontroller ile aile işlevselliğini karşılaştırmada kullanılan ADÖ'nden almış oldukları puan dağılımları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Olguların aile işlevsellikleri kontrollere göre daha kötü düzeyde olduğu bulunmuştur.
- Yapılan ADÖ ve ABTÖ boyut puanları karşılaştırmaları sonucunda elde edilen etki büyüklükleri incelendiğinde “gereken ilgiyi gösterme” ve “davranış kontrolü” boyutlarında orta düzeyde, diğer tüm boyutlarda ve özet puanda yüksek düzeyde olgu ve kontrollerin birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.
- Olgu ve kontrollerin anne-baba tutumları açısından yapılan karşılaştırmada “koruyucu tutum” boyutunda orta düzeyde, “demokratik tutum” ve “otoriter tutum” boyutu ile özet tutum puanında yüksek düzeyde aralarında bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.
- ABTÖ boyutları ayrı ayrı incelendiğinde olguların anne-babaları kontrollere göre daha koruyucu ve otoriter tutuma sahip iken, kontrollerin anne-babaları olgulara göre daha demokratik tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir.
- ABTÖ özet puanı açısından değerlendirildiğinde de olguların daha yüksek puan elde ederek daha otoriter bir tutuma sahip olduğu görülmektedir.

8.4 OLGU VE KONTROLLERİN ÇOK DEĞİŞKENLİ LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU

8.4.1 Araştırmadan elde edilen bulguların tek değişkenli analizinde anlamlı bulunan değişkenler dikkate alınarak oluşturulan lojistik regresyon analizi modelleri sonucu

- Olgu ve kontrollerin ADÖ özet puanının anlamlı düzeyde birbirinden farklı olduğu, olguların ADÖ puanının kontrollere göre 1,66 kat daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Olguların okul başarısının kontrollere göre daha düşük olduğu, notlar yüzünden ya da devamsızlıktan kalma olasılığının olgularda kontrollere göre 25,38 kat daha yüksek düzeyde seyrettiği tespit edilmiştir.
- Olguların kontrollere göre 6,96 kat daha fazla oranda sigara kullandıkları belirlenmiştir.
- Anne-baba boşanma durumları açısından ise olguların ebeveynlerinin kontrollere göre daha yüksek oranda boşanmış olduğu görülmektedir.
- Kontrollerin olgulara göre samimi bir arkadaşı olma olasılığı %66 daha fazladır. Diğer bir deyiş ile olguların kontrollere göre samimi bir arkadaşı olma olasılığı 0,34 kat daha düşüktür. Olguların daha az birlikte vakit geçirebileceği bir arkadaşı bulunmaktadır.
- Oluşturulan bu modelin içerisinde anlamsız bulunan tek değişken baba alkol ya da uyuşturucu kullanma durumudur.

8.4.2 Tek değişkenli regresyon analiz modelinde yer alan sosyodemografik özellikler ve ABTÖ özet puanından oluşan çok değişkenli analiz sonuçları

- Olguların ABTÖ özet puanı kontrollerden 2,06 kat daha yüksektir. Bu durum olguların kontrollerden daha yüksek düzeyde otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğunu göstermektedir.
- Olguların kontrollere göre 6,88 kat daha fazla oranda sigara kullandığını tespit edilmiştir.

- Olguların ebeveynlerinin kontrollerinkine göre anlamlı düzeyde daha fazla boşanmış kişiler olduğu bulunmuştur. Olguların anne-babaları kontrollere göre 2,71 kat daha fazla boşanmış kişilerden oluşmaktadır.
- Kontrollerin olgulara göre %77 oranında daha fazla samimi arkadaş sahibi olduğu görülmektedir.
- Babanın alkol ya da uyuşturucu kullanımı ile ailenin gelir-gider durumu değişkenleri olgu ve kontrollerde birbirine benzer özellikler sergilemiştir.

8.4.3 ADÖ ve ABTÖ ile grup arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi sonucu

- Olguların kontrollere göre daha sağlıksız aile işlevselliğine ve daha otoriter anne-baba tutumuna sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tüm araştırma sonuçları incelendiğinde; çocuğun içinde bulunduğu aile işlevselliğinin sağlıklı olup olmamasının ve çocuğu yetiştiren ebeveynlerin tutumunun otoriter olmasının çocuğun cinsel istismara uğrama riskini arttığı görülmektedir. Sistem yaklaşımı ve sistem yaklaşımının bir alt dalı olarak görülebilen ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında sadece sorun üzerine değil, çevresi içinde birey bakış açısıyla çocuğun etkileşim içinde olduğu tüm sistemler ve sistemler arasındaki ilişkinin göz önüne alındığı bir disiplin olan sosyal hizmet disiplini bağlamında bakıldığında da; araştırma sonuçları da göz önüne alınarak çocuğun cinsel istismarının önlenmesi ve çocuğun cinsel istismara uğraması sonrası rehabilitasyonunun gerçekleştirilebilmesi için çocuğun içinde bulunduğu ailenin işlevselliğinin sağlıklı ve çocuğu yetiştiren kişilerin tutumlarının demokratik olmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Sağlıklı işleyen bir aile sisteminin ve çocuğu yetiştiren kişilerin sağlıklı tutuma sahip olmadığı ortamlarda çocuktan başlayarak aileye doğru devam eden bir sosyal hizmet müdahale planı oldukça önemlidir. Sosyal hizmet disiplini çocuğun içinde bulunduğu aile sisteminin farkında olarak çalışmalarını sürdürür. Böylelikle hem istismarın meydana gelişinin engellenmesinde hem yaşanan mağduriyetin ortaya çıkarılmasında hem de ailelerin ve çocuğun bu süreçten en az şekilde örselenerek, süreç ile baş edebilme mekanizmalarını güçlendirmek amacıyla çalışmalarını aileler ile gerçekleştirir.

Çocuğun cinsel istismarı durumunun mikro, mezo ve makro düzeylerde kısa ve uzun dönemli birçok etkisinin olduğu yapılan araştırma sonuçlarında görülmektedir. Bu bağlamda her düzeyde birçok etkisi olan çocuğun cinsel istismarı durumunu ile ilgili risk faktörlerini belirlemenin, koruyucu ve önleyici hizmetlerinin oluşturulmasının ve uygulanabilmesinin; aynı zamanda cinsel istismar mağduru çocuklara ve ailelere yönelik sosyal hizmet müdahalelerinin ve uygulamalarının öneminin çok değerli ve büyük olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonuçları da göstermektedir ki çevresi içinde birey bakış açısıyla koruyucu, önleyici ve rehabilite edici hizmetler sadece cinsel istismar mağduru çocuğa yönelik değil onun içinde olduğu mezo ve makro sistemlere yönelik de olmalıdır. Çocuğun kendisinin yaşamına etkisi olduğu kadar, anne ve babasının kişilik özellikleri, ebeveynlerin ilişkisi, ebeveynlerin işlevselliği ve ebeveyn tutumlarının da çocuğun Cİ maruz kalmasında bir risk faktörü oluşturabileceği gibi tüm bunların çocuğun rehabilitasyon aşamasında büyük etkisinin olduğu da araştırma verilerinde de görülmektedir.

Cİ mağduru çocuk ve aile kapsamlı olarak biopsikososyal boyutlarda ele alınmalıdır. Ailelerin yapısı, işlevselliği ve aile üyelerinin tutumları, ailedeki koruyucu faktörler, ailenin sosyal değerleri, ailenin de içinde bulunduğu koşul ve duygularda göz önüne alınarak aileler; Cİ mağduru çocuğa sosyal ve duygusal destek sağlayabilme, çocuklarının içinde bulunduğu durumu anlayabilme, çocuğa destek olabilme, çocuğun ihtiyaçlarını anlama, çocuğa kendisini suçlanmış hissetmemesini sağlama ve çocuğun sağaltımına yönelik danışmanlık hizmetleri ve koruyucu hizmetler verilmelidir. Bu aşamada yine sistem yaklaşımı çerçevesinde sadece çocuğa değil aile sistemini oluşturan tüm bireyler ile aynı bağlamlarda; yani çocuğa yönelik belirtildiği gibi nasıl yaklaşımlarına yönelik çalışılırken, aile üyelerinin de bireysel ihtiyaç ve özellikleri yok sayılmamalıdır. Birçok rolü olan sosyal hizmet uzmanları danışmanlık ve rehberlik hizmetleri rolünü yerine getirirken güçlendirme yaklaşımı perspektifinde danışanların kaynakları doğru ve aktif kullanmalarına, bağımsız bir yaşam kurabilmelerine olanak sağlayan güçlü yanlarının farkına varmalarına ve sorun ile karşılaştıklarında bu gücü kullanabilmelerine olanak sağlanmalıdır. Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanları bağlantı kurucu rolünü kullanarak mesleki disiplin ve sorumlulukları çerçevesinde Cİ mağduru çocuk ve aile sistemini oluşturan bireylerin psikolojik, hukuki, sağlık ve eğitim desteği gibi gereksinimlerini göz önüne alarak

multidisipliner yaklaşım temelinde bağlantıları kullanabilmeli ve yönlendirmelerde bulunabilmelidir. Bu bağlamda ailelerin gerekirse ücretsiz hizmet alabileceği aile danışma ve sağlıklı hayat merkezleri gibi hizmet noktalarının yaygınlaştırılması ve bu hizmetlerin ulaşılabilirliği açısından tanıtım çalışmalarının yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Mikro, mezo ve makro boyutlarda önleyici ve koruyucu çalışmaların yapılması gerekliliği de ortadadır. Önleyici ve koruyucu hizmetler açısından da araştırma sonuçlarının ışık tuttuğu düşünülmektedir. Cİ mağduru çocukların okul başarısının düşük ve sınıfta kalan ya da okulu terk etme durumlarının yüksek olması, bir işte çalışma durumunun fazla olması çocukların eğitim takiplerinin ve devamlılıklarının önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda eğitime ulaşmanın ve eğitim tedbirlerinin işlerliğinin artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonuçları Cİ mağduru çocukların anneleri ve babalarının eğitim düzeyinin de düşük olduğunu göstermektedir. Bu açıdan da makro düzeyde toplumun eğitiminin bireysel ve toplumsal sağlık ve refah açısından çocuğun cinsel istismarı özelinde de önemi görülmektedir. Makro düzeyde her bireyin eğitim hakkından yararlanabilmesinin sağlanması, buna yönelik politikaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında ailelerin ekonomik durumlarının da çocuğun Cİ risk faktörlerinden biri olduğu görülmüştür. Bu sebeple sosyal hizmet disiplinin makro çalışmaları kapsamında yoksulluğun azaltılması için refah politikalarının oluşturulması önemlidir.

Cİ mağduru çocukların sigara, alkol ya da uyuşturucu kullanıcısı olma ve psikiyatriye başvurma durumlarının yüksek olması, vakit geçireceği samimi arkadaşının ve sportif etkinliklerde bulunmalarının az olması gibi araştırma verilerine de bakıldığında; çocukların eğitim sistemi içerisinde ilgileri çerçevesinde enerji ve odaklarını yansıtabilecekleri aktivitelere yönlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda madde kullandığının tespit edilmesi çocukların sağlık ve koruyucu hizmetlerden faydalandırılması gerekmektedir. Araştırma verilerinde daha düşük gelirli ailelerde olma, evde suç işleyen birinin var olma olasılığının yüksek olması da risk faktörleri olarak ortaya çıkmıştır. Tüm bu riskler ve yapılması gerekenler göz önüne alındığında risk faktörlerinin fark edilebilmesi ve gerekli hizmet

modellerinin ortaya konulabilmesi için okul sosyal hizmetinin okullarda yaygın hale getirilmesi gerekmektedir. Okul sosyal hizmetinin araştırma verilerinde de ortaya çıkan riskleri ve sonuçlarını önlemede en etkili çözüm yollarından biri olduğu düşünülmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki risklerin var olması o ailede bir çocuğun kesinlikle Cİ maruz kalacağı anlamına gelmemektedir. Ailenin koruyucu faktörleri olabileceği gibi bu riskler fark edilerek ailenin riskler bağlamında güçlendirilmesi gerekebilmektedir. Bu sebeple de aile ve çocuğa en net ulaşılabilir yer olan okullarda okul sosyal hizmetinin varlığı önem kazanmaktadır.

Araştırma verileri göz önüne alındığında çocukların, ailelerin ve toplumun Cİ ile ilgili eğitilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Aileler çocuğun kapsamlı cinsel eğitimi açısından eğitilmelidir. Çocuğun kapsamlı cinsel eğitimi cinsel istismarın önlenmesinde en etkili ve gerekli yöntemdir. Ailelerin eğitiminin yanında makro düzeyde toplumda, çocuğa nasıl yaklaşması gerektiği, hukuki boyut ve çocuk Cİ ile ilgili tüm yönleriyle eğitilmelidir. Eğitim aşamasında medyanın etkisi yadsınmamalı ve etkili bir biçimde kullanılabilmesi sağlanmalıdır. Bu bağlamda kamu spotları, broşürler hazırlanabileceği gibi ve sosyal medyanın da günümüzde etkisi kullanılarak toplumsal bir bilinç oluşması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak yapılan araştırmanın Cİ mağduru olan ve olmayan çocukların, anne baba tutumları ve aile işlevsellikleri, Cİ mağduru çocukların cinsel istismar durumuna ait bilgileri ve Cİ mağduru olan ve cinsel istismar mağduru olmayan çocukların diğer sosyodemografik özelliklerini ortaya koyarak; sosyal hizmet disiplini bakış açısıyla yerinde ve doğru mesleki müdahalelerin, önleyici çalışmaların yapılabilmesi amacıyla gerçekleştirilecek diğer çalışmalara ve uygulamalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

9. KAYNAKLAR

Acar H, Duyan G. Dünyada sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve gelişimi. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2003; (14): 1-19.

Agathonos-Georgopoulou H, Browne KD. The prediction of child maltreatment in Greek families. Child Abuse & Neglect. 1997; 21(8): 721-735.

Agirtan CA, Akar T, Akbas S, Akdur R, Aydin C, Aytar G, Ayyıldız S, Baskan S, Belgemen T, Bezirci O, Beyazova U, Beyaztas FY, Buken B, Buken E, Camurdan AD, Can D, Canbaz S, Cantürk G, Ceyhan M, Coskun A, Celik A, Cetin FC, Coskun AG, Dağçınar A, Dallar Y, Demirel B, Demirogullari B, Derman O, Dilli D, Ersahin Y, Eşiyok B, Evinc G, Gencer O, Gökler B, Hanci H, Iseri E, Isir AB, Isiten N, Kale G, Karadag F, Kanbur N, Kiliç B, Kultur E, Kurtay D, Kuruoglu A, Miral S, Odabasi AB, Oral R, Orhon FS, Özbesler C, Ozdemir DF, Ozkok MS, Ozmert E, Oztop DB, Özyürek H, Pasli F, Peksen Y, Polat O, Sahin F, Rıfat Sahin A, Salacin S, Suskan E, Tander B, Tekin D, Teksam O, Tiras U, Tomak Y, Tumer AR, Turla A, Ulukol B, Uslu R, Tas FV, Vatandas N, Velipasaoglu S, Yagmur F, Yağmurlu A, Yalcin S, Yavuz S, Yurdakok K. Establishment of interdisciplinary child protection teams in Turkey 2002–2006: Identifying the strongest link can make a difference! Child Abuse & Neglect. 2009; 33(4): 247-255.

Akarıslan M. Ana Hatlarıyla Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı. Alfa Yayınları: İstanbul; 1993.

Akbaş S, Turla A, Karabekiroğlu K. Cinsel istismara uğramış çocuklar. Adli Bilimler Dergisi. 2009; 24-32.

Akçan R, Tümer AR. Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk istismarı ve ihmali. Katkı Pediatri Dergisi. 2010; 32(4): 455-470.

Akduman GG, Ruban C, Akduman B. Çocuk ve cinsel istismar. Adli Psikiyatri Dergisi. 2005; 3: 9-14.

Aksel Ş. Gelişim psikolojisi bakış açısıyla çocuk suçluluğu. İçinde: Aksel Ş, Yılmaz I, (eds.). Çocuk Suçluluğu ile ilgili psikolojik kuramlar. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İzmir; 2009.

Aksu H, Karakoç-Demirkaya S, Gürbüz Özgür B, Gün B. Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2013; 14(4): 369-377.

Aktaş AM. Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2004, 77. 2004; 7(7).

Aktepe E. Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2009; 1: 95-116.

Alaggia R. Contextualizing maternal response to intrafamilial child sexual abuse, an exploratory study. National Library of Canada= Bibliothèque nationale du Canada: Canada.; 1999.

Alami MK, Kadri N. Moroccan women with a history of child sexual abuse and its long-term repercussions: A population-based epidemiological study. *Archives of women's mental health*, 7(4), 237-242. 2010; 7(4): 237-242.

Alexander PC, Lupfer LS. Family characteristics and long-term consequences associated with sexual abuse. *Archives of Sexual Behavior*. 1987; 16(3): 235-245.

Alikasifoglu M, Erginoz E, Ercan O, Albayrak-Kaymak D, Uysal O, Iltar O. Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse & Neglect*. 2006; (30): 247-255.

Almuneef MA, Alghamdi LA, Saleheen HN. Family profile of victims of child abuse and neglect in the Kingdom of Saudi Arabia. *Saudi medical journal*. 2016; 8: 882-888.

Alparslan AH. Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*. 2014; 15(2): 194-201.

Andrew R. Child Sexual Abuse And The State: Applying Critical Outsider Methodologies to Legislative Policymaking. University of California: 2005.

Angelides S. Feminism, child sexual abuse, and the erasure of child sexuality. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*. 2004; 10(2): 141-177.

Aral N, Gürsoy F. Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. Milli Eğitim Dergisi. 2001a; 151(5): 1-25.

Aral N, Gürsoy F. Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. Milli Eğitim Dergisi. 2001b: 1-4.

Arslan MM, Toprak S, Çekin N, Saylak E. Hatay ağır ceza mahkemesinde 2007 yılında karara bağlanan bireye yönelik işlenmiş suçların değerlendirilmesi. Adli Tıp Dergisi. 2007; 21(3): 23-30.

Aslan AK. Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. Ege Eğitim Dergisi. 2002: 25-33.

Atabay E. Cinsel İstismar Mağduru Ergenlerde Oksidatif Stres Düzeyi ve Psikopatoloji Gelişiminde Rol Oynayan Faktörlerin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi (Danışman: Prof. Dr. Ayşe Rodopman Arman). İstanbul Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Avcı M. Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2006; 7(1): 39-63.

Avery L, Massat RC, Lundy M. The relationship between parent and child reports of parental supportiveness and psychopathology of sexually abused children. Child and Adolescent Social Work Journal. 1998; 15(3).

Ayaz M, Ayaz AB, Soylu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. Klinik Psikiyatri. 2012; 15: 33-40.

Aydemir İ, Yurtkulu F. Çocuğa yönelik cinsel istismarla mücadele: Çocuk izlem merkezi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012; 1(2): 151-165.

Aydın B, Akbas S, Turla A, Dundar C, Yuce M, Karabekiroğlu K. Child sexual abuse in Turkey: An analysis of 1002 cases. Journal of Forensic Sciences January. 2015; 60(1).

Aydın K. Yapısal işlevselci teori ve toplumsal tabakalaşma. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2014: 213-238.

Aydın M. Kurumlar Sosyolojisi. Vadi Yayınları: Ankara; 2000.

Ayvaz M, Cemalettin A. Çocuk istismarı ve ihmali: Ortopedik yönleri. Hacettepe Tıp Dergisi. 2004; 27-33.

Bahali K, Akçan R, Tahiroğlu A, Avcı A. Child sexual abuse: seven years in practice. Journal of forensic sciences. 2010; 55(3): 633-636.

Ballı Ö. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, (Danışman: Prof. Dr. Nurdan Evliyaoğlu). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Baran AG. Genç ve gençlik: Sosyolojik bakış. Gençlik Araştırmaları Dergisi. 2013; 1-24.

Barutçu N, Yavuz F, Gürsel Ç. Cinsel saldırı sonrası mağdurun karşılaştığı sorunlar. Adli Tıp Bülteni. 1999; 4(2): 41-53.

Bebbington PE, Cooper C, Minot S, Brugha TS, Jenkins R, Meltzer H, Dennis M. Suicide attempts, gender, and sexual abuse: data from the 2000 British Psychiatric Morbidity Survey. American Journal of Psychiatry. 2009; 166(10): 1135-1140.

Bedi S, Nelson EC, Michael LK, McCutcheon VV, Heath AC, Madden PA, Martin NG. Risk for suicidal thoughts and behavior after childhood sexual abuse in women and men. Suicide and Life-Threatening Behavior. 2011; 41(4): 406-415.

Ben-Natan M, Sharon I, Barbashov P, Minasyan Y, Hanukayev I, Kajdan D, Klein-Kremer A. Risk factors for child abuse: quantitative correlational design. Journal of pediatric nursing. 2014; 29(3): 220-227.

Bergen HA, Graham M, Richardson AS, Allison S, Roeger L. Sexual abuse and suicidal behavior: A model constructed from a large community sample of adolescents. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 2003; 42(11): 1301-1309.

Berger L. Income, family characteristics, and physical violence toward children. Child Abuse & Neglect. 2005; (29): 107-133.

Berki Ş. Türk medeni kanununda zina ve fücür. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 1971; 28(1): 301-305.

Bernard-Bonnin A-C, Hébert M, Daignault IV, Allard-Dansereau C. Disclosure of sexual abuse, and personal and familial factors as predictors of post-traumatic stress

disorder symptoms in school-aged girls. *Paediatrics & child health*. 2008; 13(6): 479-486.

Bilgin Ö. Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Psiko-Sosyal Durumlarının İstismara Ait Özellikler Açısından Tanımlanması. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi: Konya Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; 2015.

Bilginer Ç, Hesapçıoğlu ST, Kandil S. Çocukluk çağı cinsel istismarı: Magdur ve sanık açısından çok yönlü bakış. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2013; 26(1): 55-64.

Bilican-Gökkaya V. Cinsel istismar ve çocuk (Sivas ili örneği). *The Journal of Academic Social Science Studies*. 2018; (66): 425-432.

Birleşmiş Milletler. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Birleşmiş Milletler: Birleşmiş Milletler; 1994.

Black DA, Heyman RE, Smith Slep AM. Risk factors for child sexual abuse. *Aggression and violent behavior*. 2001; 6(2-3): 203-229.

Blom H, Högberg U, Olofsson N, Danielsson I. Strong association between earlier abuse and revictimization in youth. *BMC public health*. 2014; 14(1): 715.

Blumer H. *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Univ of California Press.: California 1986.

Boney-McCoy S, Finkelhor D. Prior victimization: A risk factor for child sexual abuse and for PTSD-related symptomatology among sexually abused youth. *Child abuse & neglect*. 1995; 19(12): 1401-1421.

Bornstein MH, O MH, Azuma H, Galperin C, Maital S, Ogino M, Painter K, Pascual L, Pecheux M-G, Rahn C, Toda S, Venuti P, Vyt A, Wrigt B. A cross-national study of self-evaluations and attributions in parenting: Argentina, Belgium, France, Israel, Italy, Japan and the United States. *Developmental Psychology*. 1998; 662-676.

Briggs F, Hawkins RMF. Protecting boys from the risk of sexual abuse. *Early Child Development and Care*. 1995; 110(1): 19-32.

Britner PA, Reppucci D. Prevention of child maltreatment: Evaluation of a parent education program for teen mothers. *Journal of Child and Family Studies*. 1997; 6(2): 165-175.

Brown DW, Riley L, Butchart A, Meddings D. Exposure to physical and sexual violence and adverse health behaviours in African children: results from the Global School-based Student Health Survey. *Bulletin of the World Health Organization*. 2009; (87): 447-455.

Browne A, Finkelhor D. Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological bulletin*. 1986; 91(1): 66-77.

Bulut GÇ. Ergen Cinsel İstismar Olgularında Psikopatoloji Gelişiminde Rol Oynayan Faktörlerin ve Serotonin Gen Polimorfizminin Araştırılması. Marmara Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi (Danışman: Prof. Dr. Ayşe Rodopman Arman). İstanbul 2013.

Bulut I. Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı. Özgüzel Matbaası: Ankara; 1990.

Bulut I. Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi. TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı: Ankara; 1993.

Butler AC. Child sexual assault: Risk factors for girls. *Child abuse & neglect*. 2013; 37(9): 643-652.

Büken B, Erkol Z, Kandemir F, Büken E. Risk factors in victims of sexual assaults who acquainted, and met with their perpetrators via social networking services. *Nobel Medicus*. 2014; 10(3): 5-11.

Caceres CF, Marin BV, Hudes ES. Sexual coercion among youth and young adults in Lima, Peru. *Journal of adolescent health*. 2000; 27(5): 361-367.

Cardinali G, D'allura T. Parenting styles and self esteem: A study of young adults with visual impairments. *Journal of Visual&Blindness*. 2001: 261-271.

Carey PD, Walker JL, Rossouw W, Seedat S, Stein DJ. Risk indicators and psychopathology in traumatised children and adolescents with a history of sexual abuse. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 2008; 17(2): 93-98.

Cermak P, Molitor C. Male victims of child sexual abuse. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 1996; 13(5): 385-400.

Ceylan A, Tuncer O, Melek M, Gülmehmet F, Erden Ö. Van bölgesindeki çocuklarda cinsel istismar. *Van Tıp Dergisi*. 2009; 16(4): 131-134.

Chen J, Dunne MP, Han P. Child sexual abuse in China: a study of adolescents in four provinces. *Child abuse & neglect*. 2004; 28(11): 1171-1186.

Cılga İ. Bilim ve Meslek Olarak Türkiye’de Sosyal Hizmet. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu: Ankara; 2004.

Cohen LJ, Galynker, IL. Clinical features of pedophilia and implications for treatment. *J Psychiatr Pract*. 2002; 8(5): 276-289.

Cole PM, Woolger C. Incest survivors: The relation of their perceptions of their parents and their own parenting attitudes. *Child Abuse & Neglect*. 1989; 13(3): 409-416.

Council NR. Confronting Commercial Sexual Exploitation and Sex Trafficking of Minors in The United States. National Academies Press: Washington; 2013.

Craig SL, Muskat B. Bouncers, brokers, and glue: The self-described roles of social workers in urban hospitals. *Health & Social Work* 381 (2013): 7-16. 2013; 38(1): 7-16.

Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi: İstanbul; 2016.

Çak ŞE. Toplumsal cinsiyet ve feminizm teorileri bağlamında Türkiye'deki reklam filmleri ve popüler müzik videoları. *Doluz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi*. 2010: 101 – 110.

Çeçen AR. Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 2007; 4(1): 1-17.

Çengel-Kültür E, Çuhadaroğlu-Çetin F, Gökler B. Demographic and clinical features of child abuse and neglect cases. *Turkish journal of pediatrics*. 2007; 49(3): 256-262.

Çoban R. Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017: 252-260.

Çöpür M, Üneri ÖŞ, Aydın E, Bahalı MK, Tandır C, Güneş H, ERDOĞAN A. Characteristic features of sexually abused children and adolescents in Istanbul sample. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2012; 13(1): 46-50.

Dadds M, Smith M, Webber Y. An exploration of family and individual profiles following father-daughter incest. *Child Abuse & Neglect*. 1991; 15(4): 575-586.

Dağlı ET, İnanıcı, M. A. İhmal Ve İstismara Uğrayan Çocuğa Bütüncül Yaklaşım: Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri İçin Başvuru Kitabı. UNICEF: Ankara; 2011.

Dai L, Wang L. Review of family Functioning. *Open Journal of Social Sciences*. 2015: 134-141.

Danış MZ, Şahbikan İ. Suça sürüklenmiş çocukların yeniden toplumsallaşma sürecinde ve insan hakları bağlamında sosyal hizmet yaklaşımlarının yeri ve önemi

Tarih Okulu Dergisi. 2014; 7(18): 627-651.

Danış MZ, Büber Ö. Sosyal hizmet müdahalesinde çözüm odaklı yaklaşım. *Kesit Akademi Dergisi*. 2018; 4(14): 31-49.

Darling N, Steinberg L. Parentingstyle as context: An integrative model. *child development*. 1993; 113(3): 487-496.

David HP. Healthy family functioning: a cross-cultural appraisal. *Bulletin of the World Health Organization*. 1978: 327-342.

Davies EA, Jones AC. Risk factors in child sexual abuse. *Journal of forensic and legal medicine*. 2013; 3: 146-150.

Demir EK, Şendil G. Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları* 2008; 11(21): 15-25.

Demir M. Çocuk Ve Ergenlerin Cinsel Istismar Sonrasında Akut Stres Bozukluğu Ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Özelliklerinin İncelenmesi Uludağ Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Uzmanlık Tezi Bursa, 2008.

Demirci EÖ, Özmen S, Öztıp DB, Özdemir Ç, Uytun MÇ. Çocuk ve ergen cinsel istismar olgularında istismar ile ilişkili sosyodemografik özelliklerin, ailesel değişkenlerin ve ruhsal bozuklukların değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*. 2014; 19(3): 146-153.

Deniz ME, Hamarta E, Arı R. An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality*. 2005; 33(1): 19-32.

Dereobalı N, Karadağ S, Sönmez S. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı ihmalı şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*. 2013: 50-66.

Devries KM, Mak JY, Child JC, Falder G, Bacchus LJ, Astbury J, Watts CH. Childhood sexual abuse and suicidal behavior: a meta-analysis. *Pediatrics*. 2014; 133(5): 1331-1344.

Dictionary M-W. Merriam- Webster. 2018.

Dimock P. Adult males sexually abused as children: Characteristics and implications for treatment. *Journal of Interpersonal Violence*. 1988; 3(2): 203-221.

Dinleyici M, Dağlı F. Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*. 2016: 1-10.

Doğan ÖÖ. Cinsel Istismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel, Ailesel Ve Istismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak, Istismara Uğrama Ve Psikiyatrik Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü Bir Çalışma. Dokuz Eylül Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi (Danışman: Doc.Dr. Özlem Gencer). İzmir, Türkiye, 2009.

Driver E, Droisen A. Child sexual abuse: Feminist perspectives. Macmillan International Higher Education: London; 1989.

Dube SR, Anda RF, Whitfield CL, Brown DW, Felitti VJ, Dong M. Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *American journal of preventive medicine*. 2005; 28(5): 430-438.

Durak E, Fışıloğlu H. Film analizi yöntemi ile virginia satır aile terapisi yaklaşımına bir bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2007: 43-62.

Duyan V, Sayar Ö, Özbulut M. Sosyal Hizmeti Tanımak Ve Anlamak. Öncü Basımevi: Ankara; 2008.

Duyan V. Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği: Ankara; 2010.

Early TJ, Glenmayer LF. Valuing families: Social work practice with families from a strengths perspective. *Social work*. 2000; 45(2): 118-130.

Edgards K, Ormstad K. Prevalence and characteristics of sexual abuse in a national sample of Swedish seventeen-year-old boys and girls. *Acta paediatrica*. 2000; 89(3): 310-319.

Edwards JJ, Alexander PC. The contribution of family background to the long-term adjustment of women sexually abused as children. *Journal of Interpersonal Violence*. 1992; 7(3): 306-320.

Ekici FY. Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*. 2014; 209-224.

Elbir HK. Evlenmesi memnu akrabaların evlenmelerinin ve cinsi münasebetlerinin ceza müeyyidesi ile tahdidi karşısında Türk hukuku. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 1946; 12(2-3): 653-680.

Eldeleklioğlu J. Çocuklarda özgüven gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2004; 1-6.

Elliott DM. Impaired object relations in professional women molested as children. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*. 1994; 31(1): 79-86.

Epstein NB, Bishop DS, Levin S. The McMaster model of family functioning. *Journal of Marital and Family therapy*. 1978; 19-31.

Epstein NB, Baldwin LM, Bishop DS. The McMaster family assessment device. *Journal of marital and family therapy*. 1983; 9(2): 171-180.

Er T. Cinsel İstismara Maruz Kalan Ve Kalmayan Ergenlerin Anksiyete, Depresyon Ve Benlik Algısı Açısından Karşılaştırılması. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoji Anabilim Dalı Adli Psikoloji Programı, Yüksek Lisans Tezi* (Danışman: Prof.Dr Oğuz Polat). İstanbul Yayınlanmamış 2010.

Erulkar AS. The experience of sexual coercion among young people in Kenya. *International family planning perspectives*. 2001; 182-189.

Evans E, Hawton K, Rodham K. Suicidal phenomena and abuse in adolescents: a review of epidemiological studies. *Child abuse & neglect*. 2005; 29(1): 45-58.

Faller KC. Understanding And Assessing Child Sexual Maltreatment, . Sage Publications: Kaliforniya: ; 2003.

Feiring C, Taska L, Lewis M. Age and gender differences in children's and adolescents' adaptation to sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*,. 1999; 23(2): 115-128.

Fergusson DM, Horwood LJ, Michael TL. Childhood sexual abuse, adolescent sexual behaviors and sexual revictimization. *Child abuse & neglect* 1997: 789-803.

Finkelhor D. What's wrong with sex between adults and children? Ethics and the problem of sexual abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*. 1979; 49(4): 692-697.

Finkelhor D, Baron L. High-risk children. A sourcebook on child sexual abuse. 1986: 60-80.

Finkelhor D, Hotelling G, Lewis IA, Smith C. Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors. *Child Abuse & Neglect*. 1990: 19-28.

Finkelhor D. The international epidemiology of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*. 1994a; 18(5): 409-417.

Finkelhor D. Current information on the scope and nature of child sexual abuse. The future of children. 1994b: 31-53.

Finkelhor D, Moore D, Hamby SL, Straus MA. Sexually abused children in a national survey of parents: methodological issues. *Child abuse & neglect*. 1997; 21(1): 1-9.

Finkelhor D. *Childhood Victimization: Violence, Crime, And Abuse In The Lives Of Young People*. Oxford University Press: New York; 2008.

Fleming J, Mullen P, Bammer G. A study of potential risk factors for sexual abuse in childhood. *Child Abuse & Neglect*. 1997: 49-58.

Fleming J, Mullen PE, Sibthorpe B, Bammer G. The long-term impact of childhood sexual abuse in Australian women. *Child Abuse & Neglect*. 1999: 145-159.

Fowler J. A Practitioners' Tool for the Assessment of Adults Who Sexually Abuse Children. Jessica Kingsley Publishers: London and Philadelphia; 2008.

Frude N. Understanding Family Problems: A Psychological Approach. John Wiley & Sons.: UK; 1991.

Gander MJ, Gardiner HW. Çocuk Ve Ergen Gelişimi. İmge Kitabevi: Ankara; 2004.

Garnefski N, Diekstra R. Child sexual abuse and emotional and behavioral problems in adolescence: Gender differences. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 1997; 36(3): 323-329.

Garvin CD, Tropman JE. Social Work In Contemporary Society. Prentice Hall Inc: New Jersey; 1992.

Gecas V, Schwalbe ML. Parental behavior and adolescent self-esteem. Journal of Marriage and Family. 1986; 48(1): 37-46.

Gencer Ö, Özbek A, Bozabali R, Cangar Ş, Miral S. Suspected child abuse among victims of home accidents being admitted to the emergency department: a prospective survey from Turkey. Pediatric emergency care. 2006; 22(12): 794-803.

Genelgesi TRGNİB. Çocuk İzlem Merkezi. 4 Ekim 2012.

Germain CB. General-systems theory and ego psychology: an ecological perspective. Social Service Review. 1978: 535-550.

Gladding ST. Aile Terapisi: Tarihi, Kuram Ve Uygulamaları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği: Ankara; 2012.

Gorman-Smith D, Tolan PH, Henry DB. A developmental-ecological model of the relation of family functioning to patterns of delinquency. Journal of Quantitative Criminology. 2000: 169-198.

Gökçe B. Türk Toplumunda Aile Yapısı. Aile Sosyolojisi. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset: Eskişehir; 2011, s: 50-82.

Gökçe İmren S, Ayaz AB, Yusufoglu C, Rodopman Arman A. Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. Marmara Medical Journal. 2013; (26): 11-16.

Gökçearslan-Çiftçi E, Polat- Uluocak G. Alkol Ve Madde Bağımlısı Ergenler Ve Aileleri: Güçlendirme Yaklaşımı Temelinde Sosyal Hizmet Müdahalesi. Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı. Maya Akademi Yayınları: Ankara; 2011, s: 89-107.

Gökçen C, Dursun OB. Evaluation of forensic cases referred to the child psychiatry clinic of a research hospital. *Dusunen Adam*. 2012; 25(3): 238-243.

Gökten ES. 2009-2011 Yılları arasında bir devlet hastanesinde çocuk psikiyatrisi poliklinigine yönlendirilen adli olgular. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*. 2011; 18(2): 105-116.

Guan S-S, Subrahmanyam K. Youth Internet use: risks and opportunities. *Current opinion in Psychiatry*. 2009; 22(4): 351-356.

Gündüz T, Karbeyaz K, Ayrancı U. Evaluation of the adjudicated incest cases in Turkey: Difficulties in notification of incestuous relationships. *Journal of Forensic Sciences*. 2011; 56(2): 438-443.

Hacıömeroğlu AB. Perceived Parental Rearing Behaviors, Responsibility Attitudes And Life Events As Predictors Of Obsessive- Kompulsive Symptomatology: Test Of A Cognitive Model. The Middle East Technical University The Graduate School Of Social Sciences, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. A. Nuray Karancı). Ankara, 2008.

Haddon L, Livingstone S, network EKO. Eu Kids Online: National Perspectives. Haddon, Leslie, Livingstone, EU Kids Online, The London School of Economics and Political Science: London, UK; 2012.

Haile RT, Kebeta ND, Kassie GM. Prevalence of sexual abuse of male high school students in Addis Ababa, Ethiopia. *BMC international health and human rights*. 2013; 13(24): 1-8.

Hamon RR. International Family Studies: Developing Curricula And Teaching Tools. The Haworth Press: New York; 2006.

Harper Z, Scott S. Meeting the needs of sexually exploited young people in London. Barnardo's, Barking: London; 2005, s: 6-25.

Hartman SJ, Harris J. The role of parental influence in leadership. *The Journal of Social Psychology*. 1992; 132(2): 153-167.

Hatipoğlu E. Çocuğa yönelik cinsel istismar vakaları ile çalışan sosyal çalışmacıların psikososyal etkilenme deneyimleri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017; 6(4): 85-97.

Haugaard JJ, Emery RE. Methodological issues in child sexual abuse research. Child Abuse Negl. 1989; 13: 89–100.

Hawkins MT. State certification standards for school social work practice. Children & Schools. 1982; (3): 41-52.

Hoagwood K, Stewart J. Sexually abused children's perceptions of family functioning. Child and Adolescent Social Work Journal. 1989: 139-149.

Holden GW, Miller PC. Enduring And Different: A meta-analysis of the similarity in parents' child rearing. Psychological Bulletin. 1999: 223-254.

Ibrahim N, Jalali JRA, Ekram AE, Al-Ahmadi J, Al- Bar AA. Prevalence, risk factors and outcome of childhood abuse reported by female university students in Jeddah. Journal of the Egyptian Public Health Association. 2008; 83(5-6): 329-351.

IFSW USHUF, IASSW USHB. Global Definition of Social Work. 2014.

İnan M. Kocaeli Adliyesi'nde Görülen Cinsel İstismar Konulu Davalarda Sanık Ve Mağdur Çocukların SosyoDemografik Özellikleri Ve Suçun Niteliği. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi (Danışman: Doç. Dr. Psk. Ayşen Ufuk SEZGİN). Kocaeli Yayınlanmamış 2010.

Isır AB, Büyükçelik A, Özdil S, Coşkun AG. Gaziantep üniversitesi tıp fakültesi adli tıp anabilim dalına yansıyan cinsel istismar olgularının ve bu olgular içinde çocuk istismarı ve mental retardasyonun değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni. 2009; 14(1): 5-11.

Iveson C, George E, Ratner H. Brief Coaching: A Solution Focused Approach. Routledge. Routledge: London; 2012.

Jain AM. Emergency department evaluation of child abuse. Emergency Medicine Clinics. 1999: 575-593.

Jakubczyk A, Klimkiewicz A, Krasowska A, Kopera M, Sławińska-Cerana A, Brower KJ, Wojnara M. History of sexual abuse and suicide attempts in alcohol-dependent patients. Child abuse & neglect. 2014; 38(9): 1560-1568.

Journet N. Evrenselden Özele Kültür.  z Yayıncılık: 2009.

Kağıt başı  . Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. Journal of Personality and Social Psychology. 1970: 444-451.

Kağıt başı  . Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamına İnsan Ve Aile Evrim Yayınevi ve Bilgisayar San. ltd.  ti.: İstanbul; 2000.

Kairys SW, Alexander RC, Block RW, Everett VD, Hymel KP, Jenny C, Stirling J. When do inflicted skin injuries constitute child abuse. American Academy of Pediatrics. 2002: 644-645.

Kap ı EG, Hamamcı Z. Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu  emaların Aracı Rolü. Klinik Psikiyatri Dergisi 2010: 127-136.

Kara B, Biçer  , Gökalp AS.  ocuk istismarı.  ocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 2004: 140-151.

Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım,  : İstanbul; 2006

Karbeyaz K, Gündüz T, Balcı Y, Akkaya H. Yeni Türk Ceza Kanunu sonrası değerlendirilen cinsel suç olguları; Eskişehir deneyimi. Turkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences. 2009; 6(1): 1-8.

Kargı E, Akman B. Üniversiteli gençlerin bakış açısıyla ‘‘Aile İçi Sorunlar’’. Küreselleşen dünyada sosyal hizmetlerin konumu hedefleri ve geleceği. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2007; 18(1): 31-38.

Kasapoğlu A. Sosyolojik yaklaşımlar temelinde aile kuramları. Açıköğretim Sosyolojisi. Eskişehir; 2011, s: 2-26.

Kaya M. Ailede anne baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 1997: 193-204.

Kılıç Y. Cinsel İstismar Mağduru Olan Ve Olmayan 11 Ve 18 Ya  Arasındaki Bir Grup Kız  ocuğun Sosyo-Demografik  zellikleri Ve Psikolojik Belirtiler Bakımından Karşılaştırılması. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nevin Kılıç). İstanbul 2016.

Kılıçoğlu AG. Cinsel İstismar Mağduru Çocuk Ve Ergenlerin Travmaya Tepkileri İle Anne-Babaların Tepkilerinin Karşılıklı İncelenmesi. Uludağ Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yeşim Taneli). Bursa 2010.

Koç F, Akşit S, Tomba A, Aydın C, Koturoğlu G, Çetin SK, Aslan A, Halıcıoğlu O, Erşahin Y, Turhan T, Çelik A, Şenol E, Kara S, Solak U. Demographic and clinical features of child abuse and neglect cases: one-year experience of The Hospital-Based Child Protection Team of Ege University, Turkey. Turkish Archives of Pediatrics. 2012; (47): 121-125.

Koçtürk N. Tekrarlanan cinsel istismara maruz kalan ergenlerin bireysel ve ailesel risk faktörleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi,. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.: Ankara; 2016.

Kolay-Akfert S, Çakıcı E, Çakıcı M. Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2009; 10(40): 40-47.

Kongar E. 21.Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda, Türkiye'nin Toplumsal Yapısı. Remzi Kitabevi: İstanbul; 2015.

Koşar N. Sosyal Hizmetlerde Aile Ve Çocuk Refahı Alanı. İlteke A.Ş.: Ankara; 1992.

Koutra K, Triliva S, Roumeliotaki T, Stefanakis Z. Family functioning in families of first-episode psychosis patients as compared to chronic mentally ill patients and healthy controls. Psychiatry Research. 2014: 486-496.

Kristensen E, Lau M. Women with a history of childhood sexual abuse. Long-term social and psychiatric aspects. Nordic journal of psychiatry. 2007; 61(2): 115-120.

Kuş E. Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri, Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri: Nicel Mi? Nitel Mi? Anı yayıncılık: Ankara 2012.

Kut S. Aile ve devlet politikaları, uluslararası aile yılı özel ihtisas komisyonu raporları. Aile Araştırma Kurumu: Ankara; 1994.

Kut S. Sosyal Hizmet Mesleği: Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri. Kendi Yayını: Ankara; 1988.

Kuzgun Y, Eldeleklioğlu J. Anne baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1999: 69-77.

Kuzgun Y, Eldeleklioğlu J. Anne Baba Tutum Ölçeği. Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçekler. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD.ŞTİ.: Ankara; 2012, s: 65-72.

Laaksonen T, Sariola H, Johansson A, Jern P, Varjonen M, Pahlana Bvd, Sandnabba K, Santtila P. Changes in the prevalence of child sexual abuse, its risk factors, and their associations as a function of age cohort in a Finnish population sample. Child Abuse & Neglect. 2011; 35(7): 480-490.

LeCroy CW, Stinson EL. The public's perception of social work: Is it what we think it is? Social Work. 2004; 49(2): 164-174.

Lee C. Theories of family adaptability: Toward a synthesis of Olson's Circumplex and the Beavers Systems Models. Family Process. 1988: 73-85.

Lewis FM. Family Focused Oncology Nursing Research. Oncology Nursing Forum. 2004: 288-292.

Lewis JM, Beavers JM, Gossett WR, Phillips VA. No Single Thread: Psychological Health In Family Systems. Brunner Mazel: New York; 1976.

Lin D, Li X, Fan X, Fang X. Child sexual abuse and its relationship with health risk behaviors. Child Abuse & Neglect. 2011; (35): 680– 687.

Lind MJ, Brown RC, Christina M. Does parenting influence the enduring impact of severe childhood sexual abuse on psychiatric resilience in adulthood? Child Psychiatry & Human Development. 2017; 49(1): 33-41.

Ludlow LH, Howard E. The Family Map: A. Graphical Representation Of Family Systems Theory. Educational And Psychological Measurement. 1990: 245-254.

Maccoby EE. Parenting effects: Issues and controversies. Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual, and social-emotional development. Psychology Press: London; 2002, s: 35-47.

Macht MW, Quam JK. Social Work: An Introduction. merrill publishing company: 1986.

Madonna PG, Van Scoyk S. Family interactions within incest and nonincest families. *The American journal of psychiatry*, 148(1), 46. 1991; 148(1): 46-49.

Martin G. Reported family dynamics, sexual abuse, and suicidal behaviors in community adolescents. *Archives of Suicide Research*. 1996; 2(3): 183-195.

Meinck F, Cluver LD, Boyes EM. Longitudinal predictors of child sexual abuse in a large community-based sample of South African youth. *Journal of interpersonal violence*. 2015; 32(18): 2804-2836.

Metin Ö. Çocuk psikiyatrisi polikliniğinde değerlendirilen cinsel istismar olgularının biyopsikososyal özellikleri. Mersin Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Uzmanlık Tezi (Danışman: Doç. Dr. Fevziye Toros). Mersin 2010.

Meursing K, Vos T, Countinho O, Michael M, Mpofu S, Onoko O, Mundy V, Dube S, Mahlangu T, Sibindi F. Child sexual abuse in Matabeleland, Zimbabwe. *Social science & medicine*. 1995; 42(12): 1693-1704.

Miller IW, Ryan CE, Keitner GI, Bishop DS, Epstein NB. The McMaster approach to families: Theory, assessment, treatment, and research. *Journal of Family Therapy*. 2000: 168-189.

Minuchin S. *Families and Family Therapy*. Harvard University Press: Cambridge; 1974.

Mize J, Pettit GS. Mothers' socialcoaching, mother-childrelationshipstyle, andchildren'speercompetence; Is themediumthemessage? *Child Development*,. 1997; 68(2): 291-310.

Molnar BE, Shade S, Kral AH, Booth RE, Watters J. Suicidal behavior and sexual/physical abuse among street youth. *Child abuse & neglect*. 1998; 22(3): 213-222.

Morgan CT. *Psikolojiye Giriş*. Eğitim Kitabevi Yayınları: Konya; 2015.

Murdach AD. Does American social work have a progressive tradition? *Social Work*. 2010; 55(1): 82-89.

Murray LK, Nguyen A, Cohen JA. Child sexual abuse. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*. 2014; 23(2): 321-337.

Müdürlüğü TBKSG. Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet. 2009.

Nasıroğlu S. İstismar Olgularının Yatarak Tedavisinde Klinik İzlem Bulguları. Çukurova Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi (Danışman: Doç.Dr. Ayşegül Yolga Tahiroğlu). Adana 2011.

Nelson EC, Heath AC, Madden PA, Cooper ML, Dinwiddie SH, Bucholz KK. Association between self-reported childhood sexual abuse and adverse psychosocial outcomes: results from a twin study. Archives of general psychiatry. 2002; 59(2): 139-145.

Nelson EC, Heath AC, Lynskey MT, Bucholz KK, Madden PA, Statham DJ, Martin NG. Childhood sexual abuse and risks for licit and illicit drug-related outcomes: a twin study. Psychological medicine. 2006; 36(10): 1473-1483.

Newcomb MD, Munoz DT, Carmona JV. Child sexual abuse consequences in community samples of Latino and European American adolescents. Child Abuse & Neglect. 2009; 33: 533–544.

Newton S, Gerrits J. Child Abuse. Crabtree Publishing Company: New York; 2011.

Nickel MK, Tritt K, Mitte FO, Leiberich P, Nickel C, Lahmann C, Forthuber P, Rother WK, Loew TH. Sexual abuse in childhood and youth as psychopathologically relevant life occurrence: cross-sectional survey. Croatian medical journal. 2004; 45(4): 483-489.

Nlewem C, Amodu OK. Family characteristics and structure as determinants of sexual abuse among female secondary school students in Nigeria: A brief report. Journal of child sexual abuse. 2017; 26(4): 453-464.

NSPCC. Child sexual abuse an NSPCC research briefing. 2013.

Olson DH. Circumplex model of marital and family systems. Journal of Family Therapy. 2000: 144-167.

Özbaran B, Gencer Ö, Kesikçi-Ergin H, Miral S, Aydın C, Varan A. Bir çocuk köyünde yaşayan çocuk ve gençlerin cinsel istismar iddiaları sonrası psikiyatrik değerlendirmeleri ve izlemi. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences. 2009; 29(2): 395-404.

Özdemir ÇM. Toplumsal değişme karşısında aile ve okul. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 2007; 5(2): 185-198.

Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT. Kişilik gelişimi. psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2012: 566-589.

Özen NE, Şener S. Çocuk ve ergende cinsel istismar. Ege Sürekli Yayınları. 1997; (2): 473-491.

Özer E, Bütün C, Beyaztaş FY. Çorum Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne 2006-2007 yıllarında başvuran cinsel istismar mağduru çocuk olgularının değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üvicersitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2007; 29(2): 51-55.

Özer Taşkın Ö. Velayette Çocuğun Yüksek Yararı. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans (Danışman: Doç.Dr.Nuri Erişgin). Eskişehir, 2006.

Özgüven İE. Ailede İletişim Ve Yaşam. PDREM Yayınları: Ankara; 2001.

Öztop DB, Özcan ÖÖ. Cinsel istismar vakaların sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi. New Symposium Journal. 2010; 48(4): 271-276.

Paradise JE, Rose L, Sleeper L, Nathanson M. Behavior, family function, school performance, and predictors of persistent disturbance in sexually abused children. Pediatrics. 1994; 93(3): 452-459.

Pardeck JT. An ecological approach for social work practice. The Journal of Sociology & Social Welfare. 1988: 133-142.

Paslı F. Cinsel istismara uğrayan çocukların ekolojik sistem yaklaşımı açısından incelenmesi. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017; 2(2): 39-53.

Paveza G. Risk factors in father-daughter child sexual abuse: A case-control study. Journal of interpersonal violence. 1988; 3(3): 290-306.

Peleikis DE, Mykletun A, Dahl AA. The relative influence of childhood sexual abuse and other family background risk factors on adult adversities in female outpatients treated for anxiety disorders and depression. Child Abuse & Neglect. 2004; 28(1): 61-76.

Pelendecioğlu B, Bulut S. Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi. 2009; 5(1): 50-62.

Perdahli NF, Ayse A, Kalaca S, Berkem M. Psychiatric evaluation of sexual abuse cases: A clinical representative sample. Children and Youth Services Review. 2010; 32: 1285–1290.

Pereda N, Guilera G, Forns M, Gómez-Benito J. The international epidemiology of child sexual abuse: A continuation. Child Abuse & Neglect 33. 2009; 33: 331-342.

Pierce R. The sexually abused child: A comparison of male and female victims. Child Abuse & Neglect. 1985; 9(2): 191-199.

Pineda-Lucatero AG, B. Trujillo-Hernández BR, Millán-Guerrero RO, Vásquez† C. Prevalence of childhood sexual abuse among Mexican adolescents. Child: care, health and development. 2008; 35(2): 184-189.

Pineda-Lucatero AG, Trujillo-Hernández B, Millán-Guerrero RO, Vásquez C. Prevalence of childhood sexual abuse among Mexican adolescents. Child: care, health and development. 2009; 35(2): 184-189.

Polanczyk GV, Zavaschi ML, Benetti S, Zenker R, Gammermana PW. Sexual violence and its prevalence among adolescents, Brazil. Revista de saude publica. 2003; 37(1): 8-14.

Polat- Uluocak G. İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. 2009; (26): 35-44.

Polat G. Madde bağımlılığı tedavisinde sosyal hizmet mesleği. Okmeydanı Tıp Dergisi. 2014; 30(2): 143-148.

Polat O. Encest. Tüm Boyutlarıyla Çocuk istismarı 1: Tanımlar. Seçkin Yayıncılık: Ankara; 2007a, s: 159-189.

Polat O. Cinsel İstismar. Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1: Tanımlar. Seçkin Yayıncılık: Ankara; 2007b, s: 93-159.

Polusny M, Follette VM. Long-term correlates of child sexual abuse: Theory and review of the empirical literature. Applied and preventive psychology. 1995; 4(3): 143-166.

Postman N. Çocukluğun Yokoluğu. İmge Yayınları: Ankara; 1995.

Priebe G, Svedin CG. Child sexual abuse is largely hidden from the adult society: An epidemiological study of adolescents' disclosures. *Child abuse & neglect*. 2008; 32(12): 1095-1108.

Putnam FW. Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2003; 42(3): 269–278.

Riggs S, Alario AJ, McHorney C. Health risk behaviors and attempted suicide in adolescents who report prior maltreatment. *The Journal of pediatrics*. 1990; 116(5): 815-821.

Ronan KR, Canoy DF, Burke K. Child maltreatment: Prevalence, risk, solutions, obstacles. 195-213. 2009: 195-213.

Roopnarine J, Church CC, Levy GD. Day care children's play behaviors: Relationship to their mothers' and fathers' assessments of their parenting behaviors, marital stress, and marital companionship. *Early Childhood Research Quarterly*. 1990: 335-346.

Rose GM, Dalakas V, Kropp F. Consumer socialization and parental style across cultures: Findings from Australia, Greece and India. *Journal of Consumer Psychology*. 2003; 13: 366-376.

Ruggiero KJ, Mcleer SV, Dixon FJ. Sexual abuse characteristics associated with survivor psychopathology. *Child Abuse & Neglect*. 2000; 24(7): 951-964.

Runyan D, Wattam C, Ikeda R, Hassan F, Ramiro L. Child abuse and neglect by parents and other caregivers. 2002: 57-86.

Sabatelli RM, Bartle SE. SabatSurvey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family*. 1995: 1025-1039.

Saleebey D. The strengths perspective in social work practice: Extensions and cautions. *Social work*. 1996; 41(3): 296-305.

Satir V. Temel Aile Terapisi. Beyaz Yayınları: İstanbul; 2016a.

Satir V. İnsan Yaratmak. Beyaz Yayınları: İstanbul; 2016b.

Schönbucher V, Maier T, Mohler-Kuo M, Schnyder U, Landolt MA. Adolescent perspectives on social support received in the aftermath of sexual abuse: A qualitative study. *Archives of sexual behavior*, 2014; 43(3): 571-586.

Search G. Son Tabu; Çocuklara Karşı Cinsel Suçlar. 1993.

Seden J. Counselling Skills In Social Work Practice. McGraw-Hill Education: UK; 2005.

Sedlak AJ. Risk factors for the occurrence of child abuse and neglect. *Journal of aggression, maltreatment & trauma*. 1997; 1(1): 149-186.

Sezer Ö. Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010: 1-19.

Sezer Ö, Oğuz V. Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 2010: 743-758.

Shahmahmoudi R, Mazandarani MJ. Effect of the role of family function on the resiliency of women with addicted husband in Tehran. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 2015: 400-406.

Shaw JA. Commentary on Cherchez la Femme, Cherchez la Femme: A paradoxical response to trauma. *Psychiatry*. 2004; 67(3): 217-221.

SHÇEK, UNICEF-Türkiye. Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara; 2010.

Sheafor B, Horejsi CJ. Sosyal hizmet uygulaması: Temel teknik ve ilkeler. Nika Yayınevi: Ankara; 2014.

Silverman AB, Reinherz H, Giaconia RM. The long-term sequelae of child and adolescent abuse: A longitudinal community study. *Child abuse & neglect*. 1996; 20(8): 709-723.

Smilkstein G. Family APGAR: A proposal for a family function test and its use by physicians. *Journal of Family Practice* 1978: 1231-1239.

Smith RL, Stevens-Smith P. Family Counseling And Therapy. Major Issues And Topics. Ann Arbor, ERİC Counseling and Personnel Services Clearing house: Michigan; 1992.

Soylu N, Alpaslan AH. Suicidal behavior and associated factors in sexually abused adolescents. Children and Youth Services Review. 2013; 35(2): 253-257.

Stoltenborgh M, Van Ijzendoorn M, Euser E, Bakermans-Kranenburg M. A global perspective on child sexual abuse: meta-analysis of prevalence around the world. Child maltreatment, 16(2),. 2011; 2(16): 79-101.

Svedin CGR, Back C, Derback S-BS. Family relations, family climate and sexual abuse. Nordic Journal of Psychiatry. 2002; 56(5): 355-362.

Şahin F. Sosyal hizmette güçler perspektifi ve çözüm odaklı mülakat. Aile ve Toplum. 2001; 4(1).

Şanlı D, Öztürk C. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012; 32: 31-48.

Şar V. Kötüye Kullanım Ve Ihmalle İlişkili Sorunlar. Psikiyatri Temel Kitabı. Hekimler Yayın Birliği: Ankara; 1998, s: 823–833.

Şeker A. Sosyal Hizmete Giriş. TC. Anadolu Üniversitesi Yayını: Eskişehir; 2012.

Şener MT, Ancı Y, Dur OB. Significance of healthy family structure in preventing child sexual abuse: A prospective controlled study. Medicine Science. 2014; 3(1): 1046-1053.

Şimşek Ş. Cinsel İstismara Uğramış Çocuklarda Ve Ebeveynlerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu. Akdeniz Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. Esin Özatalay). Antalya yayımlanmamış, 2010.

Şimşek Ş, Fettahoğlu Ç, Özatal E. Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu. Dicle Tıp Dergisi. 2011; 38(3): 318-324.

Şimşek Ş, Gençoğlu S. Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi, 41(1). 2014; 1: 166-171.

Taner Y, Gökler B. Çocuk istismar ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. Hacettepe Tıp Dergisi. 2004; (35): 82-86.

Taşgın N, Özel H. Türkiye'de sosyal hizmetlerin dönüşümü. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2011: 175-190.

Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi Ve Spss Ile Veri Analizi. Nobel: Ankara; 2014.

TCK s. Türk Ceza Kanunu www.mevzuat.gov.tr.

Teater B. An Introduction To Applying Social Work Theories And Methods McGraw-Hill Education: UK; 2014.

Tener D, Murphy SB. Adult disclosure of child sexual abuse: A literature review. Trauma, Violence, & Abuse. 2014; (16): 1-10.

Tezel A. Aile içi iletişim. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2004: 1-6.

Thompson N. Kuram Ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak. Dipnot Yayınları: Ankara; 2013.

Tıraş Ü, Dilli D, Dallar Y, Oral R. Evaluation and follow-up of cases diagnosed as child abuse and neglect at a tertiary hospital in Turkey. Turkish Journal of Medical Sciences. Turk J Med Sci. 2009; 39(6): 969-977.

Tıraşçı Y, Gören S. Çocuk istismarı ve ihmali. Dicle Tıp Dergisi. 2007: 70-74.

Topbaş M. İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2004; 4: 76-80.

Topçu S. Cinsel İstismar. Phoenix Yayınevi: Ankara; 2009.

Topuzoğlu AY. Çocuk Hakları, Mağdur Çocukların Hukuksal Konumu. İstanbul Barosu Yayınları: İstanbul; 2004.

Trends C. Sexual Abuse Among Homeless Adolescents: Prevalence, Correlates, And Sequelae. 2002.

Tufan B, Sayar ÖÖ, Koçyıldırım G. Sosyal bir hak olarak sosyal hizmet. Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu. Hacettepe Üniversitesi: Ankara; 2009, s: 76-86.

Turan N. Birey Ve Aileler İle Sosyal Hizmet. Öz Baran Ofset Matbaacılık San. ve Ltd. Şti: Ankara; 2012.

Turan N. Sosyal Kişisel Çalışma. Aydınlar Matbaacılık: Ankara; 1999.

Tuzcuoğlu N. Bir Aile Olmak "Anne-Baba Olmanın Altın Kuralları". Morpa Kültür Yayınları: İstanbul; 2004.

Tümkaya S, Çelik M, Aybek B. Ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen sosyal yaşantı değişkenlerinin incelenmesi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE). 2010; (24): 163 – 178.

Uğurlu Z, Gülsen İA. Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi. 2014; 1(1): 1-24.

Uytun MÇ, Yılmaz R, Öztıp DB, Özdemir Ç. Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin kendine zarar verme, intihar davranışı ve psikiyatrik bozukluklar açısından değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni. 2016; 21(3): 137-143.

Üredi I, Erden M. Öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının yordayıcısı olarak algılanan anne baba tutumları. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Güz. 2009; 781-811.

Valente S. Sexual abuse of boys. Journal of child and adolescent psychiatric nursing. 2005; 18(1): 10-16.

Veenema TG, Thornton CP, Corley A. The public health crisis of child sexual abuse in low and middle income countries: an integrative review of the literature. International Journal of Nursing Studies. 2015; 52(4): 864–881.

Vitale SA. Parent recommendations for family functioning with prader–willi syndrome: A rare genetic cause of childhood obesity. Journal of pediatric nursing. 2016; 47-54.

Völkl-Kernstock H, Jandl-Jager E, Abensberg-Traun M, Marecek S, Pellegrini E, Plattner B, Skala K. Experiences of domestic and school violence among child and

adolescent psychiatric outpatients. Child Psychiatry & Human Development. 2016; 47(5): 691-695.

Walsh C, MacMillan HL, Jamieson E. The relationship between parental substance abuse and child maltreatment: findings from the Ontario Health Supplement. Child abuse & neglect. 2003; 27(12): 1409-1425.

Watson B. Sexual Abuse Of Girls And Adult Couple Relationships: Risk And Protective Factors. Griffit University School of Psychology, Doctor theses. Avustralya, 2007.

Webb NB. Çocuklarla Sosyal Hizmet Uygulaması. Nika Yayınevi: Ankara; 2011.

World Health Organization W. Report of the consultation on child abuse prevention geneva. World Health Organization; 1999.

World Health Organization W. The world health report 2002: reducing risks, promoting healthy life. . World Health Organization.; 2002.

World Health Organization W. Global Observatory for eHealth & WHO Global Observatory for eHealth. Building foundations for eHealth: progress of Member States: report of the WHO Global Observatory for eHealth. Global Observatory for eHealth & WHO Global Observatory for eHealth; 2006.

Yalçinkaya A. Kartal İlçesinde Çocukta Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof.Dr.Mehmet Akif İnancı). İstanbul 2011.

Yanal S. Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi Ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi. Kocaeli Uzmanlık Tezi, 2013.

Yaşa Z. Üniversite Öğrencilerinde Ana Baba Tutumlarının Suçluluk Ve Utanç Duyguları Üzerine Etkisi. Celal Bayar Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi (Danışman: Prof. Dr. Erol Özmen). Manisa, 2012.

Yavuzer H. Anne-Baba Çocuk. Remzi Kitabevi: İstanbul; 2007.

Yektaş Ç, Tufan AE, Büken B, Yurteri_Çetin N, Yazıcı M. Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerde istismar ve istismarcıya ilişkin özelliklerin ve psikopatoloji ile ilişkili risk etkenlerinin değerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2018; 19(5): 501-508.

Yen C-F, Yang M-S, Yang M-J, Suc Y-C, Wang M-H, Lane C-M. Childhood physical and sexual abuse: Prevalence and correlates among adolescents living in rural Taiwan. *Child Abuse & Neglect*. 2008; 32(3): 429-438.

Yeşilyaprak B. Lise Öğrencilerinin İçsel Ya Da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Faktörler. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara, 1988.

Yetiş O. Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç.Dr. Neylan Ziyalar). İstanbul, 2017.

Yıldırım B. Bir yaklaşım anatomisi: Güçlendirme. İçinde: Işıksan V, (eds.). Gönül Erkan'a Armağan: Sosyal Hizmet ve Mülakat. Sosyal Hizmet Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Derneği: Ankara; 2014.

Yılmaz G. Cinsel İstismara Uğramış Ve Uğramamış 6-12 Yaş Grubundaki Çocukların Aile Resmi Çizimleri, Davranış Sorunları Ve Ailelerin İşlevsel Özelliklerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. Nilgün Metin). Ankara, 2009.

Yolcuoğlu İG. Türkiye'de sosyal politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2012: 145-158.

Young L, Riggs M, Robin J. Childhood sexual abuse severity reconsidered: A factor structure of CSA characteristics. *Journal of Child Sexual Abuse*. 2011; 20(4): 373-395.

Yörükoğlu A. Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk. Aydın Kitabevi Yayınları: Ankara; 1984.

Yörükoğlu A. Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar. Özgür Yayınları: İstanbul; 2016a.

Yörükoğlu A. Çocuk Ve Ruh Sağlığı. Özgür Yayınları: İstanbul; 2016b.

Yurdakök K. Çocuk istismar ve ihmali, tanım ve risk faktörleri *Katkı Pediatri Dergisi*. 2010: 423-434.

Zabriskie RB, McCormick BP. The influences of family leisure patterns on Perceptions of Family Functioning. *Family Relations*. 2001: 281-289.

Zastrow C, Kirst-Ashman KK. Understanding Human Behavior And The Social Environment. Nika Yayınları: Ankara; 2014.

Zastrow C. Sosyal Hizmete Giriş. Nika Yayınevi: Ankara; 2010.

Zeira A, Astor RA, Benbenishty R. Sexual harassment in Jewish and Arab public schools in Israel. Child abuse & neglect. 2002; 21(2): 149-166.

Zengin O. Çözüm Odaklı Kısa Terapi Yaklaşımına Dayalı Sosyal Hizmet Müdahalesinin Kronik Böbrek Yetmezliği Hastalarının Psikososyal Uyum Düzeylerine Etkisi. 2015.

Zolotor AJ, Runyan DK, Dunne MP, Jain D, Péturs HR, Ramirez C, Volkova E, Deb S, Lidchi V, Muhammad T, Isaeva O. ISPCAN Child Abuse Screening Tool Children's Version (ICAST-C):

Instrument development and multi-national pilot testing. Child Abuse & Neglect. 2009; 33: 833–841.

Zoroğlu S, Tüzün Ü, Şar V, Öztürk M, KORA ME, ALYANAK B. Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2001; 39(6): 69-78.

10. EKLER

EK 1 ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ

Sample Size For Comparing Two Means

Input Data			
Confidence Interval (2-sided)	95%		
Power	80%		
Ratio of sample size (Group 2/Group 1)	1		
	Group 1	Group 2	Difference*
Mean	2.59	2.98	-0.39
Standard deviation	0.6	0.5	
Variance	0.36	0.25	
Sample size of Group 1	32		
Sample size of Group 2	32		
Total sample size	64		

*Difference between the means

Results from OpenEpi, Version 3, open source calculator--SSMean Print from the browser with ctrl-P or select text to copy and paste to other programs.

EK 2 VERİ TOPLAMA FORMLARI

Sosyodemografik Bilgi Formu

5

1-Doğum tarihiniz/yaşınız?.....

2-Doğum yeriniz?

1() Şehir merkezi 2() İlçe/ kasaba

3() Köy 4() Diğer.....

3-Doğduğunuz yer neresidir?.....

4- Şuanda nerede yaşıyorsunuz?

1() Şehir merkezi 2() İlçe/ kasaba

3() Köy 4() Diğer.....

5-Şuanda yaşadığınız yer neresidir?.....

6-Uyruğunuz?.....

7-Cinsiyetiniz? 1() Kız 2() Erkek

8-Sosyal güvenceniz var mı?

1() S.G.K. 2() Yeşil kart

3() Bilmiyorum 4() Diğer:.....

9-Eğitim durumunuz nedir?

1() Okur yazar değil

2() Okur yazar (hiç okula gitmemiş)

3() İlkokul terk 4() İlkokul mezunu

5() Orta okul öğrencisi

6() Orta okul terk

7() Orta okul mezunu

8() Örgün lise öğrencisi

9() Açık öğretim lise öğrencisi

10() Lise Terk

11() Lise Mezunu

12() Diğer:.....

10-Okula gidiyorsanız en son sınıfınızdaki okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

1() Sınıfımı üstün başarı belgesi ile geçtim.(takdir/teşekkür belgesi)

2() Sınıfımı başarı belgesi olmadan geçtim.

3() Sınıfımı ortalama ile geçtim. (zayıfım var)

4() Notlarımdan dolayı sınıf tekrarı yapacağım.

5() Devamsızlıktan dolayı sınıf tekrarı yaptım.

6() Okuldan ayrıldım.

11. Okulu bıraktıysanız bırakma nedeniniz?(Okuluza devam ediyorsanız bu soruyu geçiniz).

1() Ailem (annem/babam) göndermedi.

2() Kendim okula gitmek istemedim.

3() Okuldan atıldım.

4() 2 yıl üst üste sınıfta kaldım(ders başarısızlığı)

5() 2 yıl üst üste sınıfta kaldım (devamsızlık)

6() Diğer:.....

12-Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

1() Evet

2() Hayır

13-Çalışıyorsanız hangi işte

çalışıyorsunuz?.....

14-Çalışıyorsanız, çalışma sürenizi belirtiniz.....

15-Çalışıyorsanız sigortalı mı çalışmaktasınız?

1() Evet 2() Hayır

16- Yaşamınızı sürdürdüğünüz yer neresidir?

1() Evde annem ve babam ile birlikte yaşıyorum.

2() Annem ile birlikte yaşıyorum.

3() Babam ile birlikte yaşıyorum.

4() Akrabalarım ile birlikte yaşıyorum.(Hangi akrabalarınız ile birlikte yaşadığınızı yazınız.....)

5() Sosyal hizmet kurumlarından birinde kalıyorum. (BSRM, Sevgi evi vb).....

6() Yatılı okulda kalıyorum.

7() Diğer:.....

17- Anne ve babanız ile yaşıyorsanız oturduğunuz ev kime ait?

1() Annem ya da babamın evi

2() Kira veriyoruz.

3() Bir akrabamıza/tanıdığımıza ait kira vermiyoruz.

18- Ailenizi ile aynı evde yaşıyorsanız evde kendinize ait bir odanız var mı?

1() Yok 2() Var

3() Kardeşim / Kardeşlerim ile ortak kullanıyorum

19- Annenizin ve babanızın birlikte yaşama durumu nedir?

1() Evli, birlikte yaşıyorlar

2() Evli ama ayrı yaşıyorlar

3() Boşanmış, aynı evde yaşıyorlar

4() Boşanmış, aynı evde yaşıyorlar

5() Evli değil birlikte yaşıyorlar

6() Evli değil, aynı evde yaşamıyorlar

20- Anne ve babanın birlikte yaşama süresini biliyor musunuz? Biliyorsanız kaç yıldır birlikte yaşıyorlar?

1() Bilmiyorum 2() Biliyorum. yıldır.

21- Anneniz çalışıyor mu?

1() Evet 2() Hayır

22- Anneniz çalışıyor ise ne iş yapıyor? Yazınız.....

23- Babanız çalışıyor mu?

1() Evet 2() Hayır

24- Babanız çalışıyor ise ne iş yapıyor? Yazınız.....

25- Anneniz kaç kez evlilik yapmış?

1() 1 kez 2() 2 kez

3() 3kez 4() 3'den fazla

26- Babanız kaç kez evlilik yapmış?

1() 1 kez 2() 2 kez

3() 3 kez 4() 3'den fazla

27- Annenizin ilk evlilik yaşını biliyor musunuz? Biliyorsanız işaretleyiniz?

1() Bilmiyorum 2() 15 yaşından küçük

3() 15-18 4() 19-25

5() 25-35 6() 36'dan fazla

28- Babanızın ilk evlilik yaşını biliyor musunuz? Biliyorsanız işaretleyiniz?

1() Bilmiyorum 2() 15 yaşından küçük

3() 15-18 4() 19-25

5() 25-35 () 36'dan fazla

29- Anne babanız boşanmış ise velayetiniz kimdedir?

1() Anne 2() Baba 3() Kurumda

4() Yakın akraba:.....

30-Anne ve babanız arasında akrabalık var mı?

1()Evet 2()Hayır

31-Daha önce her hangi bir sorunuz nedeniyle bir Psikiyariste/ Psikologa gittiniz mi?

1()Evet 2()Hayır

32-Psikiyatriste/ Psikologa gittiyseniz, bir tanı konulduysa ve ilaç kullanımanız olduysa belirtiniz.

.....
.....

33-Annenizin Yaşı/ Doğum Tarihi.....

34-Annenizin Eğitim Durumu Nedir?

1()Okur yazar değil

2()Okur yazar

3()İlk okul mezunu

4()Orta okul mezunu

5()Lise mezunu

6()Üniversite mezunu

35-Annenizin sosyal güvencesi var mı?

1()Var 2()Yok 3()Bilmiyorum

36-Babanızın Yaşı/ Doğum Tarihi.....

37-Babanızın Eğitim Durumu Nedir?

1()Okur yazar değil

2()Okur yazar

3()İlk okul mezunu

4()Orta okul mezunu

5()Lise mezunu

6()Üniversite mezunu

38-Babanızın Sosyal güvencesi var mı?

1()Var 2()Yok 3()Bilmiyorum

39-Kardeşiniz var mı?

1()Evet 2()Hayır

40-Kardeşiniz var ise, kaç kardeşiniz?

1()1 2()2

3()3 4()4 ve 4'ten fazla

41-Ailenizde zihinsel engelli birey var mı?

1()Yok 2() Annem 3()Babam

4()Kardeşim 5()Diğer.....

42-Ailenizde suç işlemiş biri var mı?

1()Yok 2()Babam 3() Annem

4()Ben 5()Diğer.....

43-Ailenizde şu anda cezaevinde olan biri var mı?

1()Yok 2()Babam

3() Annem 4()Diğer.....

44-Anneniz madde kullanır mı?

1()Hayır 2()Sigara 3()Alkol kullanımı

4()uyuşturucu madde (esrar, hap, eroin vb)

5() Diğer:.....

45-Babanız madde kullanır mı?

1()Hayır 2()Sigara 3()Alkol kullanımı

4()uyuşturucu madde (esrar, hap, eroin(vb)

5() Diğer:.....

46-Ailenizde başka birinin madde kullanır mı?Evet ise kim kullanmakta.....

1()Hayır 2()Sigara 3()Alkol kullanımı

4()uyuşturucu madde (esrar, hap, eroinvb)

5() Diğer:.....

47-Siz madde kullanıyor musunuz?

1()Hayır 2()Sigara 3()Alkol kullanımı

4()Uyuşturucu madde (esrar, hap, eroin vb

5()Diğer:.....

48-Ailenizde intihar girişiminde bulunan biri var mı? Var ise kim?

1()Yok 2()Annem 3()Babam

4()Ben 5()Kardeş

6()Diğer:.....

49-Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadar?

1()Düzenli bir gelirimiz yok 2()100-500

3()501-750 4()751-1000

5()1.001-1500 6()1.501-3.000

7()3.001 ve üzeri

50-Ailenizin sizin ihtiyaçlarınızı yeterince karşılayabilecek gelire sahip midir?

1()Hiçbir zaman 2()Kısmen

3()Çoğunlukla 4()Her zaman

51-Aileniz İzmir'de yaşamak için başka bir şehirden mi gelmiştir ?

1() Hayır 2() Evet

3Evet ise; aileniz kaç yıldır İzmir'de yaşamaktadır

4Evet ise; nereden İzmir'e geldiniz

52-Beraber vakit geçirdiğiniz ve samimi olduğunuz size yakın bir arkadaşınız var mı?

1()Evet 2()Hayır

53-genellikle arkadaşlarınızla nasıl vakit geçirirsiniz?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

1() Vakit geçirmem.

2() Kafede zaman geçiririz.

3()Sinema, tiyatro, avm vb yerlere gideriz.

4() internet cafe gibi yerlerde takılırız, oyun oynarız

5() Sokakta gezer, oyun oynarız.

6() Evde vakit geçiririz.

7()Diğer:.....

54-Uğraştığınız bir spor dalı var mı?

1()Yok 2()Futbol 3()Voleybol

4()Dans 5()Tenis 6()Yüzme

7() Basketbol 8()Diğer:.....

55-Evinizde internete girebileceğiniz bir cihaz var mı?

1()Evet 2()Hayır

56-İnternete zaman geçirir misiniz?

1()Evet 2()Hayır

57-İnternette zaman geçiriyorsanız. Günde ne kadar süre internette vakit geçirdiğinizi yazınız?

1()1 saat ve daha az 2()2saat

3()3saat ve daha fazla

**SOSYODEMOGRAFIK BİLGİ FORMU (ÇİM'e gelen
çocukların Dosyasından Alınacak Bilgiler-Araştırmacı
tarafından doldurulacaktır)**

1- Çocuğun maruz kaldığı eylem nedir?

- ☐ Objelerle Penetrasyon ☐ Sözlü Taciz
☐ Cinsellik İçeren Dokunma ☐ Teşhir
☐ Oral Penetrasyon ☐ Anal Penetrasyon
☐ Dijital Penetrasyon ☐ Pornografi
☐ Vajinal Penetrasyon

2-(Kız çocukları için) Gebelik durumu var mı?

- ☐ Var ☐ Yok

3-(Kız çocukları için) Gebelik var ise küretaj isteniyor mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

4-(Kız çocukları için) Gebelik doğum ile sonuçlanacaksa çocuğun durumu ne olacak?

- ☐ Bebek Aile Tarafından Kabul Edilecek ☐ Bebek Kurum Bakımına Alınacak

5-(Kız çocukları için) Gayri resmi birliktelik var mı?

- ☐ Var ☐ Yok

6-Fuhuşa sürüklenme var mı?

- ☐ Var ☐ Yok

7-Ensest ilişki var mı?

- ☐ Yok ☐ Var ise kim:

8-İstismarcı kim?

- ☐ Aile içi ☐ Yakın akraba ☐ Sevgili ☐ Arkadaş
☐ Yabancı ☐ Diğer.....

9-İstismarcı sayısı nedir?

- ☐ 1 kişi ☐ 2 kişi ☐ 3 kişi ☐ 4 kişi
☐ 4'den daha fazla

10-İstismarcının/İstismarcıların yaşı nedir?

- ☐ 12-15 ☐ 16-18 ☐ 19-29 ☐ 30-39
☐ 40 ve üzeri ☐ bilmiyorum

11-Cinsel istismarın sıklığı nedir?

- ☐ 1 Kere ☐ 1'den fazla
☐ Düzenli ve tekrarlayan sıklıkta

12-İstismarın gerçekleştiği yer neresidir?

- ☐ Mağdurun evi ☐ Failin evi ☐ Failin bir tanıdığıın evi
☐ Terk edilmiş bir yer ☐ Ormanlık alan
☐ Diğer.....

13-İnternet aracılığıyla cinsel istismar var mı?

- ☐ Yok ☐ Var

14-İnternet aracılığıyla cinsel istismar var ise hangi araçlar kullanılarak yapılmış?

- ☐ Fotoğraf ☐ Kamera açma ☐ Diğer.....

15-İstismara zorlamaya yönelik tehdit var mı?

- ☐ Yok ☐ Var

16-İstismar aşamasında Hediye, para vb .verilmiş mi?

- ☐ Evet ☐ Hayır

17-Tehdit var ise kimin tarafından tehdit edilmiş?

- ☐ Fail ☐ Failin ailesi ☐ Failin arkadaşları
☐ aile içinden biri ☐ Diğer.....

18-Yaşana olay nasıl ortaya çıktı?

- ☐ Mağdur kendisi anlattı ☐ Aile üyeleri öğrendi
☐ Diğer.....

19-Mağdurun istismarı anlattığı kişi ya da kişiler kimlerdir?

- ☐ Anne ☐ Baba ☐ Arkadaş
☐ Öğretmen ☐ Diğer.....

20-Aile şikayetçi mi?

- ☐ Evet ☐ Hayır

21-Aile ve çocuğun yaşadığı çevrenin incelenmesi amacıyla Sosyal inceleme talebinde bulunuldu mu?

- ☐ Hayır ☐ Evet

22-Çocuk için istenen tedbir var mı?

- ☐ Hayır ☐ Evet

23-Evet ise istenen tedbirler nelerdir?

- ☐ Barınma ☐ Eğitim ☐ Sağlık
☐ Bakım ☐ Danışmanlık

24-Acil koruma kararı alındı mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

ABTÖ

Size anne babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara *ne derece benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu* düşünerek seçeneklerden uygun bulduğunuz kutucuğu işaretlemenizdir.

Cevaplarınızda içten davranmaya çalışınız. Çünkü cevaplarınız araştırma amacıyla kullanılacak, hiçbir kurum ya da şahsa bildirilmeyecektir.

		HİÇ uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Çok uygun	Tamamı uygun
1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini					
2	Çok yönlü gelişme için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.					
3	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.					
4	Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.					
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.					
6	Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.					
7	Elimden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen					
8	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.					
9	Bana hükmetmeye çalışır.					
10	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman kandınlacağımı düşünerek benimle gelmek ister.					
11	Benden her zaman gücümün üstünde basan beklemiştir.					
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.					
13	Sorunlarımı onunlar rahatlıkla konuşabilirim.					
14	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.					
15	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.					
16	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
17	Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi.					
18	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.					
19	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.					
20	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.					
21	Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.					
22	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.					
23	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini					
24	Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığım da beni cezalandırırdı.					
25	Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.					
26	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.					
27	Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.					

		Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Çok uygun	Tamamı uygun
28	Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.					
29	Ona yakınlaşmak istediğinde bana sıcak bir şekilde karşılık verir.					
30	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.					
31	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.					
32	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.					
33	Her zaman nerede olduğunu ve ne yaptığını merak eder.					
34	İyi bir iş yaptığında beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.					
35	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.					
36	Aile ile ilgili kararlar alınırken benimde fikrimi öğrenmek ister.					
37	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.					
38	Başkalanna benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik					
39	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.					
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.					

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA:İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. **Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür.** Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (*Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum*)
Her cümlemin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. **Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz.** Mümkün olduğu kadar **çabuk ve samimi** cevaplar veriniz. **Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz.** Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dent ederler.	()	()	()	()
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11.Evde dentlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uyguluyoruz.	()	()	()	()
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	()	()	()	()
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
17.Evde herkes başına buyruktur.	()	()	()	()
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	()	()	()	()
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	()	()	()	()
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	()	()	()	()

CÜMLELER:	Aynen Katılı-yorum	Büyük Ölçüde Katılı-yorum	Biraz Katılı-yorum	Hiç Katılı-mı-yorum
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırsınız.	()	()	()	()
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	()	()	()	()
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	()	()	()	()
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	()	()	()	()
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	()	()	()	()
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	()	()	()	()
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	()	()	()	()
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	()	()	()	()
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	()	()	()	()
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	()	()	()	()
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.	()	()	()	()
38.Ailemizde bir derd varsa, kendi içimizde hallederiz.	()	()	()	()
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	()	()	()	()
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüz.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()

51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()

Değerlendirme:

Aynen katılıyorum : bir(1) puan
Büyük ölçüde katılıyorum : iki (2) puan
Biraz katılıyorum : üç (3) puan
Hiç katılmıyorum : dört (4) puan

Problem çözme	2-	12-	24-	38-	50-	60-							.../6=
İletişim	3-	14*-	18-	22*-	29-	35*-	43-	52*-	59-				.../9=
Roller	4*-	8*-	10-	15*-	23-	30-	34*-	40-	45*-	53*-	58*-		.../11=
Duygusal tepki verebilme	9*-	19*-	28*-	39*-	49-	57-							.../6=
Gereken ilgiyi gösterme	5*-	13*-	25-	33*-	37*-	42*-	54*-						.../7=
Davranış kontrolü	7*-	17-	20-	27*-	32-	44*-	47*-	48*-	55-				.../9=
Genel işlevler	1*-	6-	11*-	16-	21*-	26-	31*-	36-	41*-	46-	51*-	56-	.../12=

Yıldız (*) işaretli sorular ters olup puanlaması ters yani dört, üç, iki, bir ,(4,3,2,1) şeklinde olmaktadır.

Bulut, I., Aile değerlendirme ölçeğini el kitabı , Ankara 1990 öz güzel iş matbaası.

EK 3 ÖLÇEKLERE VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMI

Tablo 34. Katılımcıların tümünün ADÖ sorularına verdikleri yanıtların dağılımı

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	58	19,7	18	6,1	75	25,5	143	48,6
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	136	46,3	70	23,8	54	18,4	34	11,6
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	107	36,5	70	23,9	79	27,0	37	12,6
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	21	7,2	30	10,2	89	30,4	153	52,2
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	186	63,7	50	17,1	43	14,7	13	4,5
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	187	63,6	60	20,4	32	10,9	15	5,1
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	82	28,1	43	14,7	87	29,8	80	27,4

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	46	15,9	15	5,2	80	27,7	148	51,2
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınıyoruz.	46	15,7	26	8,9	59	20,1	162	55,3
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	125	42,7	75	25,6	55	18,8	38	13,0
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	38	13,0	22	7,5	93	31,7	140	47,8
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uyguluyoruz.	142	48,3	58	19,7	60	20,4	34	11,6
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	38	13,0	22	7,5	59	20,1	174	59,4
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	36	12,2	29	9,9	67	22,8	162	55,1
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	61	20,9	28	9,6	72	24,7	131	44,9
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	157	54,1	62	21,4	48	16,6	23	7,9

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
17.Evde herkes başına buyruktur.	24	8,2	14	4,8	60	20,6	193	66,3
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	118	40,4	66	22,6	68	23,3	40	13,7
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	83	28,2	52	17,7	90	30,6	69	23,5
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	153	52,0	78	26,5	47	16,0	16	5,4
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	47	16,0	25	8,5	81	27,6	141	48,0
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	39	13,3	31	10,5	56	19,0	168	57,1
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	32	10,9	28	9,5	64	21,8	170	57,8
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	102	34,9	60	20,5	79	27,1	51	17,5
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	20	6,9	12	4,1	49	16,8	210	72,2

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	116	39,6	62	21,2	67	22,9	48	16,4
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	8	2,7	5	1,7	30	10,2	251	85,4
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	31	10,7	18	6,2	45	15,5	197	67,7
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	81	27,8	49	16,8	85	29,2	76	26,1
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	146	50,2	70	24,1	48	16,5	27	9,3
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	27	9,3	26	9,0	59	20,4	177	61,2
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	82	28,2	46	15,8	104	35,7	59	20,3
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	71	24,3	51	17,5	73	25,0	97	33,2
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	31	10,6	36	12,3	80	27,3	146	49,8

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	53	18,2	29	9,9	81	27,7	129	44,2
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	164	56,4	55	18,9	44	15,1	28	9,6
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	33	11,3	25	8,6	58	19,9	175	60,1
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	127	43,6	54	18,6	58	19,9	52	17,9
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	40	13,7	25	8,6	36	12,4	190	65,3
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	90	30,7	54	18,4	59	20,1	90	30,7
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	33	11,3	37	12,7	75	25,7	147	50,3
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	21	7,1	16	5,4	33	11,2	224	76,2
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	125	42,8	55	18,8	80	27,4	32	11,0

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	18	6,1	20	6,8	60	20,5	195	66,6
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	54	18,6	53	18,2	97	33,3	87	29,9
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	112	38,5	62	21,3	76	26,1	41	14,1
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	46	15,9	32	11,0	73	25,2	139	47,9
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	22	7,6	27	9,3	54	18,6	187	64,5
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	146	50,2	59	20,3	48	16,5	38	13,1
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	146	49,7	69	23,5	54	18,4	25	8,5
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	31	10,6	26	8,9	46	15,7	190	64,8
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	36	12,2	30	10,2	113	38,4	115	39,1
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	50	17,2	32	11,0	74	25,5	134	46,2

Sorular	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	75	25,5	49	16,7	97	33,0	73	24,8
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	101	34,4	59	20,1	69	23,5	65	22,1
56.Aile içinde birbimize güveniriz.	179	60,9	66	22,4	32	10,9	17	5,8
57.Ağlamak istediğimizde, birbimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	95	32,3	49	16,7	67	22,8	83	28,2
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	32	10,9	24	8,2	54	18,4	184	62,6
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	139	47,3	55	18,7	61	20,7	39	13,3
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	146	49,7	60	20,4	52	17,7	36	12,2

Tablo 35. Olgu ve kontrollerin ADÖ ölçeğine verdikleri yanıtların dağılımı

Sorular	Grubu	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	Kontrol	24	12,2	7	3,6	52	26,5	113	57,7
	Olgu	34	34,7	11	11,2	23	23,5	30	30,6
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	kontrol	108	55,1	48	24,5	28	14,3	12	6,1
	olgu	28	28,6	22	22,4	26	26,5	22	22,4
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	kontrol	86	44,1	50	25,6	47	24,1	12	6,2
	olgu	21	21,4	20	20,4	32	32,7	25	25,5
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	kontrol	6	3,1	16	8,2	60	30,6	114	58,2
	olgu	15	15,5	14	14,4	29	29,9	39	40,2
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	kontrol	129	66,2	32	16,4	28	14,4	6	3,1
	olgu	57	58,8	18	18,6	15	15,5	7	7,2
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	kontrol	141	71,9	35	17,9	13	6,6	7	3,6
	olgu	46	46,9	25	25,5	19	19,4	8	8,2
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	kontrol	53	27,2	25	12,8	60	30,8	57	29,2
	olgu	29	29,9	18	18,6	27	27,8	23	23,7
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	kontrol	21	10,9	10	5,2	54	28,1	107	55,7
	olgu	25	25,8	5	5,2	26	26,8	41	42,3
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	kontrol	16	8,2	11	5,6	44	22,4	125	63,8
	olgu	30	30,9	15	15,5	15	15,5	37	38,1
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	kontrol	89	45,6	52	26,7	37	19,0	17	8,7
	olgu	36	36,7	23	23,5	18	18,4	21	21,4

Sorular	Grubu	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	kontrol	13	6,7	9	4,6	63	32,3	110	56,4
	olgu	25	25,5	13	13,3	30	30,6	30	30,6
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	kontrol	105	53,6	39	19,9	40	20,4	12	6,1
	olgu	37	37,8	19	19,4	20	20,4	22	22,4
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	kontrol	14	7,2	14	7,2	39	20,0	128	65,6
	olgu	24	24,5	8	8,2	20	20,4	46	46,9
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	kontrol	11	5,6	14	7,1	44	22,4	127	64,8
	olgu	25	25,5	15	15,3	23	23,5	35	35,7
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	kontrol	24	12,4	18	9,3	50	25,8	102	52,6
	olgu	37	37,8	10	10,2	22	22,4	29	29,6
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	kontrol	127	65,8	36	18,7	22	11,4	8	4,1
	olgu	30	30,9	26	26,8	26	26,8	15	15,5
17.Evde herkes başına buyruktur.	kontrol	12	6,2	8	4,1	31	16,1	142	73,6
	olgu	12	12,2	6	6,1	29	29,6	51	52,0
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	kontrol	92	47,2	46	23,6	44	22,6	13	6,7
	olgu	26	26,8	20	20,6	24	24,7	27	27,8
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	kontrol	33	16,8	34	17,3	75	38,3	54	27,6
	olgu	50	51,0	18	18,4	15	15,3	15	15,3
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	kontrol	111	56,6	58	29,6	19	9,7	8	4,1
	olgu	42	42,9	20	20,4	28	28,6	8	8,2
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	kontrol	15	7,7	15	7,7	53	27,0	113	57,7
	olgu	32	32,7	10	10,2	28	28,6	28	28,6

Sorular	Grubu	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
22. Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	kontrol	8	4,1	15	7,7	37	18,9	136	69,4
	olgu	31	31,6	16	16,3	19	19,4	32	32,7
23. Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	kontrol	11	5,6	9	4,6	42	21,4	134	68,4
	olgu	21	21,4	19	19,4	22	22,4	36	36,7
24. Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	kontrol	77	39,7	41	21,1	56	28,9	20	10,3
	olgu	25	25,5	19	19,4	23	23,5	31	31,6
25. Bizim ailede herkes kendini düşünür.	kontrol	9	4,6	6	3,1	23	11,9	156	80,4
	olgu	11	11,3	6	6,2	26	26,8	54	55,7
26. Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	kontrol	90	46,2	44	22,6	45	23,1	16	8,2
	olgu	26	26,5	18	18,4	22	22,4	32	32,7
27. Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	kontrol	6	3,1	2	1,0	15	7,7	173	88,3
	olgu	2	2,0	3	3,1	15	15,3	78	79,6
28. Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	kontrol	5	2,6	6	3,1	28	14,5	154	79,8
	olgu	26	26,5	12	12,2	17	17,3	43	43,9
29. Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	kontrol	64	33,0	35	18,0	58	29,9	37	19,1
	olgu	17	17,5	14	14,4	27	27,8	39	40,2
30. Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	kontrol	112	57,7	48	24,7	24	12,4	10	5,2
	olgu	34	35,1	22	22,7	24	24,7	17	17,5
31. Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	kontrol	10	5,2	8	4,2	32	16,8	141	73,8
	olgu	17	17,3	18	18,4	27	27,6	36	36,7
32. Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	kontrol	47	24,4	30	15,5	70	36,3	46	23,8
	olgu	35	35,7	16	16,3	34	34,7	13	13,3

Sorular	Grubu	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	kontrol	48	24,6	36	18,5	43	22,1	68	34,9
	olgu	23	23,7	15	15,5	30	30,9	29	29,9
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	kontrol	9	4,6	16	8,2	53	27,2	117	60,0
	olgu	22	22,4	20	20,4	27	27,6	29	29,6
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	kontrol	20	10,3	15	7,7	56	28,7	104	53,3
	olgu	33	34,0	14	14,4	25	25,8	25	25,8
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	kontrol	131	67,2	37	19,0	18	9,2	9	4,6
	olgu	33	34,4	18	18,8	26	27,1	19	19,8
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	kontrol	20	10,3	9	4,6	33	17,0	132	68,0
	olgu	13	13,4	16	16,5	25	25,8	43	44,3
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	kontrol	89	45,9	38	19,6	36	18,6	31	16,0
	olgu	38	39,2	16	16,5	22	22,7	21	21,6
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	kontrol	10	5,2	13	6,7	23	11,9	147	76,2
	olgu	30	30,6	12	12,2	13	13,3	43	43,9
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	kontrol	72	36,7	36	18,4	43	21,9	45	23,0
	olgu	18	18,6	18	18,6	16	16,5	45	46,4
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	kontrol	10	5,1	20	10,3	55	28,2	110	56,4
	olgu	23	23,7	17	17,5	20	20,6	37	38,1
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	kontrol	8	4,1	9	4,6	15	7,7	164	83,7
	olgu	13	13,3	7	7,1	18	18,4	60	61,2
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	kontrol	101	51,8	39	20,0	49	25,1	6	3,1
	olgu	24	24,7	16	16,5	31	32,0	26	26,8

Sorular	Grubu	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	kontrol	8	4,1	13	6,6	36	18,4	139	70,9
	olgu	10	10,3	7	7,2	24	24,7	56	57,7
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	kontrol	36	18,7	35	18,1	66	34,2	56	29,0
	olgu	18	18,4	18	18,4	31	31,6	31	31,6
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	kontrol	86	44,6	47	24,4	45	23,3	15	7,8
	olgu	26	26,5	15	15,3	31	31,6	26	26,5
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	kontrol	20	10,4	20	10,4	49	25,4	104	53,9
	olgu	26	26,8	12	12,4	24	24,7	35	36,1
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	kontrol	12	6,2	11	5,7	36	18,6	135	69,6
	olgu	10	10,4	16	16,7	18	18,8	52	54,2
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	kontrol	115	59,3	44	22,7	26	13,4	9	4,6
	olgu	31	32,0	15	15,5	22	22,7	29	29,9
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	kontrol	116	59,2	47	24,0	24	12,2	9	4,6
	olgu	30	30,6	22	22,4	30	30,6	16	16,3
51.Evde birbirimizle pekiyi geçinemeyiz.	kontrol	12	6,1	6	3,1	27	13,8	151	77,0
	olgu	19	19,6	20	20,6	19	19,6	39	40,2
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	kontrol	18	9,2	18	9,2	75	38,3	85	43,4
	olgu	18	18,4	12	12,2	38	38,8	30	30,6
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	kontrol	22	11,3	18	9,3	53	27,3	101	52,1
	olgu	28	29,2	14	14,6	21	21,9	33	34,4
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	kontrol	38	19,4	31	15,8	72	36,7	55	28,1
	olgu	37	37,8	18	18,4	25	25,5	18	18,4

Sorular	Grubu	Aynen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Biraz katılıyorum		Hiç katılmıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	kontrol	74	37,8	42	21,4	47	24,0	33	16,8
	olgu	27	27,6	17	17,3	22	22,4	32	32,7
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	kontrol	138	70,4	43	21,9	9	4,6	6	3,1
	olgu	41	41,8	23	23,5	23	23,5	11	11,2
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	kontrol	70	35,7	38	19,4	47	24,0	41	20,9
	olgu	25	25,5	11	11,2	20	20,4	42	42,9
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	kontrol	14	7,1	16	8,2	30	15,3	136	69,4
	olgu	18	18,4	8	8,2	24	24,5	48	49,0
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	kontrol	109	55,6	38	19,4	36	18,4	13	6,6
	olgu	30	30,6	17	17,3	25	25,5	26	26,5
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	kontrol	112	57,1	46	23,5	25	12,8	13	6,6
	olgu	34	34,7	14	14,3	27	27,6	23	23,5

Tablo 36. Katılımcıların tümünün ABTÖ sorularına verdikleri yanıtların dağılımı

Sorular	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	21	7,1	12	4,1	58	19,7	91	31,0	112	38,1
Çok yönlü gelişme için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	20	6,9	25	8,6	59	20,3	112	38,5	75	25,8
Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	95	32,4	59	20,1	60	20,5	35	11,9	44	15,0
Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	17	5,8	23	7,9	77	26,4	82	28,1	93	31,8
Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	148	50,3	45	15,3	38	12,9	34	11,6	29	9,9
Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	23	7,8	16	5,5	27	9,2	103	35,2	124	42,3
Elimden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.	35	11,9	33	11,3	62	21,2	100	34,1	63	21,5
Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	103	35,3	61	20,9	59	20,2	29	9,9	40	13,7
Bana hükmetmeye çalışır.	152	53,3	43	15,1	47	16,5	19	6,7	24	8,4
Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	143	49,1	41	14,1	52	17,9	24	8,2	31	10,7
Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	90	30,8	55	18,8	59	20,2	55	18,8	33	11,3
Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	201	68,4	28	9,5	26	8,8	19	6,5	20	6,8
Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	50	17,2	29	10,0	51	17,6	73	25,2	87	30,0

Sorular	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	24	8,2	22	7,5	50	17,0	105	35,7	93	31,6
Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	43	14,7	27	9,2	55	18,8	81	27,6	87	29,7
Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	220	76,1	31	10,7	22	7,6	9	3,1	7	2,4
Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi.	118	40,4	59	20,2	56	19,2	28	9,6	31	10,6
Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	47	16,3	34	11,8	80	27,7	68	23,5	60	20,8
Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.	125	43,0	58	19,9	49	16,8	22	7,6	37	12,7
Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	57	19,5	45	15,4	58	19,9	68	23,3	64	21,9
Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	36	12,3	25	8,5	54	18,4	95	32,4	83	28,3
Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	56	19,0	23	7,8	57	19,4	87	29,6	71	24,1
Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	179	61,5	37	12,7	27	9,3	25	8,6	23	7,9
Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.	190	64,6	53	18,0	36	12,2	2	0,7	13	4,4
Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.	252	86,3	27	9,2	11	3,8	1	0,3	1	0,3
Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.	166	56,7	54	18,4	37	12,6	20	6,8	16	5,5
Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	121	41,2	56	19,0	52	17,7	42	14,3	23	7,8
Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	102	34,7	70	23,8	58	19,7	24	8,2	40	13,6

Sorular	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ona yaklaşmak istediğimde daima bana sıcak bir şekilde karşılık verir.	26	8,9	34	11,6	52	17,7	100	34,1	81	27,6
Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.	38	13,0	28	9,6	47	16,1	97	33,2	82	28,1
Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	162	60,7	43	16,1	25	9,4	13	4,9	24	9,0
Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	72	24,7	56	19,2	75	25,8	40	13,7	48	16,5
Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	26	9,0	38	13,1	58	20,1	90	31,1	77	26,6
İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	95	32,5	48	16,4	57	19,5	40	13,7	52	17,8
Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	104	38,1	46	16,8	35	12,8	41	15,0	47	17,2
Aile ile ilgili kararlar alınırken benimde fikrimi öğrenmek ister.	42	14,3	29	9,9	57	19,4	72	24,5	94	32,0
Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	34	11,6	27	9,2	51	17,3	111	37,8	71	24,1
Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	165	56,5	38	13,0	37	12,7	22	7,5	30	10,3
Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	36	12,3	30	10,2	64	21,8	66	22,5	97	33,1
Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	203	69,3	37	12,6	26	8,9	12	4,1	15	5,1

Tablo 37. Olgu ve kontrollerin ABTÖ ölçeğine verdikleri yanıtların dağılımı

Sorular	Grup	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	kontrol	3	1,5	3	1,5	29	14,8	90	45,9	71	36,2
	olgu	18	18,4	9	9,2	29	29,6	1	1,0	41	41,8
Çok yönlü gelişme için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	kontrol	5	2,6	8	4,1	34	17,4	96	49,2	52	26,7
	olgu	15	15,6	17	17,7	25	26,0	16	16,7	23	24,0
Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	kontrol	82	42,1	45	23,1	31	15,9	24	12,3	13	6,7
	olgu	13	13,3	14	14,3	29	29,6	11	11,2	31	31,6
Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	kontrol	10	5,2	14	7,2	43	22,2	65	33,5	62	32,0
	olgu	7	7,1	9	9,2	34	34,7	17	17,3	31	31,6
Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	kontrol	120	61,2	27	13,8	23	11,7	18	9,2	8	4,1
	olgu	28	28,6	18	18,4	15	15,3	16	16,3	21	21,4
Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	kontrol	5	2,6	7	3,6	14	7,2	87	44,6	82	42,1
	olgu	18	18,4	9	9,2	13	13,3	16	16,3	42	42,9
Elimden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.	kontrol	9	4,6	22	11,3	34	17,4	77	39,5	53	27,2
	olgu	26	26,5	11	11,2	28	28,6	23	23,5	10	10,2
Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	kontrol	75	38,7	44	22,7	39	20,1	18	9,3	18	9,3
	olgu	28	28,6	17	17,3	20	20,4	11	11,2	22	22,4
Bana hükmetmeye çalışır.	kontrol	116	60,7	30	15,7	26	13,6	10	5,2	9	4,7
	olgu	36	38,3	13	13,8	21	22,3	9	9,6	15	16,0
Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	kontrol	97	50,0	28	14,4	35	18,0	17	8,8	17	8,8
	olgu	46	47,4	13	13,4	17	17,5	7	7,2	14	14,4
	kontrol	71	36,4	40	20,5	45	23,1	24	12,3	15	7,7

Sorular	Grup	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	olgu	19	19,6	15	15,5	14	14,4	31	32,0	18	18,6
Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	kontrol	159	81,1	15	7,7	8	4,1	6	3,1	8	4,1
	olgu	42	42,9	13	13,3	18	18,4	13	13,3	12	12,2
Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	kontrol	12	6,2	15	7,7	41	21,1	66	34,0	60	30,9
	olgu	38	39,6	14	14,6	10	10,4	7	7,3	27	28,1
Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	kontrol	6	3,1	12	6,1	29	14,8	89	45,4	60	30,6
	olgu	18	18,4	10	10,2	21	21,4	16	16,3	33	33,7
Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	kontrol	14	7,1	13	6,6	35	17,9	63	32,1	71	36,2
	olgu	29	29,9	14	14,4	20	20,6	18	18,6	16	16,5
Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	kontrol	145	75,1	21	10,9	15	7,8	8	4,1	4	2,1
	olgu	75	78,1	10	10,4	7	7,3	1	1,0	3	3,1
Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi.	kontrol	75	38,7	40	20,6	37	19,1	22	11,3	20	10,3
	olgu	43	43,9	19	19,4	19	19,4	6	6,1	11	11,2
Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	kontrol	31	16,2	29	15,2	57	29,8	43	22,5	31	16,2
	olgu	16	16,3	5	5,1	23	23,5	25	25,5	29	29,6
Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.	kontrol	84	43,3	39	20,1	38	19,6	15	7,7	18	9,3
	olgu	41	42,3	19	19,6	11	11,3	7	7,2	19	19,6
Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	kontrol	20	10,3	26	13,3	46	23,6	59	30,3	44	22,6
	olgu	37	38,1	19	19,6	12	12,4	9	9,3	20	20,6
Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	kontrol	10	5,1	11	5,6	33	16,9	82	42,1	59	30,3
	olgu	26	26,5	14	14,3	21	21,4	13	13,3	24	24,5

Sorular	Grup	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	kontrol	15	7,7	18	9,2	37	18,9	68	34,7	58	29,6
	olgu	41	41,8	5	5,1	20	20,4	19	19,4	13	13,3
Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	kontrol	142	72,8	29	14,9	8	4,1	6	3,1	10	5,1
	olgu	37	38,5	8	8,3	19	19,8	19	19,8	13	13,5
Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.	kontrol	132	67,3	36	18,4	20	10,2	1	0,5	7	3,6
	olgu	58	59,2	17	17,3	16	16,3	1	1,0	6	6,1
Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.	kontrol	177	91,2	13	6,7	3	1,5	1	0,5	194	100,0
	olgu	75	76,5	14	14,3	8	8,2	1	1,0	98	100,0
Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.	kontrol	119	61,0	37	19,0	22	11,3	12	6,2	5	2,6
	olgu	47	48,0	17	17,3	15	15,3	8	8,2	11	11,2
Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	kontrol	95	48,5	40	20,4	33	16,8	14	7,1	14	7,1
	olgu	26	26,5	16	16,3	19	19,4	28	28,6	9	9,2
Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	kontrol	72	36,7	51	26,0	34	17,3	20	10,2	19	9,7
	olgu	30	30,6	19	19,4	24	24,5	4	4,1	21	21,4
Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir şekilde karşılık verir.	kontrol	5	2,6	12	6,2	32	16,4	90	46,2	56	28,7
	olgu	21	21,4	22	22,4	20	20,4	10	10,2	25	25,5
Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamiştir.	kontrol	12	6,1	16	8,2	27	13,8	79	40,3	62	31,6
	olgu	26	27,1	12	12,5	20	20,8	18	18,8	20	20,8
Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	kontrol	124	67,4	31	16,8	17	9,2	4	2,2	8	4,3
	olgu	38	45,8	12	14,5	8	9,6	9	10,8	16	19,3
Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	kontrol	59	30,4	39	20,1	49	25,3	23	11,9	24	12,4
	olgu	13	13,4	17	17,5	26	26,8	17	17,5	24	24,7

Sorular	Grup	Hiç uygun değil		Pek uygun değil		Biraz uygun		Çok uygun		Tamamı uygun	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	kontrol	18	9,3	24	12,4	43	22,3	69	35,8	39	20,2
	olgu	8	8,3	14	14,6	15	15,6	21	21,9	38	39,6
İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	kontrol	67	34,4	32	16,4	37	19,0	27	13,8	32	16,4
	olgu	28	28,9	16	16,5	20	20,6	13	13,4	20	20,6
Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	kontrol	77	40,3	41	21,5	28	14,7	27	14,1	18	9,4
	olgu	27	32,9	5	6,1	7	8,5	14	17,1	29	35,4
Aile ile ilgili kararlar alınırken benimde fikrimi öğrenmek ister.	kontrol	14	7,1	17	8,7	35	17,9	66	33,7	64	32,7
	olgu	28	28,6	12	12,2	22	22,4	6	6,1	30	30,6
Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	kontrol	15	7,7	12	6,1	32	16,3	88	44,9	49	25,0
	olgu	19	19,4	15	15,3	19	19,4	23	23,5	22	22,4
Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	kontrol	129	66,5	28	14,4	13	6,7	14	7,2	10	5,2
	olgu	36	36,7	10	10,2	24	24,5	8	8,2	20	20,4
Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	kontrol	8	4,1	17	8,7	40	20,4	58	29,6	73	37,2
	olgu	28	28,9	13	13,4	24	24,7	8	8,2	24	24,7
Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	kontrol	151	77,0	26	13,3	8	4,1	6	3,1	5	2,6
	olgu	52	53,6	11	11,3	18	18,6	6	6,2	10	10,3

EK 4 ÖLÇEKLER İÇİN ÜRETİLEN FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Tablo 38. ADÖ ölçeği için üretilen açıklayıcı faktör analizi sonucu

Aile Değerlendirme Ölçeği	Tanımlayıcı İstatistik	Correlation Matrix							Communalities	Total Variance Explained (Initial Eigenvalues)			Factor Loading
Ölçek boyutları	Ort±SS	Problem çözme	İletişim	Rolle r	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Extraction	Total	% of Variance	Cumulative %	PCA matrix
Problem çözme	2,01±0,73	1,000	0,712	0,634	0,672	0,265	0,540	0,805	0,719	4,521	64,581	64,581	0,848
İletişim	2,05±0,7	0,712	1,000	0,607	0,796	0,348	0,504	0,817	0,767	0,837	11,960	76,541	0,876
Roller	2,10±0,53	0,634	0,607	1,000	0,632	0,423	0,487	0,743	0,663	0,620	8,857	85,398	0,814
Duygusal tepki verebilme	2,01±0,82	0,672	0,796	0,632	1,000	0,437	0,458	0,846	0,779	0,419	5,982	91,380	0,883
Gereken ilgiyi gösterme	2,37±0,41	0,265	0,348	0,423	0,437	1,000	0,238	0,432	0,269	0,298	4,256	95,636	0,518
Davranış kontrolü	2,08±0,36	0,540	0,504	0,487	0,458	0,238	1,000	0,527	0,434	0,197	2,816	98,452	0,659
Genel işlevler	1,83±0,75	0,805	0,817	0,743	0,846	0,432	0,527	1,000	0,889	0,108	1,548	100,000	0,943

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0,890. Bartlett's Test of Sphericity=0,000

Tablo 39. ABTÖ ölçeği için üretilen açıklayıcı faktör analizi sonucu

Anne Baba Tutum Ölçeği	Tanımlayıcı istatistik	Correlation Matrix			Commu nalities Extracti on	Total Variance Explained (Initial Eigenvalues)			Factor Loading PCA matrix
		Demokra tik tutum	Koruyucu tutum	Otoriter tutum		% of Total Variance	Cumulative %		
	Ort±SS								
Demokratik tutum	53,3±14,2	1,000	-0,277	-0,733	0,694	2,055	68,484	68,484	-0,833
Koruyucu tutum	36,6±9,8	-0,277	1,000	0,539	0,486	0,738	24,599	93,083	0,697
Otoriter tutum	20,4±8,0	-0,733	0,539	1,000	0,875	0,208	6,917	100,000	0,935

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0,523. Bartlett's Test of Sphericity=0,000

EK 5 NORMALLİK SINAMASI SONUCU

Shapiro-Wilk W test for normal data

Variable	Obs	W	V	z	Prob>z
problem_co~e	294	0.95382	9.664	5.320	0.00000
iletisim	294	0.95332	9.769	5.345	0.00000
roller	294	0.96271	7.805	4.818	0.00000
duygusal_t~e	294	0.93589	13.416	6.089	0.00000
gereken_il~e	294	0.98629	2.869	2.472	0.00673
davranis_k~u	294	0.98108	3.959	3.227	0.00063
genel_isle~r	294	0.89319	22.352	7.286	0.00000
ADO_factor	294	0.93145	14.346	6.246	0.00000
demokratik~m	294	0.92021	16.698	6.602	0.00000
koruyucu_t~m	294	0.98794	2.525	2.172	0.01493
otoriter_t~m	294	0.92272	16.172	6.527	0.00000
ABTO_factor	294	0.94569	11.365	5.700	0.00000

Skewness/Kurtosis tests for Normality

Variable	Obs	Pr(Skewness)	Pr(Kurtosis)	adj chi2(2)	Prob>chi2
problem_co~e	294	0.0000	0.0822	17.36	0.0002
iletisim	294	0.0000	0.5712	16.85	0.0002
roller	294	0.0000	0.4894	14.49	0.0007
duygusal_t~e	294	0.0000	0.6004	23.28	0.0000
gereken_il~e	294	0.0172	0.1086	7.75	0.0207
davranis_k~u	294	0.0004	0.2407	12.19	0.0022
genel_isle~r	294	0.0000	0.2795	32.96	0.0000
ADO_factor	294	0.0000	0.7612	23.62	0.0000
demokratik~m	294	0.0000	0.6259	23.73	0.0000
koruyucu_t~m	294	0.0113	0.9848	6.28	0.0434
otoriter_t~m	294	0.0000	0.0703	31.88	0.0000
ABTO_factor	294	0.0000	0.2988	23.50	0.0000

EK 6 ENSTİTÜ KABUL YAZISI

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
29.05.2015	14	19

Karar 18- Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisinin Tez konusu ile ilgili 24.02.2015 tarih 5 sayılı yazısı Anabilim Dalı Kurul Kararı ile önerilen, aşağıda belirtilen tez konusunun Etik Kurul Onayı alınması kaydı ile kabulüne **OY BİRLİĞİ** ile karar verildi.

Öğrenci Adı Soyadı **Tez Başlığı**

Sezin ÜNAL

Cinsel İstismara Uğramış ve Uğramamış 12-18 Yaş Arası Çocukların
Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevselliklerinin Değerlendirilmesi

e-imzalıdır Prof. Dr. Ayşe AKTAŞ Enstitü Müdürü		
e-imzalıdır Yrd. Doç. Dr. Süheyla RAHMAN Müdür Yardımcısı	Katılmadı Yrd. Doç. Dr. Şebnem ŞENOL Müdür Yardımcısı	
e-imzalıdır Prof. Dr. Necip KUTLU Üye	e-imzalıdır Doç. Dr. Sezgi ÇINAR PAKYÜZ Üye	Görevli Doç. Dr. Mehmet GÖRAL Üye
e-imzalıdır Özcan GERÇEKER Enstitü Sekreteri		

Aynur PALAMUTÇUOĞLU
Enstitü Sekreteri

EK 7 ETİK KURUL ONAYI

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
TÜRKİYE KAMU HASTANELERİ KURUMU
İzmir İli Kamu Hastaneleri Birliği Güney Bölgesi Genel Sekreterliği
İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Konu: Karar hk. / 61

27.08.2015

Sayın Sezin ÜNAL

Kurulumuz tarafından 27.08.2015 tarih ve 2015/29 protokol numaralı 2015/11-02 karar ile görüşülen "Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 12-18 yaş arası çocukların anne baba tutumları ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi" konulu araştırmanıza ilişkin Kurulumuz kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanı

Doç.Dr. Çiğdem ECEVİT

Ek: Etik kurul kararı

KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI		Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 12-18 yaş arası çocukların anne baba tutumları ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi
VARSA ARAŞTIRMANIN PROTOKOL KODU		
ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	İzmir İli Kamu Hastaneleri Birliği Güney Bölgesi Genel Sekreterliği Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
	AÇIK ADRESİ:	İdari birimler binası hürriyet bulvarı No:1Pk:35210 Konak/İzmir Türkiye
	TELEFON	2324116433
	FAKS	2324418207
	E-POSTA	buch.etikkurul@gmail.com

BAŞVURU BİLGİLERİ	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Sezin ÜNAL			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Sosyal Çalışmacı			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi			
	VARSA İDARI SORUMLU UNVANI/ADI/SOYADI				
	DESTEKLEYİCİ				
	PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ UNVANI/ADI/SOYADI (TÜBİTAK vb. gibi kaynaklardan destek alanlar için)				
	DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ				
	ARAŞTIRMANIN FAZİ VE TÜRÜ	FAZ 1	☐		
		FAZ 2	☐		
		FAZ 3	☐		
FAZ 4		☐			
Gözlemsel ilaç çalışması		☐			
Tıbbi cihaz klinik araştırması		☐			
ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	İn vitro tıbbi tanı cihazları ile yapılan performans değerlendirme çalışmaları	☐			
	İlaç dışı klinik araştırma	☒			
	Diğer ise belirtiniz				
	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☐	ULUSLARARASI ☐	

DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ	14.08.2015		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	14.08.2015		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	OLGU RAPOR FORMU	14.08.2015		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	ARAŞTIRMA BROŞÜRÜ	14.08.2015		Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
DEĞERLENDİRİLEN DİĞER BELGELER	Belge Adı			Açıklama
	SİGORTA	☐		
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☐		
	BİYOLOJİK MATERYEL TRANSFER FORMU	☐		
	İLAN	☐		
	YILLIK BİLDİRİM	☐		
	SONUÇ RAPORU	☐		
	GÜVENLİLİK BİLDİRİMLERİ	☐		
DİĞER:	☐			

Etik Kurul Başkanının
Unvanı/Adı/Soyadı:
İmza:

Not: Etik kurul başkanı, imzasının yer almadığı her sayfaya imza atmalıdır.

KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 12-18 yaş arası çocukların anne baba tutumları ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi
VARSA ARAŞTIRMANIN PROTOKOL KODU	
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:2015/ 11-02 Dosya no:2015/29 Tarih:27.08.2015 Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve uygun bulunmuş olup araştırmanın/çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan etik kurul üyelerinin oybirliği ile karar verilmiştir.

KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
ETİK KURULUN ÇALIŞMA ESASI	İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik, İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:	Doç.Dr.Çiğdem ECEVİT

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet	Araştırma ile ilişki	Katılım *	İmza
Doç. Dr.Çiğdem ECEVİT	Çocuk Gastroent.Hepatoloji ve Beslenme Uzm.	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Doç. Dr. Münevver HOŞGÖR	Çocuk Cerrahisi	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Uz. Dr. Aysel ÖZTÜRK	Çocuk Hast. , Çocuk Nörolojisi	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Prof. Dr. Safiye AKTAŞ	Patoloji, Temel Onkoloji Doktoru	Dokuz Eylül Üniversitesi Onkoloji Enst.	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Prof. Dr. Cenk CAN	Farmakoloji	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Prof. Dr. Özlem YILMAZ	Fizyoloji	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Doç. Dr. Demet CAN	Pediyatrik Allerji-İmmünoloji ve Çocuk Göğüs Hast.	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Prof.Dr. Türkan GÜNAY	Halk Sağlığı	Dokuz Eylül Üniversitesi Halk Sağlığı	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Doç. Dr. Sertaç ARSLANOĞLU	Pediyatri Neonatoloji	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Doç. Dr. İlker DEVRİM	Çocuk Enfeksiyon Hast.	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Doç.Dr.Murat Muhtar YILMAZER	Çocuk hast.Çocuk Kardiyoloji	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Baki OKAN	Avukat	Serbest	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Göksel AYTAÇ	Fizik Mühendisi	Dr.Behçet Uz Çoc. Hast. ve Cer. E.A.H.	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	

*:Toplantıda Bulunma

Etik Kurul Başkanının
Unvanı/Adı/Soyadı:
İmza:

Not: Etik kurul başkanı, imzasının yer almadığı her sayfaya imza atmalıdır.

EK 8 KURUM ARAşTIRMA İZİN BELGELERİ

İZMİR DR. BEHÇET UZ ÇOCUK HASTALIKLARI VE CERRAHİSİ EĞİTİM VE
ARAşTIRMA HASTANESİ ETİK KURULU BAşKANLIğI'NA

Cinsel istismar mağduru çocuklarda anne baba tutumlarına dair algıların ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılacak olan çalışmanın sorumlusu olduğum Çocuk İzlem Merkezi'nde yapılması uygundur.

Özlem BAğ

Çocuk İzlem Merkezi Sorumlu Hekimi

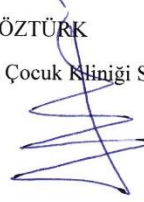

İZMİR DR. BEHÇET UZ ÇOCUK HASTALIKLARI VE CERRAHİSİ EĞİTİM VE
ARAŞTIRMA HASTANESİ ETİK KURULU BAŞKANLIĞI'NA

Cinsel istismar mağduru çocuklarda anne baba tutumlarına dair algıların ve aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılacak olan çalışmanın sorumlusu olduğum Büyük Çocuk Kliniği'nde yapılması uygundur.

Aysel ÖZTÜRK

Büyük Çocuk Kliniği Sorumlu Hekimi

EK 9 BENZERLİK RAPORU BİLDİRİMİ

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Adı: CİNSEL İSTİSMARA UĞRAMIŞ VE UĞRAMAMIŞ 12-18 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN ANNE BABA TUTUMLARI VE AİLE İŞLEVSELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezime ilişkin 23/05/2019 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12'dir.

Belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Tarih ve İmza
23.05.2019

Adı Soyadı : Sezin ÜNAL
Öğrenci No : 131358002
Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Programı : Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR.
(Doç.Dr.Hazal AKYÜZ)

Açıklamalar

- 1-Tez Çalışması Orijinallik Raporu (TÇOR), TURNITIN İntihal Tespit Programı kullanımı için kişisel hesap alma hakkı bulunan tez danışmanları, Enstitülerde görevlendirilen personeller, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görevlendirilen kütüphaneciler tarafından alınır.
- 2-Sayfa sayısı 400'den az olan tezler için tez savunmasından önce ve başarılı olması durumunda düzeltmelerden sonra olmak üzere 2 kez TÇOR alınır.(400 sayfadan fazla olan tezler 400 ve katları şeklinde bölünerek Turnitin veri tabanına yüklenmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda benzerlik oranının hesaplanmasına ilişkin detaylı forma, kütüphane web sayfasında bulunan Turnitin kullanım kılavuzlarının altından erişilebilir.)
- 3-TÇOR, tezin yalnızca Kapak Sayfası, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan kısmının tek bir dosya olarak intihal tespit programına yüklenmesi ile alınır.
- Programa yükleme yapılırken Dosya Başlığı (documenttitle) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author'sfirst name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author'slast name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.
- 4- TURNITIN İntihal tespit programına yüklenen dosyanın süreçlenmesinde, ilgili programdaki filtreleme seçenekleri aşağıdaki şekilde ayarlanır: -Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words)
- 5-İsteğe bağlı ayarlar kısmından; "Ödevleri suraya gönder?" seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir; aksi durumda aynı tezin ikinci kez yüklenmesi durumunda benzerlik %100 çıkacaktır ve depodan tezi silmek çok uzun süreç gerektirecektir.
- 6- Raporlama işlemi tamamlandıktan sonra, kaydedilmiş olan ekranın görüntüsünü sağ üst köşesinde yüzdelik sayı olarak belirtilen "benzerlik oranı," raporlamaya tabi tutulmuş olan dosyanın "toplam sayfa sayısı" ve raporlama işleminin yapıldığı "tarih" bilgisi, "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formuna işlenir.
- 7- Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.
- 8-Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihi sonrasında tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu"nu Enstitüye teslim etmekle yükümlüdür.
- 9-Turnitin Hakkında Bilgiler: <http://kutuphane.cbu.edu.tr/turnitin.9370.tr.html>

11. ÖZGEÇMİŞ

Adı	Sezin	Soyadı	Ünal
Doğum Yeri	Konak	Doğum Tarihi	23.07.1987
Uyruğu	T.C.	Tel	05542446011
E-Mail	sezin.shu@gmail.com		

Eğitim Düzeyi

Derece	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Lisans	Hacettepe Üniversitesi	2011
Lise	Hoca Ahmet Yesevi Lisesi	2004

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl – Yıl)
Sosyal Hizmet Uzmanı	İzmir Alsancak Nevvar Salih İşgören Devlet Hastanesi	1 yıl
Sosyal Hizmet Uzmanı	S.B.Ü. Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Ve Cerrahisi Eğitim Ve Araştırma Hastanesi – Çocuk İzlem Merkezi	6 yıl

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	Orta	-	Orta

Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	68,04982	66,56332

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi
Office	Orta